דימויות

חנוכה תשפ"ה

נהניתם? כועסים? אל תסבלו לבד!!

אשמח לשמוע!!!

לכל הערה

uhcle9876@gmail.com

עיצוב ועימוד

(בהערכה לעטו המוכשר של המחבר):

office@sofrayo.co.il

תוכן העניינים

שרים הולכים כעבדים - לדמותו של אברך 5

שרים בידם נתלו - לדמותו של ראש כולל 8

שר בית הסוהר - לדמותם של כבלים 11

קומו השרים - לדמותו של פספוס 16

לא נשא פני שרים - לדמותו של רב 20

שר וגדול - לדמותו של נכבד 23

שרים בי נדברו - לדמותה של מחלוקת 26

מחלוקת בראי הדורות - נקודת מבט נוספת 29

עשיתי לי שרים - לדמותו של נייסן 31

מעל כל השרים - לדמותו של ידען 36

שריך סוררים - לדמותה של שחיתות 43

שרים רדפוני חנם - לדמותו של חשדן 47

שרים למשפט - לדמותו של בריון 50

נבלים לשרים - לדמותו של חלום 53

עוד קצת על נבלים ומנוולים 57

שרים עצרו במלים - לדמותו של מלאך 61

שרים ושרות - לדמותו של מלאך/נשים 66

שרים ועבדים - לדמותו של קיפוח 71

הביזה לפני השרים - לדמותה של חלוקה 75

שרי קדש - לדמותה של כשרות 79

אדמה לעליון- לדמותם של בעלי מוסר 84

מלאכי אלוקים - לדמותו של בן תורה 88

לדמותה של "קהילה" (קהילת חזו"א) 92

דמים בדמים נגעו 97

עובדות מול פרשנות - לדמותו של ויכוח 100

לאכול את הראש - על גבולות השיח 105

לדמותה של מפלצת 110

לדמותה של הסתגלות 113

כל עוד בלבב 118

חלומות 122

זהורית ואנחנו 124

התם ומיתמם עם תמימים 128

אזי בימי חשמנים - זוית אקטואלית 132

לדמותו של בוגד 136

לדמותו של חורבן 140

מעשה בשועל ודגים 142

פרק א 142

פרק ב' 143

פרק ג' 145

פרק ד' 146
פרק ה' 148

הגייסים באים 151

למה לא אתגייס 154

מתנות לאביונים - הסוף 158

צדיק - האמת 161

תוקפו של מנהג 166

פרשת הכסף 170

קצרים 173
נקודת מבט 173
והיו לאכול 175
חי בסרט 177
מעשה בהינדיק 179
למות מחדש 181
שום יאוש 183
שבויים בקונספציה 185
היו משתגעים ומתלהטים אחריה 186
המשיח שלי 188
חיה ותן לחיות 190
קופים על המצוות 192
ילדים זה בריחה 193
אתה הראש אתה אשם 195
אחרי מות 197
והציל הלחוצים 199
תמיד לבקש 201
השבוע האחרון בחיי 203

מאמרים תורניים

רבי ישמעאל בן אלישע 205
לידתו 205
חייו 206
ביאור הענין 208

אלישע בן אבויה 217

יוסף משיתא&יקום איש צרורות 221

יוחנן כהן גדול&ינאי המלך 230

שרים הולכים כעבדים - לדמותו של אברך

שעריייי שמים פתח, הפלאפון רוטט בניגון מרטיט סמוך לעיניו הטרוטות של אברימי.

השעה עשרים לשבע ואברימי קם בלאות לעמל יומו. אין לו פריבילגיה לישון, שחרית בשבע, ויום עמוס לפניו.

אברימי, אברך ירושלמי קלאסי. נוות ביתו מורה בבית ספר סמוך, חמישה עוללים סמוכים על שולחנו. דירה רחבת ידיים בת חמישים מטרים רבועים ומשכנתא, על צווארו. בקיצור אברך.

התארגנות חפוזה, הליכה מהירה לשחרית, יום שני היום, "והוא רחום", קריאת התורה. השעה שמונה, לגלגל תפילין ולרוץ.

אברימי צריך לפזר ארבעה עוללים. אשתו תלך עם הילדה לבית הספר, אבל את הבנים לחיידר (גן חיידר זה חיידר לכל דבר, אחרת לא היו משלמים עליו 380 ₪ אפילו שהעירייה משלמת הכל) ואת הקטנה למטפלת אברימי לוקח. לרבנית אין זמן היא צריכה לעבוד.

המחוגים דוהרים לקראת שמונה וחצי, הלחץ גובר והזיעה נוטפת, אם הילד ימשיך לעשות בעיות האוטובוס יברח. יד אחת על הכובע והשנייה על תיק המחשב ריצה חפוזה והוא בפנים, נדחס בין זקנה עם סלים לאברך אחר ופולט אנחת רווחה, היום הוא לא יפספס את ה"שמירסדרים". הוא לומד בכוילל בשכונה אחרת, אם לא יגיע עד השעה תשע ועשרה ירדו לו מספר שקלים מהמלגה המשולמת. "אנחנו כוילל רציני" מרעים ראש הכוילל והולם על הסטנדר. אני לא טס לחו"ל בשביל שאברכים יתבטלו, צריך להגיע עד תשע ולכל המאוחר עד תשע ועשרה, "שתהיו עמלים בתורה".

אברימי מזכיר לעצמו כי ראש הכולל לא חייב לו כלום, הוא טורח בשבילו בלא כל תמורה. אז נכון שהוא נאלץ ללמוד מסכת תמורה ולשמוע שיעור בן שעה כל שבוע, אבל מה רע במסכת תמורה, את כל התורה צריך לדעת. נכון שראש הכולל נותן 1800 לא כולל דתות, אם מורידים על האיחורים הוא נשאר עם 1400 מקסימום כל חודש, מה שמכסה את האוטובוס אבל לא את ארוחות הצהריים. אבל היי זו מלגה, אף אחד לא משלם כאן משכורת אפילו לא שכר בטלה.

"לא כולל דתות" הדתות הולכות לעלות! אומרים שגפני סידר שהם יהיו אלף ומאתיים שקלים, מה עושים עם כל כך הרבה כסף? כמובן אחרי שנקזז את המעשר שצריך להפריש לראש הכולל להשתתף במאמץ האחזקה, את המעשר שלוקחת העמותה שהסכימה ברוב טובה להעביר לך את הדתות תמורת עשרה אחוז בואכה חמישה עשר. מה לעשות, לראש הכולל אין ראש להתעסק עם זה והוא באמת לא חייב, אז רק עמותות שרוצות קצת כסף ויש להם שנתיים ניהול תקין מתעסקות עם זה.

קשה לו לשכוח את המונית שהוא נאלץ לקחת מרופא השיניים כאשר הגיעה ביקורת. נכון שיש חמישה עשר אחוז שיכולים לפספס, המדינה מכירה בטיפול שיניים כצורך. אבל מה אפשר לעשות

והעמותה מחזיקה גם את שליח הפיצה והספר אצלם בכולל והם פחות נמצאים (הם נותנים לעמותה חמישים אחוז, כל אחד שווה חמישה אברכים). בשונה מהם, אם הוא לא יגיע יוציאו אותו מהרשימות.

הוא בירר פעם למה הם לוקחים עשרה אחוז, התשובה שהוא קיבל הממה אותו. יש להם כוללים וכך הם מחזיקים את האברכים. כלומר, לוקחים מאברימי עשרה אחוז כדי להחזיק את יענק'ל. זה כנראה הגיוני אבל הוא עם הנגיעס' לא מצליח להבין את זה.

אברימי יושב ומתחיל את הסיידר במלא המרץ, שעה ראשונה בתענית דיבור להצלחת התורמים. יש להם תכנית מיוחדת, מוסיפים להם מאה וחמישים שקל בחודש על שעה ראשונה בתענית דיבור. הוא רק הכין קודם כוס קפה במטבחון, הוא כמובן משלם שלשים שקל מנוי. הקפה לא בחינם, זה לא מקום עבודה, לומדים כאן. בכלל כל החדר קפה הוא בטלה אחת גדולה, למה אברכים צריכים לשתות באמצע הלימוד?

הסיידר נגמר ואברימי רץ. העוללה גומרת אצל המטפלת וכל דקה זה כסף, השעון מתקתק. למעשה הוא רוצה לרוץ אבל השיעור עדיין באמצע. כבר כמה פעמים הוא שמע מראש הכולל שכולל לא נגמר על הדקה, "אתם לא מחתימים פה כרטיס", אם השיעור נמשך כמה דקות לא קרה כלום, תיירה היא לא עבודה.

מתנשף עלה אברימי על האוטובוס והוציא מהשקית משנ"ב דרשו קטנה. אם הוא יצליח במבחן על משנ"ב+ביאור הלכה+הליקוט של דרשו בצדדים ויקבל יותר מ95% תכנס לו מלגה של 165 שקלים, כל מה שנדרש ממנו זה ללמוד כל יום עשרים דקות עד חצי שעה בזמן הנסיעה, (בד"כ הוא לא מצליח, אבל נצברות לו נקודות, כך כל שלשה חדשים בערך הוא מקבל משהו). פעם חבר שאל אותו בפליאה אם הגיוני ללמוד כל כך הרבה בשביל כזה סכום, אבל אברימי התגונן שכולם צריכים ללמוד משנ"ב ומבחן זה מחייב ומה אכפת לי לקבל משהו?

אתם בטח שואלים למה הוא לא למד משנ"ב בדרך הלוך? התשובה פשוטה. הדרך הלוך שייכת לעיון הפרשה, שם הוא לומד הלכות תחומין בשונה מהלכות שבת שהוא לומד בחזור. כולם מסכימים שגם עירובין צריך לדעת, לא כן? ומי מזלזל בתשובות של הגרב"מ אזרחי על פרשת שבוע? זה עוזר לנקות את הראש. ומשקפיים בעינית עוד חצי שנה לאו מילתא זוטרתא היא.

אחרי ארוחת צהריים חפוזה ושינה בת מחצית השעה חוזר אברימי סחוט לסדר ב', שם לומדים דף וחצי לשבוע. זה ההספק שראש הכולל רואה כנכון ומי חולק על זה שידיעות בש"ס זה חשוב.

אברימי חוזר לביתו בערב ופוגש את נוות ביתו. עוזר להשכיב את הילדים, אוכל שתי פרוסות מ"שלחמך" שלח לחמך -ד.ה ורץ, הכוילל ערב עומד להתחיל. חמישה עשר שקלים שלמים לשעה עד שעה וחצי ליום ועשר דקות מוסר, אם הוא לא נמצא הוא לא מקבל, לא משנה אם יש לו חום גבוה או ליל פורים. אתה נמצא אתה מקבל, אתה לא נמצא אין כסף. פעם הוא שאל את האחראי למה הוא לא מעלה את הסכום, הרי אפילו אריתראי נכה מקבל יותר מחמישה עשר שקלים לשעה. האחראי הביט עליו בהלם. "הכסף הוא מלגה, זו לא משכורת, זה לא קשור לעצם הלימוד".

אני יכול להמשיך ככה שעות. לפרט על יום שישי ולהרחיב על מוצ"ש, על כולל זרעים ועל שיעורים בזוהר, על שקל לדקה לפני הנץ ועל מוסר בשפתיים דולקות. אברימי מסודר בכוילים, חוץ ממנחה בשבת משלמים לו על כל דקה.

אין לו דקה לעצמו, הוא לא לומד מה שהוא רוצה בחיים, את הכל מכתיבים לו, הוא לעולם לא יצמח. לא יכול להקיף את התורה כי הוא צריך לספק את רצונו של אוסף הכספים התורן.

כמובן שלא נשכח את שבע הברכות שהם צריכים לארגן לו, את הכרת הטובה העצומה שהם חייבים לבטא כל תקופה, הוא אסיר תודה ואסיר באופן כללי.

אז איך יתכן שאברימי שאין לו שקל על הנשמה, שרק רוצה לעזור בפרנסת הבית, מכניס אחרי כל זה 3000 ₪ בדוחק?

איך יתכן שאנחנו כל כך מזלזלים באברכים, כן, אין לזה אף מילה אחרת מלבד זלזול.

קורעים לאברכים את החיים, מכריחים אותם ללמוד מה שגביר פלוני רוצה. מורידים להם על כל איחור מה שלא היה קורה לאף עובד בעולם. נותנים להם חמישה עשר שקלים לשעה! ואסור לפספס. כל זה עם המשחק הקבוע, זו רק מלגה, הוקרה ללימוד, אין כאן אף שכר, אבל אתה צריך לתת תפוקה כאילו אתה מקבל מאתיים ₪ לשעה. אם זו מלגה מה הבעיה אם אברימי מפספס יום אחד? הוא כבר לא אברך? לא מגיעה לו מלגה? מה הבעיה של האחראי שהוא יהיה רשום בעוד כולל ערב באותו הזמן? מה אכפת לו שהוא יקבל "מלגה" מעוד מישהו? אבל לא, הוא שייך לו הוא רשום אצלו והוא יקבל רק ממנו 282 שקל לחודש כי היה ל"ג בעומר והוא פספס עוד שלש פעמים.

יש אפשרות שצחקתם כשקראתם את זה, שחשבתם שאני מדמיין, כנראה שאתם לא אברכים.

אם הייתם אברכים הייתם בוכים כעת.

ג.ב אין בכל הדברים הנכתבים לעיל משום פקפוק בזכותם הגדולה של אי מי ממחזיקי התורה בכל צורה ועניין אלא קריאת מצוקה, ואם אחד מהם יקרא את דבריי והיה זה שכרי.

שרים בידם נתלו - לדמותו של ראש כולל

השעה אחת ורבע ר' אברהם ישעיה (לא ישעיהו!) סוגר את הגמרא ומסתכל סביב בתחושה חמוצה. ר' אברהם חגג ארבעים ושתיים לא מזמן, זקנו מאפיר, והפראק מאפיר לא פחות.

ר' אברהם הוא ראש כולל, תחתיו יושבים עשרה אברכים ולומדים מסכת תמורה בדיבוק חברים. כעת השעה אחת ורבע, הסדר נגמר לפני 32 שניות והנה הוא יושב יחיד בבית המדרש, כערער בערבה בלא עוד אברך אחד לרפואה.

תינוק בורח מבית הספר ניחא, תוהה בליבו ר' אברהם. אבל גם אם הם תינוקות, מאיזה בית הספר הם בורחים? עם כל הכבוד לשניצל של ארוחת צהרים ויש כבוד, לברוח באמצע הגרי"ז זה קצת מוגזם.

ר' אברהם מעלה בזיכרונו ימים מקדם, את הזמנים העליזים בישיבה בה כולם ידעו שאת אי"ש אפשר לשאול בכל מקום (בכל מקום בכתובות דף ט ומשנ"ב חלק א', אבל זה מה שהיה חשוב). שקיעות בלימוד לא הייתה רק נושא לשיחות מוסר, אלא החיים עצמם.

מה' אשה לאי"ש. אכן זכה ר' אברהם לעזר כנגדו אשר חלקה עמו את אהבת התורה היוקדת והמשיך לעלות ולהתעלות ברחבי ים התלמוד.

ר' אברהם עמל קשות דף אחר דף סוגיא אחר סוגיא וחש בשל להתחיל סדר קדשים. הוא ניגש לזה בחשש אך דווקא שם נבעו מעינות החכמה, הפוך בה והפוך בה דכולה בה. רק שם הוא חש מה זה גישמאק אמיתי.

דא עקא שאף אם נברא האדם יחידי, ללמוד צריך חברותא. היה קשה לר' אברהם לשבת לבדו ולעמול יום אחר יום במסכתות קשות שבש"ס. מלבד זאת חש ר' אברהם צער אמיתי בכל פעם שכיוון לאמת ורק הדפדפת הדהויה ספגה לתוכה את תובנותיו, חקוקות שם ואיש לא יקרא אותם לנצח, (הוא לא הצליח להבין את הכתב שלו מעולם, אולי יקום אי פעם מכון שיצליח לפענח, הוא לא יוכל לשלול כל תוצאה).

והנה יום אחד פונה אליו ידידו מנוער, המערבב (במלעיל) של הישיבה, אשר היום מיסד את עיסוקו תחת הכותרת יועץ עסקי ומתווך והציע לו הצעה קוסמת.

ממון רב לאחד מחבריי וחפץ הוא בקבוצת אברכים מובחרת אשר יעסקו בתורה לשמה. אל תתפשר על אברכים בינוניים, אשלם כל ממון שבעולם בשביל להשיג אברכים שלומדים רק תורה לשמה. ואתה הזכור לי מימות עולם כת"ח עצום הבקיא ורגיל בעבודה, תהיה המלאך העומד על אותם מלאכים. גדלו לכם יחד ובזכותכם יתגדל שמו יתברך בעולם.

לזה לא ציפה ר' אברהם, על מגש של כסף (יותר נכון של שטרות בני מאתיים ₪) מוגש לו חלומו הגדול, קבוצת בני עליה הלומדים קדשים כחזונו של הח"ח וכחזונו שלו. צחצח את גרונו ואמר

בצניעות במקום שאין אנשים, אקבל על עצמי להיות אי"ש, אקח את המשרה.

כך נתלתה בבית הכנסת הסמוך מודעה צנועה בגודל A6, כולל חדש נפתח בזמן אלול, מתחילים מסכת מנחות, מלגה מכובדת למתאימים, לפרטים וכו'.

הכולל נפתח עם עשרה אברכים בקול תרועה (ראש חודש אלול, המניין האחרון תקע בשופר רק בתשע ורבע), השטייגען בשיאו והכסף זורם.

כמנהגם של מתווכים המוכרים חלומות, העסקים החלו לחרוק אחר שלשה חדשים. אעביר עוד מעט, יש קשיי נזילות, העסקים חלשים וכן הלאה. ר' אברהם נטל הלוואה קטנה ושילם לאברכים בזמן, אך כאשר בחודש הבא נכנס לחשבון רק מחצית מהסכום ובחודש שלאחריו הסכום קטן עוד יותר הבין ר' אברהם שעליו לעשות מעשה.

ישב ר' אברהם עם העזר המשמשת בקודש כרואת חשבון מצליחה וניתחו יחד את האפשרויות העומדות בפניהם.

לאחר חישוב מכאן ומשם הכולל גרף מתוחכם שהציג את הירידה התלולה בתרומותיו של החבר, הניח ר' אברהם על השולחן את האפשרות הפשוטה. "נסגור את הכולל" לחש בשפה רפה. אך הרבנית התנערה כלביאה, "לא! את זה לא נעשה, בא נמצא פתרון".

לאחר לילה לבן נמצא גם נמצא פתרון. ר' אברהם יפריש כל חודש ממשכורתה של אשתו חומש מלגו ומלבר, אביו התחייב להוראת קבע נכבדה וכך גם חמיו, ר' אברהם מחל על כבודו והתקשר לכל ידידיו מנוער, גם לאלו שהוא לא החליף איתם מילה מאז המצ'ינג האחרון בו הם התקשרו להתרים אותו. כך, אחר אין ספור ביזיונות, השיג ר' אברהם את הסכום להמשך קיומו של הכולל.

במשך שלשה ימים עמל בזה ר' אברהם, בכולל לא דרך, את הגמרא לא פתח, אפילו דף היומי לא הצליח ללמוד. אבל החודש הוא מסודר, כעת אפשר לחזור לשטייגען.

בשעה עשרה לתשע מתיישב ר' אברהם ליד הסטנדר המתקלף ומפשפש בזקנו המתחלף, שוקע בגדר מקדיש תמימים לבדק הבית, מעין עולם הבא. השעה תשע עברה זה מכבר, השעון שועט לעבר השעה עשר ואברכים כושלים לאיטם לבית המדרש. ריח מוכר מתפשט בבית המדרש, ר' אברהם מרים את עיניו ומגלה אברך מנומנם שעדיין יושב יחידי מוציא מתיקו קלמנטינה ועיון הפרשה. מי מקלף קלמנטינה בבית מדרש? בשעה עשר? אין חוק נגד זה? ואנחנו במקדיש תמימים מה הוא מתעסק בפרשת שבוע? בשביל זה אני עובד?

כך זה ממשיך. הוא יושב לבדו שעות, אם ניגש אליו אברך זה כדי לשאול איך מכוונים את המזגן. הוא מקנא באברכים שיושבים בלי חליפות, אי אפשר לנופף בידיים עם פראק, זה לוחץ. אבל כל השבוע שווה בשביל הפסגה, בשביל אותה שעה של קורת רוח בה הוא זוכה להעביר את הגיון לבו לדור ההמשך, את התובנות שרכש לאחר שעות על גבי שעות של עמל לצורבים צעירים היושבים מרותקים לדבריו. כן, זה היה החלום וכידוע חלומות שוא ידברו. ההגדרה המדויקת יותר וו' אברהם הוא אי"ש של הגדרות, היא שהאברכים יושבים מרותקים, וכמו כל אסיר בכלא גם הם סופרים את הדקות לשחרור. כך כאשר ר' אברהם מוסר שיעור אחרי לילה ללא שינה בו התהפך מצד לצד שטוף זיעה מהיכן ישיג את המשכורת הבאה, מולו צונח ראשו של אחד האברכים על הסטנדר, משל מוסר הוא שיעור בגדר האם אורז הוא קטניות בשעה שלש וחצי בליל שבועות.

ר' אברהם מתעלם בגבורה וממשיך בביאור הגרי"ז, אך כאשר מגיעה השעה אחת ועשרה מתחילים האברכים לנוע באי נוחות. מבטים תכופים אל השעון וחזרה, הצצות שקטות בסלולארי, עיניים הננעצות בו ללא רחם, השלמת משפטים שהוא מתחיל בתקווה לזרז את מהלך השיעור. והוא, כל מה שהוא רוצה זה לגמור את הגרי"ז. מה כבר ביקש? לילות אין לו, ימים אין לו, כל מה שנשאר לו זה גרי"ז, מה התינוקות הללו רוצים ממנו, איזה רע הוא עשה?

הוא אפילו העז ושאל את אחד האברכים אם הוא לא מדבר מעניין. האברך גמגם מעט והציע לו שיעברו ללמוד חרדל ודבורים ואז יראה ראש הכולל איך מקשיבים לו. ר' אברהם חשק שפתיים בגבורה ובמקום לתלוש את שערות ראשו ענה לו בקול רפה שזה כולל קדשים, מי שלא רוצה יכול לעזוב.

סוף חודש, ר' אברהם מחלק צ'קים. לאברימי הוא הוריד החודש מאתיים וחמישים שקלים, אי אפשר עם האיחורים האלה, הוא לא מתבזה כל חודש כדי להשיג כסף לאברכים סתם. גם הוא היה אברך סתם, אפילו אברך משי. הוא נהפך לסמרטוט בשביל מסכת תמורה. הוא רוצה חבורת קדשים, לא רוצה אברך שמהדס לבית המדרש בעשר ואומר לחברותא שיחכה חמש דקות כי הוא לא סיים את החומר לדרשו.

ר' אברהם היה יכול למשוך ככה עוד שנים, תמורה ומעילה, מנחות ובכורות, אבל אז ראה דף מודפס מסתובב בכולל, זה היה קטע שנכתב על החיים של אברימי שהוא הוריד לו החודש מאתיים וחמישים שקלים. הוא ביקש לראות את הדף אבל האברך העדיף לבלוע את הדף ולא להעביר אותו לראש הכולל, כך ר' אברהם פנה לחדר מחשבים סמוך וקרא את כל ההגיגים נגד רשעותו.

ישב ר' אברהם וחשב עד אשר נגמרו לו הדקות במחשב, ישב וחישב חשבונו של עולם והחליט, אני סוגר את הכולל. אף אני שר הייתי, איכה נהפכתי להיות עבד לעבדים. אלמד לעצמי בלא עם רב, ואם ארצה בשומעים? אשלם להם מאה שקלים לשיעור. אברימי ירוץ למקום שמשלם לו מאה ₪ על שעה ורבע, כך לא אצטרך לגמור אחרי שעה, אף אחד לא ירדם וכולם יודו לי נרגשות במקום לכתוב עליי טורים.

נ.ב אין בדבר משום כוונה לזלזל בכבודם של אברכים שלמרות כל טרדותיהם מחזיקים את העולם במסירות נפש כפשוטה.

שר בית הסוהר - לדמותם של כבלים

היו היו משתגעים ומתלהטים אחריה, רטט הפלאפון בניגון מרטיט מול עיניו הטרוטות של אברימי.

כן, אנחנו עם אברימי המפורסם, זה מדרשו ועיון הפרשה, פרק חדש-ישן בעלילה.

חדי האוזן שביניכם שמו לב כי מנגינת שעון המעורר השתנתה, יש לזה סיבה. אברימי שלנו השתנה סוף סוף.

מסלול חייו של אברימי התנהל שנים רבות על מי מנוחות. לפי הספר. כאמור, מאז ומעולם היה אברימי בחור טוב. ישיבה מובחרת, שטייגען כמו שצריך, שבתות בצפת, טיולים בלי האיגוד, זיצים עם האיגוד. קלאסי.

כלפי חוץ הכל מושלם, אבל האמת? אסון. אברימי הוא האיוב המודרני, ובשונה מאיוב, היה וגם נברא. חייו כללו סבל ויזע. התעללות מתמשכת שלא פסקה לרגע. אם ננסה לפרט יכלה המקום בדיסק הקשיח וצרותיו לא יכלו, אך פטור בלא כלום אי אפשר.

נתחיל מבראשית, עת נכנס אברימי לחיידר. ילד מאושר וזך עיניים, מלא כולו בעזוז ובמרץ, מוכן לקראת האותיות הקדושות, אך אויה! על האותיות מרחו לו דבש. אברימי לא אוהב דבש. הוא אוהב שוקולד בפיתה, שוקולד בלחמנייה, מסכים להתפשר על שוקולד באותיות, או אותיות משוקולד. אבל הממסד החל בהנחת הכבלים על ידיו. דווקא דבש. או אז התחיל אברימי לשנוא את הממסד.

את הממסד אתם מכירים, נסו לחנך אותו והוא יחנך אתכם בחזרה. למען האמת הוא יחנך אתכם בחינם, אין צורך לנסות לחנך אותו קודם. אברימי חש על בשרו את המושג תלם.

כיתה א' עד כיתה ח'. אותיות, משניות וגמרא. אברימי ידע שהוא מיוחד. הוא מוכשר בהרבה מחבריו לספסל הלימודים, או בשמם השני "בלוקים". הוא התחיל לקרוא בגיל צעיר, אמא שלו תמיד סיפרה שהוא היה מומחה ב"שעת השיא", אפילו שחמט הוא שיחק בכיתה ב'. סתם שמו אותו במקום שמרדד אותו, פלא שהוא לא קיבל תמיד מאיות? ככה זה כשכולם באותו השטאנץ, בלי הבנה לדרכו של ילד.

"ישיבה קטנה" נכנס לו אברימי לישיבה קטנה, תיק כבד ולב קל. בטוח שכעת יפרצו כישרונותיו חוצה, אהבת התורה שלו תזכה למקומה הראוי. ללמוד חלק מהיום וכל הלילה, בלי בג"ץ ובלי בצלם, תורה דיליה.

ההתחלה הייתה חזקה, אבל בסוף הישיבה קטנה, במבט לאחור, טעם חמוץ חלף בפיו של אברימי. לא נותר לו דבר ביד. התחיל כמה מסכתות, אבל את הסוגיות של אלול שיעור ג' הוא לא זוכר, שלא לדבר על ההיסטוריה. נבחן ב"ושיננתם", כלומר, התכוון להיבחן, אפילו למד חמישה עשר דף, אבל לא הצליח להיבחן. התחיל משנה ברורה, לא הצליח לסיים. את הלכות השכמת הבוקר, אם לא הבנתם.

בין הזמנים ערב ישיבה גדולה, חישב אברימי לראשונה חשבונו של עולם. מה קרה? איך יתכן ששלוש שנים עברו ביעף, ומה שנשאר לו זה "דרך הלימוד" קצת השקפה, והמון זיכרונות מתוקים מהסיירת בפורים? הוא בחור מוכשר. הוא לא מדבר על זה כדי שלא יצחקו עליו, אבל הוא בחור מיוחד. אין הרבה כמותו בישיבה, או בבית הכנסת, או בעיר, או בדור אם כבר מדברים על זה. אפילו אמא שלו אמרה. גם המשגיח אמר לו בזה"ל, "אתה בחור מוכשר אברימי, זו מתנה, תשמור עליה". מה קרה?

לא נדרש לאברימי זמן רב להבין. שוב הממסד השנוא, העדריות המכוערת, הבינוניות שבמערכת, משכה אותו לאחור. יש בחורים שזה הצלה בשבילם, יוצאים עם תוצאות, עם מסכתות, עם ידיעה. בשבילו זה אסון, מכבים לו את הנפש. אבל כעת? ישיבה גדולה זה המקום בשבילו. הוא לא הולך לאור ישראל או מקום בסגנון. לא הולך ללמוד שורה או להציל חטוף. הוא הולך לישיבה מוצלחת, ישיבה בה יש מרחב אישי לבחורים, שם יצליח לפרוש את כנפיו, כמו נשר בשמים. הגיע הזמן לגדול.

א-ל-ו-ל בישיבה גדולה, דגים שבים רועדים, אברימי רוקד. סדרים עד אשמורת שלישית, שחרית בשבע, או בשמונה, או בזמן אחר. עם המק"ק מסתדרים, העיקר החופש לגדול בתורה.

נדלג ברשותכם מספר שנים, נשוב אל חשבונו של עולם, אי שם בשנות הקיבוץ העליזות. עת אברימי כבר אינו בחור ירוק המתנדנד לצד "אילן" מפחיד. כיום אברימי בחור קשוח וחשוב, מעשן כדבעי, דעה על כל דבר. אין סיכוי שמזיזים משהו בישיבה, מחליפים חדרים, חדרי שיעורים, טבח, מסכת, מבלי שאברימי וחבורתו מביעים את דעתם בנחרצות. זה לא שלאברימי יש "חבורה", סך הכל הוא שקוע בלימוד, לא איזה תריגני"ק, כמה חברים ארגנו מסירת חבורס אי שם בשיעור ג', היום הם קבוצה, שמאירה פנים לכל השאר.

בכל מקרה, אי שם באמצע חורף ועד ב', עת הימים הלכו והתקצרו ותחילת הסדר הלכה והתאחרה, תפס אברימי את עצמו לשיחה קצרה. מתברר, כך לחשבונו של אברימי, שאין תכלס'. אברימי הוא מיוחד, לא בחור רגיל. אבא שלו תמיד משנן לו, שקשה למצוא בחורים כמותו. גם הר"מ שלו אמר לו ברגע של גילוי לב, אחרי סברא נפלאה שאמר. "יישר כח אברימי, יש לך כוחות, תשמור עליהם, אתה עוד תצמח תלמיד חכם".

פוטנציאל אדיר, מציאות מקרטעת. איך אין הלימה בין היכולות הפנומנליות שלו (הוא אפילו מכיר מילים כמו הלימה ופנומנלי) ובין המציאות בשטח. הוא לא ר' איתמר גרבוז שנבחן על נשים נזיקין בעיון בישיבה, אבל אפילו ניצוצות של שקיעות בלימוד הוא לא ממש מזהה. מה הסיפור?

לא לקח לאברימי זמן רב לעלות על הבעיה. הוא מכיר את האשם זה שנות דור. גם בישיבה יש כבלים, גם הישיבה מגבילה. נכון, אלו כבלים חברתיים, משולבים בממסדיות. לא רק הישיבה. אבל כשמושיבים בחור ומאלצים אותו ללמוד בבא קמא ועוד פעם בבא קמא, כשמשאירים אותו בתוך משבצת קטנה ולא מאפשרים לו להרים את הראש, מה הפלא שהוא מרגיש לא ממוצה? נכון, יש צולי"ם שלזה נועדו, יש לעולם את הגרבוזים שלו. אבל בואו נאמר את האמת, כשאף אחד לא שומע. ישיבות הם לבינוניים, לאלו שמתאים להם המשמעת, שצריכים את החבורות והשיעורים, את החיוך מראש הישיבה. סדר מוסר בשפתיים דולקות. לא לבחורים שהם מעבר, לא לאברימיים של העולם. אלו שלא נכנסו לשיעור כללי, עוד מהזמן שהרב שך מסר אותו. שסדר מוסר מבחינתם הוא ארוחת ערב מוקדמת. אותם, הישיבה מכבה. אברימי צריך להתקדם הלאה.

כך נכנס אברימי לשידוכים בקול תרועה רמה. סליחה, תרועה די עמומה, מאחר וראש הישיבה צר האופקים חושש על קיום הישיבה שלו, לא אכפת לו מטובת הבחורים שאותם הוא מחזיק בשבי כאילו הם חטופים או מחבלי נוחבה, אוסר עליהם להתחיל שידוכים בחורף ועד חמישי. לא שהוא יעלה אותם על המוקד, או יזרוק אותם מהישיבה, אבל הוא לא מרשה לעשות סנטוחה, ולא יבוא לאירוסין לקרוא תנאים. איש צר ואויב.

אברימי בחור בוגר, לא מעניין אותו השטויות הללו של סנטוחה או טובת הישיבה. חוץ מזה, החברים הטובים יעשו לו כבר סנטוחה בלילה, אף אחד לא יעצור אותם, הם הישיבה. לא ניגע כאן באותה תקופה לחוצה, פגישות התחייבות, התלחשויות התלבטויות. נגיע היישר לימים הנפלאים בהם משוחרר אברימי מכל עול. כעת, הוא יכול לצמוח.

למעשה, גם אחרי החתונה גילה אברימי את עצמו אי שם במיינסטרים, לא חרג מהמסלול כמלא נימה.

אברימי בכולל נשים נזיקין של בוגרי הישיבה. החברותא למד ועד מתחתיו, אבל לאברך זה בסדר. יוצא כל יום בחולצה מגוהצת, הרבנית פונה לעבודה ואברימי לבית המדרש. שעה 10:09 אגודלו בפעולה, עד ארוחת הצהריים אי שם ב30:19, מי אמר שאברכים לא בשטייגען.

לאברימי לא היה אכפת בהתחלה, כל עוד העסק זרם, השקיעות בשיאה, הבית מתפקד, מי צריך יותר מזה. כך נערמו להם הימים זה על זה, ואט אט פינו את מקומם לשקיעה.

את השקיעה כבר תיארנו בפרק הקודם. לא ברגע אחד היא קרתה, אך אברימי התדרדר אל סחרחרת מטורפת של כוללים ומבחנים, סדרים ואוטובוסים. לפתע, יום אחד הוא התעורר. יום אחד ישב לו אברימי ממוטט באיזה ערב, ישב אברימי וחשב בפעם המי יודע כמה בחייו.

אני, שעדיי לגדולות, אני, שיודע במעלת התורה, אני, שעתיד להאיר את העולם בתורתי, מתי וויתרתי על החלום? מתי הסכמתי לגנוז את עצמי בתוך יער של מבחנים וסדרים. מתי הסכמתי למכור את התורה שלי, את העולם הבא שלי, תמורת כוללים. איך מסירות נפש לתורה, נהפכה למסירות נפש בלי תורה באופק. איך חבריי עושים להם שם, מוציאים ספרים (גם אם לא בעיון הראוי, הם יכולים להשקיע יותר), ואני, דווקא אני, עסוק בקטני קטנות. איך אראה בעוד עשרים שנה. אברך עם זקן מאפיר שמחפש כוס קרטון בחדר קפה? שראש כולל שצעיר ממנו בעשר שנים גוער בו למה הוא לא הגיש חבורה? אולי אעבור למיר? שחרית בשמונה וריצה מבוהלת להסעה אחרי שמונה עשרה, יד אחת על התפילין ויד אחת תופסת את הטלית שלא תעוף. מי אמר שיהיה לי כח לרוץ בגיל חמישים?

מחזה העוועים שהעלה בעיני רוחו זעזע אותו. אברימי דפק על השולחן הווירטואלי שבמוחו והחליט, זה נגמר. עכשיו הגיע הזמן לניתוץ השלשלות, נשמתי יוצאת לחפשי.

אין מה לומר, שינוי תפיסתי כזה מצריך שיחה נוקבת עם העקרת. לא הייתה זו שיחה קלה. היה קשה לאברימי להודות שהוא לא נהנה. היא מבחינתה חשבה שהוא מאושר. חברותות טובות, כולל רציני. אבל ברגע שהתברר לה ממדי האסון, לא הייתה כל שאלה מבחינתה.

אברימי עזב הכל. עזב את הכולל, עזב את הוצאת הילדים, עזב את דרשו, עזב את עיון הפרשה, עזב את האוטובוסים, עזב את הקניות. אברימי חזר לתורה, לחלוטין. היו משתגעים ומתלהטים אחריה.

ראשית זמן קיץ, אברימי קם ליום הראשון של שארית חייו, מתפלל שחרית בשבע, במתינות. מקפל

ברוגע את הטלית בשמונה וחצי (בכל זאת הלל-מוסף) ומתיישב על הספסל הקרוב. אף אחד לא רודף אחריו, סנדוויץ' עסיסי בתיק המחשב. אפילו פתק של בהצלחה יש שם. אברימי חופשי סוף סוף.

לאברימי יש תוכניות מכאן ועד גיחון. הוא יודע את הבעיה בדרך הלימוד. הצורה הנכונה ללמוד היא להקיף נושא מהחל ועד כלה. לא להשאיר פרט אחד בחוץ. להשתמש בפרויקט השו"ת ואוצר החכמה, כדי למצוא את כל שיטות הראשונים בזה (באחרונים אין צורך, גם אנחנו אחרונים) ולבנות את הנושא עד ההלכה ממש.

אחרי הכתיבה המלאה אפשר לפרסם את התוצאות, להדפיס עותק או שניים, להעביר באונקי. פתאום קוראים לך לדרשת ליל שבת, מפה לשם אתה מוצא את עצמך דרשן מבוקש. אברכים מדברים איתך בלימוד, הרב מתקשר מידי פעם להתייעץ. מעלית שבת? אתה הכתובת. פינוי בינוי בהלכה? אברימי. תולעים בסלמון אתיופי? התגודדות סביבך. לא כי אתה יודע כל דבר, אלא בגלל ההבנה שלך. היכולת ללמוד כל סוגיא מאפס עד הקצה האחרון. לא נשים נזיקין, כ-ל סוגיא.

אברימי ננער מהחלומות, השעה כבר תשע ורבע, הגיע הזמן להתחיל. הסוגיא הנבחרת היא חשמל בשבת. הגיע הזמן לסיים סופית את הסאגה. להכריע מה הבעיה באמת בחשמל, בלי מריחות על בונה ומבעיר. לחתוך את הסיפור אחת ולתמיד, הציבור צמא לזה. סטנדר יציב, כוס קפה זריזה ו-מ-ת-ח-י-ל-י-ם.

עם כוס הקפה ביד פוגש אברימי חבר. היום הראשון של הזמן אבל הילדה חולה, האישה עובדת, אין מה לעשות הוא כאן היום. לשאלתו של החבר מה שלום ילדיו שלו, או במילים אחרות מה הוא עושה כאן, פרס אברימי כשמלה את משנתו. הסביר את מצב הדור ומצבו הוא, סיפר על שחר של יום חדש. החבר התרשם כדבעי, ואף הביע את התרשמותו, כך בעשר פסע לו אברימי עם כוס קרטון ריקה ופתח בשטייגען אדיר. רצה לפתוח, אבל משהו לא הסתדר לו, כנראה זה המזגן שכבה פתאום. אברימי קם, חיפש שלט, סידר שעון, שינה טמפרטורה ושוב פתח בשטייגען.

היום הראשון לא הלך כל כך טוב. קשה לו ללמוד בלי חברותא, גם המזגן לא היה מדויק, בכלל לפתוח סוגיא לוקח זמן. אך כל ההתחלות קשות, אברימי לא נרתע.

יום רדף יום, ההתחלות רק קשות, ההמשך נורא ואיום, והסוף? לא מגיע. שעת הקימה של אברימי הלכה והתדרדרה, אברימי מצא את עצמו בוהה שעות מעל הסטנדר, הוא החליף כבר חמש סוגיות, ולא התקדם בכלום. נס שהוא בחר מקום מול השעון, בלי מעקב צמוד הוא לא יודע איך הוא היה שורד את הסדר.

הנורא מכל, הפרצוף שהוא חייב לתחזק. מול החברים, המשפחה ואפילו אשתו, בעצם, קודם כל אשתו מוסרת הנפש. לספר כמה החיים גן עדן. איך הוא משוחרר, כמה כל מה שבן אדם צריך זה תורה בטהרתה, בלי חסמים ומגבלות. איך כל עולם התורה צריך שינוי.

ואז, בוקר אחד, ניגש אליו הגבאי. נו אברימי, דרשה בליל שבת, הולך? מוחו של אברימי עבר למצב טורבו. הגיע הרגע, בטוח יש לו על מה לדבר. פשפש אברימי מהכא להתם, מה שלמד היום ומה שאתמול. מה לפני חודש ומה לפני חודשיים. אז גילה אברימי שאין לו דבר. חייך לגבאי והסביר שהוא טרוד מאוד השבוע, וישב לחשב חשבונו של עולם.

היתכן וכל ההאשמות שלי הם שקר? היתכן שמה שקראתי לו כבלים זו הדרך העולה בית א-ל?

היתכן והאשמה היא לא בממסד, אלא בי? היתכן שאני לא מוכשר כל כך גדול, אלא עוד אחד מני אלף? היתכן שלא השיטה כושלת, אלא אני פשוט, בטלן?

ישב אברימי וחשב, חשב הוא חשבונו של עולם, והגיע למסקנה היחידה האפשרית. כל השיטה פגומה, אברימי התחיל ללמוד מחשבה.

קומו השרים - לדמותו של פספוס

שקלתי לכתוב פרק נוסף על אברימי, אבל כמה אפשר להתעלל באותו אברך, מספיק קשה לו בחיים. קבלו דמות מקבילה, הכירו נא את אביגדור (שם בדוי). אברך ליטאי בן שלושים ושלש, לא לחוץ, לא מרוט, נינוח.

אביגדור דנן, אברך הוא. מה זה אברך? אברך משי. מתחזק סדר יום ראוי לשמו. מבוקר עד ליל, יום אחר יום, יושב ולומד.

שחרית בשעה סבירה טרום מגן אברהם ובפער, כוס קפה של בוקר, הליכה רגועה. תשע וחצי כבר בכולל, נטילת ידים והמוציא. סדר ב' שעתיים וחצי מליאות, כולל ערב מכובד. אברך טוב.

הכולל של אביגדור קלאסי אף הוא. תפור למידותיו, או שמא תפור הוא למידותיו של הכולל. בעת כלולותיו של אביגדור נפתח הכולל. התגבשה קבוצת צעירים מצוינים מפארי עולם הישיבות. גם אביגדור הצטרף עם עוד כמה פארות מישיבתו. מאז, עשר שנים ארוכות, יושב לו אביגדור במקומו הקבוע שבע רצון מחייו. לא מבין את אותם תזזיתיים שמחפשים תמיד את הדבר הבא. לא מבין את הכישלונות שנוטשים את ספסל הלימודים. לא מחפש גם שטעלע של מיישיב סדר ב' או סגן רכז באיגוד. אברך וטוב לו. שבתי בבית ה' ותו לא מידי.

לא את כל הימים בכולל אהב אביגדור. ימי סוף הזמן שנואים עליו מכמה טעמים. ראשית, מחבב אביגדור את השיגרה, את מי המנוחות. לא שבסוף הזמן נהוג אצלו בכולל מרתון חזרות וכד', אבל קשה לו עם שיחות החיזוק של סוף זמן, כאילו הם בחורים צעירים. מבחינתו סוף ותחילה חד הם, יכול להגיע-מגיע. לא יכול להגיע-לא מגיע. למה צריך הרצאות? אם הוא מאחר, כנראה יש לו סיבה. אבל מה שהוא באמת לא סבל זה את השאלה של סוף הזמן, "מה הולכים ללמוד זמן הבא?" אביגדור פשוט סלד מהדיונים הקדחתניים הללו.

מבחינתו, תורה היא תורה. רוצים ללמוד בכורות? נפלא. שבת? מצוין. לחזור על בשר בחלב? מה יותר טוב מזה. כל עוד זו לא מסכת שנלמדה בשנתיים האחרונות אביגדור בעניין. כמה פעמים ר' משה פיינשטיין חזר על הטור? ארבע מאות? אז מה יקרה אם ילמדו נדה פעם נוספת? מה יש לאברכים שנלחמים על מה ילמדו? כל עוד לומדים טוב, מה זה משנה מה לומדים? צריך ללמוד הכל, מה שאומר שאפשר ללמוד כל דבר.

לא בכדי התייחס אביגדור בשוויון נפש לעניין. אם היית ניגש לדבר איתו על גדרי חזקה העשויה להשתנות אותם למד לעומק לפני כשנתיים, התוצאות היו עמומות משהו. בהנחה שכחכוח גרוני ושתיקה זו תוצאה מעומעמת. אם בחרת להתייעץ בדיני איסור והיתר אשר מזמן הלימוד עברו כבר ג' שנים, הרי שבזבזת את זמנך. לא היה לו מושג מה דינו של מזלג חלבי כחוש שנתחב לבצל בשרי הגדל בעציץ שאינו נקוב. זכרונו למרבה הצער, לא היה מן המשופרים.

חסדי שמים, לאביגדור העניין לא הפריע. שבתי בבית ה' זה מה שחשוב. לא צריך תפקיד, לא צריך לדעת. בשביל מזלגות יש מוצי"ם, בשביל לומדעס יש רמי"ם. הוא לומד תורה, זה מה שהוא מחפש. תגיד לי מה יותר מתוק מדף גמרא וגו'.

כך גדל לו אביגדור והזדקן לאיטו. מילא כרסו בש"ס ובפוסקים, ובזכות חילוף חומרים מהיר, לא השמין כלל. בגיל ארבע התחיל ללמוד חומש, בגיל שש משנה, בגיל תשע גמרא, בגיל שלש עשרה ראשונים, בגיל ארבע עשרה אחרונים, בגיל שש עשרה לומדעס, בגיל עשרים וארבע הלכה, בגיל ארבעים קבלה, בגיל חמישים נמאס לו. אין לו מושג למה, הוא אוהב ללמוד, שנים ארוכות התאים לו הטייטל של אברך כולל. עכשיו דווקא הוא רוצה לפרוץ החוצה, ומשום מה לא הציעו לו שטעלע מעולם. בשולחן שבת הילדים מדברים בלימוד בינם לבין עצמם, אף אחד לא מתעניין בדעתו. חתניו לא מעריכים אותו, בניו מזלזלים בו. לא משהו רשמי, אבל הוא רואה איך הם מדברים על אנשים אחרים בגילו, חברים שלו שחבשו את ספסלי הכולל יחד איתו והצליחו להתברג בחיים, ואיך הם מסתכלים עליו, הלא יוצלח.

אין מה לומר עולם השקר. הוא, שנשאר אברך למרות הכל נחשב לסוג ב', ואלו שתמיד חיפשו דברים אחרים פורחים. אין מה לעשות, כל מה שנותר זה לסחוב עוד שלושים שנה, בסוף זה נגמר. הכל נגמר בסוף.

* * *

חייו של אדם בעולם הכללי מורכבים כך: בית ספר יסודי: מוסד שמקנה לו כישורים בסיסיים לחיים ולקליטת ידע, לימודים גבוהים: קניית ידע. עבודה: מימוש הידע. כלומר, ללימודים אין ערך עצמי, אלא כפלטפורמה למימוש על ידי עבודה וכד'.

החיים שלנו אחרים. הלימוד הוא חזות הכל, לא התוצאה. לא מחפשים לממש את הלימוד, הוא עצמו המימוש שלנו. זה נפלא, אבל לפעמים משמש אותנו לרמאות עצמית נוראה.

ילד נכנס לחיידר, מטרת החיידר היא ללמד אותו לצורך המשך החיים. לא לשם לימוד. הוא צריך לקנות הרגלי קריאה וכתיבה, חשבון וידע כללי, וכמובן ידע תורני בסיסי להמשך החיים.

גם ישיבה היא לא לשם לימוד, ישיבה מקנה לבחור את הרגלי הלימוד, נותנת לו כלים איך ללמוד. מעצבת אותו להמשך החיים, היא עדיין קדם חיים, אם נהיה נועזים נאמר שהיא אפילו קדם לימוד, היא יוצרת למדן, לא תלמיד חכם, (האם זה צריך להיות כך? קשה להאמין. אבל זו המציאות במרבית הישיבות והבחורים). כעת יוצא הבחור לחיים בהם הוא יהפוך את עצמו לתלמיד חכם באמצעות כל מה שחונך אליו.

כלומר, בגיל עשרים וקצת, ניצב לנו פוטנציאל ענק שכוונן במשך שמונה עשרה שנה להגיע לרגע זה. זה לא שחינוכו הסתיים וכעת הוא יוצא לקצור את פירות הידע. המכינה הסתיימה, כעת הוא צריך להתחיל את קניית הידע.

כמה זמן לקניית הידע יש לאברך בן העשרים וקצת? לטעמי, יש לו כעשרים שנה. גג עשרים וחמש. עד גיל ארבעים וחמש בערך. זה המון זמן, יותר מכל מקצוע אחר, אבל יש תאריך תפוגה, שלב שבו אתה אמור להחזיק בידע. בגיל עשרים וחמש, היית ילד מצטיין, בחור חשוב, הכל נכון. ביחס לתורה אתה מתחיל מאפס, אתה כרגע מתחיל לצבור לעצמך את הידע, להפוך אותך לתלמיד חכם. אם בגיל

ארבעים וחמש אתה עדיין באותו המצב, עדיין באותו הסטטוס, מישהו שיודע ללמוד, ואין לו כלום ביד. פספסת את החיים. שרפת אותם.

ללמוד כל החיים זו תכלית נפלאה, אבל רק אם אתה תלמיד חכם שיושב ולומד, להישאר סטודנט כל החיים זה בזבוז זמן. ר' משה פיינשטיין חזר ארבע מאות פעמים על הטוש"ע, הוא לא למד אותם לראשונה ארבע מאות פעמים. אם אתה יכול ללמוד בשר וחלב שנתיים אחרי שלמדת אותם, ואצלך זה כמו פעם ראשונה, בזבזת את הזמן.

ללמוד מסכת שבת מכריכה לכריכה בצורה מלאה לוקח משהו כמו שלש שנים (לא מדבר על המסגרת של שמונה השנים ולא על מסגרת של מבחני רבנות בשנה וחצי). אם למדת את זה פעמיים בעשר שנים ואתה עדיין לא יודע שבת, שרפת חצי מהזמן שהיה אמור להפוך אותך לתלמיד חכם. שרפת כפשוטו.

אתה יכול לבחור בשנים אלו להתמחות בעירובין, להשקיע בהוראה, לשלוט בנשים נזיקין, לדעת קדשים בעיון, להיות מאסטר בהלכות שבת, מצידי תהיה ספין בארבעת המינים. אבל אתה לא יכול להשתבלל בשגרה המתוקה של סדר א' וב', עד שיעברו עשרים שנה ולך לא יהיה כלום.

כי אז, אחרי עשרים שנה תתעורר. לא תבין למה לכולם יש משרות ואתה יושב מתוסכל בלי כלום. למה כולם מעריכים את חבר שלך שלמד בדיוק כמוך, אבל הוא רב מפורסם ואתה ממש לא. למה אפילו חתנים שלך לא מדברים איתך בלימוד.

מה לא ברור? אם אתה בדיוק כמו לפני עשרים שנה, הרי שהיחס אליך הוא בדיוק אותו היחס לאברך שצעיר בעשרים שנה. אם אתה לא יודע עירובין, לא יתייעצו איתך על העירוב. אם אתה לא שולט בהלכות ברכות לא ישאלו אותך מה לברך על הקינוח בסעודה. זה שלמדת כיצד מברכין ארבע פעמים לא מוסיף, אם שכחת הכל אחרי שלשה חודשים. אם אתה לא יודע נשים נזיקין בעומק העיון, לא ייקחו אותך לתפקיד ר"מ, מגיד שיעור צריך להיות ברמה גבוהה יותר מהבחורים, לא רק עם ניסיון חיים.

אני לא אומר שאי אפשר להתחיל בגיל חמישים, יש מי שחי רק ארבעים שנה, יש מי שמתחיל אותם בגיל חמישים. אבל אם עוד לא הגעת לגיל, תזכור. יש לך כמה שנים שבהם לא מצופה ממך להיות תלמיד חכם. בדיוק כמו שמעריכים ילד על זה שהוא יודע לקרוא גמרא ולא בודקים אם הוא פתח פעם ריטב"א, כמו שבחור נמדד בצורת הלימוד ואף אחד לא בודק אם הוא יודע בבא בתרא בעל פה, כך גם אברך צעיר מוערך על עצם זה שהוא לומד כי עדיין לא מצופה ממנו להיות תלמיד חכם. אבל יום יבוא, לא עוד הרבה זמן, ואנשים יצפו ממך להיות תלמיד חכם, הם לא יעריכו את עצם היותך אברך בדיוק כמו שהם לא יעריכו את זה שאתה יודע לקרוא דף גמרא, אתה חייב להתקדם בחיים.

גם כאן צריך זהירות. יש רבים שמגלים לפתע שאין להם דבר ביד בגיל כלשהו, אז הם משתתפים בסדרת שיעורים על הגהת סת"ם, או אפילו לומדים משנה ברורה על הסדר, ומבחינתם הנה להם אפיק בחיים. הם טובים בסת"ם, הם יודעים הלכה.

זה אפיק מעולה. לדעת הלכה זה אדיר, להתמחות בסת"ם זה נפלא, אבל לא הגיוני להקדיש לזה רק רבע שעה ביום אם זה החיים שלך. זה כמו מדען גרעין שייקח קורס ערב בשזירת פרחים ויהפוך

לשוזר מומחה. אם אתה מתמחה בהלכה תקדיש לכך את היום. לא הגיוני ללמוד עשר שעות ביום, ולהישאר ביד עם תוכן של עשרים דקות.

אני לא מדבר על אלו שאין להם יכולת. אם אתה אידיוט, תפאדל. כל מילה שאתה לומד קדושה, אשריך. טוב שאתה מנצל את הכישורים שלך. שב ותאמר כל היום "ואחות לוטן תמנע". אבל אם אתה מרגיש שיש מעט מח בקודקודך. אם אתה מניח שלולי היותך חרדי היית היום עורך דין, או למצער יועץ משכנתאות, ולא קופאי בסופר. הרי שאתה סובר שיש באפשרותך לקלוט חומר לימודי ולאכסן אותו היכנשהו בין אוזניך. אם זה המצב, גם לתורה מגיע. לא פחות מכל תואר אחר.

אחרי שאתה תלמיד חכם, שב ותלמד בלי אף משרה. אין דבר מתוק מזה. אבל מתוך מקום של תלמיד חכם, לא מתוך מקום של ילד שמעולם לא למד. אל תגיע ליום שתסתובב לאחור ותשאל את עצמך מה עשיתי בעשרות השנים האחרונות, ולאיפה ריבונו של עולם, נעלמו חיי.

לא נשא פני שרים - לדמותו של רב

השעה שתיים בלילה והטלפון מצלצל, ר' משה מתעורר בבהלה ולוחץ בזריזות על השתק. די בזה שהוא התעורר, אין עניין להעיר את כל המשפחה.

על הקו אברך עם שאלה דחופה ביורה דעה, ר' משה שומע את השאלה מברר כמה פרטים ועונה. האברך מנסה לפלפל בדבריו, אך ר' משה מסביר לו שהוא לא נטל ידיים ולא בירך ברכות התורה. וכן, הוא ישן בשתיים בלילה.

השיחה תמה ור' משה שב לשנתו. לפחות הפעם זו הייתה באמת שאלה דחופה לא כמו הטלפון הבלתי נשכח בארבע לפנות בוקר בהלכות נדרים (מה הבעיה, אמרו לי ששאלות ביורה דעה אפשר בכל שעה).

ר' משה שליט"א (65 וחצי) משמש בקודש כרב בית כנסת חשוב בשכונה אברכית צעירה. הוא היה אברך משכמו ומעלה, שילוב של פרומקייט קלורקייט ברייטקייט ועוד המון "קייט". כאשר נפתח בית הכנסת בשכונה החדשה פנו אליו גבאי בית הכנסת והציעו לו הצעה קוסמת, בא והיה עטרה לראשנו. מאז הכל היסטוריה.

חייו של ר' משה מלאים בעשיה, לאחר תפילת שחרית יושב הוא קרוב לשעה בבית הכנסת, ועונה לשאלות הקבועות משואלים חדשים (אדום או חום) ולשאלות חדשות מהשואלים הקבועים (מה הדין אם בטעות הוא הזכיר בחול המועד יעלה ויבוא בבורא נפשות, איך הם מצליחים לחשוב כל יום על שאלה חדשה?).

אחרי פת שחרית קצרה בביתו מתחיל היום לנוע, תחילה דופקים הזוג מהרחוב הסמוך, הוא כבר התייאש מהם, אבל להם יש עדיין נערוון על הדמעות של המזבח. הוא הציע להם כמה פעמים לפנות לייעוץ זוגי מקצועי, אבל הם אמרו לו שאין להם שש מאות ₪ לפגישה, כך שהוא צריך לשמש כיועץ לעת מצוא.

כאשר יושרו ההדורים והזוג נפרד ממנו עד הפעם הבאה, התפנה ר' משה לשבת להכין את השיעור הקבוע של יום שלישי, הלכות בית הכנסת בשילוב דוגמאות אקטואליות. אין לו רגע פנוי אבל את הבור הזה הוא כרה לעצמו. אחרי פטירת אחד מהמתפללים הוא קרא לחיזוק בכבוד בית הכנסת, כוונתו הייתה שיפסיקו לדבר בתפילה, מה שהוא קיבל זה שיעור קבוע בהלכות בית הכנסת.

עוד הוא מדפדף במשנ"ב, מעיף מבט להערות של דרשו (יענק'ל יושב עם משנ"ב דרשו בשיעור אין לו כח להפתעות שלו), שוב דפיקות בדלת, לא קיבלו את הבן של אפשטיין לישיבה, אם הוא הרב יש לו אחריות. זונח ר' משה את הספרים, נפרד משעה של קורת רוח ושוקע בשיחות קדחתניות עם ג' ראשי ישיבות ורשם אחד (אם זה לא קשור לאף אחד מהצוות מי מקבל שם את הבחורים, הטבח?).

ר' משה יוצא למנחה, בחור צעיר נצמד אליו בדרך. הוא אוחז באשו משום חיציו והוא לא מצליח להבין את הנימוקי יוסף, אם הם כבר מדברים אולי הרב יסביר לי מה זה בעלות, אה שכחתי אפשר גם לדעת אם הקב"ה יכול לברוא אבן שהוא לא יכול להרימה?

צהלתו על פניו ואבלו בליבו, מסביר ומחמיא, מרכך ומחייך ובעיקר מצפה לראות את פתח קראוון בית הכנסת ולהתחיל וידבר. בפעם האלף הוא מצטער שהוא לא גר קרוב לבית הכנסת, נמאס לו להיות ה"בל תשחית" של אנשים, הוא לא אשם שהם ראו אותו ברחוב.

זה לא שר' משה לא בעל מידות, זה לא שהוא סובל מלענות לשאלות, אבל הוא כל הזמן עונה לאנשים שצריכים אותו. למה כולם חסים על כל דקה פנויה שלו, למה לא נותנים לו לנשום, "טרחנים הם" זו לא מצוות עשה.

אחרי מנחה ר' משה ממהר מאוד, הוא "ראש ישיבה סדר ב" בישיבה סמוכה, אין מה לעשות גם רבנים צריכים לאכול.

מתברר שה"משכורת" הממוצעת לרב היא אלפיים ₪ בחודש, גם ככה קשה לאברכים ויש המון ת"ח שרוצים להיות רבנים.

למעשה המשכורת הממוצעת ל"ראש ישיבה סדר ב" היא באופן מפתיע גם אלפיים ₪, גם ככה קשה לישיבות ויש המון ת"ח שרוצים שטעל"ה.

כך ר' משה מכניס לביתו ארבעת אלפים ₪, כל מה שנדרש ממנו זה רק עבודה סביב השעון 7/24. לחזור מסדר ב' ולהתיישב בבית הוראה, לצאת מבית הוראה להיכנס למסור שיעור בנביא, לצאת מהשיעור וללכת לבר מצווה של גרינפלד, לצאת מבר המצווה וללכת למסור שיעור בשכונה ליד (משלמים לו מונית, לא צחוק), לחזור ולשבת עם האברכים של השימוש, לחזור לראש ישיבה שהסכים לדבר איתו על אפשטיין, לנסות לטעום פת ערבית ולהפסיק כי יש מראה דחוף, לענות לטלפון מהבלנית, וכל הזמן לענות ולענות ולענות, עוד שיחה ועוד שיחה. יש מודעה גדולה בבית הכנסת שהוא עונה בין שבע לתשע בלבד, שעות אחרות זה למקרים דחופים בלבד, אבל הכל דחוף. מה מברכים על טורטיה? מי שאמר רצה והחליצנו ביום שלישי חוזר? מה יעשה מי שמסופק אם אמר ותן טל ומטר בשמע קולנו? הכל דחוף אין דבר שסובל דיחוי, חייו הפקר לכל. הוא רב אין מה לעשות, אם הוא היה רוצה חיים רגועים הוא היה עובד בהייטק.

בכל מקרה 2000 ₪ זה לא סכום פעוט הוא לא עובד בהתנדבות, רק צריך לזכור שלמגבית להקמת בית הכנסת הוא ראשון החותמים, צריך נחשון שישמש דוגמא. כך הרב קנה ג' מקומות ב36000 ₪ (במילים, משכורת של שנה וחצי). ר' משה תהה לעצמו מה היה קורה אם הוא לא היה קונה מקום, הגבאי היה יושב על הכיסא שלו? היו מתכננים בית מדרש בלי מקום לרב?

כמובן שבזה זה לא נגמר הוא חייב לתת 40 ₪ כפול ארבעים חודשים למשפחה שקרסה, חמש מאות שקלים לפתיחת מגבית פורים, חמש מאות לפתיחת מגבית פסח, חמש מאות לפתיחת מגבית שבועות, חמש מאות לפתיחת מגבית בין המצרים וכן הלאה, חייבים שהרב יפתח את המגבית הוא הרי משמש דוגמא. הוא דוגמא להמון דברים אבל להתנהלות כלכלית נבונה הוא לא משמש דוגמא זה בטוח. (כמובן שזה לא מונע מאברכים לומר שהרב לא באמת נותן, הכל זה רק תמונה בשביל הפוזה, גם תרם את הדגים המקולקלים וגם לקה).

כל יום מחדש ר' משה לא מבין למה הוא הכניס את עצמו, מה היה חסר לו בחיים. כל דקה, כל רגע, הוא עוזר לאנשים. ואיך אמר לו אברך חסר טקט ובלי עודף שכל, אנחנו עוזרים לרב, בזכותנו יש לרב מחייב לחזור על ההלכה, ואנחנו עוד משלמים על זה לרב.

ערב חג הפסח, ר' משה נכנס לבית המדרש עם ערמת שטרי מכירת חמץ, הוא מתיישב אחרי שחרית ואברכים ניגשים כותבים שטר ומשאירים עשרים או חמישים ₪ לידו. בזווית אזנו הוא שומע שיחה של שני אברכים, אני מוכר חמץ באינטרנט, שם זה חינם. אצל הרב זה לא נעים צריך לתת משהו, חבל על הכסף.

נעצור כאן, אין עניין להמשיך ולפרט על מסע הייסורים שעובר כל בעל משרה, אבל אולי הגיע הזמן שנשאל את עצמינו אם אנחנו לא עקומים.

זה נראה לכם צודק? רב צריך לעבוד בהתנדבות? מנתח לב מקבל לא פחות כבוד מרב אבל ברור לכולם שמגיעה לו משכורת מכובדת, אבל רב? עובד כמו חמור ומקבל משכורת של כלב.

ייעוץ זוגי? שש מאות ₪ לפגישה, רב? חינם וכמה שיותר.

שיחת טלפון לרופא באמצע הלילה? מגיע לו 200%, שיחת טלפון לרב באמצע הלילה? כמה זה 200% מאפס.

עכשיו, הרבנים מתנדבים, עושים עבודת קודש, אבל איך ברוב חוצפה אנחנו חושבים שהם חייבים לנו? מישהו עונה בקו הלכה בארבע לפנות בוקר, בהתנדבות! הוא ער בארבע לפנות בוקר ולא מקבל על זה פרוטה! מה יש לנו לומר? הוא נהנה מזה, בזכות זה הוא מתקדם בלימוד.

גם סנדלר נהנה לתקן נעליים, זה לא אומר שהוא עושה את זה בחינם. הוא עובד בשבילך בחינם ואתה מה יש לך לומר, טיפת הערכה אין לך, תתבייש.

עזוב את קו ההלכה, תתמקד ברב שלך, משלוח מנות בפורים הבאת? הוספת מעטפה יפה? או שרק לקבל אתה יודע.

את ארבעת המינים של כל השכונה הוא ראה, גררת אותו לראות את הדופן עקומה אצלך בסוכה, התקשרת חמש דקות לפני שבת כי הסתבכת עם העירוב מהבית לסוכה משל היה הלל הזקן, אבל לתת משהו לסוכות? מה הקשר? זה מוזר.

מכירת חמץ עשית אצלו, או שהעדפת לחסוך את הבעת ההערכה החד שנתית הזו כי יש לך הרבה הוצאות עכשיו?

נחזור לקו ההלכה, התקשרת עשרות פעמים לקו פלוני, תרמת לו משהו? הערכת את האנשים שענו לך בכל שעה? שלא חייבים לך כלום? אל תיתן להם את כל החומש, אבל חמישים ₪ חד פעמי מותר לך להעביר.

כפיות טובה מעידה על ריקבון, כפיות טובה הכוללת הסברים מלומדים כמה נותן הטובה כפוי טובה, מצריכה טיפול שורש עמוק בנפש האדם. בהצלחה.

שר וגדול - לדמותו של נכבד

נכבדות!! (דפיקה קלה להגביר מתח).

נכבדס!!!! (דפיקה עוצמתית להקפיץ)

זה היה רברוך מורדכה (ירידה, טון וחצי).

יעקב או כפי שהוא הקפיד שיקראו לו "רב יענקב דן" היה דמות סלבודקאית אמיתית. כך לפחות הוא חשב.

מאז השתתפותו הראשונה במחנה בני תורה אי שם בשלהי שנות הסמ"ך, גמלה בליבו החלטה שכאשר יעלה הוא לשמים לא ישמע קול רועם, הרגת את רברוכמרדכה של הדור הבא. הוא יהיה ר' ברוך מרדכי של הדור הבא, ואם יתמזל מזלו ר' ברוך מרדכי יהיה ר' יענקבדן של הדור הקודם.

את דרכו העולה במסילה החל יעקב בישיבה, שם הבהיר לכולם כי יש לקרוא לו בשמו המלא "יענקבדן" ובשום פנים ואופן לא להסתפק ביעקב היבשושי. (היה ברור לו כי רוח הקדש נצנצה בהוריו כאשר העניקו לו שתי שמות, שהרי מפורסם כי אי אפשר להפוך לנכבד, כאשר אין לך אלא שם אחד). התחנה הבאה הייתה מחסן כיפות אלטמן, שם השיג כיפה היורדת על פי מידותיו, וליתר דיוק במידה XXXXL (ייצור מיוחד, אבל שווה כל שקל). מכאן ואילך המסלול היה ברור. יענקב-דן טיפח היטב את ההדר הסלבודקאי. הזכיר את "הסבא" בכל מילה שניה (המילה הראשונה הייתה קאנט), פסע לו עקב בצד גודל ועקבי נעלי האלגנט שלו נקשו במידה המדוקדקת הנדרשת.

גם כאשר בנה את ביתו המפואר, לא פסקה צמיחתו המופלאה. זמן רב לא פסק פומיה מגרסא עד שזכה לכרס מהודרת הראויה לשמה. הדבר היה מורכב ביותר בשל סירובו לטעום הערינ"ג בקידושים מזדמנים, מחשש טפטוף השמן על שפמו אותו נהג לכסח כל יום. בגדיו תפורים על מידתו, ולעולם לא תתפוס אותו עם רבב על בגדו. שכידוע חיוב מיתה יש בזה.

כיאה לחניכי השיטה החזיק ר' יענקב-דן את עצמו כיודע ספר. הוא למד בכוילל לבו חפץ בשעות שלבו חפץ, כי כידוע הדרך לגדול היא להגדיל ראש. ההתקטננות של תשע עד אחת היא מתכון לבינוניות. כך נהג לו יעקב לצעוד לכוילל בעשר ומחצה כל יום שהרי אינו עוד אחד מהעדר, הוא מוביל, לא נסחף עם הזרם.

גם אם לא נהג ר' יענקב לשוחח עם חבריו לספסל בכל חלקי התורה, בעניינים העומדים ברומו של עולם נהג גם נהג. אין הכוונה לענייני השקפה אליהם התייחס בביטול בואכה התנשאות. גם המחלוקות הנפוצות לא תפסו את תשומת לבו בחינת ישחקו הנערים לפנינו. הנייעס העדכני מבחינת ר' יענקב-דן הסתיים "לפני המלחמה". כפי שנהג להתבטא על מלחמת העולם השניה. בתקופה זו היה מעודכן לפרטי פרטים, שופע עובדות והנהגות כמעיין המתגבר וסונט בשומעי לקחו על חוסר הידע המביך

שלהם.

היה עומד לו ר' יענקב-דן בקהל רב, ושוזר בן אדם לחברו בגדלות האדם, חברון (העיר כמובן, לא הסניף הדהוי בירושלים) בסלבודקה, אפשטיין בפרבשטיין, ר' לייב בר' אל"ה, ומקנח בווארט מר' חצקל, ואוי לתמים התורן שהיה שואל איזה ר' חצקל?.

אמנם ר' יענקב חש כי הוא עתידה של סלבודקה, אך לצערו סלבודקה עוד לא זיהתה אותו. גם בשכונה לא זכה למעמד נישא כפי הראוי לו בזכות ולא בחסד. אך לר' יענקב לא אצה הדרך הוא ידע היטב כי סוף הכבוד לבא.

לפתע נטרפו הקלפים, טרם זרחה שמשו של רב יענקב-דן שקעה שמשו של רב ברוך מרדכי. ר' יענקב לא ידע את נפשו. תמיד הוא ידע כי יש לדור את ר' ברוך מרדכי, אבל כשמשבצת "הדר-הדור" פנויה אין מצב שהוא נותן למישהו אחר להשתלט עליה ומחכה בסבלנות שנים רבות עד שיבוא יומו.

חרף כל מאמציו הקדחתניים לא הצליח ר' יענקב לסדר לעצמו הספד בימי השבעה. מתברר כי בתי הכנסת צרי האופקים בשכונה מעדיפים להביא רבנים חסרי כל כישרון רטורי להספיד, במקום הבחירה הברורה קרי ר' יענקב שלנו. אך אחר הפעלת קשרים חובקי עולם, בתוספת שישים ואחת טלפונים לגבאי יכול היה ר' יענקב לבשר בסיפוק כי עלה בידו. ליל שבת של ה"שלושים" שמור לו. הוא ירחיב בעובדות והנהגות בתוספת אנקדוטות היסטוריות על דמותו של ר' ברוך מרדכי. לו נאה ולו יאה.

ר' יענקב-דן לא תכנן לתת לנאום הראשון של שארית חייו להיות פחות מדרשה ממוצעת של ר' ברוך מרדכי. הוא שב וקרא כל נאום מפורסם מההיסטוריה. הציץ בהסרטות אלו ואחרות של ההוא מהאצ"ל. התלבט ארוכות אם לפתוח ב"יש לי חלום" או לסיים ב"אשכנזים! מזרחים! סלבודקאים". בסוף נפל הפור על "לא זרועי הולמת כעת על הסטנדר אלא אגרופם של אלפי בוגרי עטרס ישראל שאינם עימנו כעת".

ככל שנקפו הימים גבר לו הלחץ, בני ביתו התגייסו על כרחם למשימה הנעלה, ושמעו פעם אחר פעם קטעים נבחרים מהדרשה. ר' יענקב-דן לא היה לחוץ מהתוכן כמו מההגשה. כבר אמר איזה גוי מפורסם שתשעים אחוזים מהדרשה זה ההגשה ועשרה אחוזים זה התוכן. ר' יענקב הסכים להסתפק בתשעים אחוזים, הוא לא שאף לשלמות.

לאחר ניסיון מתסכל במיוחד לשחזר קנייטש עסיסי במילה כלשהי, הציעה בתו בת השמונה שכיאה לבית סלבודקאי לומדת נגינה (חלילית, אל תגלו) לרשום תווים על המילים וחסל. ר' יענקב התחבר מאוד לרעיון אך לצערו הוא לא ידע מאיזה צד מחזיקים חוברת תווים, קל וחומר איך לקרוא תווים אלו. (הוא נהג לומר שהוא מנגן לפי שמיעה, מה שהוא שכח לציין זה שהוא מעט כבד שמיעה).

אך אל דאגה, אין דבר העומד בפני סלבודקער נחוש. ר' יענקב הוא בעל קורא מחונן. כך חיבר טעמים לכל הדרשה ובא לציון גואל. תְּיֵרֶה גַּדְלוּת הָאָדָם מִדּוֹת וֶיֶב בָּרוּךְ מָרְדְּכֶה:

היום הגדול הגיע, רב יענקב-דן פוסע מעדנות בדרכו לבית הכנסת השכונתי. מהנהן בכובד ראש לשכנים או אולי יש לומר לשומעים. הדפים מקופלים בכיסו לכל צרה שלא תבוא, אך הוא כמובן לא מתכנן להשתמש בעזרים. הדרשה תיחצב היישר מתוך לבו, בלי כל הכנה הנראית לעין.

ר' יענקב-דן נכנס לבית הכנסת בסוף מנחה. חליפתו השחורה מצוחצחת כדבעי. עניבתו משתפלת

על כריסו במדויק, כשהמשולש נוגע לא נוגע בחגורתו המוזהבת (מספר הפעמים שנאלץ לקשור את עניבתו מול המראה עד לתוצאה המושלמת, חסוי). חפתיו המבריקים מציצים משרוולי חליפתו כיאה לסלבודקאי נוצץ. רק מקל הליכה לא העז ר' יענקב להביא לבית הכנסת, אך אל דאגה עוד יבוא היום בו יוכל להוציא את מקלו מתחתית הארון בו הוא מאופסן.

בעודו צועד במעבר הצר, נדחק לעבר מקומו הזמני טרם יפליג למזרח, פונה אליו רבי יהונתן. אולי אינכם מכירים את רבי יהונתן זה, אך לבטח יש לכם במקומכם דוגמתו. יהודי יקר מהסוג הפשוט. חיוך נצחי, כובע מהוה, לומד בשוטנשטיין ומציץ בדרשו, לא בקיא בקודים, למעשה הוא לא ממש יודע מה זה קודים. גרביים לבנות ושלייקעס. ועיקר העיקרים, קופסת טבק עסיסית בידיו.

אחת ההנאות של רבי יהונתן היא לגרום ליהודים ליהנות, ומה גורם אושר ליהודי יותר משמעק טבק הגון היישר לנשמה יתירה? כך מסתובב לו רבי יהונתן בליל שבת ומושיט לאפם של המתפללים את קופסת הטבק, וכל הצדדים מרוצים.

פונה לו רבי יהונתן לר' יענקב-דן ותוחב אליו את קופסת הטבק, שמעק טבק רבי יעקב? ספק שואל ספק קובע. הסיטואציה לא נעמה לר' יענקב. הוא לא אוהב שקוראים לו רבי יעקב במקום ר' יענקב-דן. יותר מזה, אין לו כל חשק להיקלע לעיטוש צולב בדיוק באמצע שאגת "רוימות" ודומיה.

טרם הספיק לסרב בנימוס ולהוסיף חיוך קל, נדחף הילד חסר הזהירות של זילברשטיין (או כפי שמכנה אותו ר' יענקב "קל דעת") תחת כרסו של ר' יענקב במטרה לחתור למקומו. כתוצאה מהזעזוע הטקטוני התעופפה לה קופסת הטבק היישר על חליפתו ההדורה של ר' יענקב-דן. כתמים חומים השתרעו כעת מדש החליפה אל העניבה כולל חלקי החולצה שבדרך. רבי יהונתן המזועזע ניסה למחות בידיו את הכתם, התוצאה הייתה הפיכת שרשרת איי הטבק לכתם חום אחד ענק ומזעזע למדיי.

ר' יענקב-דן עומד כנציב מלח גס, כל חלומותיו נעלמו כעת בעננת טבק. אין דרשה ואין קהל. נכבד כמותו לא יוכל לזעוק "גדלות האדם" בעוד אין על בגדו רבב אחד כי אם רבבת לכלוכים. מצחו האדים ועשן קל עלה מאפו. הוא תפס את רבי יהונתן בצווארונו, נענע אותו כמו לולב וכה אמר, ליתר דיוק כה צרח. "פרענק פרך מי העלה אותך לארץ, לך למעברות מטומטם. אתה וקופסת הטבק המפגרת שלך. נמאס כבר מאנשים כמוך, מה אתה עושה בבית הכנסת, לך לנקות רחובות או משהו".

דממה מזועזעת השתררה בבית הכנסת. התברר לכולם כי אפשר להנעיל חתול במגפיים מחודדות. להלביש לו חליפה מדוגמת ואפילו חפתי פנינה. אבל מספיקה קופסת טבק אחת כדי להראות שחתול הוא לא בן אדם.

לזכרו של גאון ישראל רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל, ולרפואת שלל חקייניו.

שרים בי נדברו - לדמותה של מחלוקת

מרדכי לא ידע את נפשו, מעולם לא חשב שיגיע למצב כזה, דרך ללא מוצא, מלכוד בלי פתרון.

נתחיל מבראשית. מרדכי הוא איש מתוק, בעל חסד וחייכן.

יש נקודה אחת שבוערת במרדכי, מרדכי סולד ממחלוקות. כל כך שונא מחלויקס עד כדי כך שבכל מחלוקת הוא יודע בדיוק מי הצד הנכון ומי הפושע שעושה מחלוקת.

הוא טורח כמובן להביע את דעתו בכל קרן רחוב ולהתעדכן בכל פרט בסכסוכים הקרובים ללבו. כי כשם שמרדכי אוהב אדם כך מרדכי אוהב דם, כמה שיותר דם.

השאלה העולה מאליה היא איך יודע מרדכי מיהו הצד הנכון? מהיכן הוא שואב את המידע המאפשר לו להכריע בסכסוכים אשר יש שם יותר אמוציות ממלחמת רוסיה - אוקראינה.

כמו על כל קושיא עסיסית, גם כאן שתי תשובות בדבר. התשובה הפורמלית היא שהדברים ברורים כשמש. פשוט שפלוני הוא הצודק ואלמוני סתם מחרחר מלחמה, רודף בצע, סוכן שינוי שחדר למחננו. אמנם יש אנשים עם נגיעס שלא תופסים את זה, אך אדם אובייקטיבי כמו מרדכי רואה את הדברים בבהירות.

התשובה השנייה היא שמרדכי סומך על ראשו המונח איתן בין כתפיו שלא יפספס את האמת ח"ו, הוא שמע פעם בשם החזו"א (זה מהמחלוקת עם הפושטקים של פא"י) כי ה"מושכל ראשון" הוא האמת. מרדכי לקח את זה כדרך חיים. הראשון שמספר לו על המחלוקת הוא נוטל את הצד שלו, מכאן ואילך הצד השני הם ריקים ופוחזים והוא לא ירחיב כי מרדכי שומר על לשון נקיה.

כך ניהל לו מרדכי את חייו העליזים, הביע דעה בנעשה על הגבעה (הוא בן והוא חתן מה השאלה), שאל חובשי ספודיק אם הם מגור תיירה, לכובעי הסמט הוא נהנה לומר שהוא מתעניין בדירה ברמת אברהם, ולא שכח באף שיחה לדחוף מילה על השבונ"ץ. הוא היווה הוכחה חיה כי העולם הוא זוגי שהרי תמיד התחלק לשניים, אלו שבצד הנכון ואלו שבכלל לא צד.

גדלותו של מרדכי על סתם אנשים פשוטים התוחבים את אפם במחלוייקס, היתה בכך שמעולם לא התבלבל, לא מצא את עצמו בשני צידי המתרס. הוא ניחן בחוש ריח מחודד וזיכרון לא רע, כך ניווט את דרכו בלי כל טעות. לא נאלץ אף פעם להסביר איך יתכן שהצד הצודק במחלוקת על ההקדש של עץ חיים תומך בצד הטועה בסכסוך של ימין צדק. כמו כל תשבץ הגיון, גם אם ההגדרות מסובכות למדיי, בסופו של יום הכל משתלב.

אך לא לעולם חוסן, חייו של מרדכי נהפכו על פניו, משל היה הוא סדום או עמורה. לפחות היו נהפכים על דבר מה דרסטי, פילוג במיר או סכסוך בלייקווד. אך למרבה הבושה מה שמוטט את מרדכי היא דווקא חסידות מילצ'וב.

מסתבר כי האדמו"ר ממילצ'וב או המילצ'ובער רב'ה כפי שהוא מוכר בציבור, פרש לו לבית עולמו. כמנהג אדמורי"ם חשובים דפה הותיר אחריו ב' בנים האחד קדוש והשני מוצלח. עד כאן הכל מוכר וידוע, מרדכי פתח את פנקסו הווירטואלי, חידד את לשונו הפיזית למדיי, ובלע אותה בפתאומיות.

מתברר כי אחד הבנים חתן של אדמו"ר מפורסם, האדמו"ר הצודק בסכסוך הלונדוני המוכר. אך למרבה התדהמה הבן השני הוא גיסו של ראש הישיבה ממאבק העשור בדרום. התשבץ נפרם, היקום כולו שקל לשוב לתוהו ובוהו. אין למרדכי דרך לבחור צד.

מרדכי לא ידע את נפשו. איך הוא מגיע לשטיבלעך? איך הוא מראה את פניו בחוץ? כל אויביו ישחקו לאידו, מוטב לו ליפול לתוך כבשן האש ולא לעבור את ההשפלה הזו בזכרון משה. תמיד אמרו לו שמחלוקת איז פייער.

אחר שבוע בהם הצהיר מרדכי על דלקת ראות חריפה, נמצא הפתרון. מרדכי עטה צעיף רחב על צווארו, תיק תפילין בידו וצעד בארשת ממהרת לעבר זכרון משה. הוא לא זכה להתקרב לשטיבלעך. מסמטה צרה כלשהי שאף רב לא הספיק למות ולספק לה שם, זינק עליו מיילך בינדר. כן כן, אותו מיילך בינדר שהסתכסך איתו בפרשיית האם והבבא, שם כל אחד תפס צד אחר בירושת המיליונים ומאז נפרדו דרכיהם. "נו ר' מורדכה" מגחך מיילך. "מה אתה אומר על מילצ'וב?" מרדכי המשיך ללכת שומר על צעד אחיד בלי שמץ היסוס. מפנה את צווארו בזווית של ארבעים מעלות ועונה בטון יבש. באמת ר' מיילך, לא מתאים. לא נמאס לך להתערב במחלוקת??

* * *

מאז דור הפלגה דרכם של בני האנוש הוא לריב.

הסכסוכים מעצבים את חיינו קובעים את ערכינו ובונים את האישיות שלנו.

כמו כל דבר בעולם היהודים נמצאים בחוד החנית, אנחנו אלופי העולם בסכסוכים. ואם היהודים מומחים בזה, אנחנו החרדים בשפיץ.

כל אחד מאיתנו מחזיק צד בכמה סכסוכים במקביל, יש לו דעה בסכסוך הליטאי/בריסק/העדה החרדית/באבוב/סאטמר/סלונים/סאדיגורא/ש"ס/חב"ד/בית הכנסת שאליו הוא לא נכנס וכו' וכו'.

אתם מן הסתם מגחכים, מכל הסכסוכים הנ"ל אתם מעורבים אולי בשניים. כל השאר לא מעניינים אתכם יותר מהשלג דאשתקד. למעשה השלג דאשתקד יחסית מעניין, מוטב למצוא דוגמא אחרת.

אני חולק עליכם. במרבית הסכסוכים יש לכם נטייה, אתם יודעים מי המשוגעים ומי הצודקים, מי הקרבן ומי המתקרבן. לא בכל אחת ואחת מהמחלוקות, אבל ברבות מאוד, רבות יותר מידי, יש לכם עמדה.

אז נכון, אתם קאלטערס, לא מושקעים בסכסוך, אבל יש לכם צד בכמה סכסוכים במקביל.

שימו לב דבר נפלא, הביטו על רשימת הסכסוכים הנאה כאן למעלה, עלעלו בזיכרונכם בעוד מאות הסכסוכים שלא אוזכרו, מה המשותף בין רובם?

כן, כמו שחשבתם, ברובם המאבק לא אידיאולוגי אלא על שליטה וכבוד.

מי יוצאי הדופן? נכון מאוד! המאבקים אליהם אתם קשורים, הם יוצאי הדופן. אתם אינכם שייכים לשליטה וכבוד, זה אמיתי זה אידיאולוגי, כאן הכל לשם שמים (חוץ מהצד השני שאותו מעניין רק

כבוד ושליטה כמובן).

אולי הגיע הזמן לפקוח עיניים? מה הסיכוי שדוקא המאבקים אליהם אתם קשורים הם נקיים, הם לשם שמים? בואו נודה באמת, כל המריבות הן על אותו הדבר, אף אחת מהן היא לא אידיאולוגית. גם אם נפספס ח"ו את המאבק היחיד שהוא אמיתי, מבחינה סטטיסטית זה משתלם, עדיין נצדק בתשעים ותשעה אחוז מהמקרים.

למה עובדים בבחירות? כבוד שמים כמובן, אברכים לא יסגרו את הגמרא בשביל משהו מכוער כמו בחירות אם לא הרבה "גופי תורה" תלויים בה. היכן עובדים הכי הרבה? כשיש סכסוך חרדי וצריך "להוכיח" את הכח שלך.

הגיע הזמן להפסיק לשקר לעצמינו, אנחנו רדודים עם מידות רעות, כל מה שמעניין אותנו זה לנצח, בדיוק כמו המריבה של שני נהגים על הכביש. הם לפחות לא משקרים לעצמם.

אמת מה נהדר לראות ברכת כהנים בישיבת פוניבז, מסביב יהום הסער, בתחילת התפילה הושלכו סטנדרים בעזות דקדושה, מה שלא מפריעה לעשרות כהנים משני הפלגים לברך את עמו ישראל "באהבה". מרא דכולי עלמא, אסור לברך אם אתה שונא מישהו מהקהל, אבל כאן? אף כהן לא שונא אף אחד, הוא זרק סטנדר, אבל אין לו שנאה הכל "לשם שמים". איך אין לו בושה להסתכל במראה? (אם כי הם מחמירים מן הסתם שלא להסתכל במראה, פרומקייט זה חשוב).

רוחניות? הצחקתם אותי, אם אתה חסיד בעלז הרי שברור לך שרוחניות כוללת מוסדות עם תקצוב מלא. שים לב, לא חונכת כך, לא הייתה השקפה מוקדמת שהונחלה לך בווירידים, הקהילה שלך סוברת ככה, אז אתה משוכנע בזה, אמור מעתה קהילתיות ולא קב"ה.

אם אתה מהפלג הירושלמי ברור לך שלקיחת תקציבים מהמדינה היא חורבן. לא חונכת ככה, גם בקום המפלגה לא חשבו כך, אבל זאת עמדת הקהילה שלך היום והנה אתה מוסר נפש על העמדה הזאת.

עכשיו הקורא מתחלחל, מה פתאום ... (השלם את החסר) הייתה ההשקפה מדורי דורות, כבר הר"י מיגאש, הרמב"ם, החיד"א, בעל התניא, ר' אהרן מבעלז, הסטייפלער, ור' עמרם פריד חשבו ככה רק שבזמנם לא היה את זה בדיוק. ברור שזאת דעתך כעת, שים לב שכך גם דעותיהם של כל מי שחושב אחרת. על אלה אני בוכיה, על מנגנון השכנוע העצמי שהופך כל מאבק לאש קודש, כל מריבה על חניה למריבה על לא תחנם.

בינו נא זאת, אידיאולוגיה היא הכלי להניע אותך להיאבק בשביל אנשים אחרים, האידיאולוגיה שלך היא הכבוד שלהם.

תריבו אם זה עושה לכם טוב, תשכחו מגן עדן, זה לא יקרה.

מחלוקת בראי הדורות - נקודת מבט נוספת

למרות שבמחלוקת מקובל שאין צד שני, אעמיד כעת צד שני ביחס לגישה למחלוקת, אשר לדעתי לא נעים לשמיעה באותה המידה.

ראשית כל אדגיש: אני מדבר מפוזיציה, אני לא מכיל מורכבות, למעשה נמאס לי ממורכבות.

בואו נסכים כי ההנחה שהמריבה הקהילתית שלך היא קודש, אך המריבות של האחרים הם קרח ועדתו המורחבת, זה עלבון לאינטליגנציה, אפילו מביך מעט.

אם בחרנו לוותר על האפשרות שהכל הבל ורעות רוח, נשארנו עם אפשרות נפלאה נוספת. הכל אמיתי, הכל מוצדק, כל מחלוקת קדש והמחלוקת שלך היא קדש קדשים.

אחדד. מחלוקת היא לא עמדה שונה ונהרא נהרא ופשטיה. היא מכוערת, בועטת, אפילו נושכת. אי אפשר לקדש את האספקטים הרוחניים שבמחלוקת ולומר שהחלק כאן בעלמא הדין לא קשור אלינו.

אחרי שקידשנו את המחלוקת והסכמנו שלצורך העניין אנחנו לא טומנים את ראשנו בחול או בסטנדר, הרי שרבנים אדמורי"ם וראשי ישיבות נושאים בעול גם בעניין זה. אי אפשר לומר שהם צעקו כבוד התורה וזה לא אשמתם שחסידיהם ותלמידיהם פירשו זאת באופן יצירתי. היתממות פירושה טיפשות, ואם אאשים את אותו צדיק בטיפשות הרי ש"כבוד התורה" יופנה כלפיי באופן בוטה וכואב למדיי.

אז כעת אנחנו אוחזים בזה שמחלוקת מותר ראוי ורצוי שתכלול היבטים פיזיים דוקרניים, אולי זה לא חיובי אבל זה רע הכרחי. לא שפיכות דמים הוא דזל אלא טהרת כלים הוא דחמיר, וקול מראה וריח אין בהם משום מעילה.

כפי שהעלינו לא מדובר רק על המחלוקת שלך, כל מחלוקת נצרכת לכגון דא ואי אפשר לו לעולם בלא בורסקי. כל שאלה איזה אח ראוי יותר להמשיך את הבעש"ט, איזה ראש ישיבה זכאי לישיבה, איזו קהילה זכאית לבית כנסת, הכל הולך, הכל קדוש והכל מוצדק תיאורטית. (כמובן שתתכן מחלוקת לא מוצדקת, אבל זה כמו טעות בשיקול הדעת, עצם הרעיון מוצדק אבל כאן זה טעות, זו לא טעות בדבר משנה על עצם המחלוקת).

אם כן אנחנו לא מתמודדים עם מחלוקת בצורה נכונה. איך יכול משגיח לזעוק בשפתיים דולקות וקול ניחר "מחלוקת איז פייער" כאשר ליבא לפומא גליא שלוותר איז פרייער. מדוע להרצות בגנות המחלוקת, כאשר מחלוקת ציבורית היא דבר נצרך וכל הנלחם שם למען כבוד שמים ינחל גן עדן.

אם יהודי מחנך את צעירי הצאן כי שווה להפסיד המון בשביל לא לריב עם השכן, שיסביר להם שלריב ציבורית זה דווקא טוב, שלא ישאיר אותם בסתירה פנימית.

אבל לא, נותנים לכולנו להבין שכל מחלוקת היא אסון, כולל המחלוקת שבה הם עצמם מעורבים שבה הצד השני הוא האסון כמובן, ההוכחה החיה לנזק ממי שלא לומד מוסר. אז מה יעשה הבן ולא יחטא, כאשר מתברר לו שהעולם לא חד ממדי, שמחלוקת היא כמו כל חפץ דו ממדי אחר, יש שני צדדים אבל מי שנמצא בצד אחד לעולם לא יראה את הצד השני למרות שהוא קיים בוודאות. מה הוא יחשוב אז על הרבנים שלו או על העולם.

תראו את היחס למחלוקות שזעזעו את העולם היהודי בעבר.

למעשה יהיה קשה לראות את היחס כי פשוט אין, או שהיו מאבקים שזה באנשים רעים כדוגמת שבתאי צבי וכדומה, או שפשוט לא היה.

התגלגל לידי ספר לימוד בהיסטוריה יהודית הנלמד בסמינרים, בקטע על ישיבת וולוז'ין מספרים בחצי שורה שכאשר המצב היה קצת מתוח עזב הבית הלוי את הישיבה. מחלוקת? ח"ו.

תשאלו בחור חסידי קלאסי על המאבקים בעיירות בין האדמור"ם (שלא לדבר על ברסלב) או שהוא לא מכיר או שהוא לא מתערב.

היעב"ץ והיערות דבש? הם יחדיו בגן עדן וכל מי שנלחם נצלה על גריל בגיהינום. אני יודע שיש גדולי עולם שאמרו את זה, אבל תסבירו לי ביושר, היעב"ץ לא שלח את תלמידיו למלחמה? הוא אמר להם אל תתערבו? זה אמור להיות קול קורא ממני בלי שאף אחד יתערב? אז מהיכן הוודאות שהם לא נלחמו לשם שמים? שהם רצו רק את תאוות הכבוד והניצוח? אז או שתבחרו את התאוריה הקודמת שכל מי שנלחם בשטח בכל מחלוקת זה לא לשם שמים, או שתסבירו למה המחלוקת שלכם היא קדושה ובלי פניות, אבל המחלוקת שלהם היא נורא נוראות?

אם כן יש לנו שני דרכים להבין מחלוקת היסטורית, או שהיא לא הייתה, או שאנחנו לא מבינים אבל-זה-היה-בין-גדולי-עולם-שמאוד-העריכו-אחד-את-השני-והמחלוקת-בדקות-והתלמידים-היו-רשעים-והקדיחו-את-הקדירה, בקיצור אנחנו עובדים על עצמינו ביחס לעבר וזה לא כל כך נורא, אבל בואו נפסיק עם המוסר הכפול, בסוף זה מתפוצץ.

עשיתי לי שרים - לדמותו של נייסן

ערב הבחירות המקומיות הבעל"ט

לא היו ימים טובים למנחם אברמוביץ מתקופה זו, תקופת הטרום טרום בחירות.

מנחם או כפי שכונה בחיבה ר' מנחם, טרח תמיד להדגיש כי הבחירות עצמן אינם אירוע מעניין. הרי אנחנו לא בוחרים אנחנו מצביעים, רק גדולי ישראל בוחרים.

גם התקופה של טרום הבחירות לא ממש מעניינת שהרי כבר כולם יודעים מה יבחרו גדולי ישראל ואם כן נכנסים לשאלה של ידיעה ובחירה והוא חונך מקטנות שלא לחקור באמונה ח"ו.

תקופת ה"טרום טרום" לעומת זאת, היא גן עדן. אם שבת היא מעין עולם הבא, הרי שלעמוד בשבת אחרי התפילה בבטן עמוסה בקרקרים של הדר וקוגעל של ט.נ ולדון ברותחין את מועמדם של גדולי ישראל זה כבר מעין גן העדן העליון ובבחינת עטיו של נחש.

פעם לפני שנים רבות בבחירות האחרונות לכנסת היה ר' מנחם במעמד נייסן מכובד, לא שהוא היה מחוץ למעגל, מנסה להטות אוזן ולשלוח משפט מתחכם פה ושם. מקומו היה איתן כאחד מחברי פאנל השטיבל המכובדים. אבל להגיע למעמד נייסן על, מסוג שכל השיחות משתתקות כאשר הוא מגיע. שכל אמירה שלו מתקבלת בצחוק רם, לזה לא זכה.

אך בבחירות הללו הכול השתנה. בשל השינוי הדרסטי בזהותם של גדולי ישראל, השתנו באופן מפתיע גם בתיהם של גדולי ישראל, הרי ידוע לכל דרדק שלעולם אין לדבר על גדולי ישראל, אך האיסור לדבר על מישהו מעולם לא עצר יהודי חדור מטרה, על כן ניתן למכור בשבת דירות בהחלפת מעות בתפוחים, ניתן לומר כל העולה על הלב בהתייחסות לקב"ה ע"י הצמדת ה"כביכול" המפורסם, וניתן לדבר על גדולי ישראל ע"י השימוש בנכדיהם, או בלשון גבוהה בתיהם של גדולי ישראל.

כך או כך החבורה של אחרי שחרית שכבר התרגלה לגלגל על לשונה יענקי ומוטי נאלצו ללמוד שמות חדשים, במקומם הם מדברים על טוביה וזלמן לייב, אם כי איש אינו יודע אם אכן קיים אדם בשם זלמן לייב המשמש בזמנו הפנוי כנכד של רב כלשהו, אבל כפי שאמרנו כשם שאין צורך שיהיו לאדם תפוחים כדי למכור דירות בשבת (הרי אין זה סאה בסאה דבעינן "יש לו"), כך אין צורך בנכד אמיתי כדי לדבר על גדולי ישראל.

והנה בבוקר אפרורי סתמי, העולם התהפך. ר' מנחם סיים אשרי ובא ולציון והידס לו לחבורה העליזה שערבבה לה בחוץ, על לשונו כבר עמדה הרצאה בטוב טעם ודעת על איכותם של חברי המועצה מטעם ש"ס באלעד. אמנם ר' מנחם נוהג כמנהגו של הגרח"ק ומעולם לא דרך באלעד ולו מהסיבה הטריוויאלית שאין לו שמץ של מושג היכן שוכנת עיר זו אף שהוא משוכנע כי היא דרומית ליבנה אי שם, אבל את דעתו על ישראליק כפי שהוא מכנה אותו בחיבה הוא שוטח בכל הזדמנות.

אך כאשר הצטרף לשיחה הערה התבשר ר' מנחם בבשורה מרעישה, כל חבורת השחרית עומדת ומקרקרת בהתרגשות, דמות חדשה צצה בביצה הפוליטית (כנראה מכאן הגיעה החקירה הידועה מה קדם למה, הביצה או התרנגולות). יהושע שווימר הוא הדמות הסודית שכולם מדברים עליה, זה שמנהל בשקט את כל מה שקורה ולאף אחד מלבד כל עם ישראל פלוס חלק גדול מהנכרים החיים כאן בארץ אין שמץ של מושג על חייו ופועלו.

ר' מנחם משלים פערים ומתברר לו שכל הקלפים נטרפו מחדש, יד חדשה צמחה לגדולי ישראל ועל אותה ידא אריכתא ניתן להליץ כי ידו בכל ויד כל בו. הוא בנה את הסכסוך בבית שמש, אחראי על זהות ראש העיר בחיפה, נלחם במלא העוז על אשדוד והוא יקבע מי יהיה סגן ראש העיר בקנטוניה (יש טוענים כי אין מקום כזה וזו הייתה טעות דפוס ב"בקהילה", אך אחרי שבוע שלם בה קנטוניה היתה חלק מהדיל אף אחד מהצדדים לא מסכים לוותר עליה).

ר' מנחם נדרך, שוקי שווימר? אתם בטוחים? ההורים שלו מארזי הבירה? כן, כן וכן אומר החבר המקושר, אתה מכיר אותו?

כאן הגיעה שעתו הגדולה של מנחם, זמנו לפרוץ לתודעה הציבורית, להיהפך למשכוכית ולהפסיק להיות העדר, אם אני מכיר את שוקי? שוקי הוא חבר ילדות, גדלנו יחד, אני ושוקי היינו כמו אחים.

עיני כולם נפערות, המעגל מרכיב את עצמו מחדש כאשר מנחם מוצא את עצמו במרכז. נו מה נראה לך ששווימר הולך לעשות בבני ברק, הרי הרבה גופי תורה תלויים בה?

מנחם זוקף את גוו הוא במקום אחר כעת. בני ברק? אין מצב ששוקי יוותר שם, אם שוקי מנהל את זה בני ברק בטוחה. אבל מה עם העכברים מצייץ אחד הנוכחים, עכברים? הצחקת אותי תוקף מנחם, אם זה מפריע למישהו שיתלה תמונה של רב שיעל"ה, בני ברק לא תיפול! מסיים מנחם בפאתוס משל בני ברק היא מצדה ולמצער מריופול הנצורה.

כך ככל שקרנו של יהושע שווימר או שוקי כלשונו של מנחם עלתה, אף קרנו של מנחם צמחה מעלה מעלה, הסביר את מהלכיו של שוקי בקרית ספר (האיידעם של גוטרמן בן דוד של ר' שבח, אי אפשר לגעת בו), את התרגיל המבריק בצפת (זה בדיוק הסגנון של שוקי, לעשות פריימריז ואז לבטל אותם), את הכישלון בביתר (הוא רצה להביא לשם כוכב מחדרה שיביא את המאוכזבים, דווקא לא מתאים לו הרעיון) ואת מאבק האיתנים בבית שמש (אל תלמד אותי מי זה שוקי, הוא ימשיך להתעקש שהמועמד שלו הוא המועמד המוסכם).

כך חולפים להם שבועיים בהם פרח מנחם, קהל המעריצים שלו גדל ומנחם המשיך להאכיל את שומעיו בפרשנות מדוקדקת, אנשים מצפים והאחריות מחייבת.

אחרי אותם שבועיים קופץ לו מנחם לחתונה של בן דוד שני, בהלוך הוא משלים את ההודעות שפספס בקו הנייעס הכמעט הכי אהוב עליו, מגיע לאולם בדיוק בזמן. מזל טוב לבבי, קוגל בינוני וצלחת טשולנ"ט פרווה מהבילה, כל מה שחסר למנחם זה פרטנר לשיחת רעים והוא מסודר.

והנה מול עיניו הנפערות בתדהמה צועד לו בנחת יהושע שווימר עצמו. מנחם לא מאמין למראה עיניו, הוא אמור להיות כעת בהרצליה בשיחות קדחתניות מי ישובץ במקום השלישי ברשימה, איך הוא משוטט בנחת בחתונה.

לא איש כמנחם יפסיד הזדמנות פז שכזו, הוא מנפנף בידו הפנויה וצווח, ר' יהושע, שוקי, הרב

שווימר, מה שלומכם, מזהים?

שווימר פונה אליו בחיוך מהוסס, אווו שולם וברכה כמה זמן לא נפגשנו, תוך כדי חפירה בתאי מוחו המאובקים יתר על המידה מהיכן הוא מכיר את הברנש הנטפל אליו ללא עוול בכפו. מנחם חסך לו את המאמץ והזכיר, מנחם אברמוביץ מארזי הבירה, למדנו יחד בחיידר. חיוך של הקלה חוצה את פניו של שווימר, מנחם, בטח שאני זוכר רק לקח לי זמן למצוא את השם הפרטי.

מנחם לא פנוי להתעכב על זוטות, חשבתי שאין לך דקה פנויה לוחש לכיוונו של שווימר, אתה לא אמור להיות בהרצליה כעת?

שווימר מסתכל עליו במבט השמור לאנשים מסוימים מאוד (למרבה הצער אותם אנשים ידועים בחוסר הבנת כל מבט שהוא), מה לי ולהרצליה, אני גר בבני ברק מיום נישואי אפילו בנסיעה לים אני מעדיף את שרתון.

מנחם מצחקק, זה בסיידר אין צורך להסתיר אני יודע שאתה הוא ידא אריכתא, כל העולם יודע.

כאן מבין שווימר את הטעות, אתה מדבר על בן דוד שלי מבית וגן, אני מתקין מזגנים. מעולם לא נגעתי בקצה הזרת בעסקנות כלשהי מלבד תדיראן מול אלקטרה.

מנחם כמעט נחנק מהטשולנ"ט, עולמו חרב עליו, כל התאוריות שהפריח, כל המהלכים שבנה הפכו לאבק פורח מול עיניו.

חוזר לביתו אבל וחפוי ראש, נכנס להתפלל מעריב ולבו בל עמו, אחרי מעריב הוא שומע, נו מנחם מה קורה מה שווימר מבשל לנו? "פגשתי אותו עכשיו" מפטיר מנחם בשפה רפה, "הם לא יתפשרו על קנטוניה".

* * *

מה גורם לנו לדון במהלכיהם של אחרים, מה כל כך מעניין בפוליטיקה או במלחמה בין רוסיה לאוקראינה.

אם מדובר על דברים הנוגעים לנו הרי שיש לנו הסבר סביר, חשוב לנו לדעת מי יהיה שר החוץ הרי הוא הפנים שלנו בעולם, המייצג שלנו בבית הלבן וכו', (כמובן שאין לנו מושג מי היה שר החוץ עד היום הזה, אך ברגע שיש נידון יש לנו תירוץ סביר להתעניינות).

זה מסביר את השייכות שלנו לבחירות מקומיות, בדוחק גם את הבחירות הארציות. אבל באופן מפתיע למרות שההשפעה הגדולה על חיינו היא ככל שמדובר בתפקידים הקרובים אלינו יותר, בחירת מנקה לבניין תשפיע עליך באופן אישי הרבה יותר מחבר מועצה זה או אחר. ההתעניינות שלנו היא ביחס הפוך, ככל שהבחירות "גדולות" יותר, מרכזיות יותר, אנחנו נהיה "מושקעים" בהם יותר למרות ההשפעה הדלה עלינו.

הנקודה בולטת יותר בציבור החרדי. בחירת הרשימה שאנו חפצים ביקרה היא בפירוש לא בהכרח טובה לנו, אנחנו לא מכחישים כי הבחירה שלנו היא סקטוריאלית ובהחלט לא בשל הדאגה לתושב הקטן שבמקרה הוא אני ואתה. (אני מדבר כמובן בבחירות המוניציפליות ולא הארציות).

אם כן מה גורם לנו להיות מושקעים בזהות ראש עיריית בני ברק? מה אכפת לנו מי לא יטפל בעכברים? אם כבר היה עדיף שארצה בניצחונו של "הצד השני", בין כה אני הולך לקלל את ראש

העיר בחמשת השנים הבאות לפחות הוא לא יהיה מהמפלגה שלי. מסובך עוד יותר להבין, מה גורם לאדם להתעניין מי יהיה ראש העיר במקום שמעולם לא ראה. מה גורם לבני אדם נורמטיביים להזדהות עם אנשים שהם לא מכירים וכלום לא יצא להם מניצחון או הפסד שלהם?

אז כמובן התשובה שקופצת לראש היא קבוצת כדורגל. בני אנוש משקיעים המון כסף וזמן כדי לתמוך בקבוצה "שלהם" דבר מטורף מכל זווית שמסתכלים על זה, אנחנו נאלצים לפרוק את התחושות הללו בפוליטיקה.

לשמחתי אינני מכיר את הלהיטות של אוהדי כדורגל, אין לי את הכלים לנסות לנתח מערכת שמעולם לא הייתה בהישג ידי כך שאיאלץ להתעלם ממנה ולנסות להתמקד בפוליטיקה, להבין את מנחם אברמוביץ ולא את יורם מהיציע.

נראה לי כי כל אדם חולם לעשות משהו בחיים, להשפיע על אחרים, שהוא לא יישכח. לחיות את החיים ולא שהחיים יעברו על פניו. קשה למישהו לחשוב שהנה הוא בן ארבעים וחמישים, לפתע בן שמונים, ובזמן שאחרים עשו ופעלו, הותירו חותם, הוא נמצא בדיוק מוגן כשהדבר היחיד שהוא יכול להתרפק עליו זה איך הוא היה הכוכב בישיבה. הוא רוצה להיות מישהו.

אז מה תאמרו לאותו אחד, קדימה תעשה משהו, כל אחד יכול, אם תאמין בעצמך אתה יכול לעשות הכול. אגלה לכם סוד, זה שטויות במיץ גזר. נראה לכם שכל אחד יכול לרוץ מאה מטר בעשר שניות? נראה לכם שכל אחד יכול לאכול שני מגשי פיצה בחצי שעה? למה החלטתם שכל אחד יכול לעשות הכול, שכל אחד יכול להצליח? נכון סיפרו לכם שכל גדולי ישראל מוחם היה סתום ויש אומרים כי לא היה להם מח, שהדבר היחיד שנדרש הוא מאמץ, אבל לצערי זה לא נכון. מרבית האנשים לא יהיו חברי כנסת ולהבדיל ריבוא ריבואות הבדלות לא יהיו רבי עקיבא איגר.

מה נשאר לאותם אנשים, לכולנו, איך נוכל להרגיש משמעותיים? אנחנו יוצרים קורלציה ביננו ובין אותם משפיענים, מתחברים רגשית להצלחות שלהם, משייכים אותם אלינו וממילא ההצלחות הם שלנו. אנחנו נבחרנו לראשות העיר, אנחנו ראשי הממשלה, ניצחנו "אותם", הוצאנו את פוטין טיפש, אנחנו על גג העולם.

כמובן שבפוליטיקה זה פתטי, אנחנו לא מתחברים למשהו משמעותי, לאדם עם ערך מוסף. זה אופיום להמונים, סיפוק רגשות בצורה רדודה. ההכרעה ברורה, קל לראות אם "אתה" המנצח או המנוצח. "אתה" מקבל השפעה ציבורית במקום. יש "לך" כוח להכריע בשאלות הנוגעות לאחרים. לעומת זאת בהזדהות עם הוגה דעות למשל אין לך רגע של הכרעה, אין לך השפעה שניתן לכמת אותה, התוצאות הן ארוכות טווח. לכן רבים יעדיפו את הנוצץ והקל מאשר "להשקיע" בהזדהות לטווח הארוך.

הבעיה בזה היא ברורה, בחרנו את הפתרון הקל. במקום להשקיע ולמצות את הפוטנציאל שלך אתה משקיע בלמצות את הפוטנציאל של אחרים. אתה מהדהד מעשים של אחרים ובאופן אבסורדי בשל רצונך להיות "משהו" את מאבד את העצמיות שלך ובוחר בשל אחרים.

ואם תאמרו מה בכך? הרי הסברת היטב שאין לנו יכולת, מדוע שלא נהנה מהאשליה? הנקודה היא שזה המכשול הגדול ביותר לצמיחה. בכל העולם לא רק אצלנו מי שמסתפק באשליה לא יגדל למקום שהוא יכול להגיע, מה שגורם לו להחמיץ את חייו ולעולם כולו לצעוד לאט יותר כיון שאנשים לא

ממלאים את יכולותיהם. על אחת כמה וכמה אצלנו היהודים. ממנו לא נדרש להיות הגדולים ביותר, אין לנו צורך או חיוב להיות רעק"א. כל אחד יכול למצות את יכולותיו, להשיג את מה שהוא מסוגל, זה מה שנדרש ממנו וכך יזכה לקרבת אלוקים. לא אם הוא יהיה רעק"א אלא אם ימצה את עצמו. והאשליה, החיבור הזה, מונע מכל אחד לממש את עצמו וכך הפסדנו אדם ירא שמים וקובע עיתים לתורה ומחובר לטהור, הפסדנו את מנחם אברמוביץ של הדור הבא.

מעל כל השרים - לדמותו של ידען

משקפיים מרובעות חסרות מסגרת, שיער שלא טעם טעמו של מסרק, חולצה לבנה משתרבבת, כפתור אחד פתוח ושני שרוולים קצרים. אין לאיש ספק זהו ירוחם, או כפי שחבריו קוראים לו "ירח".

ירח מתקרב לקבוצת בני הישיבה ההומיה בפתח חדר האוכל ומטה אוזן בגניבה, מתברר כי הנושא הקריטי הוא מכתב כלשהו שהתפרסם בביטאון כלשהו של יהדות נאמנה כלשהי. ירח עיווה את פניו במיאוס, מהרהר בפעם האלף איך איתרע מזלו לשהות עם חבורת רדודה כל כך בין כתלי אותו מוסד.

אם אתם מיחידי הסגולה שאינם מכירים את ירח, נספר לכם כי הוא בחור ייחודי למדיי. יש שיקראו לו חכמולוג, השדכנים יעדיפו מקורי, הוא עצמו מכנה זאת נונקונפורמיסט, אך אין הרבה בחורים שמצליחים לחזור על מילה זו בלי להוסיף או לגרוע נו"ן אחת או שתים.

מאז היותו לאיש לא מקבל ירח דבר כפשוטו, חוקר ובודק, דורש ומדקדק, חוצב דרך משלו, בעמל ביגע וביזע. אם ננסה לפרט את מעשיו יכלה הדף והם לא יכלו, ולו מהסיבה הפשוטה שבעת כתיבת שורות אלו, צצה לה הנהגה חדשה במוחו הפורה. דבר אחד מובטח, לידידיו אין רגע דל.

למרות היות בית הוריו בית אברכי סטייל הרב שך, הוגה לו ירח בספרי חסידות כסדר. לא שהוא מאמין ברב'ה זה או אחר, אבל הגדלת ראש היא דבר חיובי מאוד. לא מדובר על נועם אלימלך או שם משמואל, הוא לא פרח חסידים צעיר. ירח משוטט במרחבי מי השילוח וצפונה בלבד. בארון הספרים הפרטיים העומד לו בכניסה לבית המדרש, ניצב לו ספר עץ חיים מהוה ושערי אורה נוצץ, על שניהם רשום שייך לירוחם ו. אפשר להשתמש בתוך ארבע אמות בלבד (אין על הספר את שמו המלא כמובן, ירח לא מפרסם את מעשיו). כך שלא היה בחור בישיבה שלא ידע על בקיאותו האגדית של ירח בספרי קבלה והמסתעף.

אם בספרים עסקינן, שמו התנוסס על ספרים רבים. עשרות חוברות של הרב שרייבר שהסתובבו בין ספסלי הישיבה נשאו את ראשי התיבות של שמו, כך גם קבצים סודיים יותר או פחות מבית הרב ענבל לא משנה השם הפרטי. יודעי דבר ליחשו כי בתיבה סגורה תחת מיטתו טמונים להם ספרי מינים רבים. כאשר שאלו אותו על כך, היה שומר ירח על פני פוקר (אפיקורס לא המשחק), ומגיב ב"ידע הוא כח" או משפט דומה. בעת רצון חשף פעם ירח כי בקיא הוא לפני ולפנים בספרי שבעת המינים (קאנט, שפינוזה, ניטשה, מרקס, הגל, וולטר, ואיינשטיין כמובן).

לאחר כמה ניסיונות מתסכלים ושיחות שלא עלו יפה למד ירח להפריד בין העולמות. אין עניין לדון בעצמות ומהות שביסוד שיטתו של קאנט, כמו שאין טעם לפלפל אם החלל הפנוי הוא פנומנה או נואומנה. התגובה לה זכה ירח כאשר שאל "אם חיה נוהמת ביער לילות שלמים ואף אחד לא שומע, האם היא השמיעה צליל?" סיימה את פרק שילוב הקודש והחול בחייו.

שיחה עם ירח תמיד הייתה מרתקת, צוהר לעולמות חדשים, או כפי שכונתה בישיבה "הליכת ירח". ירח ידע להסביר מה המסלול המדויק שבו אין חשש בהליכה בהר הבית, (החקרא היא צפונית בהרבה, אין על זה ויכוח). ללעוג לרעיון ההזוי שהיו שדים רוחות ומזיקים אי פעם (הרמב"ם צודק בבירור, העולם היה פרימיטיבי, התגברנו על זה). ולנפץ מיתוסים היסטוריים (הגרף פוטוצקי, החרם על החסידים, הסבא משפולי והגולם מפראג לא היו ולא נבראו).

בישיבה נפוצו שמועות רבות על מעלליו, מיעוטן נכונות, רובן רק בתכנון. כך השתתף ירח בהקמת ישוב חרדי חדש, נסע לרמאללה במסגרת ארגון שלום כלשהו, הסתובב בישיבה עם סוודר אדום, נסע בבני ברק על אופניים, נכנס ליחידות ארוכה אצל מוהרא"ש, והתגנב לקבר יוסף עם כמה יצהרניקים.

אין ספק כי ירח מטיל תכלת בציציתו, בצנעא כמובן. הוא לא אשם אם החוט הכחול משתחרר ממכנסיו לעיני כל. די לו בערפול סביב הנושא כדי לתחזק יכולת הכחשה סבירה מול אביו המודאג, ששני תנאים הציב לו, בלי סיגריות ובלי תכלת. לא שהוא לא הכיר את הירח שלו, אבל חשש מסיכוייו לקדש איזו שהיא לבנה.

אם היית שואל את ירח האם הוא "כוכב" היה מתבדח ואומר כי ירח הוא גם כוכב. ואז היה מרצין ומסביר לך ש"מה פתאום" הוא סך הכול בחור חושב. זכותו של אדם לבחור בצרות אופקים כדרך חיים, אבל דעתו אינה חשובה לירח במחילה. איך אומר העולם? נעבאך אפיקורס הוא גם נעבאך.

כי אין מה לומר, כמה שירח חיבב אנשים שונים ומשונים, זן אחד של אנשים הוא לא סבל. את הבניברקים המזיעים, אנשי ההשקפה. אלו שנאום מבחינתם זה "במה אתם יהודים" או "אנו קיימים יען אנו קיימים". הוא לא שנא אותם בגלל התעניינותם המשונה בנייעס וגרורותיו, לא תיעב אותם בשל הרגשתם שהם מרכז העולם. הוא בז להם בשל רדידותם, חוסר היכולת להכיל שיטות נוספות, הנחרצות בהם החליטו מה ראוי ומה פאסטנישט, אתם מבינים לבד, הרי גם אתם לא סובלים אותם...

למען ההגינות נציין כי אף הם לא סבלו אותו, כך שהיחס היה הדדי. הבחורים בסגנון זה כינו אותו כופר, והוא הגיב בציניות מתובלת במילים לועזיות, שגרמו להידרדרות השיח בשל חששם כי הוא מרעיף עליהם קללות שונות.

למעשה הסתובב לו ירח בתחושות מעורבות, מלבד הבוז שהוא רחש לכלל הציבור, היה גם תסכול. קשה לחיות במקום לא מבינים את ערכך, שקוראים לך מוזר כי אינך לועס מתבואת השיגעון, שערכך בשידוכים נמוך יותר מערכו של האידיוט שאחרי זמן חורף בבא בתרא עדיין שואל סתירות מרש"י על בבא בתרא לרש"י במקומות אחרים. כל חייו ייחל ירח למצוא פינה בה יוכל לפרוש את כנפיו, להפגין את נוצותיו לעין כל בלי מבטים מוזרים והמסתעף.

ההזדמנות צצה לה לפתע, חבר של חבר שאל אותו אם הוא מגיע לכנס? ירח לא שאל כמובן איזה כנס. אלא המהם משהו לא מחייב תוך ניסיון לדלות פרטים נוספים. מתברר כי החבר אינו כסיל, הוא הבין כי לירח אין מושג קלוש על הכנס, פיזר מילים לא מחייבות ונעלם.

חוש הריח של ירח מפותח למדיי, לחץ פיזי מתון על אי אלו ממכריו המשכילים חשפו לו כי מתקיים כנס סודי של אנשי העולם הגדול. הבקיאים והיודעים, החכמים והעמוקים. כנס של כל המי ומי.

ירח החליף את הלחץ הפיזי באמצעים חריפים יותר, ואחר שלשה לילות זכה לברך על המוגמר. בתיבת המייל הסודית שלו אי שם בחדר מחשבים נסתר בפאתי העיר, הופיעה הזמנה לכינוס. כתובת

ההזמנה הייתה קשקוש לא קריא כלשהו תחת הכיתוב "דה ווינצ'י". ירח הפיקח הבין מיד שזה אמצעי למנוע מהמון העם והמוחים חסרי המוח להופיע במקום. כיוון את מראת התפילין אל מסך המחשב והכתובת הופיעה מול עיניו.

ירח ספר את הימים עד הכינוס הגדול. רענן את המילים הספורות שידע באנגלית. חזר על המילה אפולוגטיקה ונונסנס עד שהצליח לומר אותם בלי אף טעות. חידד את דעותיו על הגניזה הקהירית, הגניזה החרסונית, והגניזה ההולנדית גם אני לא מכיר- ד.ה. והמתין.

היום הגדול הגיע, ירח נפלט מהאוטובוס בפתחו של המושב בו התקיים הכינוס, לבוש במחלצותיו המהוהות, ופסע לעבר האולם. נרגש לפגוש סוף סוף אנשים כלבבו שיעריכו את ידיעותיו. להחליף רשמים ושיטות, להיות בחברת בני אדם במקום בחברת חמורים.

ירח נטל תכנייה של הכנס והתלבט היכן להתחיל. אם בהרצאה המרתקת "אברהם הרואה - רבי אברהם אבולעפיה והקבלה האקסטטית", או שמא ברב שיח בנושא "סמכות המנהגים בימינו - מהמהרי"ל עד הגר"א". אדהכי והכי שוטט ירח בין המתאספים והטה אוזנו לשיחות החולין והקודש המתנהלות, מחפש הזדמנות להשתחל לאחת ההתגודדויות.

אוזניו הדרוכות קלטו נושא בו הוא בקיא היטב. חרדי מקריח כבן ארבעים דיבר בלהט על הידע המדעי בזמן הגמרא. ירח חיכה לשעת כושר. האיש תקף במרץ את החלונות והגלגלים שברקיע והסביר כי תפיסת חז"ל היא המודל הגאוצנטרי אבל אחרי שהוכח כי המודל ההליוצנטרי הוא הנכון אין טעם במדע המובא בגמרא. ירח זיהה הזדמנות והחליק לשיחה, "לפי תורת היחסות של איינשטיין אין כל עדיפות למודל ההליוצנטרי על פני הגאוצנטרי" העיר ירח בקול. המקריח הפנה את ראשו בזווית של תשעים מעלות וענה, ביחס לשקיעות ולזריחות ברור שהגורם הוא תנועת כדור הארץ על צירו אחרת איך תסביר את תנועת הכוכבים במעמקי היקום, הם נעים יותר ממהירות האור?

ירח התבלבל מעט, לא היה לו מושג מה הקשר בין מעמקי היקום לתנועת כדור הארץ. למעשה אין לו דוקטורט בפיזיקה או ידע ממשי בתחום, הוא פשוט ראה את הטענה הזאת בעבר בעלון כלשהו והיא עבדה לו תמיד, ירח השתמש בה פעמים רבות והתגובה היחידה שזכה לה היא "מה זה גאוצנטרי?". אל דאגה, איש כירח לא יישאר בלי תשובה, בדיוק למקרים אלו יש את הג'וקר, התגובה שאין עליה תשובה. ירח כחכח בגרונו והגיב בזריזות, אם נוסיף את מכניקת הקוונטים למשוואה הרי שהכל אפשרי, כמו חתולו של שרדינגר, הלא כן?

המקריח הסתובב במלואו, ונעץ בירח מבט. ברכיו של ירח פקו, לא היה זה מבט, היה זה המבט. אותו המבט שירח נהג לנעוץ בבחור המסכן שאיתרע מזלו לדבר איתו. השילוב הקטלני של בוז, רחמים והתנשאות. "מכניקת הקוונטים אה?" סינן המקריח. "ראה נא, אי אפשר לדעת פיזיקה מספרי מדע פופולארי, אם אתה רוצה לדעת פיזיקה ולו ברמת בית ספר, כדאי שתקרא ספרי לימוד. מוטב שלא תדבר על מה שאינך מכיר, אתה מבין"?

ירח ניסה להציל את כבודו הרמוס קשות, "לא מכיר? את תורת היחסות אני מכיר מגיל עשר" מלמל. "זה ניכר לעין" גיחך האיש. "אני מקווה שגמרא אתה לא לומד מקומיקס".

אם נותרו שאריות כבוד סביבו של ירח, הם התאדו מהר יותר מליקר בננות בזכרון משה. אך לא איש כירח ייכנע.

אסף לו ירח את מטר שבעים ושמונה סנטימטריו, עטה הבעה סמכותית על פניו, וענה. פיזיקה לא ממש מעניינת אותי, אני מתמחה בעיקר בפילוסופיה, "אהבת החכמה" כן? "העז לדעת, אזור אומץ להשתמש בשכלך שלך" פניו של המקריח הקרינו התעניינות מסויגת, "פילוסופיה אתה אומר? יפה יפה, רציונליזם או אמפיריציזם?" ירח לא התבלבל והגיב בפסקנות, "אני נוטה יותר לשילוב ביניהם, שמעת על קאנט?" "שמעתי משהו" המהם המקריח, "נראה שאתה שוחה בחומר. קראת לבטח את ספרי היסוד? את ביקורת התבונה הטהורה, הגיונות של דקארט כמובן, מסכת טבע האדם, כתבי זנון מאילאה, אכן?".

ירח נדרך מעט, הוא אמנם בקיא בפילוסופיה, אבל הוא לא ממש ק-ר-א את כל הספרים הנ"ל. לא שלא ניסה להתחיל את ביקורת התבונה הטהורה, אבל מכנה משותף יש לספרי פילוסופיה ולספרי טלפונים, הם משעממים, והמידע הנצרך מהם קיים ברשת. כך שירח הגיב בקול בוטח, ברור שקראתי אותם, זה בסיסי.

באמת? התעניין האיש, תוכל אולי להשאיל לי את כתבי זנון? לא הצלחתי להשיג אותו בספריה העירונית. ירח נשאר אדיש כצנון והגיב. "הוא לא אצלי, עבר זמן רב".

כל כך חבל, הצטער המקריח. הספר הלז אבוד במשך אלפיים שנה, עד שמישהו זכה לקרוא אותו, והנה, הוא נעלם שנית. אין לזנון מזל.

"טיפ לחיים" המשיך המקריח וכרך את פתיל הציצית האחרון בתכריכיו של ירח. "אל תלמד פילוסופיה מויקיפדיה, היא לא מקור אמין". "מה פתאום ויקיפדיה" גמגמה גווייתו של ירח. "סליחה המכלול" הגיב המקריח, "קבל את התנצלותי".

ירח שקל לקבור את עצמו באופן פיזי למדיי בדשא שלמרגלותיו. קיווה להתעורר מהסיוט ולגלות שהוא נמצא בכל מקום אחר, כגון גוב אריות זועמים או אפילו רחוב רבי עקיבא בשישי בצהריים, רק לא כאן. מוחו המפורסם של ירח איבד שליטה על גופו, רגליו נשאו אותו מאליהם הרחק מהמתגודדים, רק להיעלם מהאזור כמה שיותר מהר.

רק בשבתו באוטובוס ממוזג קלות שהוביל אותו בבטחה אל עבר הישיבה, מצא מוחו של ירח את דרכו למקומו הטבעי, וירח החל לשחזר את מה שאירע. לאחר שמצא מאה תגובות הולמות, אותן היה ראוי להצליף במקריח חסר הבינה, תגובות שהיו גורמות לו להבין את מקומו המגוחך. החל ירח לחשוב על תוכן הדברים.

מתברר כי הידיעות עליהם כה התגאה לוקות מעט בחסר. כדי לדעת פיזיקה צריך להכיר יותר מאשר הביוגרפיה של איינשטיין. הוא צריך להעלות הילוך, להתחיל לעבוד קשה, כדי לדעת באמת.

ירח לא רגיל להתאמץ, עד עתה בא לו הכול בקלות. ברור לו שאם לא היה גדל במשפחה חרדית, מן הסתם היה מכהן כעת כשופט בבית המשפט העליון או בבית הדין בהאג. הוא מתמודד עם הסוגיות בג' הבבות בקלות, קורא קבצי פסיקות של בית המשפט העליון, הם בהחלט לא משהו מיוחד, היכולות שלו גבוהות הרבה יותר וגם זה מקצת שבחו.

לחלופין יכול היה לצמוח למתמטיקאי דגול או פיזיקאי מפורסם. את הסוגיות בסוכה צלח בלי מאמץ, גם תורת היחסות לא נראית קשה יותר משטיקל ר' חיים שכידוע מוחו הוא כמוחם של שני איינשטיינים.

כעת החליט ירח לממש נתונים אלו, ללמוד ברצינות פיזיקה ופילוסופיה, לא בגלל שחסר לו משהו כמו בשל הרצון להשפיל את המקריח הלז, למחוק את החיוך האווילי והמבט הידעני המרוח על פניו המכוערות (אין מה לומר, ירח היה עצבני).

היום קצר והמלאכה מרובה, ירח מחליט לשנות את היעד. במקום המיטה בישיבה פונה לו ירח בצעד נמרץ אל בנין הספרייה העירונית, יש לו כמה שעות כעת להשלים את המעט שיש לו להשלים.

ירח מטפס לו לקומת העיון, שם מסתתרים הספרים האמיתיים ושולף מהמדף את "פיזיקה למתקדמים" לאחר ג' דקות של דפדוף נמרץ מתברר לו שאפילו את אותיות האנגלית של הנוסחאות הוא לא מבין שלא לדבר על הנוסחאות עצמן. יורד לו ירח ל"פיזיקה למתחילים" "מבוא לפיזיקה המודרנית" "פיזיקה בקומיקס" "הספר הראשון שלי - פיזיקה" לאט לאט מתברר לו המציאות המאכזבת, אין לו הבנה בפיזיקה ולו כזנב הלטאה. ירח ניגש לארון אחוז תזזית, מדפדף בספרי פילוסופיה ומשפטים, כימיה ואלגברה, האמת המרה מחלחלת למוחו. הוא יודע חילוק רי"ש, יודע שיש משפט פיתגורס גם אם הוא לא זוכר אם הוא דווקא במשולש שווה שוקיים, יודע למנות ארבעה קיסרים רומיים, מהו ניוטרון, ואת שמו של החתול של שרדינגר, בדיוק כמו הילד שקרא את "פיזיקה בקומיקס" ו-ז-ה-ו. ילד ממוצע בכיתה ה' בבית ספר ממלכתי יודע הרבה יותר ממנו, למרות פירות הבאושים של החינוך החילוני כמובן.

* * *

מקום טוב לסיים, לא? לחתוך לקטע מתנשא בו אלעג לכל ה"חכמים", להגג כמה הגיגים וזהו. לצערי התחלתי לחשוב מדוע פלוני ואלמוני חושבים שהם יודעי כל? מה משכנע בחור בשיעור א' ישי"ג שהוא שווה לשופט עליון? הנה ההמשך:

* * *

רוחו של ירח נשברה, קם ממקומו, ראשו סחרחר, ירח מבין את הטעות בה הוא חי. מבין הררי המידע, מתוך כיסוי אחר כיסוי של נשמתו, חש ירח איך נחלץ ה"אני" האמיתי שלו, נקודת האמת השרויה בנשמתו. "עברי אנוכי" זועק ירח בעמקי נפשו, (אין לו מושג מה זה "האני האמיתי", אך ברגע זה החליט ירח כי אלו המשפטים אותם יכתוב בספרו האוטוביוגרפי לבני הנעורים שהוא מתכנן להוציא. אולי יקרא לו "ירח אטלס"). מהי נקודת האמת אתם שואלים? דרך בית אבא כמובן, אותה קבל אביו מאביו עד הרב שך ולמעלה בקודש. מעתה הוא בחור ישיבה רגיל לכל דבר, אין בראשו כי אם ד' אמות של הלכה, ועוד כמה טפחים של השקפה.

רווחה פשטה בליבו של ירח, רגליו מרחפות, מוליכות אותו היישר אל בית המדרש. שם סמוך ונראה נמצא חדר הקפה, בו יפשוט ירח את חזותו האינטלקטואלית ויהפוך להיות "ישיבה בוחער" מן המניין.

דומיה נבוכה התפשטה לה ברחבי חדר הקפה בעת כניסתו של ירח, הבוז הגלוי שרחש ליושבי החדר היה ידוע לכל. אך ירח שחזר לשמו המקורי ומעתה הקפיד על יֵרֵחֶם דייקא, לא נרתע. חתר בנחרצות אל עין הסערה, מרכז חדר הקפה, שם ניצב לו אמיתי בכבודו ובעצמו.

אם אתם ממש משועממים והחלטתם למצוא את הפכו של ירוחם, הרי שאמיתי הוא התשובה. ג'ינג'י שדוף ועצבני, מומחה לפוליטיקה וניעס, בקיא בסדר הניגונים שהיו ביד אליהו ובסדר חברי המפלגה ביהוד, מלא להט שלא יודע שובעה.

אמיתי לא נבהל מירוחם, הוא לא נבהל מאף אחד. באת להטיף לנו? מסנן אמיתי. עוד התייפיפות שמאלנית? "ממש לא" עונה ירוחם. "התבגרתי, עזבתי הכל, הנה אני כאן". עיניו של אמיתי נצצו, נס חנוכה, פורים ושאר ניסי מגילת תענית קטנים על היום הזה, מציין במחשבתו את היום ומתכונן להודיע על פורים ירוחם שייחגג מכאן ואילך בתאריך זה. "תעשו מקום" הוא מכריז, "במקום שבעלי תשובה עומדים". ירוחם מתכווץ מעט, אבל הכל שווה למען המטרה הנעלה. ניצב הוא איתן במרכז החבורה ומקשיב לשיחה הערה.

שיחה ערה זו לשון המעטה, ההגדרה המדויקת היא שיחה היפראקטיבית. קפיצה מנושא לנושא, קישורים שלא יעלו על הדעת, שמונה בחורים מדברים יחד, סך הכל שיחה.

אז בין שברי המשפטים קולט ירוחם ש: צריך לעשות טרנספר לערבים. החטופים נמצאים ברפיח המצרית יחד עם סינוואר. זלנסקי יכול לגמור את פוטין אבל ביידן לא מרשה. זלנסקו המציא תרופה לקורונה אבל פייזר לא מרשה. כל הרופאים רוצחים. כל השופטים אנטישמים. השמאלנים ורונן צור רוצים להחריב את המדינה. הגיע הזמן להחריב את המדינה. המדינה היא חורבן. צריך להתיישב בעזה. ההתנתקות היא טעות. להתנתק מהם ומהמונם. ילדי טהרן, ילדי תימן, קצבאות ילדים. המדינה גונבת את החרדים, העסקנים החרדים גנבים, מותר לגנוב מהמדינה...

ירוחם התבלבל לגמרי משטף המידע, עובדות רבות כל כך שהוא לא הכיר, ידיעות מרעישות הנאמרות בביטחון רב. רק לפני שעה קלה הפנים כי אינו יודע דבר והנה חבורה שלמה יודעת כל. ירוחם לא התאפק ושאל "מי אמר לכם"? לרגע הסערה עצרה, שמונה זוגות עיניים ננעצו בירוחם, ואז נענה במקהלה "מה השאלה? זה השכל הישר".

* * *

כאשר מעלה אני במחשבתי מי הם יודעי כל, למי יש דעה ברורה ומוחלטת בכל נושא, צצים להם שש קבוצות.

פוליטיקאים, שופטים, עיתונאים, אקדמאים, חרדים, נהגי מוניות.

ברצוני לבאר את הסיבה לפלא זה:

כאשר אדם שואל את עצמו אם הוא יודע דבר מה, אם הוא מבין בעניין מסוים, השאלה מורכבת משני חלקים. האם הוא יכול לדעת את זה? האם הוא אכן יודע?

אם אדם יסבור כי הוא אכן יכול לדעת משהו מסוים, ההכרעה שלו שהוא יודע אינה לפי מבחן אבסולוטי כלשהו אלא לפי הסביבה. אדם משווה את עצמו לסביבתו, אם הוא יודע יותר מאחרים הרי שהוא יודע. רופא מומחה הוא לא זה שיודע לרפא כל מחלה, אלא זה שיודע יותר טוב מרופאים אחרים. הנקודה היא שמי שלא חושב שהוא יכול לדעת משהו מסוים לא משווה את עצמו לאנשים אחרים שאף הם אינם יודעים, אין לו אף סיבה לחשוב שהוא יודע.

פוליטיקאים ושופטים אמורים לדעת מתוקף תפקידם, אין היגיון בכך שמי שאינו מבין במשהו יחליט עליו. אם המציאות היא שמישהו שאינו מבין בביטחון למשל יכול להחליט על מהלכים צבאיים, הרי שאותו אחד יסבור שהוא אמור להבין בביטחון. מכאן ואילך הוא משווה את עצמו לסביבתו, האם הוא מבין פחות מאנשים אחרים? פחות משופטים אחרים? פחות מפוליטיקאים אחרים? אם התשובה היא שלילית הרי שהוא משוכנע שהוא מבין בביטחון, למרות שירותו כאפסנאי בצבא. (גם אנשי

תקשורת משתייכים לקבוצה זו עם התאמות נדרשות).

אקדמאים וחרדים מגיעים ממקום אחר, החינוך לידע והדרישה לידע גורמים לתחושה שהם יכולים לדעת הכל. "מי שמבין ר' חיים יכול להבין כל דבר" מוכר? אין הגיון שגוי עם ראש של גוי יוכל להמציא משהו שחרדי עם ראש של חרדי לא יבין בעשירית מהזמן. אותו דבר אצל היושבים באקדמיה, "מבצר הידע". אין כל סיבה שאידיוט שמחזיק רובה יבין יותר מהם בביטחון, או במדיניות חוץ. הם אבירי הידע, הם החכמים, הרי שהם אמורים להבין בכל.

כעת שואלים אנשים את עצמם האם הם אכן יודעים? בשביל זה מסתכלים סביב. חרדי רואה שהוא "לא מבין" בזבחים, יש מספיק אנשים בסביבתו שיודעים זבחים כדי להבין שצריך ללמוד את זה בשביל לדעת. אקדמאי רואה שהוא לא יודע כימיה, יש מקצוע כזה שאנשים אחרים למדו אותו ולא הוא. אבל חרדי לא רואה שהוא לא מבין בכלכלה ואקדמאי לא רואה שהוא לא מבין בדת. התוצאה היא אברכים שמשקיעים במכרות זהב ואקדמאים שמביעים דעות בתלמוד. בקצרה, מביך.

כמו שאתה מבין ששופט שמביע דעות בהכשרת נשים לתפקיד רבני זה מצחיק, כך חרדי שמביע דעה על איך לנצח בעזה זה מטומטם. אתה לא מבין בזה כלום, אין לך מושג בביטחון, אתה לא יודע איפה עזה נמצאת, למה יש לך דעה? 2500 שנה של מלחמות על הארץ הזאת, אבל אם ייתנו לך את המושכות זורקים את הערבים לירדן והכל מסתדר, כמה סכלות נדרשת בשביל זה? אין לך מושג במדיניות, נאדה, אפס, זירו, אבל אתה יודע בדיוק מה צריך לעשות עם החטופים, מה עבר עליך? לא למדת רפואה שבע שנים, גם לא שבע שעות, אבל אתה יודע מה הטיפול שצריך לתת לחולי קורונה. אין לך טיפת הבנה בכלכלה, אבל אתה יודע שהמדינה מקפחת אותך במיסים. אין צורך לבדוק, אין צורך לדעת, העיקר שאין מישהו בסביבה שיודע יותר ממך, זה התנאי היחיד.

כך מוצאים אנחנו את עצמינו עם מטפלים רגשיים שלמדו קורס בן שלשה מפגשים. מתלבטים אם הטיפול באסתמה הוא קורטיזון מרופא או משחה ששכנה פיתחה בעצמה. מגלים שר שאמור לייצג אותנו נואם על חזרה לגוש קטיף. עם יועצי השקעות שההשקעה היחידה שלהם היא בפרסומת לקורס שהם מעבירים. עם שכן שמחליט לבנות לבד כי מי צריך קבלן. עם... השלם את החסר.

ביטחון עצמי הוא נפלא, יהירות ועיוורון זה מסוכן.

שריך סוררים - לדמותה של שחיתות

ר' דוד מתפתל על מושב האוטובוס, נחמד שהתפנה לו מקום והוא לא צריך לבחון את כישורי שיווי המשקל שלו (הם לא משהו). החיסרון הוא שאין לו זווית ראיה לדלת של האוטובוס, כך שאם יעלה פקח יהיה לו קשה לרדת בפנים חתומות כאילו תחנה זו היא יעדו הנכסף.

אם אתם שואלים את עצמכם מדוע ר' דוד לא תיקף למרות הקריאה החוזרת ונשנית בכריזה? התשובה ברורה, למעשה יש עשר תשובות ברורות. זה של המדינה. הם חייבים לו נסיעה. הוא קיבל פעם קנס. על כל אוטובוס שמאחר הוא יכול לתבוע אותם כך שבעצם הוא זה שמוותר וכן הלאה והלאה.

ברקע הוא שומע את האברך שיושב לידו מקטר על ועדת הרבנים לענייני תקשורת. כולם גנבים הוא מצטרף, שכחלון יסגור אותם כבר, מי בכלל שר התקשורת?

דוד יורד מהאוטובוס מברך עצמו על שנכנס בשלום ויצא בשלום, וממהר אל ביתו, אין לו שניה פנויה הוא צריך לשבת עם המאכר שיסדר לו את המרפסת. השכן הנודניק ממול הגיש התנגדות בטענה שזה "היזק ראיה". מה עם קצת מידות טובות? מי שיש לו לב רחב לא מתקטנן על עוד מטר או פחות מטר ועוד אחרי שהוא התפשר והסכים לממן לו וילון לסלון, הכל מגיע מקנאה.

האמת היא שדוד היה בונה מזמן בלי התרים וסוגר את העניין, אבל השכן המושחת שלו עוד עלול להלשין והפקח כאן מרובע, אין דרך להחליק איזה שלמון מתחת לשולחן.

המאכר הנמרץ פוצח בשיחת רעים ושואל אותו מה דעתו על הבניין החדש של גולדשטוף. ר' דוד שופך אש וגופרית, זה לא נורמלי מה העירייה חשבה כשהיא אישרה לו עוד ארבע קומות, הוא הורס את הנוף לכל האזור ואין כאן מספיק חניות.

הזוי, נכון? מגיב המאכר, זה אני הצלחתי לסדר, אתה מבין מה אפשר לעשות עם קשרים?

אתה סדרת? מתרגש דוד, כל הכבוד לך, איזו הצלחה, תשמע אתה נדיר. אז מה דעתך, איך פותרים את ההתנגדות הזאת, כמה כסף צריך כדי לשמן שם את העסק?

* * *

חשבתם פעם איך יתכן שמדינת מקסיקו כל כך מושחתת? איך התושבים מבליגים?

אין שאלה מה גורם לאנשים לגנוב, יש שאלה מה גורם לאנשים לשתוק?

לעניות דעתי הרחבה, הדבר נובע משילוב קטלני של שני גורמים.

הגורם המרכזי הוא ייאוש, הבנה כי המצב לא הולך להשתנות גם אם אלחם בכל הכוח.

הגורם המשלים הוא טבע האדם לחלום. כל צעיר חרדי חולם כמובן להיות חפץ חיים, אבל אדם בציבור הכללי חולם להרוויח, חולם להתעשר, חולם להיות מישהו.

במקום מתוקן בה הדרך להיות מישהו עוברת דרך חינוך והצלחה אישית הרי שלשם מנותבים החלומות, אך במדינה מקולקלת הדרך להצליח מחייבת חיכוך עם שחיתות ויותר מזה, התוצאה היא שחלומותיו של אדם אינם חפים משחיתות. ילד חולם להיות ראש העיר וחלק מהחלום זה חסות ממאפיה. מישהו חולם להיות שדרן ברדיו, חלק מהחלום הוא בן דוד שעובד שם.

כאשר החלום שלך אינו נקי משחיתות, הלב שלך נפגם. לעולם לא תוכל להיאבק במשהו שאימצת בחלומותיך.

כמובן שאיננו מדברים על מקסיקו למרות עיר התורה שהוקמה שם. אנחנו מדברים על הציבור החרדי שלנו, הציבור המזוכך ביותר על פני כדור הארץ, ציבור שמלחמות לא זרות לו ומאבקים בעושי עוולה הם לחם חוקו מאות ואלפי שנים.

לפתע במלחמה בשחיתות קולנו נדם, שחיתות ממסדית ושחיתות ארגונית, עושק וחמס, נפוטיזם בוטה, עוולות בריש גלי, ואנחנו? מגדפים, מקללים, מיואשים, למעשה אנחנו שותקים.

אנחנו מכבדים אנשי ציבור שעושקים את נשותינו, אנחנו אוהדים את מי שנוטל כספי ציבור ומעביר לקרוביו ומקורביו, איכה נהיה כדבר הזה?

איך יתכן שבחינוך העצמאי שהוקם בדם יזע ודמעות ע"י גדולי ישראל עושקים זכויות בסיסיות של מורות וכולנו מהנהנים.

איך יתכן שהקצאות בעיר צפופה במרכז שיועדו לציבור שמשווע להם נחמסו ע"י משפחה אחת וכולם מרכינים ראש.

איך יתכן שבניהם וחתניהם של פוליטיקאים מקבלים תפקידים ציבוריים בזה אחר זה ולכולם זה נראה נורמלי.

איך יתכן שהמתמודדים על תפקיד רב ראשי הם שני תלמידי חכמים מופלגים שבמקרה אחד את של יו"ר תנועה והשני חברו הטוב ביותר ואף אחד לא פוצה פה.

איך יתכן שבחדרים גובים 380 ₪ על לימודים בגן כאשר העירייה משלמת וכולם מקבלים את זה בהכנעה. (לא, אי אפשר לומר לי לשלוח לגן עירייה אחר, במקומות רבים אין גני עירייה לבנים כי על כולם השתלטו החדרים, ע"ע רמת שלמה למשל, מלבד המקומות שבהם לא יקבלו את הבן שלך אם לא תשלח אותו גם לגן).

איך יתכן שאם אתה ספק מזגנים, תאורה, אוטובוסים וכן הלאה, אתה צריך קשרים כדי לקבל עבודה במקום עירוני ולא פשוט לזכות במכרז, ולכל המצקצקים שאומרים שבכל מקום זה ככה, תופתעו זה ממש לא בכל מקום ככה, יש עוד מקומות מושחתים אבל במוסדות העירוניים בציבור החרדי זו נורמה.

איך יתכן שכל בני ברק וכל הארץ יודעים על השחיתויות בתקציב העירוני של בני ברק ו(כמעט) אף אחד לא מדבר על זה. כמה ספריות עירוניות יש בבני ברק? גם גידם יכול לספור אותם על כף ידו, כמה תקציב יש לספרניות? תצטרכו מרבה רגליים (הערה: כך שמעתי, לא פתחתי את ספר התקציב

בעצמי).

איך יתכן קופת צדקה שרשם העמותות נאלץ לפרק אותה אחרי שהתברר כי פחות מחמישה אחוזים מהתרומות הועברו לנזקקים ומנהל העמותה מקבל עליות בבית הכנסת כאילו דבר לא קרה.

איך יתכן ששדרנים מקבלים על "יום התרמה" לקופת צדקה תשעים אלף ש"ח! והם אפילו לא מתנצלים על המציאות הזאת (מי ייתן למירי בן השמונה ארוחת צהרים חמה, אני מתחנן אליכם. אתם יכולים לחתן אותה מ"השכר" שקיבלתם על היום).

איך יתכן שכאשר מופנים חשדות בפלילים כלפי אישי ציבור כולם מזדעקים על רדיפה, ולא מבינים את העובדה הפשוטה שמוטב לנו שמי שגונב כסף ישב בכלא. אין אף עניין לקדש גנבים. (אין סתירה לעצם האפשרות לאכיפה בררנית, אך ה"ידיעה" האוטומטית כי מדובר ברדיפה היא שגויה).

איך יתכנו מסלולים מוזרים לקווי אוטובוס, כל הנוסעים מיטלטלים מידי יום בסיבובים משונים בגלל שקבוצה מסוימת קבעה את משכנה שם ומה לעשות הם לא יכולים ללכת מאתיים מטר כמו שאר העולם.

איך יתכן שבעיתונים המופנים לציבור קדוש כל כך, בעיתון בו לא כותבים על רצח ושוד מחשש לפגיעה בנפש הקוראים, מפורסמים פניות לאברכים תמימים להשקיע בעושק ברור "לכאורה", כשהעיתון מסתפק בשורה אחת "המערכת אינה אחראית על תוכן המודעות". אתם לא אחראים על התוכן אבל איפה האחריות הציבורית. אתם באמת פרסמתם על עיר חדשה שתקום בשומרון? הכסף יענה את הכל? (שמעתי שבפרסומות בעיתון "העדה" שינו את השם לדורות עילית מגדים).

נ.ב אין בדבר משום הצהרה על היות פרסומת מסוימת זו או אחרת עושק. על כל אחד לבדוק בעצמו.

אם כבר מזכירים עיתון קשה להתעלם מפרסום החברות של זה שאין לנקוב בשמו מחשש תביעת דיבה. בבית משפט התברר כי העיתון פרסם "מכתבים למערכת" מזויפים המהללים את היוצר והמוצר תמורת תשלום.

כלומר, יש חברה שעל מעלליה יש (עדיין) עדויות רבות, אבל העיתון חדל מפרסום מכתבים מזויפים המהללים אותה רק בעקבות תביעה משפטית, את הפרסום הרשמי הוא לא הפסיק לרגע.

וכמובן פטור בלא כלום אי אפשר, ועדת הרבנים לענייני תקשורת המפורסמת, כאשר הוויכוח על גובה הסכום אותו הם נטלו מחברות ומה הסכום המדויק אותו הרוויח חבר הועדה דרך העסק של אשתו לא נוגע לעניין, עצם התהליך ארוך הטווח הזה, ותרשו לי לנחש שאותם אנשים לא נודו מקהילתם על מעלליהם, מוכיח כי פיתחנו אדישות לגזל.

יש עניין להמשיך? אין עניין. תמשיכו אתם, זה יכול להיות ארוך יותר מהוויכוח על ברכת הבמבה.

כמובן שיש לכל תופעה בפני עצמה הסבר מצוין, תירוץ בלע"ז. אבל כמו שלמדנו בישיבה על מאה תופעות יש תירוץ אחד. יש לנו תופעה אחת המוסברת במאה תירוצים.

התוצאה העגומה של כל זה, הצלע השלישית בסיפור, היא החשד. ברגע שהשלמת עם שחיתות, ברגע שקיבלת בעומק ליבך את המצב, אתה מספר לעצמך שכוולם מושחתים. כי אם לגיטימי לגנוב, אם לגיטימי לקדם מקורבים, אם לגיטימי לעשוק ציבור, מה ההיגיון באנשים ישרי דרך? כנראה שהם

לא באמת ישרי דרך.

כך יכולים אנשים לספר בשפתיים דולקות על ראשי קופת העיר המחזיקים מאות דירות, כך מסבירים לך שרב פלוני תומך במעלית שבת כי הוא קיבל על זה מאות אלפי שקלים, כך משמיצים כל עסקן וכל רב, כל איש ציבור וכל מי שפועל באיזשהו מקום כי הוא מושחת וגנב.

המפלצת הזאת ממשיכה להזין את עצמה, ככל שאתה משוכנע שיותר אנשים גונבים אתה נותן יותר לגיטימציה לגזל. ככל שיש יותר לגיטימציה אתה מתחבר יותר לאפשרות לגנוב וממילא משוכנע יותר שכך כולם מתנהגים.

לפתע אתה מגלה את עצמך מוצף ב"הוראת היתר". מותר לנסוע באוטובוס בלי לשלם, (לפני חמש עשרה שנה התכבסה לי כרטיסיה, בחישוב ריבית והצמדה מגיע לי אוטובוס מאגד). מותר לקחת קפה בבית כנסת בלי לשים שקל, (זה כספי ציבור וודאי שמוחלים). מותר להוציא מרפסת לחלון של השכנים, (זה מנהג המקום ומנהג עוקר הלכה). הדרך לגיהינום רצופה תירוצים טובים.

הפתרון לדעתי הוא מלחמה, מאבק אישי של כל אחד נגד השחיתות הממסדית, כאשר מישהו מספר לו בהנאה על הקומבינה בה הפך ג' חניות ליחידת דיור שישאל אותו למה הוא לא חושב על השכנים.

כאשר המזגן של השכן מטפטף על ראש העוברים ושבים ברחוב (זו שחיתות, אין מילה אחרת. בכל מקום אחר העירייה הייתה נותנת על זה דו"ח, מהיכן מגיעה הבהמיות של לשפוך מים לרחוב) צריך למחות בו.

ובעיקר כלפי השחיתות הגדולה, למחות בעיתונים שמפרסמים עושקים כלגיטימיים.

למחות בעושי רשע בכל מקום, במנהלי מוסדות, במנהלי עמותות, באנשים מהמגזר שלך שגורמים עוול למגזר אחר. תשאל אותם למה הם חושבים שתהיה להם סייעתא דשמיא כאשר בית הכנסת שלהם מזיק לאנשים אחרים.

התועלת לא תהיה כלפי הרעים, הם לא יקשיבו לך. התועלת תהיה כלפי הנפש שלך, כדי שאתה לא תהיה פגום, אתה תמשיך להבחין בין טוב ובין רע.

* * *

הסתייגות: יתכן ואני לוקה ב"תסמונת הזרזיר".

למי שלא מכיר, התסמונת מתבססת על הגמרא המפורסמת "לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו" אדם מחפש וממילא מוצא אנשים שדומים לו או שלוקים במה שהוא לוקה, מה שגורם לו להניח כי קיימים הרבה יותר אנשים מסוגו. כך אנשים משוכנעים כי לשמונים אחוזים מהציבור החרדי יש סמארטפון, שכולם טסים לחופשות בחו"ל, שכל האברכים בטלנים, או שהם הולכים לנצח בבחירות.

יתכן ואני מושחת מעט בנשמתי לכן אני משליך את זה על החברה, אך בשל הסיכוי כי המצב שונה ואכן אנחנו בבעיה העליתי את הדברים על הכתב לעורר את הנושא. אך אין זה תורה מסיני ואפילו לא תלמיד ותיק שמחדש, ראו זאת כפתיחת דיון ולא כעמדה מגובשת.

שרים רדפוני חנם - לדמותו של חשדן

כולם מכירים את ר' שימען, איך אפשר לא להכיר אותו?

ר' שימען יהודי יקר, איש חסד, אוהב תורה ופיקח, אוהו כמה פיקח.

ר' שימען התברך במח חד כתער ולשון מושחזת ברמה שתגרום קנאה לכל סכין ויקטורניקוס אקראית.

כמובן שר' שימען לא נותן לשכלו ולשונו להחליד ח"ו, איך הוא חושב תמיד לא אומר בפה כמובן, הוא לא בעל גאווה. יש סיבה מדוע התברכתי במתנות אלו, ואיזו תביעה תהיה עלי בשמים אם אוותר על השימוש בהם.

כך מלבד כל מעלותיו נודע שימען בשערים כחושף שחיתויות. לא מפספס אף פריט מידע ומוחו מבצע קישורים במהירות הבזק. יודע להצביע על כל קומבינה המתבצעת בציבור החרדי, ועל האינטרס הנסתר מאחורי כל פעולה.

כן, שימען כבר לא שימעלה חייכן עם קסקט, הוא אדם מבוגר שיודע להאיר את הפינות האפלות שבציבוריות החרדית. אולי יש לומר את הציבוריות החרדית כולה, שהרי לדבריו כולם נמצאים להם באותה פינה אפלה שם הם רוקחים את זממם האפל.

כך יודע שימען לנתח את השינויים בהרכב הוועדה, את סדר החתימות במכתב על המקוואות, את מפת האינטרסים במאבק במוגן, ואת הסיבה לתמיכה המפתיעה בקווי הנייעס.

למרות ששימען לא למד ליב"ה רח"ל מסכת סוכה הוא למד, כך שמעט ידע מתמטי יש לו. הוא מנצל אותו בעתות מבחן ובחשבון פשוט מכפיל את שכר הלימוד של ההורים, מוריד את שכר המלמדים המשוער (הלוואי והם היו מקבלים שכר מינימום, הוא גונב אותם), מחשב ניקיון וחשמל (העירייה משלמת את זה, מידיעה) ומוכיח כמה שכר הלימוד מופרך (מה אפשר לומר, גם מנהלים צריכים לחתן ילדים).

הוא אף בקיא בנבכי דירותיו של השר והסמינר של הבת, הג'ובים בהסתדרות הציונית ומה "ערייבים" עושים עם הכסף עד שהיתום מתחתן. ר' שימען יודע הכל, נוהג טובת עין בידיעותיו וממש לא שומר אותם לעצמו. אם תשאל את ר' שימען מהיכן הוא יודע, תראה ארשת נבוכה מבזיקה על פניו, אך אז יאמר בחיוך קל "הכל מהתיירה" וימשיך בלהט.

שלא תטעו, ר' שימען איש טוב באמת, ירא שמים ומדקדק במצוות. יש לו מטבע עם פרוטה חמורה בבית (קרן המעשרות זה לא בשבילו, הוא שמע עליהם משהו), אוכל הערינ"ג מ"כהן חמוצים" בלבד (מהחבית הבדוקה כמובן, למה הוא לוקח עוד שקל?), מחובר לגנרטור (שהחזונאישני"ק הזה יגזור עלי קופון, שיהיה לו לבריאות), לא נוגע בתותים (לטחינה בלבד? שלא ימכרו לי תותים) ובהחלט יודע

ספר. הוא פשוט יודע עוד כמה ספרים כמו ספר התקציב של עיריית בני ברק למשל.

אם אתם שואלים איך אדם כזה מדבר לשון הרע, התשובה היא שהוא לא מדבר לשון הרע. ר' שימען בקיא ב"שמירת הלשון", מכיר את ההיתר של אפי תלתא, יודע לצטט כי "מפרסמים את החנפים", שולט בגמרא ש"אין ממנים פרנס על הציבור בלא קופה של שרצים התלויה בצווארו שאם תזוח דעתו עליו יאמרו לו חזור לאחוריך", ואכן הוא אומר ואפילו צועק, חזור לאחוריך.

ובכל סערה חדשה הפוקדת את הציבור החרדי חדשות לבקרים, יודעים כל באי בית הכנסת כי מוטב להם לפנות אל מעונו הצנוע של שימען לצד פינת הקפה, לחזות בתנועת היד המבטלת ולשמוע את האמת המסתתרת בצל החדשות.

ר' שימען יודע כי לפעמים נגרם נזק קל בעקבות לשונו, לא כל אדם מצליח להביט במראה שר' שימען מציב מולו בלי להיפגע. לפעמים יש המעדיפים לחיות בהכחשה ולא להכיר באמת שבפעולותיהם.

כך כאשר נערכה מגבית לאחזקת העירוב השכונתי. ר' שימען לא מטלטל כמובן אבל נוות ביתו מטלטלת מה שגרם לר' שימען לרתום את לשונו למען המגבית. נעמד לו שימען בפתח בית הכנסת ונשא נאום חוצב להבות על כך שאין מה להתמרמר על השכר שאחראי העירוב נוטל, "אתם הייתם מסכימים ללכת בחורף ובחורב לבדוק את החוטים? מגיע לו כל שקל".

אחראי העירוב המסכן שידע עד היום שהוא עובד בהתנדבות החל לקבל בקשות למעשרות והודיע על פרישה מתפקידו, אבל את ר' שימען זה לא בלבל. זו לא בושה לקבל שכר על עבודה, אינסטלטור מקבל משכורת? למה שאחראי עירוב יתבייש בזה? מה ההבדל? פשוט נבלה בשוק ואל תזדקק לבריות.

יום אחד נפל דבר בישראל, אם נהיה דקדקנים לא דבר נפל אלא דב. הגבאי המסור של בית הכנסת דב ברנהולץ החליק ושבר את רגלו. בית כנסת מכובד המחזיק ג' חדרים, ג' מניני מנחה, ג' כוללים וסוג אחד של קפה לא יכול להישאר חודשיים בלי גבאי. כך אחרי דיונים והתלבטויות, תככים ואינטריגות, נבחר ר' שימען לממ"ג (ממלא מקום גבאי) עד חזרתו של ר' דב בכוחות רעננים.

ר' שימען אינו טיפוס של גבאי, עבודה פיזית למען הציבור אינה חלק אינטגרלי ממהותו, הוא מעדיף עבודה בפה ולא בידיים. אך ההכרח לא יגונה, והאפשרות ליצור שינויים בבית הכנסת שיחקקו אותו בהיסטוריה לנצח (מתקן לייבוש ידיים במקום מגבות נייר) מילאו את ר' שימען ברטט של התרגשות.

בסיומה של שחרית חש ר' שימען בטפיחה על כתפו. נהיית מקושר צוהל אליו ידידו, קרוב לצלחת, אל תשכח אותנו שם במרומי מגדל השן. זה בהתנדבות, מגמגם שימען שלראשונה מזה זמן רב איבד את לשונו אשר נוהג למשמש בה בכל שעה. "בהתנדבות" מחייך החבר, ברור, כולם אומרים את זה. אל תדאג אין עיני צרה, תרבחו ותסעדו, נפרד ממנו הידיד.

ר' שימען חוזר לביתו בצעד כושל, נכנס מבעד לדלת ובנו מתנפל עליו, אבא זה נכון שאנחנו עשירים? ר' שימען מחייך בנחמדות ואומר לו "אתה יודע שאצלנו בבית לא מדברים על כסף, אך מהיכן רעיון העוועים הלז?" מה פירוש? תמיד אמרת שר' דב מקבל המון כסף על העבודה ו"זה בסיידר", אז עכשיו אנחנו מקבלים את הכסף. גבאי זה מאוד רווחי, שכחת?

נוות ביתו מגיחה מהחדר ומחלצת אותו מהמבוכה, "אצל אבא זה אחרת, אבא צדיק, הוא עושה הכל

בהתנדבות".

אם את אומרת שאבא פראייר אז בסדר, ממלמל בנו בתשובה. חשבתי שכל מי שיכול לקחת לוקח, למה רק אבא לא?

• • •

לפני שנים רבות יצאה יצירה בדיונית שסיפרה על כך שהעולם אינו כפי שנראה, השולטים בעולם הם רובוטים רק שהם משחקים במח של האנשים כך שהאנשים יחשבו שהם שולטים בעולם. הצורה היחידה להשתחרר משליטה זו היא ע"י הבנה מוחלטת כי האמת שונה ממה שנראה לעיניים. התוצאה המרה של דבר זה הייתה התאבדויות של אנשים שהציבו את עצמם מול מכוניות במחשבה כי זה ישחרר אותם מהדמיון כאילו יש מכונית לפניהם ומשליטת הרובוטים.

איך עדיף לחיות? חיים מאושרים בלי אינטרס ופרטים, או חיים חשדניים וחיפוש אחרי המקום בו מרמים אותך? אפשר באמת לחפש בכל מקום את הנסתר, למצוא היכן יש עושק וגזל? אם לזאת קראת חיים אמור לי א-לי מה זה מת.

למה אני צריך לדאוג לכל העולם, למה צריך לעניין אותי איך פלוני הרוויח את ממונו. אין לי דרך לשנות את העולם, יש לי דרך להרוס לעצמי את החיים. לפקפק בכל מה שסובב אותי ולחיות בעולם מפוקפק, לא רוצה את זה, זה לא שווה את הידע.

זה לגבי מנוחת הנפש, אבל הרבה יותר חמור מזה זו השחתת הנפש, כמו שכבר כתבתי חיים בסביבת שחיתות גורמים לקהות חושים בנושא, לפתע אפשר לעגל פינות ולהוריד סטנדרטים.

אפשר להתמודד עם זה באמצעות מחאה פנימית על כל עוול, אבל יש דרך קלה יותר. אפשר לא לדעת מזה כלל, להתקין נטפרי על הנפש. מה שאתה לא יודע לא יפגע בך, וכמו הפתגם הידוע "ידע הוא כוח וכוח משחית".

אז מה אתם בוחרים "תסמונת הזרזיר" או "תסמונת בת היענה", לחשוד בכל דבר או לעצום עיניים?

ברור שציבור בו כולם בנות יענה לעולם לא ישרש שחיתות, אך יתכן בהחלט שהוא בבחינת אי אפשר לעולם בלא בורסקאי. אתה בשם או בורסקאי? תבחר.

שרים למשפט - לדמותו של בריון

אשר לא פראייר. אפשר לומר עליו הרבה דברים, אפילו הרבה מאוד, אבל פראייר הוא לא.

הוא למד בדרך הקשה, שמי שלא לוקח, לעולם לא יקבל. הדרך הקשה לאחרים כמובן, לא קשה בשביל אשר. הוא בסדר גמור עם זה.

אם חושבים אתם שאשר גנב או שם מגונה אחר, אתם לא הראשונים שחושבים כך, אבל כמו קודמיכם טועים אתם טעות מרה. אשר איש ישר, ירא אלוקים, בעל השקפה מוצקה, יודע ספר, מתעניין במחשבה, אפילו מרפרף בספרי מוסר מידי פעם.

אשר עושה ה-כ-ל על פי דין. ממש על פי דין. החוק של בן גוריון ודומיו לא מעניין אותו, הרגשים של בעלי מוסר לא תופסים אותו. קיבלנו שו"ע, על פיו יש להתנהל.

חייו של אשר יכלו להמשיך על מי מנוחות, אם לא קפץ עליו רוגזו של רשע אחד. וכך הווה מעשה.

חי לו אשר בקומת קרקע, ולצד ביתו שטח אדמה מוזנח. מיותרת הייתה החצר, חציה של העירייה וחציה של הבניין. צמחים גדלו שם פרע, ואף זבל לבלב שם. בליל חורף אחד, ניכס לו אשר את החצר. תחילה ניקה, בהמשך גינן, אחר שבוע ריצף, ותוך מספר חודשים התנשאה לה גדר נאה סביב.

בניקיון השכנים שמחו, בגינון זעו באי נוחות. בשלב הריצוף דפקו על דלתו שכן או שניים, אבל מבט אומלל אחד בתוספת סינון קל על צרות עין ו"לא חרבה ירושלים" הספיקו. הגדר עוררה דובים מרבצם, בייחוד דב ספציפי הלא הוא ר' דב השכן ממעל, שחבט על דלתו של אשר בזעם. אך אשר ציין באזניו שהעובדה מוגמרת. אם הוא רוצה, אפשר ללכת לדין תורה. אנחנו יהודים מאמינים, הלא כן?

ר' דב לא התכוון לוותר, צו זימון נחת על אסקופת השיש של אשר, אך אשר לא התחלחל כלל. מתברר שבית הדין הרצוי לטעמו של אשר, והולכים אחר הנתבע כידוע. הוא בית הדין תורת חסד מיסודו של כולל חו"מ תלפיות מזרח.

אם שאלתם מה המיוחד בבית דין זה, הרי שאין לכם יד ורגל בעסקי בתי דינים או בנייה. איך הולך הפתגם? מאחורי כל בנייה מוצלחת עומד בית דין אוהד. בית הדין תורת חסד וגו' הוא אוהד בהחלט.

לטעמו, שימוש אקראי בחצר הוא חזקת תשמישים, דווקא הצבת גדר אינה סותרת את זכויות השכנים כלל. חוק המדינה? לא רלוונטי. והכל בא על מקומו בשלום. שלום לגדר כמובן, לליבו של ר' דב קצת פחות. אבל אלו החיים, כפי שטורח אשר לציין בכל הזדמנות.

אם איתרע מזלכם לגור באזור חרדי, את ההמשך את מכירים לבטח. אשר הקים פנלית נאה צמוד לביתו. הרחבה לסלון ותוספת חדר. את מי משכיניו שהתלונן על מראה הבניין שלח לגור במודיעין,

"בנין יפה? כמה אפשר להיות שקוע בעולם הזה?" ועם ר' דב נפגש הוא שנית בבית הדין. הפעם בחר בבית הדין אהבת תורה מיסודו של וכו'. שם תקדימי בית הדין קבעו שאם לדייר יש גדר סביב החצר הרי שהוא מוגדר כבעלי השטח והוא בהחלט רשאי לבנות. שוב ר' דב צר העין הפסיד.

כך חלפו להם השנים, אשר מתרחב ור' דב מתעצבן, עד אותו יום מר ונמהר בו ר' דב החליט להרחיב בעצמו. בשונה מאשר פנה ר' דב לעירייה, שילם לאדריכל(ית), ספג היטלים, וניסה להוציא התירים.

חלומות גדולים היו לו לר' דב, רצה הוא ממ"ד ולצידו מרפסת שמש, או כשמה המקובל מרפסת סוכה, המרחיבה דעתו של אדם. אך אז קפץ עליו רוגזו של אשר.

הבהיר לו אשר היטב שממ"ד לא יקום ולא יהיה. הוא לא יהרוס את הפנלית בשביל ממ"ד מוזנח כלשהו. התירים או לא התירים, כאן לא תהיה בניה. הוא יכול לתבוע אותו לבית דין אם הוא רוצה.

למוד אכזבות, ר' דב לא שקל זאת אפילו. מהממ"ד הוא ירד, אבל מרפסת המשיך לקדם במרץ. ועדות התכנסו, התירים ניתנו, ר' דב מישש כבר את דפנות הסוכה בעיני רוחו. ואז הפציע אשר.

"אנחנו אנשים של תירה, רב דב" משפט פתיחה שגרם לר' דב למשש את ליבו בקדחתנות. "תבינו, אין עיני צרה בבנייה שלכם, אני לא טיפוס כזה, אדרבה". הוסיף אשר רמז דק כקורת בית הבד, להתנהגותו הנלוזה של ר' דב וצרות העין בה ניחן. "פשוט, המרפסת שלכם לוקחת לי מטר וחצי מהסוכה בחצר, חזקת תשמישים, אתה מבין?".

רגליו של ר' דב קרטעו תחתיו, ואשר חזר לביתו מאושר. אין מה לעשות, מה שמגיע מגיע. אחר שלשה ימים נקש פקח על דלת ביתו. ר' דב כך מסתבר, הוא רשע גמור ואכזר, איש מושחת ששם את התורה פלסתר, חומץ בן יין, אבי אבות הטומאה. הנבל התקשר והלשין לעירייה על הבנייה הבלתי חוקית של אשר, בלי דין ובלי דיין. והוא קורא לעצמו חרדי.

אשר לא התכוון לוותר, זה לא עניין אישי זה כבוד התורה. כך דיבר אשר עם מי שצריך לדבר, השמיץ את מי שצריך להשמיץ, החתים את מי שצריך להחתים. אחרי שבוע גילה ר' דב, שאין לו סיבה להוציא מרפסת, כי את האף שלו הוא לא יכול להראות מחוץ לבית. שוב זכה האור בניצחון על האפלה, אשרי מי שראה. ומי שלא ראה? תעבור דירה לבני ברק, תראה את זה מהר מאוד.

* * *

בריונות ופשע הם תופעות מוכרות משחר ההיסטוריה, בשביל זה הקימו בני האדם מערכות שתפקידם למנוע אותם. המערכת הפלילית נועדה למנוע פשעים חמורים. יש פלח קטן מאוד של אנשים שהם פושעים. גנבים, רוצחים, וכדומה. בשביל לעצור אותם נוצרה המערכת הפלילית. מהמשטרה עד בתי המשפט.

בריונות לעומת זאת היא תופעה רחבה. הרצון של כל אדם לקבל גם על חשבון השני הוא רצון אנושי טבעי, ומאחר וניתן למצוא לכך צידוק נפשי, הוא רחב. קביעת הגבולות כאן עמומה בהרבה. בשביל זה הקימו אנשים את השלטון המרכזי, את כל מערכת המשפט האזרחית. מערכת מוסכמת שתקבע נהלים אחידים ותמנע אפליה ובריונות.

המערכת היחידה שקיימת היא התורה. מערכת אחרת (לעם ישראל) היא פגומה ובמקרים רבים אסורה. אבל המצב הנוכחי בציבור הוא בלתי נסבל.

המערכת התורנית במקורה כוללת גוף אחד שמכריע, סנהדרין גדולה, ממנה משתלשלות סמכויות סנהדרין קטנה שבכל עיר וכן הלאה. גם אחר החורבן, במהלך ההיסטוריה, היה סוג של שלטון יהודי ביחס לסכסוכים, רב העיר, בית הדין המקומי וכן הלאה. היה טעם לפגם בשל חסרונה של מערכת כללים אחידה, שהרי כל בית דין פסק לפי השקפת עולמו. אך מערכת אחידה בעיר, מאפשרת לאנשים בעיר להתנהל בצורה אחידה. גם אם ברגע נתון יש עיוות כלפי אי מי, בטווח הארוך היא מאוזנת.

היום בשל התקבצות הציבור למקום אחד, יחד עם חולשת הממסד, נוצר מצב בלתי אפשרי. פירוד מוחלט בין בעלי הכוח לבעלי הסמכות. הכוח שייך למדינה ומוסדותיה, אין לאף ב"ד יכולת לכפות זימון אפילו. דבר זה גרם לביזור הסמכות בין אלפי בתי דין קיקיוניים. מצב שכל הדיוט מלך. כדי לפתוח ב"ד נדרש רק ידע בגרפיקה בשביל הסמל, במחשבה שניה, לנוכח סמלי בתי הדין בזמנינו, גם זה לא קריטי.

לגבי החלק הפלילי, אימץ הציבור את המדינה. דה פקטו, גם אם לא דה יורה. הסיבה פשוטה. מניעת רוע נובעת מכוח הרבה יותר מסמכות. המעשים הפליליים בד"כ רעים מצד עצמם. אין חברה מתוקנת בה רצח או גניבה הם תקינים. גם אם פשעים מסוימים נתונים למחלוקת, בסופו של דבר הם נשללים מכוח התוויה חברתית ולא מכוח החלטה סמכותית. התוצאה של ההחלטה החברתית היא אכיפה סמכותית. לכן אין צורך בסמכות שתשלול אותם, אלא בסמכות שתאכוף את סילוקם.

לעומת זאת לדין האזרחי מתייחס הציבור בחשדנות. כאן נדרשת סמכות לקבוע את הסטנדרטים עצמם. המדינה צריכה לקבוע תקנות, להכריע מה נכון ומה לא נכון. החלק הזה הוא סמכות, והסמכות מבחינתנו היא תורנית בלבד. אנחנו לא מכירים בסמכות חיצונית. מאחר והסמכות התורנית נטולת כוח ומבוזרת. הרי שקיבלנו את הברדק הנוכחי, או בשמו השני רחוב בבני ברק. כפי המתואר לעיל (אגב, סיפור אמיתי. למעשה הוא שילוב של שני סיפורים, אחד מהם התרחש בחודש האחרון).

אין לי פתרון למצב הזה. אנחנו בגלות. הגלות של היום לא כוללת דיקטטורה אלא דווקא אנרכיה. אבל מאותו מקום של חורבן. של אובדן השלטון היהודי, נבעה בעבר הדיקטטורה וכעת האנרכיה. אם כן, איננו בגלות בין יהודים כמו שנהוג לומר, אלא דווקא בגלות בין חרדים.

נבלים לשרים - לדמותו של חלום

שעריי שמים פתח, כמידי בוקר רוטט לו הפלאפון בניגון מרטיט סמוך לעיניו הטרוטות של אברימי.

זוכרים את אברימי? אברך מרוט, עייף, מתוסכל? הגיע הזמן שתשכחו, התקדמו נא לשנת ה'תשפ"ט הגיע הזמן להכיר את ר' אברהם.

ר' אברהם משתיק את השעון המעורר וקם בזריזות, יום עמוס מחכה. הפועלים עצלים ובעל הבית דוחק. פיזור ילדים, שחרית והגעה בשעה 00:9 לכולל לפניו, ר' אברהם לא מאחר לכולל אף פעם.

ר' אברהם מארגן את הילדים בזריזות וממהר למרפסת הסוכה המקורה, הבינה המלאכותית מזהה אותו והגג נפתח מאיליו. ר' אברהם מעמיס את הילדים לרכב המעופף, מחבר את הנטו ווייז ומגדיר מסלול פיזור. הרחפת האוטונומית תעשה את כל השאר.

ר' אברהם עצמו יוצא מהווילה המפוארת אי שם במערב גוש דן עילית (שכונת מגדים למי שמתעניין) ופוסע לבית הכנסת הסמוך ברגל, הוא מקפיד על שכר פסיעות ועל אווירא דארץ ישראל. נכנס לבית הכנסת בצעד מתון, וזוכה לקבלת פנים נלהבת מהגבאי, בכל זאת התורם של המבנה. ר' אברהם מגיב בחביבות, העושר לא עלה לו לראש, הוא נשאר חד מן חבריא.

אחר התפילה מזמן ר' אברהם את הרחפת, הוא צריך להגיע לכולל שהוא עומד בראשו, מאתיים אברכים שוקדים שם על תלמודם. ר' אברהם מחזיק אותם מהמעשרות, את החומש הוא מעביר לסניף השני שלו, הממוקם בעיר התורה במקסיקו.

בנסיעה הקצרה מתעדכן ר' אברהם בנעשה במכרות הזהב שלו אי שם באתיופיה, מתברר כי גם החודש הם הניבו עשרה אחוז תשואה, עורקי הזהב העשירים ממשיכים לצמוח, סייעתא דשמיא עצומה. ר' אברהם ממשיך בדילוג הווירטואלי סביב העולם, בבית האבות בלונדון, בדירות בקפריסין, בביטוחים בארה"ב, במלון באיטליה. נראה טוב ב"ה, הכול עולה ומתעלה.

הגיע הזמן שהעקרת תעזוב את העבודה מהרהר ר' אברהם בפעם האלף. נכון, היא עובדת רק שש שעות ביום ומרוויחה 32000 ₪, אבל עם כל הכבוד ל"אתרא" הוא מרוויח את הסכום הזה בשעתיים של הכנסה פסיבית. העקרת כרגע מסרבת, "אתרא זה משפחה, זה לא הכסף זו הנשמה".

הסלולארי הכשר מצלצל, ר' אברהם הוא נשיא ארגון אשרינו, אין לו "דומיו" וכ"ש אייפון ח"ו. על הקו נמצא העוזר האחראי על מכונות הקפה, מתברר שמכונות הקפה שלו הפזורות בכל רחבי הארץ מרוויחות יותר מידי כסף, הוא חוצה שוב ושוב כל תקרת מס. אין מה לעשות נאנח ר' אברהם "צרות של עשירים".

רגע לפני שר' אברהם סוגר את האימייל ויורד מהרחפת ליום של שטייגען בתענית דיבור נכנסת הודעה חדשה, מתברר כי נסיך ניגרי מעוניין להוריש לו את כל הונו. ר' אברהם מאשר כמובן, ככה

זה אצל העשירים "כסף הולך לכסף". אין מה לומר, שעה רגילה בחייו של ה"תורה וגדולה" ר' אברהם שליט"א.

ר' אברהם מפליג במחשבתו למצבו שש שנים קודם לכן, חבריו עדיין באותו מצב נאנקים תחת משכנתא בדירה דלוחה בפריפריה ירושלמית, אך ר' אברהם, או כפי שנקרא אז אברימי, שבר את הגלגל, יצא ממעגל העוני. בעזרת כשרונו המבריק וחושיו החדים שחודדו בעמל של שנים על הבנתה של סברא דקה ובעזרתו של הבורא יתברך זכה אברימי שתורה וגדולה יתאחדו על שולחנו.

בראשית הייתה דירה. כל מי שמבין משהו יודע שדירה זו השקעה גרועה. הכסף שוכב בקירות, 3% תשואה שנתית, עדיף לקבור את הכסף ולקוות שיצמח עץ של דולרים, יש סיכוי גדול יותר להתעשר כך. מי שלא מעז לא מחתן ילדים.

אז אברימי גייס את האינטלקט המבריק שלו יחד עם שנות לימודיו, מכר את דירתו, וקבע לעצמו רשימת כללים להשקעה.

א. הכנסה פסיבית, בלי עבודה, בלי מאמץ.
ב. תשואה של לפחות חמישה אחוזי ריבית חודשית.
ג. תשואה מובטחת.
ד. להשקיע אצל אנ"ש בלבד.
ה. רק השקעה שאנשים מכובדים ממליצים עליה.
ו. לפצל את ההשקעה.

אחרי שקובעים כללים הכל קל יותר. ברור שדירה עם 3% תשואה שנתית היא לא משהו מעניין. גם שוק ההון לא מועיל, סיכונים מוגברים, מקסימום 7% תשואה שנתית וגם זה על פני שנים רבות. הוא רוצה להרוויח.

אברימי הרגיש אבוד, אבל אז הגיעה ההשקעה המיוחלת, אברימי עשה מנוי לעיתון! מתברר שהאוצר נמצא מתחת לגשר, אברימי מצא עשרות הזדמנויות השקעה נפלאות. הנה תראו אותו היום, במקום דירה עלובה אי שם, אברימי מחזיק בווילה במערב גוש דן, רכב מעופף (בצבע לבן, לא לנקר עיניים), מאות סוכנים שעובדים תחתיו בכמה עשרות פירמידות, מאות עסקים בקניון וירטואלי, מכרות זהב, יהלומי דמים, מלונות באירופה, שדה נפט ישראלי, קרקעות בירח ובפרדס חנה כרכור. והצדקה? בהתאם, מאות אברכים, אלפי נזקקים. וכמובן, קורסים בכלכלה נבונה לכל דורש, חינם אין כסף.

נשמע דמיוני? קבלו סקופ, זה באמת דמיוני!! זה לא דמיוני בגלל שאין כסף קל, האמת היא שיש כסף קל. תפרסם על קרקעות חקלאיות בכרמי רוממה, תצטלם עם ערבי בכפיה ותספר שהוא בן של מלך ירדן והנה עשית כסף קל. זו הצורה היחידה, כל צורה אחרת היא הונאה.

נשאלת השאלה איך אנשים נבונים וחכמים, אנשים שהשוועה השקיע בהם חצי מיליון ₪ מאמינים בהזיות, מה הסוד? מה הפרופיל הפסיכולוגי? למה אברכים מסוגלים להשקיע כסף שאין להם בהשקעה שאין לה היתכנות?

אנסה להעלות פה כמה נקודות בתקווה למצוא הסבר.

א. טיפשות: אחד הדברים העצובים בטיפשות היא העובדה שמי שטיפש אינו יודע שהוא טיפש בדרך כלל. למעשה ככל שאדם טיפש יותר כך הוא משוכנע בהיותו חכם. אם הייתי ממש חכם יכולתי

לכתוב נוסחא מתמטית ולחשב כמה אדם הוא טיפש לפי מידת הביטחון שלו בחכמתו. כשטיפשות ויהירות נפגשים התוצאה היא שילוב מושלם של סכל הבטוח שהוא וורן באפט. למעשה יש נוסחא כזו, חפשו את אפקט דאנינג קרוגר. לחרדים יש "מעלה" נוספת, יתכן והם פקחים ביחס לסביבתם, בתחומי העניין שלהם. אולי הם מבינים בלימוד ומשוכנעים שזו עילה להבנה בכל. הבעיה היא שגם העוקצים מבינים בלימוד, לא רק הנעקצים. מוחות גדולים חושבים באופן דומה, לכן כל כך קל לעבוד עליהם.

ב. טיפשות של אחרים: כאשר אדם קונה מניות של טבע למשל הוא מחשב שני אפיקי רווח, דיבידנד, כלומר, החברה תרוויח בשנה הקרובה סכום מסוים ותחלק אותו לכל הבעלים, כך שאם היא תרוויח עשרה אחוזים מערכה הוא יקבל סכום נאה בסוף השנה (המכפיל של החברה), וכמובן עליית ערך החברה, אם הצפי של רווחי החברה יעלה הרי שערך החברה יעלה כי אנשים ירצו את הרווח, כתוצאה מזה ערך המניה שלו יהיה שווה יותר. אם כן, כל ההשקעה שלו מבוססת על כמה החברה תרוויח, אבל הרווח שלו מתבטא בשני אפיקים.

יש מקרים מסוימים בהם החברה לא תרוויח את ערכה כמעט בוודאות, חברת טסלה למשל הייתה שווה בתקופות מסוימות סכום שייקח לה מאות שנים להרוויח. הסיבה שאנשים השקיעו בה היא בגלל הסברא שמחיר המניה ימשיך ויעלה. כלומר, כולם בנו על זה שהם יצאו מהחברה ברגע הנכון וטמבל אחר ייתקע עם המניות.

כך גם כאן, אותו אברך שקונה קרקע חקלאית או רכב מעופף, שומע מהמוכרים כמה ערך הקרקע כבר עלה, הוא לא חושב להחזיק בקרקע עשרים שנה ואז לשכור קבלן ולבנות שם בית, הוא מתכנן למכור אותה עוד שלש שנים אחרי שערך הקרקע יכפיל את עצמו לטמבל אחד שייתקע עם הקרקע. מי אמר שערך הקרקע יוכפל? עובדה, הוא כבר הוכפל. בעלי הקרקע מוכרים יחידות קרקע במחיר כפול מאשר לפני שנה, מה שעבד פעם אחת יעבוד לעולם.

כמובן שהמחשבה לקוות להעלות בחכה מישהו אחר, כשבשוק מסתובבים יזמים ממולחים עם רשתות, היא מחשבה נאיבית וגרוע מכך.

ג. חלום: לחלום זה אנושי, כולם חולמים. כולם רוצים חיים טובים, רגועים ושלווים. אם תיקח אדם שמרוויח יחד עם הרבנית 10000 ₪, יש לו ארבעה ילדים שני בנים ושתי בנות, הוא אמור לחתן את כולם בעשרים שנה הקרובות ואין לו מושג כמה ילדים ייוולדו לו עד אז, על מה הוא יכול לחלום? שמורות יתחילו להרוויח 50000 ₪ בחודש? שמחירי הדירות ירדו מתחת לאחוז החסימה? הוא חייב לחלום על דברים מסוג זה. איך הוא שם 200000 ₪ ועוד כמה שנים הוא מיליונר, אין אפיק אחר לחלומות שלו (מלבד החלום על איך הוא יבכה בכותל וגביר ידפוק לו על הכתף ויושיט לו צ'ק פתוח, המעלה בחלום הזה שרכבת לכותל עולה ששה שקלים בלבד).

ד. פחד: הפחד מהחמצת הזדמנויות, לכל אחד יש את השוועד שכמעט קנה את קרית ספר, הסבא שהחזיק מניות באפל, הדוד שרצה להשקיע בביטקווין והתחרט ברגע האחרון. הוא לא רוצה להיראות כמוהם, מרירים, עצבניים, מדברים כל היום על הפספוס של חייהם. כמובן שאותו אברך לא שמע מעולם על העסקה ברומניה שהציעו לשוועד שלו ועשרות האברכים שפשטו שם רגל, על מניות הבנקים שחברים של סבא שלו נהפכו בגללם לפושטי יד. הוא שמע רק על אותה הזדמנות שדמתה לכל ההזדמנויות האחרות אבל היא הייתה האמיתית, רק שעל כל אחת כזו יש מאה שהם עושק ומאה

אנשים שהפסידו את הונם וכבודם.

אך המחמיצים הם הבעיה הקטנה, עיקר הבעיה היא המצליחנים. כולם רוצים ללמוד ממצליחים, אף אחד לא לומד מלוזרים. אם עשרה אנשים השקיעו בהשקעה שיש לה 10% סיכוי, תשעה יישארו בלי כלום ואחד יתעשר. אף אחד לא הולך לשאול את הלוזרים, כולם שואלים את היחיד שהצליח איך זה קרה. כך אנשים בטוחים שהחכמה היא להמר ולהעז ולא להקשיב לכל השמרנים שמניאים אותך מהשקעה ולעולם לא יהיה להם כסף.

נקודה נוספת על עניין ה"אונזערעס", אנחנו אוהבים לסמוך על אנ"ש, על כאלו שהם חלק ממנו, שתורמים למוסדות שלנו, שמפרסמים אצלינו. רק שאנחנו שוכחים שגם אם 99% מהציבור ישר כמו סרגל ובחיים לא ייטול אסימון שאינו שלו, יש אחוז אחד קטן שמסתובב עם שטריימל ובעקיטשע והוא פשוט נוכל. אין צורך שרוב היהודים יהיו גנבים, די בכך ש"רוב גנבי ישראל". אותו האחוז מכיר היטב את נקודות התורפה של הציבור החרדי, יודע לנצל את האמון שרוחשים לו, לכן עובדת היותו חרדי אינה נקודת זכות בעניין. את השלישי שהוא מקבל בבית המדרש הוא מממן מהכסף שלך. את המקווה שהוא תרם, אתה תרמת. הוא מקבל את הכבוד, אתה קונה את זה.

אם אתם שואלים את עצמכם, העושקים ניחא, אבל כולם משתפים איתם פעולה? העיתונים? אנשי המקצוע? אנשים מכובדים ששימשו בתפקידים בכירים יושבים אצלם בחברות, איך אפשר לומר שכל העסק הוא לופט גישעפט?

כדי לענות על זה אצטרך לחשוף סוד אפל. אתם יודעים למה אני כותב נגדם ולא בעדם? מה הסיבה שאיני תומך בחברות אלו? פשוט מאוד! הן לא משלמות לי. אם חברה הייתה פונה אליי ומציעה לי מספיק כסף כדי לכתוב בשבילה, הייתי מבין עד כמה היא שווה ואמינה. הייתי מבין באמת, לא כבדיחה, הייתי משכנע את עצמי עד הסוף, (תלוי בסכום כמובן).

אין לי תלונה על אנשים שמקבלים משכורת ו"מבינים" כמה כדאי להשקיע בבית אבות באנגליה או בחברת מחשבים שתחלק עשרות אלפים למתכנתות חסרות ניסיון אם הן רק תשלמנה סכום כסף התחלתי. התלונות שלי על אותם אנשים שנדרשים לשלם כסף ובכל זאת משתכנעים, מה התירוץ שלכם?

עוד קצת על נבלים ומנוולים

איך נראה גנב? אצל הורינו האסוציאציה היא בריון רעול פנים שמטפס על מרזב. אצלינו האסוציאציה היא פוליטיקאי מעונב. כך או כך, לכל אחד יש פרצוף מסוים שהוא פרצופו של גנב, פנים שונות ממנו, מישהו חריג. לא אחד משלנו.

זה הגיוני סך הכול. גנבה היא רוע, אין חולק. זה לא תלוי תרבות, זה לא תלוי מקום. גנבה, רצח, ועוד כמה דברים ממין אלו, הם רוע אוניברסלי שלא נתון לוויכוח. ההיגיון אומר שנרחיק את עצמינו כמה שיותר מדבר מעין זה, או מאנשים בסגנון זה.

אם עולה במוחכם הגמרא הידועה של רובן בגזל, אם אתם לא מבינים מה אני רוצה, איך אני מדבר על מוסכמה אבסולוטית שגניבה הוא רוע, למרות כל הגנבים הרבים שאתם מכירים. אסביר.

פרופסור ידוע שלא אנקוב בשמו, רק ארמוז כי שמו הפרטי הוא כשל משגיח ושם משפחתו הוא כשל ראש ישיבה. חקר פעם את נושא הגזל ואלו תוצאות מחקרו:

אחוז אחד מהאנשים הם ישרים, אחוז אחד הם גנבים פתולוגיים, שאר האנשים הם ישרים בעיקרון, אבל מרשים לעצמם לחרוג מעט כל עוד זה בתחום האפור. מי יותר ומי פחות.

כלומר, אם המוכר ישאיר את הקופה פתוחה לעיני הלקוח וילך להכין קפה, תשעים ותשעה מתוך מאה לא ייקחו שטר מהקופה, חילונים או גויים, הם פשוט לא ייקחו. בלי אף חשש שיתפסו אותם, רק בשל החינוך שהם קיבלו שגניבה היא רוע והם לא אנשים רעים. רק אחד ממאה ייקח את השטר וילך.

לעומת זאת, אם אותם תשעים ותשעת האנשים יימצאו ארנק עם מאה שקלים על הריצפה ובתוכו סימן זיהוי של הבעלים, רק אחד מתוכם יחזיר את הארנק, שאר האנשים יתירו לעצמם לקחת אותו, בתירוצים שונים שמסבירים מדוע זה בסדר.

אם נסכם, מצפון קיים ל99% מהציבור, 98% יודעים איך להסתדר איתו.

בואו נבחן את הציבור החרדי, את האנשים שגדלו על ברכי התורה, היכן נקודות החוזק שלהם?

לגבי אנשי האמצע, יש לציבור החרדי מעלה עצומה! אותם מוצאי ארנקים, צריכים להחליט לבדם מהו המוסר הראוי, החוק לא מחייב מוסר אלא קובע כללים. כאשר מקרה מוסרי ניצב לפתחם ולצידו סכום כסף נאה, מה שמכונה בשפתינו נגיעות, הרי שהמוסר מתכופף לו ומתאים את עצמו למציאות שלפניהם. לעומת זאת, בפעולות שמוגדרות כגניבה בלי אפשרות לחמוק בפרשנות, כמו להוציא שטר מהקופה במכולת, אין להם ספק וניסיון, מאחר והמוסר לא עומד כאן למבחן.

לעומת זאת, אצלינו החרדים, החוקים או ליתר דיוק המשפטים שנתנו לנו מסיני מחייבים אותנו אבסולוטית. אין לנו את האפשרות להעמיד אותם למבחן, בדיוק כמו גניבה מהקופה אצל אנשים

אחרים. לכן המקרים בהם אנחנו נכופף את החוקים, הם מקרים אפורים הרבה יותר.

מצאנו ארנק עם כסף? אם רובו ישראל נחזיר בשונה מרוב העולם, התורה מחייבת. אבל אם רובו עכו"ם לא נחזיר, בשונה מהמיעוט בעולם שיחזיר. המוסר שלנו מתחייב מהתורה.

זו חרב פיפיות, מצד אחד נקפיד על הדינים המוסכמים הרבה יותר, מצד שני נקל במקרים אחרים שאינם תקינים מוסרית, אבל אפשר לטעון שאינם נוגדים את התורה. את האבדה נחזיר, אבל לזייף תלושים לדמי לידה או לעלות לאוטובוס בלי לשלם, כי זה "גזל מהמדינה"? הנה מקרה אפור כהה, שרבים מאיתנו מסוגלים להסביר אותו, יותר משאר העולם. שאר העולם ינסה להתחבר לזה מוסרית, אנחנו ננסה להתחבר לזה הלכתית. שאר העולם נזקק לתירוצים, אנחנו נזקקים להוראת היתר.

◆ ◆ ◆

נתחיל מהמקרים המצויים, השכן מתחתיך מבקש חתימה לבניה. חברה מבקשת עבודת גרפיקה מאשתך. אתה בטוח שיהיה בסדר, אין צורך לסכם דברים מוחלטים. מה שמסכמים אין צורך לכתוב. זה ממש פוגעני לכתוב חוזה מול שכנים שלושים שנה. אין סיכוי שדוד החבר הכי טוב שלי יסבך אותי. על מי נסמוך אם לא על שושנה?

כאשר אנחנו סומכים על חברים, על ידידים, על התחייבות של שכן, צריך לזכור שעובדת היותנו חרדים תעזור רק במקרה מובהק על פי תורה. אם ניתן לטעון שההתחייבות לא הייתה עם קנין ולכן על אף שהיא מחויבת מוסרית בין בני אדם, היא לא מחייבת הלכתית, עובדת היות הצד השני חרדי לא מוסיפה להתחייבות תוקף, אדרבה. המוסר קיים לעצמו הרבה פחות, הוא בעיקר חלק מהתורה.

אם נוסיף לעניין את העובדה שאנחנו בגלות, וכשם שפרצופי הדיינים שונים כך דעותיהם שונות. הרי שלהשיג הוראת היתר זו לא מלאכה מורכבת. לכן, בין אם בבניה, או בהלוואה, בטחו את עצמכם לחלוטין על פי תורה, אל תסמכו על היושרה של השני, לא כי היא לא קיימת, אלא כי הוא לא הולך להשתמש בה. הוא החבר הכי טוב שלכם? בדיוק לכן הוא חושב שאתם תבינו את הצד שלו, וממש לא תריבו איתו על זה. אז או שתוותרו או שהוא כבר לא החבר הכי טוב שלכם.

כל מה שכתבתי נכון כלפי תשעים ושמונת האחוזים. כלפי רוב העולם. אולם אסור לשכוח את האחוז האחד, את הגנבים. אנשים שתפיסת הטוב והרע שלהם מעוותת עד לא קיימת. אנשים אלו קיימים בכל חברה, בלי הבדל דת גזע ומין. התורה קובעת עונשים לרוצחים וגנבים, כי למרות ציווי התורה הם קיימים. האם אדם שזהו טבעו יכול לעבוד על עצמו? כן. האם חרדי יעבוד על עצמו יותר? נניח. האם יש אנשים שלצערנו נשארו בטבעם הראשוני למרות הפראק שהם עוטים והשטריימל עם הקרוין? כן וכן.

אז הם לא אחד ממאה, נניח שארבעה מכל חמישה הצליחו לתקן את עצמם, או לשמור על עצמם, אבל אחד מחמש מאות יש. ומאותו אחד צריך לברוח.

קשה לך להאמין שחרדי יכול להתנהג כך? בוער בך פרדוקס החרדי? (חרדי לא גונב- אם הוא גנב הוא לא חרדי). אתה צודק, הוא לא חרדי. מכירים את סיפורי קובי לוי על אותו משגיח בישיבה חשובה שנתפס יושב בשבת עם מכנסיים קצרים וגופייה בעודו גולש באייפון גדול? אז יש אנשים שמסתובבים עם ציצית צמר עד הברכיים ומתחתיה הם לובשים מכנסיים קצרים. הם נראים חרדים, אבל הם לא.

אז נכון, אחד לחמש מאות זה לא הרבה, הסיכוי שדווקא הוא מי שניגש להציע לך את "הקורס המקיף בן שלשת המפגשים בו תיהפך להיות טוען רבני מוסמך, השמה מובטחת!" זה אחד לחמש מאות. אבל תמיד תשקול את הצד השני, מה הסיכוי לפיו אחד מחמש המאות האחרים הוא זה שניגש? כמה מתוך האוכלוסייה עסוקים בשיווק הזדמנויות חד פעמיות לאברכים? כמה הזדמנויות כאלו קיימות?

קיבלת הצעה במייל מעורכת דין בקונגו שסיפרה לך שהאדם העשיר ביותר בקונגו בחר אותך לנהל את עסקיו. מה הסיכוי שאותו עשיר באמת מתעניין בך? לא קיים, אפילו לא טריליונית האחוז, למרות הצלחתך הניכרת בניהול הת"ת בישיבה. אז גם אם זה לא עורכת דין מקונגו, אלא יהודי יקר שאתמול תרם את המזגנים לבית המדרש, הסיכוי שהוא באמת צריך אותך לעסקה חד פעמית ונדירה היא אחת למיליון, הסיכוי שהוא גנב זה אחד לחמש מאות. הסיכויים די ברורים.

אל תשכח דבר נוסף, אותם גנבים בודדים הם טורפים, מסתובבים בעדר ומחפשים את הכסף של מי הם יוכלו לאכול. זו רשת שמוטלת לכל הכיוונים. אתה לא היחיד שפנו אליו. אז הצעה אמיתית תופנה בד"כ לאדם אחד, אחרי שמישהו לקח אותה אין צורך להמשיך. עושק יופנה לכמה שיותר אנשים, אין סיבה להפסיק איתו. ושוב גדל דרסטית הסיכוי שמייבא הבגדים מארגנטינה שהציע לך שותפות, הוא נוכל מתוחכם.

גם כאן, למרות מעלתו של הציבור החרדי המקפיד על קלה כבחמורה, מה שגורם לכמות מועטה בהרבה של אנשים רעים, יש את הצד השני. אנשים רעים בציבור הכללי נכנסים לכלא, יש מנגנון שנקרא משטרה ופרקליטות שדואגים להם לתא בלי טלפון, מה שעוזר להציל את האזרחים מציפורניהם. אדם שמואשם בעושק נתפס כאדם רע בציבור הכללי, אצלינו קוראים לו "נרדף". ברור שמי שנחשד טוען שזו רדיפה, מה רצית? שיתנצל? יתכן ויש מי שמואשם שלא בצדק, אבל יש מתאם סטטיסטי ברור, בין מי שמואשם בפשע ובין מי שפושע. בציבור שלנו זה לא שיקול משום מה, והחשש ממסירת אדם למשטרה, הוא אדיר (צריך הוראת רב כמובן). כך אתה מגלה אנשים רעים באמת שממשיכים לגנוב ולעשוק במשך שנים כי איש לא התלונן עליהם, וגם אם במקרה תפשו אותם, פעמים רבות הם עדיין יכולים להמשיך במעלליהם כרצונם.

אם לדעתכם אני מקציין, אם אתם סוברים שמדובר רק בעושק ברור לעין כמו הצעות השקעה וכד', אקנח בסיפור שאני מכיר באופן אישי. אני מאמין שרבים מכם מכירים סיפורים דומים.

אברך צעיר כחודש אחר חתונתו, גר לו לתומו לצד השוויגער אי שם באחת מערי הארץ. יום שישי אחד עת פסע לו למקווה, ניגש אליו יהודי, לא מוכר באופן אישי, אבל אחד ממתפללי בית הכנסת כך שפרצופו מוכר היה. אותו יהודי עוטה פראק נאה לגופו וכרסו משתפלת היטב, זקנו המכסיף מקיף את שלל סנטריו וכיפה מהודרת אחוזה על קרחתו הבוהקת קלות.

ביקש אותו יהודי בקשה צנועה מהאברך, הא לך המחאה ע"ס 500 ₪ יש לי בעיה עם הפקדות לחשבוני, התואיל להפקידה לחשבונך ולהביא לי את הכסף במזומן?

האברך הסכים בשמחה, הסיכון נמוך מאוד. מדובר ביהודי מוכר, בהמחאה שניתנה לו ביד, ואם יחזור הצ'ק? סך הכל 500 ₪ לא אסון גדול.

הצ'ק הופקד וכובד והנה חלף לו שבוע. איני יודע אם גם הפעם נפגשו הם בדרך למקווה או שמא

במקום אחר, שוב ביקש אותו יהודי את אותה בקשה צנועה, אבל הפעם הציע לקצר את העניין, הפקיד הוא בעצמו את ההמחאה לחשבונו של האברך, והאברך העביר לו 500 ₪.

בפעם השלישית בה בוצעה העסקה, לא הופקדו 500 השקלים בחשבונו של האברך, לשאלתו העדינה מדוע, הסביר הפראק כי ההמחאה שברשותו היא ע"ס 900 ₪ אז הוא זקוק לעוד 400 ₪ כנגדה.

האברך עדין, אבל מעט מח לו בקדקודו. הבהיר האברך שאין ברשותו מעות בחשבון הבנק, לכן תופקד ההמחאה ואז יועברו ד' המאות הנוספים.

הפראק הסכים כי אכן זו הדרך הראויה, ותכנן להפקיד את ההמחאה. אלא מה, התברר שיש לו בעיה בכרטיס האשראי מה שמנע ממנו לבצע את ההפקדה. כמה עצוב!

הציע הפראק הצעה נפלאה, תן לי רגע את כרטיס האשראי שלך, אסע לבנק הסמוך, אפקיד איתו את ההמחאה לחשבונך ובא לציון גואל.

העדין שלנו, סבר כי אף שמוזר העניין, הבעיה נפתרת. הלא לא מדובר כאן בגנב וגזלן, זה יהודי מאנ"ש. מסר לו את האשראי, צירף את הקוד וחיכה שאותו יהודי יחזור.

אחסוך מכם את השבוע החולף, את שלל התירוצים שקיבל מדוע הכרטיס עוד לא חזר. השורה התחתונה בסוף אתו שבוע כללה כרטיס מבוטל וחור של 5000 ₪ בבנק, הכסף שנועד לקניית רהיטים לזוג הצעיר פשוט נעלם מהחשבון.

בשבת שלאחר מכן, שאל האברך הנבוך את השוועד מה דעתו על אותו מזוקן. לא נעים היה לו לספר את הפרטים, אז הוא רק אמר שהוא ביקש ממנו הלוואה. השוועד שלא נוהג לדבר לה"ר והמסתעף, השתמש בהיתר "לתועלת" וציין באוזניו שלא יתקרב אליו עם ארנק למרחק מיל שיעור חזו"א.

מתברר שעשרות מהקהילה כבר נפלו ברשתו של הנ"ל, אבל למשטרה לא הוגשה תלונה. למעשה, אפילו עליות הוא עדיין מקבל. מרחמים עליו סך הכל, קשה לו עם כסף, אחרת הוא לא היה עושה דברים כאלה. איש לא מעלה על דעתו לומר במילים פשוטות, גם גנב יכול לקנות פראק ולגדל זקן. איש לא מעז להוקיע אותו.

לסרב לתת אמון זו לא בושה, זה לא עלבון. אמון צריך לרכוש, הוא לא אוטומטי. אם השני מקבל את אמונכם במתנה, הרי שאתם אלו שמשלמים עליו.

שרים עצרו במלים - לדמותו של מלאך

טיפוס אכפתי הוא מנשה, אכפת לו מחבריו, ממכריו, מסתם מתפללים בבית הכנסת, פשוט אכפת לו. זה כנראה הטעם לשיחותיו על אחרים, לדיונים הארוכים על חייו של פלוני זה או אחר.

האכפתיות של מנשה גורמת לו להשתתף בכל לב באבלם ושמחתם של אחרים. כך יודע מנשה מי הבטיח דירה ולא הבטיח לקיים, למי נעבך אין ילדים ומדוע. על שלום הבית של פלמוני, ועל פשיטת הרגל של אלמוני, הכול בשביל ה"נשיאה בעול".

אם אין זה ברור נספר שמנשה הוא טיפוס אוהב אדם, אין בריות רבות שאין לו איתם שפה משותפת. יהודי אחד תיעב מנשה, אפרים שמו.

לא שאפרים היה איש מעצבן במודע, לא חיטט באפו באמצע בית המדרש, לא פתח מנה חמה בסוף סדר א'. אפילו לא זמזם בלופ את "כי לא תחפוץ" ועדיין היה איש בלתי נסבל.

הסיבה היא כי אחד הדברים המתסכלים ביותר זה איש שהחיים עוברים לצידו, אדם של דיעבד.

לרבים מאתנו, יש שיאמרו לכולנו, יש רגעי דיעבד, אבל כשכל החיים הם כמעט, אין מה לומר, זה פשוט מכוער.

אז מנין שחרית האחרון בשמונה ועשרים, מאוחר למדיי, מנשה לא גאה בכך שזה מניינו הקבוע. אבל אפרים... משתחל אליו אי שם ערב חזרת הש"ץ, נדחף מאחור, עשרים דקות וסיימנו.

איך בכל זאת הוא מצליח לפספס סדר א'? שאלה נפלאה! אבל אפרים ממש מומחה בזה, תחילת סדר א' ואפרים מתנודד, מפספס, מאחר, יוצא, נרדם, קפה, שוב קפה, מומחה אמרנו.

חצאי סדרי א', רבעי סדר ב', סדר ג' מאן דכר שמיה. ארבעים דקות תפילות ביום, שעתיים וארבעים דקות לימוד ביום. ודי.

תשאלו, למה לסלוד דווקא ממנו? החסרים אנשים מסוגו? התשובה עגומה. לאף אחד לא אכפת מבטלנים, לא דורשים מכל אדם ללמוד או להתפלל, מי שלא רוצה שיתמודד לבדו אחרי מאה ועשרים. המתסכל אצל אפרים זה שהוא לא נהנה מהחיים.

אשתו של אפרים מכניסה כדבעי, השוועה נתן יותר מדבעי. מנשה טיפוס שיודע, זוכרים? נולדו להם שלשה ילדים, הגדולה בת שבע, אין אף סיבה שאפרים יסתובב מרוט.

מרוט אמרנו? לא סתם מרוט. תרנגול כפרות שעבר את כל ילדי מאה שערים מרוט פחות. אפרים הוא בחינת תמידים כסדרם, תמיד רץ או הולך מתנשף, תמיד כמעט מפספס אוטובוס, תמיד צונח עצבני לספסל, תמיד צריך ארבע תזכורות על הביקורת של משרד הדתות, תמיד מתווכח על שמירסדרים, מעצבן.

ועיקר העיקרים שהוא מסוגל, זה לא שאפרים לא מסוגל. יום אחד תמצא אותו עשר דקות טרום עשרה ראשונים במניין של שבע בשיא פרשת הקטורת משל היה זה יום הכיפורים או השעה התשיעית. למחרת שוב מקרטע ברבע לתשע עם תיק תפילין מקומט ופרצוף של ליל שבועות בארבע לפנות בוקר. יום אחד לא קם מהסטנדר משל הוא נחל נובע מקור חכמה, למחרת לא קם מהסטנדר, למעשה הראש שלו צמוד לסטנדר בזווית אלכסונית משהו. לא ברור.

אם אין זה מספיק (וזה בהחלט מספיק) מתסכל לראות מישהו מסודר כלכלית שתמיד זקוק לגמ"ח/ערבות/הלוואה לטווח קצר. לא שהוא לא מחזיר, אבל למה להתנהל כך? למה אי אפשר לחיות ממה שיש לך?

והחינוך, לא דיברנו על החינוך. ליל שבת, מיטב האברכים מגיעים עם מיטב הילדים לבושים במיטב המחלצות, ו... אפרים אחד מגיע עם דודי אחד, בלונדיני בן חמש, פני מלאך ואפס חינוך.

הוא לא היפראקטיבי הילד, זו לא בעיה כלשהי, פשוט לא מחונך. איך תגדירו ילד שמתיישב איפה שמתחשק לו, והאבא? מתעלם. שלא נכנס לשירהשירים, אבל הראשון לקחת ממתק. והאבא? צופה אפרים ושותק. שחוסם בחוסר נימוס את הכניסה לבית הכנסת וגערות לא עוזרות, והאבא? דממה.

אין מי ששוכח את הפעם בה התיישב לו דודי על כסאו של הרב, כאן משך אפרים את עצמו מהשניים מקרא וטרח לטפל בילד, מה שהתברר כטעות די דרסטית. אפרים כמדומה לא קרא כל ספר הדרכה חינוכי, אפילו לא "וזכינו". לא התנהל בסמכותיות עם כנף לאמפטיה, לא בכבוד וידידות, לא בחוסך שבטו, אפס, נאדה, כלום. התחנן בפני הילד שיזוז, הבטיח לו טיול וממתק, נכשל ופשוט הלך. הצרה באנשים כאלה היא לא שנותנים להם רישיון לגדל ילדים, אלא בזה שהרשו להוריהם לגדל ילדים. מלבד להגדיל את מצוקת הדיור אנשים כאלה לא טובים לכלום.

בעת הזו לא יכול היה מנשה לחשות, גם אם לא אכפת לאפרים כבוד עצמו, על כבוד הרב וכבוד בית הכנסת אי אפשר למחול. מנשה העלים את רוגזו, מרח על פניו חיוך עסיסי והתיישב ליד אפרים, מריץ סימולציות שיחה במוחו.

"ר' אפרים, אתה הרי אברך בן עליה" פותח מנשה, מסתמך על ההיתר לשנות מפני השלום, "אברך מיוחד כמוך ישמח לשמוע הערה קטנה, הלא כן?" משגר מנשה שאלה רטורית לחלל האוויר.

מתברר שאפרים לא חכם במיוחד, הוא לא מזהה שאלות רטוריות ומגיב בפשטות "לא".

מנשה התגמגם מעט, סימולציה כזו לא עלתה במחשבתו, אבל עם כל הכבוד, מאוחר מכדי לעצור עכשיו. כך מתעלם מנשה מתגובתו של אפרים וממשיך בכל עוז לפי התוכנית.

משפט ריכוך: "תראו ר' אפרים, כל אבא יודע הכי טוב איך לחנך את הבן שלו".

מימרה מגדולי ישראל: "הסבא היה אומר שהכהן הגדול הקריב כל יום מנחת חינוך כי אצל האנשים הגדולים אינו דומה חינוך של יום זה לחינוך של יום אחר".

הערה: "חינוך הוא עבודה קשה שבמקדש ר' אפרים, אולי כדאי לכם להתייעץ? הילד עוד צעיר, עדיין אפשר ליישר אותו".

עצה טובה: ילד צריך סמכותיות, זה חשוב לו לנפש, ילד לא יכול לצמוח אם נכנעים לכל הגחמות שלו.

פסוק מהתנ"ך: "אתם מכירים את הפסוק במשלי, אדם עיר פרא יולד, ככה זה כולם".

פתגם קולע: איך אומרים, "אין דבר קשה מילד רך".

שיתוף אישי: "גם אני אצל מוישי שלי נעזרתי, התייעצתי עם ההורים, דיברתי עם הרב'ה, וברוך ה' הוא ילד חמד, יש מה לעשות".

מחמאת סיום: "אם לא הייתם אילן מפואר כל כך לא הייתי ניגש, אבל אדם כמוכם עם ראש על הכתפיים, שמח מסתמא בביקורת בונה, זה לתועלת".

"איוב" מגיב אפרים. מצחו של מנשה מתקמט לסימן שאלה ואפרים מסביר. "הפסוק הוא באיוב ועיר פרא אדם יולד, לא במשלי". תודה רבה על הביקורת הבונה מסיים אפרים וממשיך לקרוא שנים מקרא בהטעמה.

מנשה נפגע מעט, הוא משקיע בביקורת, מתכנן שיחה, מותר לבן אדם להודות עם יותר רגש. למעשה נראה שהבן יקיר של אפרים מחונך למדיי, הוא יצא בדיוק כמו האבא, עם כזה עץ אין מה להתפלא על התפוח.

מנשה נוטש את השולחן ובליבו החלטה אמיצה, הוא יטפל או לפחות יפטפט על הסיפור הזה. אפרים לא יוכל להתנהל כך. זה נגמר. ממחשבה למעשה, יום ראשון השעה תשע ושלשים, מנשה הספיק לקום, להתפלל, לפזר ילדים, לאכול תפוח, לשתות קפה, באופן מפתיע אפרים כבר יושב לצד הגמרא לומד בהתלהבות, מנותק מכל הסביבה. מנשה טפח לעצמו טפיחה וירטואלית על השכם, אולי בזכות הביקורת אפרים תפס את עצמו. אך לא, בשעה אחת עשרה ארבעים וחמש קם לו אפרים משיב את הגמרא לארון וחומק קוממיות מבית המדרש. מנשה שקל להתפוצץ, "איך איך איך אפשר לחיות ככה?" סינן סינון רטורי. להפתעתו הגיעה תשובה מצד החברותא (מה לא ברור במושג רטורי?) "הוא כנראה נוסע לטיפול עם הילד".

חיישניו של מנשה נדלקו כולם, תגובה פבלובית למילה "טיפול". הנמיך את קולו אוטומטית ולחש לעבר החברותא, "טיפול? חולה הילד? מה הפשט?" חברותא קלט שהסתבך וניסה לחפות על עצמו במלל מעורפל, אך מנשה לא נולד אתמול ואף לא בשלושים השנים האחרונות. יהודי ממין מנשה אי אפשר למרוח. מנשה נעץ בחברותא את "מבט מנשה" המפורסם, שילוב מנצח של תחנונים-קשירת קשר-נבגדות. מול מבט כזה נמס לו חברותא כקרחון גרינלנדי בהתקף התחממות גלובאלית ושפך את כל הפרטים.

מתברר, כך סח חברותא כי דודי המתוק מחזיק באוטיזם עם תפקוד גבוה. ילד חינני, מתוק וחכם. אבל בחלק החברתי לא רגיל בכלל. מנשה שתק בהלם, פיסת מידע עסיסית כזו חמקה מידיו. מוחו הכישרוני השלים את הפרטים החסרים. אחרי שניית דומיה הגיב מנשה, "אז הוא עושה קופה מביטוח לאומי", שיפסיק לקחת כסף מהכולל, הברנש הזה.

* * *

אין הרבה דברים נחמדים יותר מלשפוט אנשים אחרים, אין הרבה דברים טיפשיים יותר מלשפוט אנשים אחרים. אתה לא יכול לדעת מה השני עובר, אתה לא מבין את ההתמודדות שלו, תפסיק לתת לו עצות וירטואליות או אמתיות, זה לא עוזר, זה חסר טעם, ועיקר העיקרים זה מטופש.

אבל לא התכנסנו כאן לדון במנשה, המטרה היא להאיר לכם את אפרים.

• • •

אפרים שמאחר לשחרית ומאחר לסדר, אפרים שלמראית עין הכל חלק אצלו ואין אף בעיה במשפחה. אפרים שלא יספר לעולם שיש לו ילד מאתגר, כי מאתגר אצל ילד אחד זו בעיה בשידוכים אצל כל השבעה. אפרים שלפעמים מרגיש שהיה יותר נח עם ילד נכה כי כך לפחות היו מרחמים עליו ולא שופטים אותו בלי סוף.

אוטיזם בתפקוד גבוה פירושו ילד שלומד בחיידר כמו כולם, אבל פירושו גם ילד שיכול להתיישב על הרצפה שעתיים ופשוט לא להסכים ללכת. אין איך לברר מה קרה, אין מה להעניש אותו, זה ייגמר רע מאוד.

זו ילדה שהולכת לגן מימי עם הילדות מהבניין, אבל תריב אתך בבוקר שעתיים כי היא צריכה את החולצה הירוקה זו שעכשיו בסל הכביסה, ולא אתה לא תנצח לא משנה מה תבטיח לה, לא משנה כמה ימים היא כבר לבשה את אותה החולצה, גם אם הגננת בטוחה שאתם הורים מזניחים.

זה להגיע לסדר א׳ אחרי שהיית ער חצי לילה. אי שם באחת השעות הקטנות התברר שהילד פשוט רעב. מה הקשר לרוקן את כל הבגדים בארון? גם אפרים שואל את זה. תשאלו איפה העזר כנגדו בסיפור? זו הסיבה שרק חצי לילה אפרים ער.

זה טיפול רגשי אחת לשבוע, 250 ₪ ואפס תועלת, אבל מה לא עושים בשביל בדל התקדמות מזערית. אז הרבנית נוסעת אחת לחודש, גם ככה הבוס על הקצה עם האיחורים שלה, ואפרים יעזוב סדר א׳ עוד שלש פעמים. כפרה על ה"שמירת סדרים", אין כפרה על הסדרים.

חושבים שנותר לאפרים ארבעה סדרי א׳ בשבוע? כדאי שתלמדו על הטיפול הפסיכולוגי השבועי (300 ₪) על הדרכת ההורים הפסיכולוגית כל שלשה שבועות (300 ₪) על הדרכת ההורים אצל המטפלת הרגשית (250 ₪) זה לא הסוף, אפילו לא ההתחלה של הסוף.

זה סדר ב׳ עם ראש מנקר ופרצוף כרית, כי בטעות אפרים הזיז את הכיסא של הילד בסנטימטר שלם! התוצאה הייתה צרחות במשך שעה, לכל השכנים לא היה מנוחת צהרים. ואפרים? מה לו ולעצבים. אסור לכעוס, אסור לצעוק, זה רק יהרוס.

זה לצאת מסדר ב׳ כל יום חצי שעה לפני שבע, כי להשכיב את הילד צריך שתי זוגות ידיים. על מי אני עובד, צריך עשרה, אבל זוג אחד ודאי לא מסתדר לבדו.

זה לא לשכוח שיש בבית עוד שלש נפשות שגם הן צריכות יחס, הלוואי ויחס היה מספיק, צריך הרבה מעבר, אלא אם כן הוא מעוניין לממן עוד כמה פסיכולוגים. בודד לו אפרים, הוא לא צריך כלום, רק לתת ולתת.

זה ישיבה על טופסולוגיה מטורפת של שאלונים, של פסיכולוגים, של קופת חולים, של ביטוח לאומי, של גן שפה, של פסיכיאטרים, של ושל ושל. כל זה בשביל לקבל פחות מהמינימום הנדרש לחיים תקינים. (יש אפשרות ללכת לחברה שתעזור לו לממש זכויות, רק שזה אומר למלא את אותם הטפסים ולקבל 12% פחות בחמש השנים הבאות. אפרים מוותר).

הוא לא רוצה לחיות על חשבון המדינה, הוא רוצה לחיות. הילד צריך גן שפה הוא לא מצליח להביע

את עצמו, אפרים משלם כל חודש הון תועפות על רופאים, על מטפלים, על רפלקסולוגים, על קוראים בכף היד, על כל מי שאולי יצליח לעזור לילד. הוא לא מצליח לצוף מעל המים, אין לו פניות להשיג קצבאות, אין לו פריווילגיה לוותר עליהם, הוא נקרע.

ואם אחרי תורות חוזרים ונשנים אצל פסיכולוגים (4900 ₪ אבחון), אחרי הערכה פסיכיאטרית (תשע שעות בבילינסון ביום טוב), אחרי ועדה ועוד ועדה ועוד ועדה, מקבל אפרים 3450 ₪ לחודש. "מזל טוב". יש מי שמכסה את הטיפולים הבסיסיים! אין מי שמממן מוניות, ימי עבודה אבודים, בייביסיטר, ארוחות קנויות, פשוט אין. אין מי שמכסה חצי מההוצאות החודשיות. אז אפרים לא מבקש רחמים, אבל בהחלט מבקש הבנה וזה בדיוק מה שהוא לא מקבל.

הילד חינני למדיי, הסבים בשני הצדדים חיים בהכחשה מוחלטת (מדהים לראות איך כל פעם שמגיעים להורים סבתא משוכנעת שעכשיו היא תחנך את דודי... עצוב לראות איך מההערה הראשונה דודי לא מוציא יותר מילה וחצי מילה עד סוף השבת) החברים לא מבינים למה הוא לא מתפקד בכולל, המשפחה המורחבת לא מציעה עזרה (נחמד לארח אותם לשבת, לארח את דודי הרבה פחות). ואם הוא מספר למישהו? התגובה המיידית היא, "אתה יכול לעשות על זה הרבה כסף". לעשות כסף?? הוא היה משלם כל חללי עלמא כדי שזה ייפסק. למה כולם חושבים על כסף??

אפרים אוהב ללמוד, כל כך אוהב ללמוד. אז הוא לומד מוסר ומבין שזה מה שהקב"ה רוצה ממנו, אבל קשה לו לוותר. קשה לו לוותר על החלום לדעת קדשים ולהחליף אותו בטיפול בצאן קדשים. קשה לו להבין כי הוא יקדיש עשרים שנה מחייו כדי שהמלאך שלו יוכל למצוא את מקומו בעולם.

אז המצב סביר יחסית, יש סיכויים טובים להצלחה. עוד ארבעים שנה כל המשפחה תשב ותצחק על הצרות שדודי עשה להם. אבל הוא משלם את המחיר כעת ובמזומן. מתאמץ וקורע את עצמו בשביל התורה, ואתם יודעים מה, הוא מצליח. שקוע למרות כל הניסיונות, מתמיד למרות כל ההפרעות. למרות המבטים המזלזלים ב"זה שלא מצליח לשבת סדר ברציפות", אוחז בעץ החיים בלי להרפות.

אין לסיפור הזה פאנץ' מעניין, ולו בגלל שהסיפור לא תם. אפרים ימשיך להתמודד זו המתנה שה' שלח לו. אבל אנא מכם, אל תשפטו את השני גם אם "מגיע לו" אין דרך להבין מה הוא חווה, איזה סיוט הוא עובר, אינכם צריכים לדון לכף זכות, פשוט אל תדונו.

שרים ושרות - לדמותו של מלאך/נשים

אמא של הרחוב, כך הגדירה שפרה את עצמה. בחדרי חדרים יכלה שפרה להודות כי היא אמא של השכונה, לא רק הרחוב. אבל ענווה היא מידה טובה. מוטב להסתפק ברחוב.

אישה טובה הייתה שפרה. לא מהסוג המזניח עם מזגן מטפטף על שביל הכניסה, נורה שרופה בחדר המדרגות, ושם מחוק על תיבת הדואר. שפרה טיפוס אחראי. בבניין שלה יש גנן אחת לשבועיים. המעלית עולה ויורדת בלי להיתקע. הפחים ברחוב הוחלפו לטמונים בעקבות עשרות מיילים נזעמים לעירייה. אפילו מכירה של משנת יוסף הצליחה לסדר ברחוב (בחניה הסמוכה לשלה, חשוב שתהיה מכירה, לא חשוב שזה יהיה דווקא מתחת לבית).

בהתארגנויות קהילתיות שפרה היא חוד החנית. היא פתחה את קבוצת המייל של נשות רמת הדרים. היא הרכזת של משמרת השלום ברחוב. היא הנציגה של קופת השכונה בבניין (כתבו את השם של בעלה, אבל כולם יודעים מי באמת מחליט). אמא של השכונה כבר אמרנו.

אין ספק ששפרה היא ועד הבית, ועד ההורים, ועד השכונה, ועוד כמה ועדים שקמו כרגע במוחה הפורה. טיפוס אחראי במלא מובן המילה.

שפרה היא "אמא הליקופטר" מגוננת ומחנכת בלי הפוגה. שולחת עוגות לכל לידה, ולא חוסכת את שבט לשונה במקומות נצרכים, אין אצלה ויתורים.

כמו כל אמא טובה יודעת שפרה בדיוק מה קורה בביתם של כל שכנותיה, מצוקות, קשיים, שמחות, שלום בית. שפרה יודעת ה-כ-ל. אי אפשר לומר שהשכנות טורחות לספר לה, אבל אפה של שפרה מחודד כדבעי ולשונה מחודדת לא פחות. לא ששפרה דוברת לשון הרע, הלא היא אחראית משמרת השלום. היא משקיעה הרבה ב"לתועלת", ומה יותר תועלת מאשר שפרה? מי יכולה להועיל יותר ממנה? אם מישהי שוקעת בדיכאון אחרי לידה, מאן דהיא צריכה לארגן עשרות שכנות שתיקושנה על דלתה עם מרקים מחזקים. אם אי מי מחזיקה מכשיר חכם בסתר "לצרכי פרנסה" מישהי צריכה לוודא עם בית הספר שלא יקבלו את ילדותיה. הכול לתועלת.

שפרה מנהלת את חייה בשובה ונחת, אך אויה! כמו בכל משפחה היו חריקות ודווקא קומה מעליה. משפחה נורמטיבית, שלשה ילדים, אם רואת חשבון, אב אברך, מלח הארץ. אבל... אם מזניחה.

נדיר למצוא אם מזניחה אמיתית. בדרך כלל מסתתר סיפור שובר לב מאחורי הזנחה. אבל שפרה בירדה ככל שידה מגעת והיא בהחלט מגעת, עד שהגיעה למסקנה. היא פשוט מזניחה. אם תשאלו איך אפשר לדעת? הנה לכם כלל אצבע: "סינדרלה". אם כל הילדים במשפחה מוזנחים הרי שיש מצוקה, אבל אם ילדה אחת מוזנחת והאחרים מטופחים לחלוטין, הרי שיש כאן אפליה והזנחה מזעזעת.

אז כן לשכנים המתוקים מלמעלה יש סינדרלה בת שבע (השם האמיתי שמור במערכת, בלי לשון הרע כבר אמרנו), ושפרה לא מסוגלת לראות מציאות כזו.

שמונה בבוקר, בכל הבתים יש צווחות פה ושם, גם שפרה חוטאת בזה לעיתים. אבל שם... פעם ביומיים או שלשה עולות צרחות של ילדה כאילו העלו אותה על מוקד כלשהו בספרד העתיקה, או הכריחו אותה לאכול שעועית ירוקה.

גם שעת היציאה של סינדרלה מחרידה, לא ששפרה בודקת ח"ו. אם שני ילדים יוצאים עד שמונה וחצי לכל המאוחר, בת השבע מרשה לעצמה להופיע בחדר המדרגות אי שם ברבע לעשר וצפונה, משל הייתה התפילה בבית הספר המלצה בלבד. אין כל היגיון שילדה בת שבע תארגן את כל הבית אחרי יציאת הילדים "היא רק בת שבע" כלשונו של י.ל.

והביגוד? שני ילדים מטופחים, המכנסיים של הבן תואמים לסרפן של הבת, וילדה אחת הולכת יום יום עם אותה שמלה דהויה. קיץ וחורף, יום ולילה לא ישבתו.

זה לפני הקוקו, אף תרנגול המכבד את עצמו לא היה מסכים ללכת עם כרבולת ממין זה. או הנעליים המגושמות, שרק איתם סינדרלה הולכת, פשוט ביזיון.

גם החינוך של סינדרלה נורא ואיום, כיאה למשרתת שכנראה ישנה במרתף לו היה להם מרתף (קשה להכניס מיטה בבוידם). שפרה נהגה לפתוח חרך צר בשעה שסינדרלה עוברת. לא במטרה לחטט כמובן, רק לוודא שהילדה אכן הולכת ולתת לה תחושות שייכות. אבל סינדרלה פנתה אליה פעם ושאלה מדוע היא בודקת מתי היא הולכת ואם אין לה דברים חשובים יותר לעשות עכשיו. אם היה רגע בו שפרה הצדיקה כל התעללות בילדה, היה זה אותו רגע.

ובצהרים המצב מתדרדר, קשה לשפרה לשכוח איך אחרי בוקר עמוס, שלחה את הילדים לחצר, הזהירה אותם לשמור על שקט מינימלי ופרשה למנוחה קלה. ואז, ברגע הדמדומים שבין שינה לשינה עמוקה יותר, דפיקות קצובות מעליה. שפרה חיכתה, נתנה לזה זמן אבל זה לא נגמר. היא עלתה, דפקה על הדלת, מרחה על פניה את החיוך הכי נחמד שלה וביקשה מאביה של סינדרלה להפסיק עם הדפיקות בבקשה. לא לקח לה יותר מדקה להבין את הטעות שעשתה. צרחותיה של סינדרלה מילאו את חלל הבניין, (הוא מצליף בה בשוט? מה הסיפור?) והדפיקות? המשיכו כאילו כלום. חסרת חינוך קיצונית. לא שהילדה אשמה, איך אמרו חז"ל? אין ילד רע יש ילד שרע לו.

שפרה זוכרת גם את המקרה בו עלתה לאוטובוס בשעת אחר הצהרים מיוזעת, סינדרלה ישבה לה דווקא במושב הבודד המבוקש כשאמה יושבת לה בספסל הנגדי. שפרה עמדה לידה בהפגנתיות גנחה מעט והחזיקה בעוז בעמוד הצהוב, אך הילדה התעלמה. שפרה שתקה כמובן, אך כאשר עלתה לאוטובוס אישה במצב מיוחד לא יכלה לחשות. היא טפחה בנימוס על כתפה של הילדה "סינדי מתוקה יש כאן אישה שצריכה לשבת קומי בבקשה" סינדרלה אפילו לא הסתובבה, משיכה קלה בכתף הייתה התגובה היחידה לה זכתה. היא במקום אמה של הילדה הייתה מקבלת התקף לב, כנראה שאין לה לב.

שפרה חשה על סף הר געש, היא אגרה תסכולים יום אחר יום והלבה התכוננה לפיצוץ מכובד. היה זה סתם יום של חול בו הוגדשה הסאה ושפרה התפוצצה.

ישבה לה שפרה באותו סתם יום של חול במשרדה המפואר אי שם על ספסל בגינה הציבורית,

וארגנה במרץ מתנדבות לגולדשמידט מהבניין הסמוך. האמא שם בשמירה, אומרים שיש סוכרת במשפחה, לדעתה יש לרב גולדשמידט מונו, הוא לא נראה במיטבו. והיכן בוחרת סינדרלה לשבת? דווקא בספסל החסד שלה. שפרה ניסתה רמזים דקים, כמו: "אולי תלכי לשחק במקום אחר? אני מדברת כאן על דברים חשובים מאוד". אבל סינדרלה בחרה לשאול את אמה בקול רם מה זה בדיוק שמירה ומה שפרה קשורה וסירבה לפנות את מקומה.

עד כאן! פגיעה במפעלות החסד שלה זהו קו אדום. שפרה נגשה בצעד נמרץ לאם שישבה לה בנחת על הספסל הסמוך והתעלמה מהנעשה. "תשמעי, את מכירה אותי, לא אכפת לי על עצמי, חבל על הילדה" פותחת שפרה. "אני מבינה בתחום, ואני אומרת לך, הילדה זועקת לעזרה, אי אפשר להזניח אותה, אלו דיני נפשות". מצד האם אין תגובה, ושפרה ממשיכה בכל המרץ, "אני לא טיפוס מתערב, אבל אתם צריכים להתייעץ, אפשר איתי, אפשר עם מישהו אחר, זה גדול עליכם".

האם ישבה בדממה אך שפרה ניחנה בעדינות של פיל אפריקני מגודל מאוד בחנות חרסינה קטנה מאוד. כך ששפרה לא תכננה לפרוש בשיא, והמשיכה להגביר לחץ.

"היא על הרצף" פלטה האם. "למירי יש אוטיזם בתפקוד גבוה, היא לא ילדה רגילה, אנחנו משקיעים בה המון. לקח לנו הרבה זמן לעלות על זה, אצל בנות זה פחות ניכר לעין. מירי תגדל כמו כל ילדה בעז"ה, היא חכמה, מוכשרת, מתקדמת לאט לאט, אבל זה לא קל".

שפרה ישבה הלומה, דמעות שקלו להיקוות בעיניה, "איך הסתרת דבר כזה?" תהתה. "ועוד ממני? יכולתי לעזור, יכולתי לייעץ, יכולתי..." "אני שמחה שסיפרת לי" התנערה שפרה ממקומה, "אולי עדיין לא פספסתם את הרכבת".

"????" שאלה האם ההמומה.

"תראי מתוקה, את עדיין צעירה, זו ילדה בכורה וזו תגובה טבעית" פותחת שפרה. "אבל למה לשים תווית על הילדה? לא חבל? מי צריך את כל האבחונים והטיפולים, בזבוז זמן וכסף. הכול זה עניין של חינוך ותפילות, ה-כ-ל".

לא באתי לכתוב על שפרה. גם אם נחמד להתעצבן עליה זה פשוט לא יעזור. היא תופעת טבע, היא עובדה. כמו גלידה בטעם פיסטוק או הבג"צ. אפשר להתעצבן על זה שנים אבל הם לא ייעלמו לעולם. באתי להאיר דמות אפורה משהו, לספר על אמא של מירי.

"אמא של מירי" שהעבירה שעתיים בבוקר בהלבשה של ילדה בת שבע, כי היא מתעקשת דווקא על הסרפן ששוכן לו בכביסה, אפילו שהוא מלא בקטשופ ויש לה עוד שתיים בדיוק אותו הדבר.

שישבה לידה חצי לילה, אין לה מושג מה הסיבה הפעם. לאבא של מירי סיפרה שמירי נרדמה אחרי חצי שעה, למה לגרום לו ייסורי מצפון?

שהלב שלה נשבר מכל חברה שמגיעה לבקר. להסביר למירי שוב ושוב איך מתנהגים לחברות, לכרכר סביב החברה עם ממתקים כדי שתרצה להגיע שוב, והנסיכה שלה כמו הנסיך הקטן חייה על כוכב משלה ומתעלמת מהחברה לחלוטין. אבל המטפלת אומרת שחייבים להזמין חברות.

"אמא של מירי" שמשקיעה אלפי שקלים בחודש מהמשכורת הלא ממש קיימת שלה בטיפולים רגשיים, אבחונים פסיכולוגיים, הנחיית הורים, תרפיה במוזיקה, שלשת המימדים, פרחי באך, כל דבר

שאולי יועיל למירי. בדגש על אולי, (למטפלים זה ודאי יועיל). אין לה אפשרות לשלם על זה, אין לה אפשרות להתחמק מזה.

שנוסעת איתה שלש פעמים בשבוע כל פעם למטפלת אחרת. הבוס רוצה לפטר אותה, חברות מזלזלות במוסר העבודה שלה. היא בחוסר אונים מוחלט, אבל לא מסוגלת לבקש מבעלה לצאת שוב מהכולל, פשוט לא מסוגלת.

שכל יום מחדש רוצה לעצום עיניים, לומר ש"זה יסתדר מעצמו ולמה להדביק תווית לילדה" ומתגברת על זה. לא מרשה לעצמה לוותר על חשבון העתיד של מירי.

"אמא של מירי" שלא מסוגלת להתארח אצל חמותה שעדיין משוכנעת שהכול זה שאלה של חינוך, לא חינוך של מירי כמובן, סבתא לא מתערבת בחינוך של הנכדים. במקום זה היא מחנכת את אמא של מירי. (למה הילדה ממלאת צלחת אם היא לא אוכלת כמעט כלום, מה עם בל תשחית? רק זה היה חסר כאן, להוסיף גיהינום לתמונה).

שנמאס לה פשוט נמאס לה מהשאלות הקטנוניות של האחיות, מחוסר ההבנה של הגיסות "למה שלא תתני ריטלין או מלטונין, זה משהו מיוחד", מההתנשאות של הדודות ש"אצלן בבית הכל עובד טיפ טופ", מההמלצות התמימות לחלוטין על מנחת הורים מ-ה-מ-מ-ת, "היא עשתה פלאים אצלי בבית".

שלא מסוגלת לשאת את המבטים הדוקרים כשהיא בורחת באמצע האירוסין של האחיינית. לא מסוגלת לדמיין את הבייביסיטר מנסה להשכיב את מירי לישון, זו תהיה הפעם האחרונה שהבייביסיטר תסכים להגיע אפילו שהיא משלמת לה ארבעים לשעה.

שנכנסת למגננה מכל דפיקה בדלת, אולי זו עוד שכנה שמתלוננת שמירי לקחה לבת שלה ממתק. קשה לדמיין כמה לא נעים היה לה מהשכנות אם היא לא הייתה מאבדת מזמן את המושג "לא נעים".

"אמא של מירי" שהיא אישה רגילה, אין לה כוחות נפש מיוחדים, היא לא "קנקן חזק ולכן הקב"ה דופק עליה". את הסיפורים האלה תמכרו למישהי אחרת, היא יודעת את האמת.

שבעלה שואל אותה כל יום אם להישאר סדר ב', והיא נושכת שפתיים. לא מטאפורה, באמת נושכת. היא רוצה שיישאר, אין לה טיפת כוח, אבל לא מסוגלת לעשות לו את זה. ואחרי כל זה היא מלאה נקיפות מצפון כשהוא חוזר רבע שעה קודם כדי לעזור לה בהשכבה. לכו תספרו לה על הקרבה לתורה.

שמתפוצצת אחרי שעשתה ה-כ-ל לפי הכללים, אבל מסתבר שהילדה מכירה כללים אחרים. ואוכלת את עצמה אחר כך על ההתפרצות.

"אמא של מירי" שמגדלת ילדת שמש בבית. היא מאירה וזוהרת הילדה, אבל כל העולם סובב סביבה. כל החלטה, כל קניה, כל נסיעה, כל החיים, הכול סובב סביב הילדה.

שמצטערת לחצי רגע על כך שאין למירי איזו צליעה, כך במקום לשפוט אותה כולן היו מעריכות את ההתמודדות. ומאשימה את עצמה שעות על שחשבה על זה בכלל.

שחייבת לטפח את מירי פי ארבע משאר הילדים, אי אפשר שיזלזלו בה בגלל מראה גרוע. ועדיין מצקצקות בעלות כוונות טובות מספרות לה ש"יש מכירות מעולות של בגדי ילדות במחיר נמוך

מאוד, לא צריך לחסוך על זה".

"אמא של מירי" שחוץ מכל כוחות הנפש שהיא משקיעה במירי, צריכה להשקיע כפול בזוגיות, בשאר הילדים, בתחזוקת הבית, כי אם היא לא תשקיע, הכול יתפרק. אין מי שישקיע במקומה. ואחרי הכול מרגישה כישלון.

אין לה דקה לעצמה, אין לה דרך לצאת להליכה עם חברה, להיעלם למופע לערב. עזבו שטויות, אין לה איך להכין ארוחה שלא תעוף על הרצפה מאיזושהי סיבה. אין לה דרך להגדיר מה היא מרגישה, כי היא לא מרגישה, היא מרוקנת.

"אמא של מירי" שאפילו את השם שלה אף אחת לא מכירה, כולן מכירות אותה כ"אמא של מירי".

"אמא של מירי" שהיא לביאה, לא כי היא נולדה ככה, אלא כי אין ברירה. שמנהלת בית למופת, שמנהלת חיים תקינים בלי לגרוס את העולם ובלי לגרוס את המציאות.

"אמא של מירי" שלא צריכה טובות מאף אחד. לא צריכה רחמים, לא צריכה עצות, לא צריכה הזדהות. היא רק צריכה שתבינו, תפסיקו לשפוט אותה, להסתכל בעין עקומה. היא עושה כל מה שאפשר, כל מה שנדרש, מתמודדת מספיק, לא חסר לה התמודדות איתכם.

שרים ועבדים - לדמותו של קיפוח

המצב התחמם עד כדי פיצוץ. המדינה התדרדרה לתוהו, לאנשים נמאס.

נמאס מעוולות נמאס משחיתות, נמאס מפריווילגים, נמאס מאליטה ששולטת באחרים, הגיע הזמן לשינוי.

כך לראשונה מקום המדינה, קמה קואליציה של מוחלשים, שמונים ושלשה חברי כנסת ייצגו את המיעוט הנרדף, הודיעו כי לעולם לא עוד.

בנאום הניצחון הכריז ראש הממשלה, כי מה שהיה לא יהיה עוד. "יש לי חלום בו מדוכאי כל העולם יתאחדו, אשכנזים, ספרדים, נפגעים! כולם יחד יצאו לדרך חדשה" "די לקיפוח" סיים ראש הממשלה.

בישיבת העבודה הפותחת של הוועדה הבין משרדית למניעת קיפוח אפליה וגזענות, הוכרזה המשימה הראשונה במעלה "דע את האויב". כדי למגר אפליה יש למצוא את המפלה, את הקבוצה המדכאת, המשפילה, את היחסנים שחושבים שהכל מגיע להם. ציד היחסנים יצא לדרך.

השרים לא חסכו בהוצאות, לישיבה הוזעקו מתמטיקאים, סטטיסטיקאים, אנתרופולוגים, מגדרקולוגים, ואבישי בן חיים. כולם ישבו סביב שולחן עגול על מנת לדייק ככל הניתן בלכידת המפלים המרושעים. הועילה למדיי העובדה שכל חוקי הפרטיות הושעו לצורך המערכה. הנוכחים צפו בנתונים מדויקים על מוצאם ומצבם הסוציואקונומי של כל אחד ואחת מתושבי מדינת ישראל.

אחר ישיבת הפתיחה התפזרו הנוכחים לצורך מחקר מקיף, כל אחד הופקד על פלח אוכלוסייה משלו. בתום שלשה חדשים התכנסו כולם לשמיעת מסקנות ביניים וקביעת תכנית עבודה.

על הצג הגדול במרכז החדר הופיע עמוד הפתיחה של תכנת "זיי גזענט- לעקור גזענות מהשורש" בתכנה הופיעו הפרטים המדויקים של כל אחד מהאזרחים, כעת עמד גורלם להיות מוכרע לשבט או לחסד.

שר האנרגיה החיובית פתח את הישיבה בגרון חנוק מאושר. "עשרה מיליון אנשים חיים כאן בשלווה, רק האליטה הורסת כל חלקה טובה, הגיע הזמן להחזיר את הגאווה, לנקות את הסביבה". התפייט השר בדמעות.

מנכ"ל המשרד נעמד והציג את הנתונים: "מתוך עשרה מיליון אנשים, שני מיליון אינם יהודים. ברור לכולנו כי האליטה היא מהיהודים ולא מהמיעוט שאינו יהודי". הנוכחים הנהנו בהסכמה, מגוחך לחשוב כי ערבי כלשהו הוא השולט כאן. "כעת נפחית משמונת המיליון את הנשים", הוסיף.ה השר.ה לענייני מגד.ר, "אנחנו באמצע הדרך לשיפור מעמדן, סילוק האליט.ה יכול להיות המכ.ה בפטיש בעניין".

ארבעה מיליון, מתוכם יש שני מיליון מבני עדות המזרח, אמנם היו ויכוחים מה דינו של בן תערובת, אך הדיון ננעל שסבתא אחת מזרחית מספיקה "מה שטוב להיטלר טוב גם לנו" (חוץ מגז ציקלון וואגנר, זה לא מומלץ, אפילו שזה היה טוב להיטלר).

מתוך שני המיליון שנותרו יש כמיליון ומאתיים אלף חרדים, דתיים ושומרי מסורת שמוצאם מעדות אשכנז, כולם יודעים כמה האליטה מפלה את החרדים, הנה ההזדמנות שלהם לקום מעפר. לאחר הזנת הנתונים התברר כי המספר קרוב יותר למיליון, אך החרדים סגרו בהסכם הקואליציוני על מיליון מאתיים. בשל הבעיה ברישום סוכם כי יוסיפו להם מאתיים אלף אחר כך, לא בבסיס הנתונים.

"נותרנו עם מיליון" סיכם המנכ"ל בסיפוק. מקל מתנופף קטע את דבריו, נציג הגמלאים נראה עצבני כאילו השאיר מאן דהו שקית אשפה מטפטפת בכניסה לבניין. "לא אאפשר אפליה על בסיס גיל, גילנות היא טרגדיה ויש להיאבק בה". הנוכחים החליפו מבטים חרדים. לא יתכן, שהם, אבירי השוויון, יפלו מאותגרים גילאית. על אתר הוחלט כי מפלה יהיה רק אדם בין גיל עשרים וחמש לחמישים ושש.

לבטח אתם תוהים מדוע עשרים וחמש דווקא? מוטב שתזכרו כי מפלה איכותי הוא בוגר אוניברסיטה, אבל סטודנט הוא יצור מופלה למדיי, מה שמכריח שמפלה יהיה מעבר לגיל עשרים וחמש, מ.ש.ל.

הכמות הצטמקה לחצי מיליון, אבל זה היה רק הפתיח. הצוות הסיר את הנכים, הרגישים ללקטוז, מאותגרי משקל, מאותגרי גובה, מאותגרי למידה, מאותגרי שיניים, סובלים מאגורפוביה, קלאוסטרופוביה, נמופוביה (פחד מלווייתנים) ושאר כל הפוביות, כל סוגי התסמונות, אוטומניה, קלפטומניה, כל דבר שנגמר ב..מניה (חוץ מגרמניה כמובן), דור שני לניצולי שואה, דור שלישי לפרעות ת"ח ות"ט (מה שטוב לחמילנצקי טוב גם לנו), אוהבי תרד, ג'ינג'ים, בני משפחה של ג'ינג'ים, אנשים המגדירים את עצמם ג'ינג'ים (ג'ינג'י זו בחירה, חלפו הימים בהם הפטריארכיה הורתה לאנשים מיהו ג'ינג'י). וזו רק ההתחלה.

לאחר מיון וניפוי עמוק, זימון חשודים לוועדה, מעקבים ובדיקה. הגיעו שלשה לקו הגמר. הגיעו, אבל לא זכו לחצות אותו. אחד נפסל אחרי שהתברר שעבר השתלת שיער. גם אם הוא מפלה פה ושם, ברור שזה נובע מהערות שהופנו אליו כאשר סבל מהתקרחות מוקדמת, ילד מופלה הופך להורה מפלה. השני נשמט מהרשימה בשל החלטה סופית כי האליטה נשואה עם שני ילדים וכלב. יותר מכך היא מושא ללעג, פחות מכך היא מושא לבוז. המתמודד הנ"ל היה אב לשלשה, אין מה לומר, ילדים זה ברכה.

חברי הוועדה נותרו המומים, הם לא חלמו על ניצחון מובהק כל כך. למצוא את שורש הרע, את המנוול הראשי את האליטה שאינה מודעת לאליטיותה, ולהודיע לה את זה בשידור חי. זה חשוב כמו הטיסה לירח, משתווה לגילוי האטום, למהפך בשבעים ושבע, לסלפי של אורן חזן עם טראמפ, זה משנה עולם.

אחרי הכנה רבתי, פרסום בכל מקום, "ההגמוניה נחשפת" כשעם שלם ממתין בדריכות להסרת הלוט, נחשף השם המושמץ. "אילן שטיינר" בן שלשים וחמש ממודיעין, גדל בתל אביב, אבא רופא, אמא עורכת דין, סיים עירוני ו' בהצטיינות, מדריך בצופים, התגייס ל8200 עובד בהייטק, מרוויח 30000 ₪ נשוי להילה, שני ילדים וכלב, דירת ארבעה חדרים, מקשיב למוסיקה קלאסית, מלח הארץ, הנבל המושלם.

אילן שגדל כל חייו עם כפית של כסף זכה להכיר את תחושת שאר העם. קשה לנהל חיים מאושרים כשהפרצוף שלך מרוח באיילון. המוכר מסרב למכור לך יוגורט קינואה, ומלצרים בבתי קפה מסרבים לשרת אותך.

חייו הפרטיים נהפכו לנחלת הכלל, העם כולו טחן אותו בלהט צדקני. תמונות בהם נצפה אוכל גלידה, מטפס על המון בלאן, מחליק על הר מושלג בשווייץ, הופצו ברבים. אילן נהפך לשם נרדף של נהנתנות ושחיתות, ליתר דיוק נהנתנות ושחיתות נהפכה לשם נרדף של אילן.

אילן שרד חודש ונשבר. בלי אפשרות לצאת מהבית, בלי אפשרות לפתוח את הסלולארי, בלי אפשרות להראות את קצה אפו מבעד לחלון, אילן לא יכול היה להחזיק. הפגנות "ספונטניות" התנהלו מתחת ביתו, אנשים שמעולם לא פגשו אותו קיללו אותו במרץ. יש אנשים שאוהבים את זה, אילן לא סבל את המצב. כך אחרי חודש ארז אילן את המזוודות ונמלט בחשכת ליל לברלין.

אם נדייק, חשב להימלט בחשכת ליל, מתברר כי המדינה מעודכנת מי יוצא משטחה. הדלפה לתקשורת גרמה למאות בני אדם לחגוג למרגלות המטוס את בריחת הרשע. כך עלה לו אילן למטוס לקול שאגות ההמון "לך, לך, לך".

ראש הממשלה נשא נאום לאומה, "זהו שחר של יום חדש.ה" הכריז, לעולם לא עוד. הסתכלנו לרוע בלבן של העיניים ויכולנו לו, עמישראל חי" חתם את דבריו.

וועדת הטקסים והסמלים מיהרה להכריז על יום חג חדש, "חג האילן.ות" שיצוין ביום הימלטותו של אילן האיום מהארץ. היום יוקדש לשיעורים בבתי הספר על הגזענות שהייתה כאן בעבר, וזיקוקים בכל הגוונים לזכור את ניצחון המקופחים על כוחות האופל.

אחר שבוע של אופוריה החלו החריקות. הסנונית הראשונה הייתה טור דעה של כתב מרוקאי מוכר, שם הסביר כי אסור למרוקאים לקפח את שאר העם, "האליטה החדשה צריכה להיזהר שלא לבצע את הטעויות של האליטה הקודמת".

תגובה חריפה נרשמה משר התפוצות הרוסי, "נגמרו הימים בו אחרים מכתיבים לנו מי תהיה האליטה" התפוצץ. "גם עולה חדש יכול להיות אליטה בדיוק כמו כל אחד אחר".

ארגוני הנשים פרסמו הודעה חריפה, "לא ניתן לחשוכים לעצור אותנו, אישה יכולה לדכא בדיוק כמו כל גבר". בנוסף הוציאו סטיקר "הגמונ.יה נשית עכשיו".

כמו בכל מדרון תלול גם כאן כדור השלג התגלגל וממש לא עצר, שערי הגיהינום נפתחו. נכה הוא בן אדם וחצי נלחמו בג'ינג'ים מקפחים, סטודנטים אליטיסטים נאבקו בתימנים למען תימנים, שאלת הירושה קרעה את המדינה לגזרים, הארץ כולה בערה.

כינוס חירום נערך במרתפי הוועדה הבין משרדית, כולם אנשים נחמדים, איש מהם לא תכנן לשרוף את המדינה. לאחר שבעה ימים ושבעה לילות של דיונים קדחתניים נמצא הפתרון האפשרי היחיד.

משלחת חירום יצאה לברלין בחשכת ליל, צנחו על ברכיהם מול אילן ההמום והתחננו לפניו לחזור. הבטיחו לו סל קליטה, מנוי להבימה, פטור ממילואים, חניה כפולה בתל אביב, רק שיחזור.

אילן התלבט, מצד אחד קשה לחיות בארץ שכולם שונאים אותך, מצד שני הוא פטריוט ובאמת אכפת לו מהמדינה. בלב כבד הסכים אילן לשוב, לחזור להיות אליטה.

כותרות אדומות נמתחו בעיתונים, דגלים ירדו לחצי התורן, שבוע אבל הוכרז במדינה, האליטה הישנה חוזרת, העם שב להיות תחת דיכוי. הגו הלאומי השתוחח, אנשים חשו על הר נבו, ראו את הארץ המובטחת והנה היא נחטפה. ותשקוט הארץ ארבע שנים, (עד הבחירות).

הביזה לפני השרים - לדמותה של חלוקה

איש יקר הוא נפתלי, איש טוב ובעל מסור, חייכן ובדחן, ששה ילדים לו בנים ובנות פורחים ופורחות מטופחים ומטופחות ממש חלום. אם תבררו אצל שכניו של נפתלי, לא תשמעו מילה רעה. על מפתן דלתו אין שקיות זבל מטפטפות, מוזיקה לא בוקעת מביתו בשעות הקטנות של הלילה, בטליתו אין תכלת אף לא בצנעה, אין לו סוס על החולצה, משלם ועד בית בלי להניד עפעף ואפילו מרים את הסטנדר אחרי מנחה כדי להקל על המנקה. איך אמרו על נפתלי בשידוכים "הוא מיינסטרים".

לא איש עני הוא נפתלי דנן, למעשה הפרוטה מצויה בכיסו על אף שכיסו בגודל נאה למדיי, נוות ביתו משמשת בקודש כרואת חשבון ממולחת, ואף הוא מכניס זוז או שניים לחשבון הביתי. כך שעל אף המשכנתא אשר מזנקת לה מידי חודש משל הייתה עץ במבוק או קיקיון מצוי עדיין חי לו נפתלי ברחבות יחסית, ביתו משופץ בגדיו נאים ופיריוס 2017 לרגליו.

אך כל זה איננו שווה לנפתלי ברגע שרואה הוא חלוקת לחם לצד בית הכנסת, באותו הרגע יעצור את רכבו בחריקת בלמים ויזנק לתוך ההמון, העיקר לזכות לחמישה ככרות נאים אשר יתעפשו לאיטם בביתו, שהרי ילדיו המפונקים מתעקשים על פיתות בלבד. אבל מי יכול לוותר על פיסת ברמן הניתנת במתנה.

כך נוהג נפתלי להצפין אחת לשבוע לרמת שלמה שם הצליח להשתחל לחלוקת מוצרי החלב המרכזית, אורז לו נפתלי שקיות ענק בהן שוהים מוצרי חלב אקזוטיים אשר מחר יפוגו מן העולם, כאילו עומד הוא לערוך היום סעודה חלבית כסעודת שלמה רכניץ בשעתו ולארח בביתו מאות אברכים רעבים.

אשתו רמזה לו מספר פעמים בצורה מעודנת כי אין לה כל צורך בג'לי פטל העשוי מחלב סויה למשל. אך נפתלי לא נרתע, וחוזר כל פעם על המוטו שמנחה אותו בימי חייו "נותנים לך תיקח" כך נפתלי מכניס והעקרת משליכה וחוזר חלילה.

שלא תטעו, נפתלי לא ניחן בתכונה המכוערת הנקראת קמצנות או חסכנות. הוא מפריש מעשרות ממשכורתה של הרעבצן, תורם בשמחה לכל מגבית, וקונה לביתו מעדנים לאו דווקא בראש חודש ודומיו. אבל את הטעם שטועם נפתלי ברוגעלך אחווה וכוסית ליקר דובדבן שנשארו מהנחת תפילין של ברנשטיין אין בכל מעדני עולם.

אם כל השנה מסתכם העניין בלחם חלב ושאר ירקות (או פירות מקרן הצדיק, מה רע בטון קלמנטינות?) הרי שבערבי חגים העסק משתדרג קשות. דבש בראש השנה, סופגניות בחנוכה, שוקו בשבועות, שזיפים בט"ו בשבט, אפר בתשעה באב, נפתלי לא מוותר על כלום. בכל חלוקה תראה אותו מיוזע בראש התור עם המוצר התורן בידו האחת ומוצר נוסף בידו השניה שכן הוא לוקח לאחיו/ להוריו/לסבו בן התשעים ושבע יאריך ימים בעז"ה. (הוא שקל להציע לאחיו הסכם ישכר וזבולון,

האח ישב וילמד ונפתלי יאסוף בשבילו מכל טוב החלוקות).

אבל כמו שידוע לכולם הזמן של החלוקעס, הימים שאליהם מחכה נפתלי בנשימה עצורה אלו שלושים יום שקודם הפסח, ימים שבהם העקרת מקרצפת את הבית ונפתלי מנקה את הרחוב. שט נפתלי ברכבו בין חלוקת מיץ ענבים לחלוקת תפוחי אדמה. גורר שקי גזר הגדולים ממידת אדם, סוחב תבניות ביצים בתפוקת לול בינוני. מכניס לרכבו הקט אחד עשר קילוגרמים של אגסים, ומעמיס עוגיות בטעם קוקוס ככל שניתן לדחוס במושבי הרכב.

ובל נשכח את השיא, היהלום שבכתר, הבשר כמובן! העקרת נוהגת לבשל מספר חמש או שש דייקא, אך נפתלי לא פנוי לזוטות מעין אלו. הוא נוטל כל מספר עליו הוא מצליח להניח את ידיו, וכל המוסיף מוסיפים לו. כך הוא נוחת בתרועה עם מכסה מדומה של ורד הצלע בהכשר מדומה וצולע, העיקר שזה חינם, שאר הפרטים מיותרים ויש האומרים שאף משעממים למדיי.

אך בשנה האחרונה בפרוס עלינו הימים הנחמדים ערב חג הפסח נצפה נפתלי מסתובב ודוק של דאגה סביב עיניו, יודעי דבר סיפרו כי קמטי לחץ חדשים הופיעו על מצחו וזקנו הג'ינג'י התקרזל בקצב מואץ.

הטעם לכל זאת הוא החלוקה, כידוע ליודעי ח"ן חלוקה נייעס- ד.ה אחת לשנה באחד הימים שקודם חג הפסח נוחת בארץ מייקל ברגר. היהודי מגיע לאחת משכונות ירושלים ומחלק לבעלי משפחות סך של אלפיים שקלים בתווי קניה לחנויות מובחרות. אין קריטריונים, אין צורך בתשעה ילדים סבתא גרושה ותג נכה, הוא פשוט מחלק לכולם.

אך אליה וקוץ בה. הרשע הזה מסרב לגלות היכן הוא הולך לפזר את ממונו. טוען בעזות פנים כי הוא מעוניין שהחלוקה תהיה אקראית ולא למקושרים ולמומחי חלוקות למיניהם, לכן נעצר לו מייקל באופן אקראי בקרן רחוב כלשהי ופשוט מחלק. על זה ידוו כל הדוויים.

אז כמובן שנפתלי מחובר לקבוצת ווצאפון החזקה ביותר במגזר, אם הוא יבוא לאחד מרחובות ירושלים נפתלי יתעדכן תוך דקות וישעט למקום. דא עקא אף זה אינו מבטיח הגעה קודם גמר המלאי, אם כי מגדיל את הסיכויים דרסטית.

והנה ביום מעונן קלות שבוע ומחצה קודם הפסח. עת יושב נפתלי לפוש מעט במרפסת ביתו בין תבניות ביצים לאקונומיקה. לפתע מנגן הסלולארי הנעוץ בכיסו את השיר המרטיט "ר' שעיה בן ר' מוישה". נפתלי מזנק כנשוך נחש הלא זהו הצלצול אותו הגדיר לקבוצה. הוא מקשיב להודעה בנשימה עצורה, אכן הגיע רגע האמת, מייקל ברגר נצפה מחלק מעטפות תחת גשר המיתרים.

נפתלי שועט לרכבו, הנטו וויז מראה על עשרים וארבע דקות נסיעה. מתברר כי עיריית ירושלים החליטה לשפץ כל כביש וכביש מביתו של נפתלי ועד גשר המיתרים, תאריך הסיום היכנשהו בניסן לא מגלים איזו שנה.

כמות הברכות להם זכה משה ליאון בנסיעה היו רבות ומגוונות למדיי, מפני קדושת הגיליון אחסוך אותם מהדף, אך כל נסיעה מסתיימת. נפתלי חנה באלכסון מתחת לגשר וזינק קצר נשימה ורוח מהרכב, אך לשווא, השטח שמם, קצה חליפתו המרובעת של מייקל לא נראה בכל האזור. נפתלי לא יודע את נפשו, מרים את עיניו לשמים כאיוב בשעתו אך בשונה מאיוב מקבל את הדין באהבה, אמונתו חזקה והוא מבין כי עליו לפשפש במעשיו ולא להטיח דברים כלפי שמיא.

כאיוב גם הוא, צרות באות בצרורות. עוד הוא עומד ופקח בא ובידו פנקס. מתברר כי לחנות מתחת לגשר המיתרים זה צעד לא מומלץ כלל בעיה"ק ירושלים, למעשה זו אחת הדרכים הקלות יותר והמומלצות פחות להפסיד חמש מאות שקלים חדשים תוך דקה או שתים.

נפתלי אץ לפקח ומתחיל להתחנן על נפשו, הוא מספר על כל צרותיו, על השוועה שסובל מאולקוס, הדוד שנלחם במלחמת יום הכיפורים, הילד שנזקק ליישור שיניים ומקנח במעשה דמייקל ברגר, מסביר כמה זה חשוב ואיך הוא דהר למקום אחרי ההודעה השקרית בוואצפון, ועכשיו קנס? כמה הוא יכול לשאת?!

הפקח סוגר את הפנקס, גם אם נפתלי הוא איוב הפקח לא שטן, ואומר לנפתלי כך. במקום דו"ח אעניק לך עצה. נפתלי מתחיל להתקומם אך מספיק עלעול מאיים אחד בפנקס ונפתלי שם אוזנו כאפרכסת גדולה ומקשיב לדברי הפקח.

העצה שלי פשוטה פותח הפקח בחשיבות. אל תהיה תמים, תפסיק להאמין בכל הקבוצות האלה. אתה חושב שתשמע את האמת? הם כולם רוצים לתפוס את הגביר בשבילם ולכן מפיצים פייק ניוז כדי לסלק מהדרך את המתחרים. אני לדוגמא קיבלתי הודעה שמייקל ברגר עומד כעת ברחוב יהודה המכבי עשרים, אתה חושב שאני מאמין לזה? הכל פייק!

נפתלי חש כאילו הלם בו הפקח בקורנס, יהודה המכבי עשרים זהו ביתו! בשעה שהוא חשב שהאוצר מתחת לגשר מתברר שהוא במדרכה על סף ביתו. הנהן נפתלי חלושות בראשו, הודה לפקח בחצי פה ופצח בדהרה פרועה.

מה קרה בסוף לא ממש משנה. אם אתם מחפשים הפי אנד, אז כן, נפתלי הספיק להגיע קיבל שתי מעטפות (אחת לגיסו) היה שם השנה אלפיים חמש מאות שז והם חיים באושר ובעושר עד עצם היום הזה. אם אתם מחפשים מתח, אז הייתה תאונה בדרך, נפתלי התחזה לאחד הפצועים ועלה על אמבולנס, קפץ ממנו כשהוא האט ברמזור, שאל רכב שעצר לרגע דהר לביתו נגד כיוון התנועה ודרס בטעות את מייקל ברגר יהי זכרו ברוך. אם דווקא סיפורי אמונה הם חומר הקריאה המועדף עליכם, מתברר כי אחיו של נפתלי נחטף בהיותו תינוק ונמכר לתימני עשיר ומיהו אם לא הפקח שזיכה אותו במנת מוסר, בפגישה המרגשת בין המשפחות נכח השושבין הראשי הלא הוא מייקל ברגר וחילק מעטפות גדושות לכולם.

* * *

היוצא מן הדברים ברור עד כדי כך שהדברים יוצאים ממנו. בקרב חלק מהציבור הושרש נוהג לא תקין, מצב בו קבלת ממון מאחרים זה דבר חיובי שיש להפריז בו כמה שניתן. הסיבה היא השילוב בין החסד הנפלא שאופף אותנו מכל כיוון, רצונם של המוני בית ישראל לפיה לא יישאר אדם רעב בקרב הארץ ובין העובדה שבשונה מרוב מוחץ של העולם אצלנו בראש הסולם ניצבים עמלי התורה, הם הציבור המוערך ביותר, הם הציבור הנערץ ביותר.

ברוב העולם היצורים המוערכים ביותר הם בעלי הממון, בעבר היו מוערכים האנשים שמקיימים את עצמם ואת משפחתם, החלפנו זאת בהערצה לעמלי התורה ובצדק גמור.

אך יחד עם זאת יש להיזהר מבעיות נלוות, אברכים רבים חיים בדחקות עצומה, זהו מודל שאנחנו מחונכים אליו, כך חיו הורינו וכך חיים חלק ניכר מהאברכים היום. בשבילם קמו ארגונים רבים

ואנשים רבים המעוניינים לספק לפסגת עמינו את צרכיהם, לפחות הבסיסיים.

אך יש לזכור כל הזמן כי אם יש צורך זה לכתחילה שבלכתחילה, אך מי שאינו צריך ונוטל, מי שמחליף בין חינם לצדקה, הוא בדיוק כמו הקבצן בשטיבלעך שיושב בכניסה כבר עשרים שנה ועדיין מחתן את הבת השלישית. הוא חי על חשבון אחרים בלי אף סיבה הגיונית, הוא פשוט נהנה לקחת כסף של מישהו אחר, הוא טפיל.

ושוב ושוב ושוב ועוד פעם שוב, אברך שמנהל כך את חייו בצורה מודעת קדוש יאמר לו, כך חונכנו. מי שזקוק לכך שייקח, לזה החלוקות נועדו. אבל אנא, אל תגיע עם טסלה לקחת ממעדני שבת ויו"ט, זה פשוט מגוחך מופרך ומביך.

שרי קדש - לדמותה של כשרות

זה קרה בסתם יום של חול. יום של הרבה חול. אפילו סופת חול. אבל במרתף הממוזג דבר לא הורגש. ארבעת הקדקודים ישבו להם במתח והאזינו לצעיר מזוקן בקשב רב.

העלינו את המתח, פסקת פתיחה יש, כעת הגיע הזמן לסיפור המלא.

הכול החל בסכסוך הגדול, עת בעיות השקפה, ייצוג, הנהגה, כבוד, חסידות, שליטה, רדיפות, לאו דווקא לפי הסדר הזה, גרמו לכינון קבוצה קדושה. אותה חבורה שאין לה מאום נגד איש אבל היא היא הדרך העולה בית א-ל. תורה חדשה ממנה תצא והיא ההמשך לבית אבא זה אלפי שנים, עד אברהם אבינו ולמעלה בקודש.

כמנהג קבוצות חדשות בניחוח ישן, הקימה לה הקבוצה בית כנסת, ישיבה, חיידר, בית ספר, עיתון, מקווה, וכן הלאה והלאה. כעת חשה הקבוצה, הגיע הזמן לעליית מדרגה. הגיע הזמן לכשרות משלנו. אין כמו כשרות כדי לפאר ולרומם את גבולות הקדושה, להפסיק להיסמך על שולחן אחרים, להמשיך את מסורת ישראל סבא.

לא מדובר כאן בקבוצה של קאלטערס. אין כאן חפיפניקים. הם לא מקימים כשרות סוג ד' שעסוקה בלעשר חצילים לירקנים. אם להקים אז עד הסוף. כשרות מא' ועד ת' כולל מנצפ"ך. שחיטה, מפעלים, התקני שבת, מצות, שמיטה. בארץ ובחו"ל, מהודו ועד הערבה הצפונית.

בשביל אופרציה כזו זקוקים למומחים, אשרי מי המכיר את מקומו. לזירה הוזעק המומחה מספר אחת להקמת הכשרי ענק, הלא הוא ר' פייסח פשוורסקי בכבודו ובעצמו.

גם אם לכם המון העם, השם פסח פשוורסקי לא אומר מאומה. כל מי שלו יד ורגל ואפילו זרת בודדה בעסקי הכשרות, נושא את שמו ברתת. צעיר מזוקן זה מערבב בכף גדולה בכל אחד מההכשרים הקמים חדשות לבקרים. הוא ייסד את בד"ץ אהבת קדומים של קהילת שו"ם, את ועד הכשרות נועם אלימלך 1 דחסידות חלדודנא 45, יש האומרים שאפילו כשרות "קמינצקי" המפורסמת לא קמה, לולי עזרתו המאסיבית.

כעת הגענו למרתף בו התחלנו. במרתף זה משיקה ההיסטוריה את כנפיה בחגיגיות מהולה בהתרגשות. ברגעים אלו, בנאומו המכונן של פסח, מוקמת הכשרות הנודעת לשם ותהילה.

פסח לא נזקק למצגות ועזרים. באמצעות שני ידיו המתנופפות ופיו מפיק המרגליות, פורס פסח כשמלה את רשימת הצעדים הנצרכים להקמת כשרות מהודרת.

לפני הכול פותח פסח, כשרות היא לא ביזנעס. לא שאין שם כסף, אבל כשרות פותחים לשם שמים, בלי זה אין לה סיכוי להצליח. הקדקודים שרוחניות בראש מעייניהם מהנהנים בהתלהבות.

הדבר החשוב ביותר בכשרות הוא השם, מסביר פסח. השם הוא פני הכשרות, הוא מה שיקבע איזו כשרות היא תהיה. בשביל זה יש שלשה שלבים קריטיים שיש לעבור. מאחר ואתם פונים לשלשה קהלים.

ראשית פונה הכשרות להמון העם. כשרות גדולה, מחירים זולים, מתבססת על קהל שמאמין לרבנים. לא מחפש תחכום, או לשון הרע. אנשים טובים סך הכול. בשביל זה זקוקה הכשרות לשם המתבסס על רב מכובד בן מאה שנה לפחות. זו לא מלאכה פשוטה. אי אפשר לקחת את הרש"ר הירש למשל, יש לו קונוטציה של מיקל. גם לא את מהר"י בי רב, הוא לא אישיות ציבורית. צריך להלך בזהירות בין הטיפות. רב מוכר מצד אחד, מחמיר מצד שני, פרומער אבל לא קיצוני. בלי השתייכות חסידית/ליטאית מובהקת, חבל לאבד חלקים מהציבור. והחשוב ביותר, רב שצאצאיו לא מחזיקים בזכויות יוצרים על דמותו, לא תרצו להסתבך בתביעות.

בשלב השני מכוונת הכשרות לציבור פרומער, אבל לא מתוחכם מידי. מיינסטרימי אבל לא מהסוג החופר. בשבילם צריך להתמקד בתקופת טרום שואה, שמות עתיקים של תורי זהב כלשהם של היהדות החרדית. שם שמעורר נוסטלגיה וחוסם רגשית את אפשרות הוויכוח, משהו בסגנון בד"ץ הכנסייה הגדולה, או ועד הכשרות ארבע ארצות. אנשי הנוסטלגיה לא מסוגלים להתמודד עם זה נפשית.

הקודקודים התרווחו על כסאותיהם במתח בשעה שהוצגו לפניהם כמה שמות. אחר התלבטות עמוקה ומו"מ קשוח, נבחר השם "שערי יושר, הפורט השביעי" תזכורת לר' אלחנן וסרמן והגרש"ש יחד. אין מה לומר, צירוף מנצח.

השלב השלישי הוא המאתגר אך המשתלם ביותר, הקרב על ליבם של המתוחכמים. אלו שיודעים דבר או שנים על כשרות. מדובר בקהל מורכב, מצד אחד חרדקי"ם שיודעים שהכל שטויות וכל הכשרויות אותו זבל. עד מחמירים שיודעים שהכל שטויות וכל הכשרויות אותו זבל. לציבור זה צריך לפנות בשם של מומחה הכשרות, כשרות זילברברג או זיגלמן, הם לא מתחברים לשמות ממסדיים.

למעשה מפזם לו פסח אל תוך הפיות הפעורים למולו, שיטת שלשת השלבים לכשרות, היא השיטה המושלמת. זה יקר, אבל שווה כל שקל. הבעיה היא ששם של מומחה כשרות זה לא דבר קל כל כך.

תבינו, ממשיך פסח להסביר, הייתם קונים משהו ממומחה שקוראים לו ביטון? לא יקרה. גם השם משה כהן, או זרח זינגרביץ, דורש הרבה שנים ומאמץ כדי לבנות מוניטין. מומחה כשרות מתחיל צריך שילוב של שם אשכנזי עם מצלול אנגלוסכסי, בדיעבד גרמני או הולנדי. זה נותן רושם של ידען מהעולם הגדול, אחד שאי אפשר לרמות. הכי טוב אם הוא יישמע חוצניק, אבל במקרה כזה הוא צריך שם פרטי כבד לחפות על הקאלטקייט המובנה. אם הוא נשמע ישראלי הוא חייב שם חיבה מאזן, לתת רושם מעורבב, יודע כל, מעודכן.

אצלכם בקהילה קיים יהודי בשם ישראל יצחק רוטשילד, נכון? מקריא פסח מהטאבלט שלפניו. אברך בן שלשים וחמש, חמישה ילדים, דרכון אירופאי (אמא שלו הונגרייה), הוא מושלם לתפקיד.

הקדקודים החליפו מבטים ואז החליפו אותם בחזרה. ישראל יצחק הלז היה אין דרך נעימה לומר זאת, השלעפער המושלם. הוא היה אברך כי לא היה לו משהו אחר לעשות, היה עם דרכון הונגרי כי הוא לא הצליח להתקבל לאף מדינה אחרת, היה בן שלשים וחמש כי הוא פשוט הגיע לגיל הזה.

מעולם לא עשה משהו בחייו, הם לא מבינים איך דווקא הוא יהיה מומחה כשרות מפורסם.

מעולה, הריע פסח. אם כן הוא לבטח לא יפריע. הרבה יותר קל לבנות מומחה, כשאין מישהו שינסה להביע דעות. נתחיל מכתבות באתרים, נשתמש בשיטה המפורסמת של מתריע-מתריע-מפתיע. זה עובד תמיד.

אם אי מי לא מכיר את השיטה המכונה גם בשם "המקל והגוזר", נפרט אותה כעת. מדובר בהודעות מרתקות לפי מעגל השנה ממומחה הכשרות. ההודעות מחולקות לפי מפתח נוקשה, שתי חומרות על קולא אחת.

טרום פסח יוצאת הודעה חגיגית, "מומחה הכשרות הרב ישראל יצחק רוטשילד שליט"א מתריע: אין להשתמש במוצרים שאין להם כשרות מהודרת לפסח אלא רק לכל השנה". בגוף הכתבה יוכנס סיפור כלשהו על מפעלים באינדונזיה בה ראה בעיניו את העובדים מורחים בשמן נבט חיטה את תבניות האלומיניום.

אחר שבוע הודעה נוספת. מומחה הכשרות וגו' מתריע: יש להקפיד על הגעלת כלים חדשים במקום עם כשרות מוסמכת. הסיפור המצורף יכלול סיפורים מסמרי שיער איך מנע ברגע האחרון עובדים זרים מלהגעיל כלים, במים שאינם מים שלנו.

ההודעה השלישית היא קולא. מומחה הכשרות וגו' מפתיע: פסטה אינה חמץ, אין צורך למכור אותה בפסח אם כי ראוי שלא לאוכלה. המעשה הפעם יכלול את ביקורו של המומחה בכפרים במזרח הרחוק שם מייצרים את הפסטה מקמח אורז ברחיים של יד בפחות מי"ח רגעים ר' חיים נאה.

כך להמשיך עם הודעות בלי הפסקה. חשש יין נסך בח"י רוטל, מעמיד בעוגות גבינה לחג השבועות, טבל בפירות של מוצאי י"ז בתמוז, חשש איסורי הנאה באפר של סעודה מפסקת. ובהתאמה כל הודעה שלישית היתר מפתיע ומרענן.

אחרי מיצוב שם המומחה הגיע הרגע להשקה הגדולה. בשונה מכל ארגון, אי אפשר להסתפק בכנס בבית אשת השונמית וקבר רבי לייב בעל הייסורים. הרי לא תפרסמו תמונות של גדולי ישראל נוגסים בפיתה בכשרות המהודרת ביותר וכו'. בשביל זה מוציאים חוברת/קונטרס/מאמרים, או כל דבר דומה.

החוברת לא תכלול התקפה על הכשר אחר רח"ל, אין בזה תועלת וזה קטנוני. במקום זה, אחרי ההקדמה הנחרצת לפיה אין כאן מאום אלא רצון לקדש שם שמים ולרומם את הכשרות בארה"ק תובב"א על תילה, תבוא הפתיחה לפיה הכשרות חרתה על דגלה (יש לה דגל?) מתוך התחשבות באברכים בני תורה, להוזיל את מחיר המוצרים המונופוליסטי והלא מוצדק לחלוטין, תוך שמירה קפדנית על כל הוראות הכשרות המדקדקות ביותר. הקישור לכשרויות אחרות על דעת הקורא בלבד.

בהמשך יופיעו אנקדוטות רבות מחיי הכשרות שיכללו עשרות מדינות סביב הגלובוס כולל שלשה שאפשר להגיע אליהם רק עם גמל או כטב"ם. ואז, הדובדבן ללא תולעים שבקצפת. ראיון עומק עם המפקח בו יספר על בעיות כשרות מפורסמות ועל הדרך יסגור חשבון עם כל כשרות מוכרת.

הוא יספר על סירכות שמוחתמות כחלק, על סכינים שנראים כמו מסננת, על מים חמים במצות, על מיונז לפסח, על פטריות חמץ, על שמן כותנה בקוקה קולה, על תריפסים בפטרוזיליה, על קיטור משותף באבקת מרק. בלי שמות כמובן, הוא לא נגד אף אחד.

כעת כל מה שנותר מסיים פסח. זה לקטוף את הפירות או ירקות העלים, אתם בדרגת כשרות טובה-פלוס עד מהודרת-מינוס. ברכות.

הקדקודים לא הגיבו, לוקח זמן להתאושש מתובנות מעין אלו. "מה עם פיקוח רציני, מנגנון למניעת רמאות וכן הלאה?", שאל אחד הנוכחים. "אתה רוצה את הפלח הרביעי" הבין פסח. "אין לך סיכוי".

זה לא שווה כלכלית להשקיע בפלח של מחפשי הכשרות. של אלו שאכפת להם באמת. הם ציבור קטן יחסית ולא ממש משפיע. והדרישות שלהם? אסון. אל תתחילו עם זה. אתם תקרסו. יש מי שקורא להכשר "חבורה" זה בהחלט מחזיק פרק זמן, אבל אחרי תקופה זה מתפוצץ.

"אבל איך נוודא שהאוכל ב-א-מ-ת כשר, איך נדע שאנחנו לא מאכילים טריפות?" שאל קדקוד פלוני.

פסח שכבר היה בדרכו לדלת, טאבלטו המהודר בידו, הסתובב חצי סיבוב ותדהמה בעיניו. "טריפות? מה כבר יכול להיות בעוף?".

זיופים בעולם הכללי לא מחזיקים זמן רב, תופסים אותם. אם אי אפשר לעלות על זיוף, הרי שהוא אמיתי.

אם מפעל ירקח תרופה גנרית, היא תצטרך לעשות את מה שעושה התרופה האמיתית, אחרת אנשים ימותו והתרופה תרד מהמדפים. אם רמדיה מייצרת מוצר לא איכותי, תינוקות מוצאים את עצמם בבית חולים. אבל אם כשרות מזייפת, אם היא גרועה ואפילו פיקציה, כל מה שתוכל לדעת אלו שמועות. המוצר נראה ומרגיש אותו הדבר בדיוק, אא"כ אתה מהצדיקים ששם הוי"ה זורח להם על כל עוף כשר.

אין ציבור בלי רמאים, גם אם מעטים. אם יש אפשרות לרמאים להיכנס לתחום ואין כל רגולציה שתוציא אותם, הרי שהם יהיו שם. זה חוק טבע, כמו כוח המשיכה או השעה התשיעית. זו עובדה.

אם נרצה לנתח את מפת הכשרות המצויה, הרי שמלבד הכשרויות המהודרות והטובות מסתובבות להם עוד ארבע זני כשרויות, וככל ארבע אף הם כנגד ארבעה בנים.

א. **אחד חכם: מדובר בכשרות מקצועית, הם מפקחים לעילא, הידע שלהם מושלם, אבל הקריטריונים שונים מהסטנדרט. הם סומכים על פסקים פחות מחמירים (מה שלא סותר שהם מבוססים היטב). יש להם רף שאתה בבית לא היית סומך עליו בשום פנים ואופן, מחלב עכו"ם ועד חדש. זה פחות מצוי בארה"ק, אלא יותר בארצות בהם הכשרויות מתהדרות בראשי תיבות מרשימים.**
ב. **אחד רשע: הם ציניים, מוצלחים, ולא משקיעים במיוחד. הם יודעים מה צריך לעשות, אבל לא רואים טעם לעבוד על זה. בגדול הכל כשר, בקטן אין להם מושג. על הנייר יש להם הכל, משגיחים, מפקחים, מערכת. אם תתלונן עליהם תוצף בזעקות שבר על הפגיעה בחומת הכשרות. הם בנויים על המון העם שלא ממש מתעניין איך כשרות עובדת, העיקר שיש איפה לאכול.**
ג. **אחד תם: יש להם כוונות טובות. הם מחמירים בכל דבר אפשרי. המשגיחים שלהם צריכים לטבול במקווה כל יום, אסור לגוי לראות את העיסה לפני שהופרשה ממנה חלה. אבל אין להם יכולת להשגיח. הם פשוט לא מקצועיים. הם יפרסמו מנשרים נרגשים על החומרות שהם מקפידים, ייפגעו באמת ובתמים כשתצביע על בעיות. יסבירו לך שהסירו משם כבר כשרות ותיקנו את הבעיה. מה שנכון נקודתית, אבל הבעיה מערכתית. הם אנשים טובים, הם פשוט לא**

טובים בזה.

ד. **אחד שאינו יודע לשאול: הם רבנים מקומיים והציבור דרש כשרות. לחילופין הוא מוצלח (במלעיל) שהחליט לתת כשרות לשבוע במלון באזרבייג'ן. הם רוצים לעשות את הכל מושלם, אין להם מושג בכשרות. לא סומכים על נר תמיד במאפיות, אבל שכחו שצריך להפריש חלה. הם לא יודעים איזה חומרי גלם מכניסים בפלאפל ואין להם מושג איך עובד תנור חימום. אם תבחן אותם בפוליגרף, הם יתעקשו שהכשרות שלהם הכי מהודרת שיש. אל תכעסו עליהם, הם גם השקיעו בקרקע חקלאית, זה שילוב של חוסר הבנה עם ביטחון עצמי.**

ה. **כמנהג כל איש חינוך טרי, נספר גם אנחנו על הבן החמישי, זה שלא מגיע בכלל לשולחן. את הכשרות הוא שולח במייל, את הכסף הוא מקבל בביט. על הכשרות הזו אין מה להרחיב. למרבה השמחה ידוע על בן יחיד לעת עתה, נקווה שהוא לא יתרבה.**

קשה לשכנע אנשים שיש כשרויות גרועות. כשמבינים את זה קשה שבעתיים להאמין שיש כשרויות טובות. זכותכם לאכול מכשרויות בדיחה, הבדיחה היא על חשבונכם.

אדמה לעליון- לדמותם של בעלי מוסר

מאדמה אסק שמים

אפול לאש אקפוץ למים

בשביל חבר בשביל אחר

את השני אני זוכר

דמעה חצופה זלגה לראש העיר החדש, עת שמע את ההמנון בוקע מפי אלפי אנשים המצטופפים בחום הלוהט. עומדים צפופים ולא משתחווים לרווחים. עיר שלמה שהשכילה להסיר ממנה את נגע ה"אני", את השאיפה לממון, את הזלזול בזולת. עיר שלמה שצעדה לעבר הטוב.

לבטח תוהים אתם, היכן היא אותה עיר נפלאה. חפצים אתם לראותה, למשש את האידיליה. התרווחו נא במקומותיכם, רופפו חגורות. בואו ונשמע סיפורה של עיר.

לא קלים היו החיים באדמה, למרות השלט הענק בכניסה לעיר "אדמה, מעיפים אותך לשמים". החיים בעיר היו כמו חיים בעיר. ראש עיריית אדמה מפורסם היה כמושחת. לא ניכנס לפרטים בשל צנעת הפרט וחשש מתביעות דיבה. רק נציין שכינויו הרווח הוא חולדאי, בשל אופיו. וכמו כל חולדה נהג הוא לשכב על דינריו.

אהיה הוגן, הקולר לא תלוי בצוואר ראש העיר דווקא, מעולם לא ראיתי קולר על צווארו של חולד. העיר כולה, נראתה כמו עיר ואם בישראל, או בכל מדינה אפריקנית אחרת. אין מה לומר, זה לא מראה משובב נפש.

כבישים משובשים, ארנונה גבוהה, עכברים ברחובות, הרחבות לא חוקיות, גניבת שטחי ציבור, שחיתות בכל הדרגים, שוחד בכל פינה, זלזול בבטיחות הציבור, ומעל הכל, רוע.

אנשים התייחסו זה לזה בזלזול. לשון הרע חגג. אנשים פגעו זה בזה. השחיתו רכוש של אחרים. התנהגו בבריונות וגסות. זוועה.

ואז הגיע הרגע. מתוך האפלה, מתחתית החבית, קמו בעלי יוזמה והחליטו לתקן את העיר.

הקואליציה שקמה לזה נראתה בלתי אפשרית. אנשים משולי החברה, פסולתה של אדמה, החלו להטיף ברשתות על הצורך בשלום ואחדות. באהבה ואחווה, בימין מקרבת ופה רך. ולצידם, נשואי פנים, לובשי שיראין עם כפתורים מאחור, תקפו בחריפות את המשמיצים והמגנים. את חסרי המידות והלב. אלו שחושבים שאפשר לתקן שברים עם פטיש, במקום לחבוש ולקבע.

התחיל כיוזמה מקומית, ונהפך לטרנד ענק. עוד ועוד אנשים הצטרפו למהפכת המידות הגדולה. שלאיטה לבשה צורה מוגדרת, מוסדות, הנהגה, דרך, כל מה שנדרש.

ועכשיו, אחרי קמפיין סוער ויצרי, בו לא נגררו בני האור להשמצות. בו שמרו הטובים על קמפיין חיובי בלבד. הוכיחו אוהבי האדם שאפשר לנצח ניצחון סוחף, רק עם פניה לחלקים הטובים של האדם. הגיעה העת לתקן את העיר.

כך, עומד לו ראש העיר החדש, סביבו כרזות הקמפיין "העליבו אותך? אד-מה" עקפו אותך בתור? אד-מה" וכן הלאה. עומד וזועק בהתרגשות, "אנחנו בונים עתיד של אור, אדמה תפרח, רק השמים הם הגבול".

ישיבת הנהלה ראשונה. אוהבי האדם התכנסו להם יחד. הגיע הזמן להוציא את כל התוכניות מן הכח אל הפועל. הלא אנשים טובים הם, לא נבחרו בשביל הג'ובים רח"ל.

שלשת החלטות האספה נתלו בראש כל חוצות, וגרמו שמחה פראית לאנשים. הנה סוף סוף הכל משתנה.

א. **יעמול כל אחד ואחד לראות את הטוב בשני, לעשות טוב לשני, לעולם לא לדון לכף חובה.**
ב. **פעילות עמותות החסד הפרטיות ימוסדו. על כל אחד מבעלי העמותות למסור דו"ח מפורט על פעילותו. צוות מיוחד מטעם המשרד לאהבת הזולת יבדוק את פעילות העמותה וימליץ איך לקדם את פעילותה.**
ג. **תקום ועדת משנה מיוחדת בראשות ראש העיר, לבדוק איך לקדם את כל ענייני החסד בעיר.**

אושר שרר בעיר, ניתן למשש את פעמי משיח. יש תקווה לאחריתך. וכמו שנהוג לומר, אם יש חסד- יש חגיגה.

היו קולות נרגנים, בעלי עמותות חצופים שטענו שאינם רוצים להעביר דוחו"ת על פעילותם. אך כמו שקבע הבג"ץ (בית דין גבוה לצדקה) את הכסף בעלי העמותות מקבלים מהציבור, אין צודק מכך שפעולותיהם יהיו שקופות לציבור. אור השמש מחטא הכל.

בסיום בדיקת העמותות, הגיעו ההמלצות הפרטניות. מתברר ששרר בעיר בזבוז מחפיר של כספי ציבור. עמותות כפולות ומכופלות סייעו במקביל לאותם מקרים. חוסר בנהלים תקינים, קריטריונים משובשים, וכן, גם כמה מושחתים.

ההמלצות היו רדיקליות, איחוד עמותות, סילוק מנהלים. קביעת קריטריונים, העברת הפעילות לשליטת העירייה. היו התנגדויות בקרב כמה מהמנהלים, אבל מה ציפיתם? שיושבי סיר הבשר יעברו לטופו? ברור שילחמו. מה שהם לא הבינו, זה את הלך הרוח בעיר.

ההמונים יצאו לרחובות, ומנהלי העמותות נאלצו להישאר בביתם. מאנשים מכובדים הזוכים לחיוכים חנפניים, הפכו הם להיות מוקצים. כל שנותר להם, זה לבחור. להיאחז בקרנות המזבח ולהיות מוקצים מחמת מיאוס, או להיעלם באלגנטיות ולהיות מוקצים מחמת חסרון כיס. השיר ההיתולי שזכה למקום הראשון במצעד הפזמונים עזר להם לגבש דעה.

"ואמנם האיש הזוכה/הזוכה לנהל עמותה/הוא הולך בין אנשים/ונדמה כבן אדם.

אבל באמת הוא מלכ"ר/הדר עם בני תמותה/וחי חיי אצילים/ומרומם על כל שאלה".

מנהלי עמותות אנשים נבונים הם. מהר מאוד הצטרפו הם למסע הגינוי של מנהלי העמותות. היכו על חזם של חבריהם בצער, התנצלו על קיומם של מנכלי"ם מושחתים- לא הם כמובן. כל העמותות

עברו כיווץ, ריפוי, וחיזוק. והפכו להיות שלוחה עירונית רשמית.

בשלב הבא המליצה הועדה, יש לבטל את כל עלוני הצדקה המדממים. זה גורם רעה לליבות הנוער. זלזול במצוקה, וטראומות ילדות. מלבד זאת, אין היגיון בצדקה וולונטרית. כופין על הצדקה. מי משלם על הפרסום? מה העניין להשליך כסף לפח, או לגניזה בחלק מהמקרים? במקום זה הוטל מס מיוחד על הציבור, "מס זולת". מס שכלל תשלום לפי הכנסה בתוספת סכום קבוע, וקבע מדדים הוגנים כמה כל אזרח צריך להפריש לאחזקת העמותות, שיחזיקו בתורם את כלל נזקקי העיר.

על מנת למנוע מקרים נוספים של בזבוז, ופתיחת פתח לשחיתות. נאסר בחוק בכל תוקף, להקים עמותות צדקה פרטיות, או לתרום מעבר לתקרת "מס זולת". סכום קבוע- בלי עושק ורוע.

בשלב זה נשמעו קולות ביקורת בעיר. מתברר שחלק מהאנשים ראו בתרומות פתרון קסם לכל בעיה, ועכשיו הרגישו נבגדים. אם נאבד את המפתחות, מי ימצא לנו אותם? אם לילד אין זיווג, מי יחתן אותו? איך אפשר למנוע ממנו לזרוק כסף לשווא?

הועדה התכנסה בדחיפות, את הבעיה צריך לפתור. בסיומה של ישיבה סוערת הוחלט על הקמת מיזם "בשלמות" בו יוכלו אנשים הזקוקים לישועה מיידית להוסיף על תרומותיהם לגופים המפוקחים, עד עשרה אחוזים. זה לא מומלץ אבל מתאפשר.

מלבד זאת גינתה הוועדה בתוקף את מדברי לשון הרע הנפוצים בעיר, המרשים לעצמם לשפוך דם נקיים ולדבר נגד הועדה והעיר, במקום לפרסם את החנפים. בהמשך לכך הוחלט להקים את "משטרת השלום" זרוע ביצועית של הוועדה, שתפקח על גילויי מרדנות הנובעים ממידות רעות.

היה ברור מהיכן נובע שורש הרע, זה מגיע מאנשים שלא עבדו מעולם על מידותיהם. שלא מבינים מהי השלטת השכל על הרגש. שאין להם מושג שעבודה על המידות קשה היא בכל עבודה אחרת, זה לא מגיע באופן טבעי. רק אנשים מורמים מעם, כמנהיגי העיר, יודעים לקבוע אם עת לפזר או שמא לאסוף. אותם רגשניים המחלקים צדקה בלי איזון ופלס, הם היפך המידות הטובות וגרוע מכך.

לא קל היה לשומרי השלום לבצע את מלאכתם. לא בשל חוסר שיתוף פעולה מהציבור, אלא בשל העובדה שלתפקיד נבחרו נקיי דעת בלבד שדעתם יפה. אנשים שתמיד דיברו על חשיבותם של מידות טובות, לא מהמצטרפים החדשים, שקפצו על העגלה. לאנשים אלו, קשה היה לחתוך בבשר החי. אבל ההכרח לא יגונה.

ישבו האנשים שבעה נקיים על כל שם, ישבו הם בצום מידי יום בו ביצעו את תפקידם. אבל ביצעו. גלגלו בזפת ונוצות בכיכר העיר, כל פושע נאלח. גירשו מהעיר את אותם משמיצים חסרי כבוד. השפילו בכל דרך, את המוחים על חינוכה של העיר. ניקו את העיר מבעלי תאוות שליטה וכח שניסו להוות אופוזיציה לטוב.

המלאכה לא הייתה קלה, הם נקרעו מבפנים. אבל ההכרח לא יגונה. טובת הכלל. אחרי שסיימו עם הרשעים הרשמיים, פנו לנכש את העשבים השוטים מן הכרם. הלשנות וחרמות, היו דבר שבשגרה. צוות בודקים מנוסה חקר כל תלונה לעומק, כל מי שנחשד בהשתייכות למרדנים, נופה וסונן עד דק.

פעילות משטרת השלום בשטיבלעך ובמקומות הומי אדם, גילתה בעיה אקוטית, זליגת כספי צדקה החוצה. מתברר שערים אחרות מנהלות קמפיין כאן בעיר כדי לממן את העניים שלהם. מלבד זאת, נוכלים שלא יצליחו לקבל פרוטה בעירם, יחד עם אנשים שקונים בכספי צדקה חומרים נרקוטיים

וגרוע מכך, מגיעים לעיר אוספים כסף בתמימות, והתמימים נותנים. עניי עירך קודמים! פסק חתום ע"י ראשי וחכמי העיר קבע, כי אין לתת לעניים לא מוכרים שאין לדעת מה מצבם הכספי האמיתי, וודאי שאין לתת לעניים שאינם עניי עירך, חוק בל יעבור.

בינתיים לא שקטה הוועדה על שמריה. תחת הכותרת "תנו להם חכות, אל תתנו להם לחכות". החל מבצע הסינון הגדול של האביונים. בזכות איחוד קופות הצדקה ומחקר מעמיק, התברר שהעניים מתחלקים לשתי קבוצות. חד פעמיים וסדרתיים.

חד פעמיים: אלו שזקוקים לעזרה נקודתית בשל בעיה ספציפית, לאלו יש לדאוג באופן מלא.

סדרתיים: אנשים המטילים את עצמם על הציבור בקביעות. לאלו, נתינת צדקה, לא רק שלא מועילה, היא גם מזיקה. במקום לגרום להם ללמוד מקצוע, לנהל לעצמם את החיים. הצדקה מסלילה אותם לחיי עוני ומצוקה. לאלו יש לספק חכות, בשום אופן לא דגים, או לחם, או כל דבר אחר. במשפט אחד, "אין מתנות-אין אביונים".

היה מי שהתקומם, היו שוטים שלא זכו להבין. אבל ראש העיר הסביר זאת במאמר ארוך בפתחו של העיתון הנפוץ בעיר. כותרת המאמר המכונן הייתה "על הדבש ועל העוקץ" בגוף המאמר טען ראש העיר שזו מלכודת דבש. אנחנו מספקים לעניים דבש, מסלילים אותם לקצבאות, והסוף? עוקץ. הם משעבדים את עצמם לקבלה. לא מסוגלים להתקדם, מחשש הפסד הפרוטות אותם הציבור זורק להם. אנחנו רומסים אותם, אבל בחיוך. זה חיבוק דב.

החיים בעיר התנהלו סוף סוף. אנשים נהיו טובים יותר, איכותיים יותר. בעלי מידות רעות מוגרו ביד קשה. מנהלי מוסדות שנחשדו במידות רעות, הושלכו אחר כבוד. מורות שגערו בתלמידות שלא כדת, מצאו עצמן בבית. דוברי לשון הרע נודו מכל קרן רחוב. משטרת השלום עבדה שעות נוספות, בהתנדבות מלאה. הכל למען השלום. מעולם לא היה שלו כל כך על פני אדמה.

ואז קרה האסון, מקרה בוחן שראשי העיר החליטו להפוך לדוגמה. הוא, מהגר עבודה, או מסתנן, איך שתרצו לקרוא לו. היא, אזרחית סוררת. הוא, בלי אישור ובלי בדיקה, בלי פניה לרשויות ובלי סמכות ביקש נדבה. היא, בלי לחשוב עליו ועל הציבור, בלי להבין את הנזק ארוך הטווח שהיא גורמת לו ולכולם, נתנה לו. יציבות העיר התערערה.

ממנו אין מה לתבוע. הוא לא חלק מהמרקם, נטע זר שיש להוציא. אבל היא? הייתה אמורה להבין! לה צריך להסביר, אותה צריך לחנך.

אז חינכו. הראו לה מהי מלכודת דבש, דאגו שתבין מהו עוקץ. שתחוש על בשרה מה עשתה לאחרים. שתפסיק להיות אגואיסטית, ותתחיל קצת לחשוב על אחרים.

ואז, דווקא אז, כשהחיים היו מושלמים, כשאדמה הגיעה לתיקונה, הכל התהפך. יחד עם סדום, עמורה וצבויים, לא נותר דבר מאדמה. "דודי ירד לגנו ללקוט שושנים", אין אנו יודעים חשבונות שמים, כנראה הם לא נלחמו מספיק.

מלאכי אלוקים - לדמותו של בן תורה

ערב יום הדין ה'תשפ"ה

בימים נחמדים אלו, ימים בהם עסוקים כולנו בפשפוש ובירור, ימים של חשבון נפש ופעמים דכדוכה של נפש. ימים של פקפוק, לא באחרים לשם שינוי, אלא בנו. הגיע גם זמני לפקפק.

תקפתי רבים בדבריי. הגיע להם, אין מה לומר. אבל לא הגיע לכם. הצגתי מצג כביכול הטובים הם רעים בתחפושת, והרעים? הם פשוט רעים. ובין שלל הנבלים שארגנתי, שכחתי דמות אחת: האיש הטוב, אוהב התורה. שכחתי את האברך הקלאסי.

מאחר ודברי ביקורתי כוונו בעיקר למגזר הליטאי ולו מפני השתייכותי, אף דבריי כעת מכוונים אליו. על דמותו אני מדבר. מבלי להפחית או להגדיר מקומות אחרים.

אתאר לכם את בית הכנסת שלי, את האנשים עמם אני מתחכך יום יום ובשבת. אם חשבתם שעליתם עליי, אם בית הכנסת שלכם קורם אותיות ותווים מול עיניכם. יתכן וזיהיתם אותי, סביר יותר שבית הכנסת שלי אינו ייחודי, כך נראים חלק גדול מבתי המדרשות בארצנו. אתאר לכם בית מדרש קלאסי.

כן, אין בית מדרש בלי זה שיושב בפינה כל היום, אבל כ-ל היום. שחרית בשבע ויציאה בחצות ליל. אם תהיתם, הכרית מתחת לספסל האחורי שייכת לו, הוא ישן על ספסל עשרים דקות מידי צהרים.

זה האברך הנמרץ שמארגן את הכולל ערב, ורוב היום מתקתק על מחשב. ומידי שנה "תיקון" מהמאפיה הסמוכה נוחת בבית הכנסת, לרגל הקונטרס בואכה ספר החדש שהוציא. כסף לא יצא מזה, הוא מפסיד על כל עותק, אבל מי יכול לעמוד מול החיוך הזורח שלו, כאשר הוא נכנס עם ערמת הספרים והרוגעלך.

זה עשרות האברכים שאין להם שקל מיותר, באמת שאין להם. אבל כאשר הוא נכנס עם הערימה, ניגשים כולם ללחוץ לו יד, וקונים בזה אחר זה את הספר, כי איך אפשר שלא. מישהו הוציא ספר חדש.

זה עשרות האברכים שאין להם זמן מיותר, באמת שאין להם. אבל כאשר הוא נכנס עם הערימה, הם קוראים חצי ספר בעמידה, עם רגל אחת על הספסל ומרפק על הסטנדר, כי איך אפשר שלא. ספר חדש יצא.

זה הדרשן בליל שבת, שמדבר על חשש מחמר במעלית שבת כאילו זה מעניין מישהו.

זה הצעקות שעולות בבית המדרש כאילו זה אמצע קבינט המלחמה ביום ממש גרוע, כי עשרות אברכים כאן מעניין אותם מאוד! מחמר במעלית שבת. כל התורה מעניינת אותם. שלא נדבר על

המעגל אחרי מעריב סביב הדרשן, כאילו אין מרק מבעבע על הפלטה.

זה האברך הצעיר שיושב בספסל השני ולומד בלי הפוגה. וכל בית המדרש יודע שאותו אפשר לשאול בכל מקום, ואני מתכוון לכך, בכל מקום! בבלי וירושלמי, ראשונים ואחרונים, מברכות עד עוקצין, הוא בקיא בכל הסוגיות ובעיון. בלי תמונות ובלי הסרטות. חשבתם שרק לכם יש כזה בבית הכנסת? יש גם לי, הוא לא לבד.

זה המודרני שנשוי עשר שנים ויש לו ארבעה ילדים. הזקן שלו לא ממש יורד על פי מידותיו וגם השרוולים בחולצה שלו גבוליים עם המרפק. והוא מסתובב הלוך ושוב שעות, מנסה לפצח ר' חיים. קדימה, אחורה, ושוב קדימה. לא מוותר לעצמו, לא מוותר לר' חיים. והחיוך שלו כשהוא מבין כל כך מסנוור, שאי אפשר לזהות אם יש לו זקן.

זה הגבאי הנמרץ שעסוק במאה דברים שונים, וזה רק מה שידוע לי. אבל את ההתרגשות שלו כשהוא מדבר על תפילין אי אפשר להחמיץ. ראיתם מישהו מספר על הנופש שלו בשוויץ? על הנופים המרהיבים? על הסקי? תכפילו באלף ותשמעו אותו מספר על חיתוך השי"ן בתפילין החדשות שהזמין, על האפשרות לעשות ט"ז ורמב"ם יחד. על הבתים מאכער שהשיג, ביותר משליש לכל הדעות.

זה הבריסקער המעניין שלא זז מבית המדרש. אסור לדבר על רמב"ם בקדשים בקול. במחשבה שניה, אסור לדבר על רמב"ם או על קדשים, לא תעבור דקה והוא ינחת לצידך עם משנה סדורה בסוגיא שעליה אתה מדבר, כולל דיוקים ברמב"ם והתקפה על נוסחת רמב"ם פרנקל. הכל בעל פה, אם זה לא היה ברור.

זה איש העסקים שיושב כל יום עד עשר וחצי בבית המדרש, כי את היום פותחים בלימוד. באלול הוא נשאר עד אחת עשרה וחצי, למה? ככה. הוא לא הסביר ואיש לא שאל.

זה מי שלמד ראש השנה במשך שנתיים. עם חברותא, בעיון. יום יום. זה לא היה לו קל. ובסוף הוא עשה סיום ענק. וכל השאר, אלו שמסיימים ראש השנה בשעתיים, ישבו אצלו שעתיים, כי הם מעריכים באמת, את חברם לספסל.

זה אותו אחד שיצא לעסקנות, קנה מכשיר חכם, התברג לאט לאט בצמרת. ואז יום אחד, עזב את עבודתו. אחרי שבוע זרק את המכשיר והתיישב בבית המדרש. בלי כולל, בלי מלגה, יושב סדר א' וסדר ב' עם חברותא, לומד ברציפות, כי זו ברירת המחדל שלו.

זה הבן אדם עם הבן הנושר. יותר נכון החצי בן אדם עם הבן החצי נושר. זה הבן הבכור ומאז הוא צל. אבל עדיין בשמונה בבוקר בעזרת הנשים כשאיש אינו רואה, יושב רק הוא והסטנדר ולומד ולומד ולומד.

זה ראש הכולל סדר ב' שמחביא את הפראק ברכב. לא נעים להיות ראש כולל, תן לו להיות רוב היום אברך. חד מן חבריא.

זה האברך עם שנים עשר ילדים, הגדולה בת חמש עשרה. מגיע מידי יום בחיוך נצחי, פותח את הגמרא ופשוט שוקע. לפעמים אתה רואה אותו בסדר א' בגן המשחקים הסמוך, מנדנד עגלה הלוך ושוב, אותה גמרא בידו, שקוע.

זה המתל"ץ מהישיבה שבחיים לא חשבתי שיצא ממנו משהו. ראיתי אותו בבית החולים מלווה את

אשתו. הוא לא ראה אותי, העיניים שלו היו עמוק בתוך גמרא פנינים. מה לו ספסל בכולל או כיסא מרופד בבית חולים. הגמרא היא אותה הגמרא. אולי זו שמירת העיניים, אולי אין לו זמן פנוי להסתכל.

זה החבר הטוב מהישיבה שפגשתי אחרי שלש שנים. ומה המשפט השני שלו? תשמע שאלה טובה. היה לו נייעס מעניין לחלוק, זה הנייעס שלו. (זו באמת הייתה שאלה טובה).

זה האבא שלומד מידי יום עם שלשת ילדיו. אחרי עשר שעות לימוד, מתיישב עם ילד אחרי ילד, בסבלנות, כל יום. זה גם הילדים שמגיעים ללמוד עם האבא אחרי יום מפרך, אבל זה נושא אחר.

זה האיש ששקוע כל ימיו בתורת הגר"א. תדבר איתו על הפירוש על ספרא דצניעותא ועל ביאור הגר"א לשו"ע, והוא ידבר איתך באותו גישמאק. ויותר מהחידוש בבקיאותו בספ"ד, גדול החידוש בבקיאותו בכל ס"ק בביאור הגר"א על השו"ע.

זה מעריב בליל שבת, כאשר כמעט כל אחד שמסיים שמונה עשרה פותח מיידית את ספר הקודש הקרוב ביותר. וככל שהרב מאריך כך יותר אנשים עומדים בדממה ושקועים בשו"ת כלשהו או גמרא מזדמנת, כולל החזן כמובן.

זה אנשים שקשה להם לוותר בחזרת הש"ץ, הם מעיפים מבט בספר. במבט אשם, סוגרים אותו מהר. אבל היצר מתגבר עליהם. התורה מגרה מידי, הם לא מתאפקים.

זה חדר קפה שקשה להכין שם קפה. הגיוני לגמרי ששני אנשים עומדים שם עם כוסות קפה שהיד מזמן לא סולדת בהם ומתווכחים על גדרי כלי ראשון. הגיוני לחלוטין שמי שרוצה קפה עכשיו לא מבקש מהם לצאת, אלא יחזור עוד כמה דקות.

זה החייכן עם הזקן המדובלל שאוסף את הילדים מידי שבת. מוסר להם שיעור, מדבר איתם בלימוד, אוסף שקל לשקל כדי לעשות להם עוד סדר ועוד סדר. כל זה בתענית דיבור, הוא לא מדבר בבית מדרש.

זה הגבולי עם השעון החכם, שבעצם לא ממש פותח ספר. אבל נותן לכולל את המעשרות כי תורה זה הכי חשוב בעולם, פעם ביומיים הוא מגיע לחצי שעה, כי איך אפשר בלי לפתוח ספר.

זה החוצניק שאתה לא מבין למה עלה לארץ, ולמה הוא רובץ בבית המדרש. עד השניה שדיברת בלימוד ספסל מאחוריו, ופתאום גילית שמה שתלמד בעשר השנים הבאות הוא הספיק כבר לשכוח. כלומר, לחזור על זה שוב ושוב, אז לא ממש לשכוח.

זה המציאות שאם תלך בין הספסלים ותמלמל אז מה הפשט ברשב"א, תוך שתי דקות ישאל אותך מישהו "איזה רשב"א?" וכן, תקבל תשובה, אם לא ממנו, אז ממישהו אחר באזור.

זה הצנום הזה שמגיע לנץ בשבת עם בנו, והולך הרבה אחרי המנין האחרון, איפשהו שש שעות אחר כך.

זה העובדה שלא תתפוס שלשה עומדים ומדברים על נאסרללה, מקסימום על חובת השתדלות בירידה למקלט וגם זה בצנעה. לעומת זאת רק תזכיר מוני מים דיגיטליים וכבר יש ארבעה באמצע ויכוח.

זה האברך שמשלם צהרון לבת שלו, לא בגלל שיש לו כסף מיותר. אלא בגלל שיש לו חברותא בצהריים, הוא לא יכול ללכת. מנחה, סנדוויץ', ווייטער לערנן.

אני יכול להמשיך עד אין קץ, לא סיימתי רבע בית מדרש. כל אחד הוא סיפור, כולם כאחד הם אור. אפשר למצוא חסרונות בכל אחד. לחפש את האפלה שמכסה את האור. את נקודת האמת שבתוכו שאינה שלימה.

אבל כל אחד, כולם, כולנו, גם אם בחרנו מידי פעם ברע. גם אם סטינו. אבל בשני הדרכים שלפנינו, בבחירה הגדולה, בחרנו בטוב. עדיין בוחרים בטוב.

מבקש אני מחילה ממעלתכם. מבקש מחילה מכל מי שנפגע מדבריי. מבקש מחילה מכל מי שדבריי פגעו אצלו בערכם של בני התורה. מבקש מחילה על דברים שאף אם היו צריכים להיאמר, אף שאמשיך בעז"ה לכתוב מעין אלו, לא היו צריכים להיכתב בלי ההסתייגות הנדרשת, בלי ההבנה המוחלטת, על מעלתו של אציל הבריאה, לא רק בשמים, אלא גם כאן בארץ בעיני בשר. על אורו של מי שנקרא "בן תורה", בכל שום וחניכה דאית להו.

לדמותה של "קהילה" (קהילת חזו"א)

נכתב לבקשת כמה מבני קהילת הגרח"ג, אין לי אחריות על התוכן לטוב ולמוטב.

לא סבלתי אותו, לא הייתי מסוגל לראות את זה.

חסון, גבוה, שחור שיער, פאות רחבות, כיפה יבשה, חליפה על הכתפיים, הולך נינוח כאילו כל העולם שלו, כשאין לו כלום. בטוח שהוא מרכז העולם.

אין מה לומר, הוא פותח ספר. אבל למה הוא חייב לחקות את הגימ"ל של החזון אי"ש גם כשהוא תולה פתק של השבת אבדה? נס שהחזון איש לא נהג לחטט באף, לא הייתי עומד בעשרות מחטטים מולי.

לא הכרתי אותו אף פעם, לא הרגשתי צורך דוחק להכיר, מובן בהחלט. משום מה גם הוא לא הרגיש צורך להכיר אותי, זה כבר פחות מובן, בכל זאת נזר הבריאה.

יום אחד נפגשנו, זו הייתה שיחה מרתקת, לי לכל הפחות. מתברר שהוא מכיר אותי טוב מאוד. לא רק אותי, יש לו דעות מוצקות על הצד שסבא שלי הצביע אליו בבחירות לעיריית בני ברק עוד מהזמן שבני ברק הייתה מושבה. דעה חריפה על כל רב בלי צורך להזכיר שהוא מדבר על הנכד כמובן ולא על הסבא הגדול. בקיא בפוליטיקה הפנים חרדית יותר מכל מי שאני מכיר, רק שהוא קורא לזה פוליטיקה, במקום השקפה. איש מוזר.

נו, נרגעתם. נייסן קלאסי, בעל מחלוקת אם נדבר במילים של בית מרקחת. איש מדנים, אם נרצה להשתמש בסלנג "שלהם". תופתעו אבל לא. כלומר, לא במובן שאנחנו תופסים.

איפה תמצא מישהו שהמחשב שלו עמוס בתיקיות, מברכות עד מקוואות? (אם לא תקופת ה"פנקסים" המחייבת לא היו מוכרים שם עטים, הם היו עוברים מצבעי גואש למקלדת) ברור שתמצאו, בכל מקום תמצאו. אבל איפה תמצאו קהילה שזה נדרש, שהוא לא משהו חריג. איפה תמצא מישהו שגדוש בביקורת כלל ציבורית, אבל כפוף לרבנים שלו יותר מבעלזער מצוי? והשקיעות בתורה? מדהים. זה לא רק לשבת וללמוד, או יותר מדויק לשבת ולכתוב. זה לחיות את הסוגיא כדרך חיים. להבין שאם אתה לא שם, אתה לא שייך. אתה לא בעניין. אין מעמד אחר, אתה עסקן, אז אתה אפס. אלא אם כן אתה חי בלימוד.

אז נכון, חלקם חופרים על קידוש החודש וקו התאריך, זה באמת עובר כל גבול (אחזתם את משחק המילים? חזק). אבל זה לא בגלל שהם לא יודעים את כל השאר, הם פשוט לא מדברים על זה איתכם משום מה.

מכירים את הבדיחה על החזונאישניקי"ם? יש שתי קבוצות שמחמירות מאוד. בריסקערס וחזונאישניקי"ם. ההבדל הוא שהבריסקערס משלמים על החומרות שלהם, החזונאישניקי"ם עושים

מהם כסף. בזמן שבריסקער יבחר אתרוג, החזונא"ק יקים גנרטור. אז זהו שלא ממש. הם ישקיעו כל מה שנדרש, אבל הם לא רואים ערך בעצם הוצאת הממון, בשונה מפלגים אחרים. יעדיפו להרוויח אבל יסכימו להוציא כל סכום. מלבד זאת ואולי הא בהא תליא, הם לא מתעסקים עם חומרות נפוצות. הוא יכול להחמיר אם יצא לו באופן אישי שיש מקום לחשוש, אבל בהחלט לא בגלל שהוא צו"ל. הוא לא מלקט חומרות מהגורן ומן היקב. תקרא לו מחמיר הוא ממש ייעלב (אם הוא היה נעלב מזרים). יש להם עיקר הדין, רק שזה לא עיקר הדין שלך.

אין אצלם מובן מאליו, אין מה ש"כולם" עושים, במובן של כל הציבור החרדי. מבחינת חזונא"ק נופש בצפת או באנטרקטיקה הצפונית שווה מבחינת מקוואות למשל, בשניהם אין. פשוט אין. לא שהוא בדק את המקוואות בצפת או באנטרקטיקה, אבל אם אין רב "משלנו" אין מי שבנה מקווה. מקווה לא נברא מפיצוץ.

זה לא קל שלא תחשבו. להצליח לחנך ילדים שטלטול שלא לצורך בחול המועד זה פשוט אסור (לא ידעתם את זה, אה? בלי לחץ, גם המאירי לא) הם לא גרים במדבר, יש להם שכנים. זה מחייב מבט מסוים על האחרים, כמו בכל עיר מעורבת. אתה לא רוצה שהילדים שלך יחשבו שהשכן עם הזקן הארוך מלמטה הוא גוי, אבל אתה רוצה שיבינו שלא כל מה שחרדי עושה הוא נכון בהכרח. יש מחירים, והם משלמים אותם בשמחה.

דמיינו את עצמכם כל חייכם בתוככי עיר דתית חמודה כזו, הרבה אנשים שרוצים להתנהל נכון אבל בורים להחריד. משתדלים לעשות את מה שצריך, אבל במבחן התוצאה? פחות. זו המציאות מבחינתם.

שחרית בשטיבלעך? בתנאי שאין בספר תורה צד"י הפוכה, (למעוניינים, בחדר האמצעי בפא"י דסלר ספר התורה עם צד"י ישרה, שמחתי לעזור). מנחה בשטיבלעך? מה רע ביחידות עם תפילין.

בשר? אם לא מלחת במו ידיך, אין. חכה לשחיטה הבאה. כאילו אתה שליח חב"ד בניקרגואה.

מקווה כלים? רק אצל רוטנברג, או שתשתמש בחד פעמי (חוץ מתבניות אלומיניום כמובן, הם צריכות טבילה תמיד. או פשוט לקנות טיטניק במכירה פרטית, לא בחנות ח"ו. יש חברה כזאת, באמת). לא לשכוח לפני הטבילה לקנות כפית שהייתה בבעלות גוי מיוחס עד המדתא, כך שהיא בודאי חייבת בטבילה. ניתן להשיג אצל...

מפגש משפחתי? אם לא כולם מ"הקהילה" (זה אנ"ש בחזונאיקית מדוברת), אין לאכול. כלומר, אפשר לעשר ולאכול חלקית אם זה לא בשרי, אבל צריך הרבה הכירות עם המטבח המארח, ובלי הקינוח שהביא המודרני שאוכל ארבעה הכשרים במקום שניים. אין כבוד הבריות, ספק דרבנן, הוא יפגע, אני רעב. גם אתה לא היית אוכל רבנות בגלל תירוצים כאלה. וזה בלי שנת שמיטה, שם לא צריך לעשר, אבל בהחלט אסור לאכול, גם לא חלקית.

פיצה? תשכחו מזה, גם אם נפריש חלה, ונעשר לבד, עדיין צריך רסק עגבניות של פרי ניר דווקא. על זה אין הכשר. זה גם לא תרבותי, בדיוק כמו שסבא שלך לא יזמין פיצה, אבל לא צריך להגיע לזה.

רוצים לצאת לשבת לצפון? מעולה! רק אל תשכחו את כ-ל האוכל. אין לקנות בשר במרכול כלשהו (שחיטה ומליחה פרטית), דגים במנדיס (מי בדק את הקשקשים של הדג) או כל מוצר אחר שמכיל ירקות עלים (אי אפשר לסמוך על השטיפה שלהם), צריך לדאוג לזה מראש. אה, אל תשכחו לבדוק

את החשמל, אתם מבינים שלהיות בחושך כל השבת זה לא משהו. את בית הכנסת הקרוב לא קריטי לבדוק, זה לא שתוכלו ללמוד שם, אין שומר. בעצם כן קריטי, צריך לבדוק את הספר תורה, ואם יש נביא כמובן. את המים תביאו איתכם, או שתמלאו גיגיות לפני שבת. זה לא שיש דוד שבת על הגג של הצימר. מה לא עושים בשביל לנוח.

זה לא רק הכשרות, הקפדה יוצרת מובדלות, אין מה לעשות. אברך מהקהילה שיבלוס טשולנ"ט ליד הבר בחתונות, לפרא יחשב. אולי זה כשר, אבל זה מסריח. לא עושים דבר כזה. לא מוודאים שהכל בסדר, מעשרים את מה שצריך, וכל זה כדי לאכול חתיכת קוגעל. זה פאסטניש"ט.

נתקעתם פעם עם עננות גבוהה במוצ"ש בלי אפשרות לקדש את הלבנה? רקדתם במנין מאולתר אי שם ביום שלישי טרום ט"ו לחודש? תוכלו לראות את זה בכל חודש ליד בית המדרש, רק שלא בי"ד אלא בג' לחודש. כך הם נוקטים שעיקר הדין. זה שכלל ישראל נוהגים אחרת, זה לא עניינם. בעצם לא ממש, ריקודים בטובים מאורות אין שם.

זה כל סעיף בהלכה. אם כתוב צריך לעשות, בלי תירוצים. גם בלי תירוצים טובים. מים אמצעיים אתם נוהגים? תבררו מה זה. גם הם לא "נוהגים" זה הלכה אז הם עושים.

משכנתא יש לכם? אולי אפילו חתמתם בנדרים פלוס על היתר עסקא פרטי. אם אתם רוצים להבהיל בנקאי ספרו לו שחליפה ארוכה וכיפה יבשה מתקרב לסניף. הם מכבים אצלם בסיוטים, (הסתייגות, יש הטוענים שלא כ-ל כיפה יבשה הוא מפלצת שטורפת בנקאים, זה יותר זן הברטלר ודומיו. יש הטוענים לעומתם כי מתחת לכל כיפה מסתתר טורף פוטנציאלי. מאמר זה נועד להיכרות כללית, בלי להיכנס לדקויות).

ושוב, זה לא מגיע מ"ככה נוהגים", הם לא מתעסקים עם מנהגים וחומרות, כל אחד צריך להבין שזו ההלכה. הרף הנדרש מאברך ממוצע גבוה. אחרת הוא לא בעניין. וכשהסטנדרטים גבוהים, התוצאות גבוהות. אם מלמדים מסכתות מסדר קדשים וטהרות בחיידר (במכינה לישי"ק אם נרצה לדייק), יהיו ילדים שידעו אותם כשיתבגרו. גם אם לא כולם מגיעים לרף, עצם זה שהוא גבוה מושך את כולם למעלה.

יש תוצאה נוספת לכך שאין כאן מנהגים. לא כל מה שנכתב כאן מוסכם. למעשה כמעט כל מה שנכתב כאן לא מוסכם. יש שלא יקפידו על צד"י הפוכה (בכל זאת הרמב"ם מתיר לקרוא בספר תורה פסול), יש שלא יקפידו על מקווה אצל רוטנברג. פלוני יסתמך על היתר עסקא, ואלמוני יקדש את הלבנה במוצאי שבת כאחד האדם. בוולפסון נוטלים מים אמצעיים, ברב אסי פחות מקובל. זה שככה פלוני עושה לא מחייב את אלמוני. בשביל זה יש סוגיות ללמוד והחלטות לקבל. וכמובן מאליו, רובם לא ינייסו איתך על פוליטיקה חרדית, גם אם תאיים עליהם בעינויים. האם הם יודעים? אולי. האם הם מדברים? לא.

לא אכנס כאן לעומק החלק האפל של חוסר מוסכמות. רק אציין שטלפון עם הודעות הורחק מהקהילה לאחרונה ממש. נצרך בשביל זה מאמץ סיזיפי ועדיין זה לא נגמר. הם לא ראו את עצמם מחויבים לטלפון כשר, אז מה אם כולם חתמו על כך. "הרב" לא חתם. לשבחם יאמר שהם מנסים להתמודד עם הבעיה.

אם יש משהו שמחלק באופן בוטה בין ה"קהילה" ובין שאר החזונאיקי"ם. לא שמישהו יודה שיש

חילוק או שיש דמיון כלשהו, זה הכפיפות ל"רב". זו תופעה שיש לה אח ורע, אבל לא בטיפוסים מסוג כזה. קל למצוא הערצה ודביקות ברב. קשה למצוא את זה אצל ציניים וביקורתיים בעלי כיפה יבשה. הם האחרונים שהייתם מדביקים להם קפיצות ב"שורות". אבל כמו בכל דבר, הם לקחו את זה עד הקצה. באומן במניין של שיינר לא מוחאים כפיים, כמו במוצאי שמחת תורה ב"בית מדרש" כשהרבנים רוקדים באמצע.

איך זה יתכן? היסטוריונים יסבירו לכם ששורשי המשפחות הנ"ל חסידיות. אנתרופולוגים יספרו על הצורך בהתבדלות שיוצר מעמד נעלה למנהיגים המקומיים. יש הטוענים שמדובר בהערכה לתורה, לדעת תורה, והביטוי הוא ביחס לרבנים. בשונה מקהילות אחרות שמקדשות את דמותו של הרב עצמו. הבוחר יבחר, גם הם עצמם לא ממש בטוחים.

שלא תחשבו, כמות הזרמים שם, מביישת את לבנון. כמה שמות משפחה אתם מכירים מהציבור הזה? כל אחד הוא פלג, רובם יותר מאחד. מה ציפיתם מקהילה שמשפחת נדל, כל הברטלרים, גריינמן למשפחותיה, הבויערים, פוזן עם כל ה"דעות", רוטנברג, מייזליש, שפירא, שמידל, שלא נדבר על הנספחים כדוגמת כל רבני ענבל, חלק ממנה.

תחשבו על זה, קבוצה של אנשים מוכשרים, שמצד אחד מחויבים לשמרנות עד הקצה, מהכיפה ועד השמידל. אבל מצד שני מחויבים לפתיחות מחשבתית מוחלטת, מפתיחת סוגיא מאפס בלי מחויבות מוקדמת, ועד הרב שמואל נדל. מה נראה לכם יקרה שם? תוהו ובוהו הלכתי? מחלוקות קיצוניות? חוסר הסכמה בוטה? יש שם הכל. לא מאמינים? תשאלו שניים ביחד אם הם מעשרים בשבת עם תנאי, ומה דעתם על צורת האותיות. יש להם דעה מוצקה ורועמת, מאוד רועמת.

זה לא רק בהלכה, זה בגישה לחיים. ממשפחות שלא יאכלו במבה כי זה מתועש. עד משפחות שאיך נאמר, יאכלו במבה ועוד כמה וכמה דברים. אם תנסו להציע שידוך בין בת למשפחת פוזן ובן למשפחת גריינמן סביר (לא לקפוץ עליי, יש מקרים חריגים) שתשמעו מהצדדים שהמנטליות לא מתאימה. כאילו הם הגיעו מרוסיה והצד השני מהמגרב. לא שהם מסוכסכים, המנטליות לא מתאימה.

אבל בדבר אחד הם מאוחדים, בשקיעות בתורה. בהיקף התורה. באהבת תורה. בעמל התורה בפשטות, בלי לחפש סברות נוצצות, או ניצוצות בכלל. על גבעת סלבודקא כולם לומדים יחד, בשונה מגבעה אחרת.

אם נרצה לדייק יותר, הם מאוחדים ב"מחויבות לאמת", לחיים בלי עיגולי פינות, ללימוד תורה בלי עיגולי פינות. מה התוצאה? מהי האמת? כל אחד והאמת שלו, אבל הכבוד ההדדי קיים, כי כולם יודעים שגם השני הולך עם האמת עד הסוף, הוא פשוט תופס אותה אחרת.

האם הם חלק מעולם התורה הליטאי? תלוי איך מסתכלים על זה. חשוב להם ההלך ילך של עולם התורה, הם קוראים אהלי שבת/טהרות/זרעים/קדשים וכן הלאה. ספר חדש תופס את תשומת ליבם. אבל שאר העולם, עולם התורה או העולם הכללי, לא ממש מעניין אותם. אם מאוד חשוב לעולם התורה, הוא יכול להיות חלק מהם.

אז האם חשוב לי להכיר אותם? אני לא משוכנע. אבל עכשיו הבנתי למה להם לא חשוב להכיר אותי.

נ.ב אם אתה מהקהילה וקורא את זה, אתה ברגע זה מבצע תנועת ביטול בידך ופולט "בורות

מוחלטת, הוא לא מבין כלום". לא ציפיתי ממישהו מאנ"ש להגיב אחרת.

דמים בדמים נגעו

ר' יוסף אוי הייליגע ר' יוסף, יהודי קדוש היה ר' יוסף איש אשכולות ורב פעלים. מדקדק במצוות ואוהב את התורה ולומדיה ראש וראשון כל דבר שבקדושה.

תיכף בשבת מברכין תמוז חרד חרדה גדולה מקול הקורא תמו"ז שהלא ראשי תיבות הן זמני תשובה ממשמשין ובאין, מיד משמש בכיסו והלך למרתפים המובחרים ביותר לרכוש הדס הראוי לבני מלכים. ואף שכל ישראל בני מלכים הם, מלכים הם קרויים אבל המלכים אינם קרויים ור' יוסף דנן היה לכל הדעות המלך.

אל תטעו חלילה, לא היה הוא מסוג האנשים שיהדותם מסתכמת בלולב מנקר עיניים ושופר מנקר אוזניים. ר' יוסף שלנו אהב את כל המצוות אהבה שלימה, דקדק וחיבב גיפף ונישק כל מצווה שעלתה בידו, כולם היו בניו. אך כמו בכל משפחה, כל הילדים שווים אבל יש את הילד ששווה יותר. אצל ר' יוסף צדקה הייתה הבייבי שלו, המוז'יניק שלו, הבכור שלו, המצווה ממנה נחצבה שורש נשמתו.

מספיק היה להעלות ליד תנוך אזנו המידלדל של ר' יוסף את המילה מגבית והוא יזנק כנשוך נחש. מידי מוצאי שבת נצפה ר' יוסף עומד לו עם סטנדר בזווית אסטרטגית בכניסה לבית המדרש, חוסם חצי מעבר ומעביר ראשון ראשון. כל החפץ לשוב לביתו אחר התפילה נאלץ לחתום על הוראת קבע נאה למקרה החמור של השבוע, כשר' יוסף מסביר בלהט למה מקרה כזה עוד לא היה. שבעה ילדים שהקטן ביניהם עוד לא נולד ושני ההורים נספו בתאונת רכבל מחרידה. גר צדק שמתחתן עם עולה חדשה מקונגו. אשת שאלים לשעבר שמתחתנת עם אסיר חף מפשע. ר' יוסף התעלה על עצמו מידי שבוע.

אך סוד אפל אחד החזיק ר' יוסף עמוק בתוך כרסו ההדורה, סודו היה נערוון. ר' יוסף ידע שמעשרות זה חוב, אפילו לא חוב קדוש פשוט חוב, זה לא כסף שלך זה של הקב"ה. גם חומש ידע ר' יוסף שהוא לא דבר שאפשר לזלזל בו, מי לא רוצה פרנסה ברווח? מי לא רוצה להתעשר? הכל תלוי בחומש הלז, איך אפשר להקל בזה ראש.

על כן חיפש ר' יוסף כל ימיו אביון מהודר, לא התפשר על דלפון סוג ג', מך פשוט לא יכול להתקרב אליו, אפילו דל עם פיטם לא היה ראוי בשבילו. הוא צריך א-ב-י-ו-ן, כזה שמעולם לא שמע על מאתיים זוז, אחד שכל פרוטה תחיה את נפשו כפשוטו ממש, ולא כמו מנהג המנשרים הנתחבים בתיבות הדואר בהם כפשוטו ממש פירושו משהו בין דרש לרמז. הוא צריך בחינת מכלכל חיים לא פחות שהרי הדבק במידותיו כתיב.

אי שם בקום השכונה, גבאי הצדקה השכונתי עת נחת על פתחו מקרה טרם התארגן על קופירייטר וגרפיקאית היה מרים טלפון בהול לר' יוסף, תמיד טוב שנכנס סכום גדול בהתחלה. בייחוד שר' יוסף פנה אליו מספר פעמים ואמר לו בזה"ל "יש לך מקרה קשה תביא אותו אליי", והוסיף רמז דק כקורת

בית הבד "מי יודע, אולי לא תצטרך אחר כך להשקיע בפרסום".

כך התקשר הגבאי וסיפר לו על משפחה שהאם פוטרה מעבודתה בפתאומיות וחייבים תמיכה חודשית קבועה. ר' יוסף התחיל לחקור ולדרוש משל היתה זו עדות החודש והגבאי הוא בייתוסי מפורסם. כמה היא הרוויחה קודם? כמה הבעל מכניס מהכויילל? למה הוא לא יוצא לעבוד? הוא איידים אצל פרידמן? יש שם המון כסף, השוועה שלו בנה לפני שנתיים שתי יחידות על הגג. זה לא נקרא צדקה, כשיהיה לך מקרה אמיתי אל תתבייש, תתקשר.

שבוע לאחר מכן התקשר הגבאי, היה לו אוצר ביד. אלמנה אם לשבעה ילדים, הבעל מת מדום לב באמצע תפילת מנחה, הם גרים בשכירות, הורי האם נפטרו ואף אחד במשפחה המורחבת לא בנה יחידה מעולם.

ר' יוסף גיחך קלות, אנייע אוייצר, אוצר הספרים בקושי. לכאלה יש תמיכה מהמדינה. מידיעה, הרווחה משלמת שם ה-כ-ל. ואם חסר, יש גבירים שמטורפים על זה. כל חתונה של הילדים חסדי נעמי משלמים מהחל ועד כלה, ויש להם ערייבים. הגבאי התערב באמצע הנאום ולחש שאין להם ערייבים, על זה ר' יוסף לא יכול לשתוק. אין להם ערייבים והם מבקשים כסף? על טיפשות אני לא משלם.

גבאי רגיל היה פורש בשלב זה, אך גבאי השכונה מתוקף תפקידו כגבאי השכונה היה נודניק ענק ומעט לץ, הוא קיבל החלטה אמיצה כי את ר' יוסף הוא ינצח. יהיה אביון מהודר בלי בלעטעל קטן אפילו, ושכולו יהיה חסר מכף רגל ועד ראש, זה יהיה קשה אבל זה יהיה.

כך מידי שבוע הקדיש הגבאי שעה ביום שישי לטלפון לר' יוסף ור' יוסף מעולם לא התחמק, תמיד ענה ושאל, נווו יש כבר אביון?! הגבאי סיפר סיפורים מרגשים על משפחת פרנקרייך מהשכונה, האם חולה בטרשת נפוצה והאב עם התקרחות מוקדמת. אך ר' יוסף הסביר שהוא לא תורם למשפחה שהוא מכיר כיון שאין זה מתן בסתר מושלם. מלבד זאת מדובר במשפחה מהעדה שלו והדבר יכול לגרום לו לערב שיקולים זרים בתרומה, הוא צריך תרומה נקייה שכולה לשם שמיים.

מצא לו הגבאי משפחה הדרה לה ביפן, האב נהרג בעת אכילת סושי כשר למהדרין והאם מגדלת לבדה את שנים עשר ילדיהם שנאלצים לעבוד במכירת ארטיקים כדי לממן את לימודיהם. אך ר' יוסף הסביר שעניי ארץ ישראל קודמים עם כל הכבוד והצער ויש כבוד וצער.

גייס הגבאי את משפחת סוויסה מירושלים המקודשת שמצטופפת במרתף טחוב ושלשה מילדיהם סובלים מחרשות, אחרי שמעליהם התמקם יהודי בשם צדוק הסובל מסינדרום ירושלים וכל היום מתופף על ראשם. אך ר' יוסף הסביר כי הוא חושש שחרש המדבר ואינו שומע הוא שוטה ומי יודע אם יש צדקה לשוטה. מלבד זאת התרעם ר' יוסף, כבר הבהרתי לך שאיני תורם לעדה שלי.

לעדה שלך?? השתומם הגבאי. הלא אתה נוטל אתרוג חזו"א, גנרטור חזו"א, מצות חזו"א, ושיעור חזו"א. "אני נין ונכד לחיד"א" ענה לו ר' יוסף בנחת, והגבאי נחנק לו מעבר לאפרכסת אחר שבלע את לשונו.

גם כאשר השיג הגבאי עניים שעמדו בכל הקריטריונים הנוקשים ולא הפרו תנאי סף אחד ח"ו לא הצליח הגבאי לשבור את ר' יוסף. תבין הסביר לו ר' יוסף, אמנם אני לא יודע למי אני נותן, אבל הכסף עובר דרכך וכידוע גבאי יד עניים הוא, אם כן ברגע שאתה יודע שאני הוא הנותן חשיב כאילו יודע

העני ואין כאן מתן בסתר ממש, לא, אני לא איש של דיעבד. מלבד זאת הוסיף לא נעים לי לומר לך אבל אינך ידוע כאיש נאמן ממש, לא ששמעתי אחרת ח"ו אבל למיחש בעינן. אני לא יודע אם יש כאן 100% צדקה מגו ומבר. אל תיפגע, זה לא אישי, כספי צדקה אתה מבין.

הגבאי המסור שקל להרים ידיים, הוא מעדיף יהודים קצת יותר קאלטערס שנותנים את כספם גם לצדקה לא מהודרת ממש רח"ל, אך אז הפציע הגיג במוחו, סייעתא דשמיא מיוחדת של גבאי צדקה.

חיכה גבאי להזדמנות הקרובה, ואכן, משפחה רגילה בשכונה, לא סיפור מורכב מידי. סתם סבתא צולעת, אב שנפטר, אם תשושת נפש, משהו קלאסי. אבל גם לקלאסיים צריך לאסוף כסף.

כינס הגבאי אספת צדקה כמקובל בנוכחות כל המי ומי. ישבו שם זקני לצד רבני, שכנים ומכרים. ו...אורח הכבוד. מי הוא אורח הכבוד? ר' יוסף כמובן. פנה הגבאי לר' יוסף וביקש לשאת באירוע את המשא המרכזי. לעורר את לב ההמון, לתרום מזמנו למען המצווה.

בירר ר' יוסף בעדינות מי ישב בסעודה והאם בכלל תהיה סעודה, מנקיי הדעת הוא ר' יוסף, לא יושב הוא עם כל אחד. אחר שנחה דעתו מרשימת המוזמנים, אישר ר' יוסף את נאומו, בשביל מצווה נכבדה כזו יתפנה הוא מכל עיסוקיו חובקי העולם.

יום האירוע, ר' יוסף הדור מחלצות פוסע במתינות אל האולם. ואכן לא מאכזב. עומד הוא קבל עם ועולם, מנופף בידיו משל היה טחנת רוח בעיצומה של סופת הוריקן. זועק את זעקת הדל, מסביר במתק שפתיים על חשיבותה של מצווה שאין למעלה הימנה. "להרנין לב אלמנה" (דפיקה) "להרנין לב אלמנה" (דפיקה) "להרנין לב אלמנה" (דפיקה גדולה). וכאשר מסיים ר' יוסף, קרחתו מיוזעת, זקנו מתנפנף, ניגש הגבאי אל הפודיום.

"שמענו את דבריו היוצאים מן הלב של ר' יוסף, אשרי שכונה שיהודי כזה בקרבה. ידוע לכולנו כמה מסור ר' יוסף לכל צרכי צדקה בשכונתנו, חיזוק גדול יהיה אם יצהיר כעת ר' יוסף כמה ייתן למקרה חמור מעין זה".

דממה השתררה בקהל, ר' יוסף עומד על הדוכן עניבתו על כרסו ומגבעתו בידו. ההמון כולו מחכה למוצא פיו. כחכח ר' יוסף בגרונו, ניסה ללגום מכוס המים שהגיש לו הגבאי המסור. פתח את פיו, סגר, ושב ופתח. "מצווה גדולה, בטח, ברור שאשתתף, אתן בלי נדר..." כאן ליבו קרס. לא עמד במעמסה. ליבו הרחום, לא יכול היה לעמוד בצרותיהם של כלל ישראל.

למחרת התקיימה הלווייתו ברוב עם. על מצבתו חקקו, פ"נ יוסל'ה קמצן קדוש.

עובדות מול פרשנות - לדמותו של ויכוח

יובל (במלעיל) הוא בעל תשובה. הוא לא מתבייש בזה, לא מציג את עצמו כדוס גאליציאנר דור חמישי להפרדת הקהילות. פשוט בעל תשובה, גדל כילד חילוני, הניח תפילין בדוכן של חב"ד, לב לאחים משכו אותו לשיעור עם כל החבר'ה, קצת הידברות ברשת, דרשה של הרב אמנון יצחק, וזהו הוא נדלק, היום הוא עם כובע וחליפה ממש כאחד העם.

יובל אוהב לשמוע שיחות חיזוק, יש לו פער גדול למלא. כך מצא עצמו יובל בבית מדרש רחב ידיים אי שם במרכז הארץ לפניו עומד דרשן ונואם בפאתוס, בכל זאת תקופה קשה עכשיו.

מספר הדרשן לקהל המרותק על בחור צעיר יענקי שמו. למד הבחור בישיבה קטנה בחשק רב, אך בבין הזמנים אחד ברגע של חולשה נמשך על ידי חברים רעים מהאיגוד ומכשיר ווייז.

ההתדרדרות הייתה מהירה וכואבת, כך שלפתע למגינת הוריו ורבותיו הופיע יענקי יום אחד בביתם עם אייפון (יותר נכון עם "דומיו" לא היה לו כסף לאייפון).

ההורים בכו, ראש הישיבה צעק, המשגיח סילק, אבל ליענקי ועיניו החלולות כלום לא הזיז. כך מצא יענקי את עצמו בצבא השמד שם התחיל כמג"ג (מקלף גזר גמדי) אך התקדם במהרה ללוחם מהולל.

יום אחד בעת מרדף אחר מחבלים בעוטף נורה כדור רובה בכינון ישיר לעבר ליבו של יענקי, הוא קרס על הקרקע ופונה לבית החולים.

כאשר התעורר אמר לו הרופא ניצלת בנס, הכדור ננעץ באייפון שהיה על ליבך וכך נותרת בחיים.

הדברים ננעצו עמוק בליבו של יענקי, יש לו יצרים אבל הוא לא עיוור, הקב"ה לא שלח לו רמז הוא שלח לו את הפתרון. הקב"ה עצמו שבר לו את האייפון והעמיד לפניו בחירה, החיים והטוב או המוות והאייפון.

כך פנה יענקי היישר מבית החולים לבית הוריו, שם נפל על צווארי אביו וחזר לחבוש את ספסלי הישיבה.

כיום ר' יענק'ל הוא אברך מופלג בכולל חזון איש, מסיים הדרשן בלהט ועיני כל זלגו דמעות התרגשות.

שבת לאחר מכן מוצא את עצמו יובל בקרוואן מפואר לא רחוק מבית הכנסת הקודם ולפניו נישאת דרשה נוספת. עומד לו המרצה חנוט בפראק וזקן מאפיר וזועק בהתרגשות.

מספר המרצה על מוישי, מוישי היה ילד טוב סך הכל, קצת מתקשה אבל שואף לטוב. בעקבות חינוך לקוי בבית, רב'ה מתנכר, ישיבה שלא קיבלה אותו ושינה בפנימייה, התקלקל מוישי ונקרא שמו בישראל מושי.

כאשר יצא מושי לצבא דחף לו אביו ציצית ירוקה וספר תהילים קטן ואמר לו בקול חנוק, טול ספר מזמורים זה לשמירה בכל אשר תפנה.

כאשר נתקל מושי במפגע בודד ונורה אף הוא, התברר לו שניצל בנס, כדור הרובה ננעץ הישר בספר התהילים אותו נשא על לוח ליבו.

מושי הבין את הרמז, תהילים נגד טילים וכ"ש נגד כדורים. שב מושי למוישי, שב לבית אביו ולאלוקיו, היום נקרא שמו הגה"צ ר' מויישה, הוא אברך מופלג בכולל חזון איש.

יובל זע באי נוחות, הוא לא ידע לשים את האצבע על הנקודה, אבל ה"חיזוק" פספס אותו הפעם.

האם גם אתם זעים בחוסר נוחות, גם לכם מפריע הדיסוננס? כל סיפור לעצמו הוא שיחת חיזוק, אבל ביחד זה נראה נורא.

הסיבה שזה מציק לנו היא לא בגלל סתירה בין הסיפורים אלא בגלל מה שתלינו בסיפור. לקחנו את הסיפור כעובדה המוכיחה שיש השגחה, במקום לראות בסיפור מציאות שתואמת עם הידע שלנו על השגחה פרטית.

כאשר כדור אקדח פוגע בחפץ אין כאן הוכחה אבסולוטית למשהו, יש כאן מקום לפרשנות. המסר העולה מהסיפור נובע מהציפייה המוקדמת שלנו לתוצאה התואמת את מה שאמור לקרות לדעתנו. אם הקונספציה שלנו תשתנה ולפתע נרצה להוכיח שסמארטפון הוא מצווה למשל, או שלקרוא תהילים זה ביטול תורה, הרי שהסיפור ישתנה אף הוא.

נחזור ליובל, זו לא פעם ראשונה שהוא חש זעזוע. לפני שבוע הוא ישב עם חבר מהעבר, היום הוא חלק אינטגרלי מהציבור החרדי, לא תתפוס אותו נועל נעלי התעמלות או עם קנייטש למטה ח"ו. חברו סיפר לו (לתועלת כמובן) סיפורים מסמרי שער איך רדפו את אחד ממזכי הרבים, אחד שברכותיו עושות רעש למעלה ואמרי פיו רעש למטה, כל מילה שלו נופת צופים ורבים השיב מעוון.

כאשר שאל יובל את הרב שקירב אותו איך קורים דברים כאלה בציבור החרדי, לא אמר לו הרב שאלו עשבים שוטים, אלא פטר אותו ב"הדברים מורכבים ולא כל דבר שחור ולבן" ודי. כל הניסיונות שלו להוציא גינוי ולו קלוש להתקפה על אותו רב נענו בשלילה.

יובל נהיה מבולבל, קשה לו לתפוס את זה, הוא חי חיים שלמים של מורכבות, הוא עזב את הליברליזם ושלל הצבעים בשביל שחור ולבן, הוא ממש לא מתכוון לחיות בעולם שבו לא הכל שחור ולבן.

הרב הזה מקיים את המצוות? הוא צדיק? הוא מחזיר בתשובה? אין זה מתפקידי לשפוט כל צעד שלו ומי שתוקף אותו רשע בהכרח, אנחנו לא בעולם מרובה אמיתות, או אמת או שקר תבחרו בבקשה.

לעיתים קרובות אנשים מבלבלים בין הוכחה לפרשנות. הוכחה היא דבר נדיר, הוכחה היא לאו דווקא מרגשת, והעיקר, הוכחה היא דבר שנתון להפרכה.

לעומת זאת פרשנות היא הסבר לעובדות, כל אדם מסביר את העובדות לפי האמת הנשקפת לעיניו ואל לו להלין על כך שלאחר אין בדבריו מאומה.

כמובן שאל לאחר לנסות ולהבין במשקפיו הוא את הסיפור שחברו רואה, אם הסיפור שלכם שונה הרי שהעובדות שלכם שונות.

לפני מספר שנים פגש אותי חוקר חרדים (חרדי לשעבר כמובן, במה הוא יכול לעבוד) הוא ניסה להבין תת מגזר מסוים וביקש הכוונה. ניסיתי להסביר לו עד היכן שידי מגעת, הסברתי לו שיש להם ויכוח עובדתי אם כך או אחרת. הוא צחק לי בפנים, לטענתו מחלוקת לעולם לא נקבעת על עובדות, זה הדבר הגמיש ביותר, עובדות תמיד משקרות, מחלוקת נקבעת על נרטיב, על סיפור, על פרשנות.

הגעתי הבוקר לבית הכנסת, היינו תשעה מתפללים וחיכינו לעשירי עד בוש. היה מי שהזכיר את דברי הבעש"ט שלתשעה יהודים תמיד יבוא עשירי למנין, המתנו והמתנו עד שנאלצנו ללכת לבית כנסת אחר.

מה הייתם מוציאים מסיפור זה? תלוי באמונה שלכם. אם אתם משוכנעים שדברי הבעש"ט הם אמת לאמיתה ומשוכנעים כי הבעש"ט אכן אמר דבר זה והוא לפי פשוטו הרי שתסבירו מקרה זה באלף הסברים.

הייתם צריכים לחכות עוד, זה לא עובד למי שלא מאמין בזה, אחד מכם לא היה יהודי כשר כך שהיה רק שמונה, אין אנו יודעים חשבונות שמים, זה לא נועד למתנגדים, וכן הלאה והלאה.

ברור שאתם צודקים, הרי אם הבסיס מוכרח ההמשך מוכרח אף הוא. יותר מזה, אם אוכיח מהסיפור הנ"ל שהבעש"ט מעולם לא אמר זאת תסתכלו עלי כמו על עקום שלא מאמין בתורה, כיון שאני חולק על אקסיומה מכח קושיא. אבל מי שאין לו את הבסיס, ברור שזו הוכחה סבירה לשלילת שמועה זו.

ראיתם את התמונה המפעימה של האדמו"ר מאמשינוב מתקן את התריס בביתו? מוסכם עלינו כי תמונה זו מראה את גדלותו, אבל ממש לא ברור מדוע.

אם הייתי רואה תמונה של מארק צוקערבערג מתקן את התריס בביתו היו לי ב' ביאורים, או שזה תחביב או שהוא קמצן פתולוגי. מה ההסבר אצל האדמו"ר מאמשינוב?

אולי יש ייחודים בתיקון תריס, אולי טעמים אחרים, אבל ברור שההסבר הפשוט לתיקון תריס כאשר מדובר במי שלא חסר ממון ואין לו זמן מיותר הוא לא הסבר המעיד על גדלותו.

אבל כאשר דנים באדם שידוע לנו על גדלותו משכבר ברור שכל מעשה היוצא מגדר הנורמה הוא עדות נוספת לרוממותו, אלו המשקפיים שאנחנו (כן, גם ליטוואק כמוני) מסתכלים עליו, לכן ברור לנו שיש כאן "קוק" של גדלות ומי שלא מבין את זה הוא סתם אויבער חוכם שמחפש לומר הפוך.

זה מה שיוצר את ההבדל בין תמונתו של רבי אליהו לופיאן מאכיל חתול(ה) ובין שלל מאכילות החתולים הסובבות בשווקים וברחובות, לא עצם המעשה צועק "ורחמיו על כל מעשיו" אלא האישיות שעושה אותו יוצרת את הסיפור.

אמור מעתה, לא הסיפור מגדיר את האדם, האדם מגדיר את הסיפור.

התופעה הזאת יוצרת בעיה עצומה עם בעלי תשובה, הנושא הראשון הוא במושג הוכחה, אם פעם המהלך היה לשכנע אותם רציונלית באמיתות התורה, דבר מורכב מאוד לביצוע כי כשם שאנחנו מתבססים על אמיתות מסוימות שהופכות את נטל ההוכחה לפשוט כמו שאין נברא בלי בורא, הם מתבססים על אמיתות אחרות שלא משנה כמה הם יראו לנו מגוחכות הם בסיס החיים שלהם, ולשנות לאדם אקסיומה זה כמעט בלתי אפשרי.

תוכל לשכנע מי שגדל כאתאיסט שיש חורים בתאוריית האבולוציה, לשכנע אותו שהאבולוציה

היא תאוריה ילדותית בלי התחלה וסוף (מה שכמעט כל חרדי סובר בוודאות) שווה לסיכוי שלך להשתכנע שיש שתי נקודות שאי אפשר להעביר ביניהם קו. זה לא מופקע להשתכנע, אבל נדרש בשביל זה רף הוכחה כמעט בלתי סביר.

אז מה עושים היום, מנגנים להם על הרגש, מדליקים איתם נרות שבת בוזקים הפרשת חלה, דף גמרא, לשון הרע לא מדבר אלי. מגיעים להם ללב ולא נאבקים עם הידע שלהם. זה כמובן לא דורש יותר מידי, גם אם היית מאמין בדובי ורוד שאוכל במבה והחגים שלך היו אטרקטיביים מספיק, יכולת לשכנע אנשים לקיים אותם. אנחנו מאמינים שכח התורה הוא להשיב אל הלב ואחר כך תבוא האמונה.

הבעיה השנייה היא שבלתי אפשרי לקחת בן אדם, להסביר לו שעבודת ה' מזככת את היהודי עד אשר נהיה כמלאך, להסביר לו שככל שאדם צדיק יותר הוא מזוכך יותר ואז לדרוש ממנו להבדיל בין רבנים.

נתת לו משקפיים פשוטות, צדיק = טוב, לא צדיק = לא טוב. איך עכשיו אתה מעלה לו קושיות על רבנים, לא תתכן קושיא על צדיק שהרי עצם היותו צדיק שוללת את התמיהות עליו, יש לו הטיה "לטובת" הצדיקים.

אם נחשוב על זה לעומק נוכל להבין את המושג נגיעה, נתפוס איך אנשים שפויים ונחמדים נאטמים לחלוטין בנושאים השייכים להם ולקהילתם. כאשר אח שלך רב עד חורמה עם שכנו על הוצאת מרפסת אתה "תדע" אוטומטית שהוא צודק, זה לא נובע מרצון שאחיך ינצח, זה פשוט הרבה יותר.

יש טענות לשני הצדדים, אתה מכיר את אחיך, יודע כמה הוא וותרן, כמה הוא אוהב לעזור וכמה הוא אדם ישר, אם כן או שהטענות שלו צודקות או שהוא גנב. אתה יודע שגנב הוא לא, האופציה היחידה היא שהוא צודק.

לעומת זאת את השכן אתה לא מכיר כך שבהחלט יתכן והוא גנב, והנה האקסיומה שלך שאחיך איש טוב גרמה לך להפוך פרשנות לעובדות.

כמובן שגם בנוגע לקהילתך או לרבך, לצד שלך במחלוקת ובאופן אבסורדי לצד של בן הדוד שלך במחלוקת שאליה הוא שייך המשקפיים שלך הם חד ממדיות. אתה יודע שאתה איש טוב מאוד ואפילו מצוין, שהרב שלך ציס"ע, שבן הדוד שלך לא פוגע בזבוב אם הזבוב לא פגע בו קודם, לא יתכן שאתם אלו שטועים. אם כן אין טענות נגדך יש קושיות בלבד, מקושיא לא מתים, וגם אם מתים אין אנו יודעים חשבונות שמים.

גם הלעג שלנו למאמיני חיסוני האוטיזם, העולם השטוח, מסדר הבצל הירוק והאילומיניטי נובעים מאותו המקום. יש מומחים רפואיים שמסבירים שהנטרופתים והמטפלים במטוטלת הם משהו בין אווילים לשרלטנים, יש את אותם נטרופתים ומטוטלאים שטוענים כי הרופאים הם רוצחים יהירים, אף אחד מהצדדים לא משאיר מקום לאמצע.

אני בחרתי בהתאם לאמונות חיי ולאקסיומות שלי להאמין למחקרים מבוססים, לאנשים שלמדו בשביל הידע שלהם ולדברים שהוכחו (כל מה שכתבתי נובע גם מנקודת המבט שלי כמובן).

אחרים בעקבות נקודת המבט על העולם שאליה גדלו או פנו אליה בנסיבות חייהם (רופא רשלן לדוגמא) סומכים על מה שהם או קרובי משפחתם חוו על בשרם, על ידע חתרני ועל תפיסה הוליסטית

(מה זה) של העולם.

הלעג שלי לתפיסת עולמם נובעת מהמצע עליו גדלתי, זו זכותי וחובתי ללעוג להם, זו זכותם וחובתם ללעוג לי. לעולם לא נשכנע זה את זה כל מה שיצא מהוויכוח הוא (ע)צבים כל הדרך למטה.

כל זה לא שולל את המושג הוכחה, הוא רק מעלה את הרף שנדרש בשבילה, הבעיה היא שלעולם לא נוכל להסכים על רף שיקבע את המושג הוכחה. ברגע שאין לנו אפשרות להסכים מה הדברים שאותם אי אפשר להפריך לא נוכל להסכים על רף הוכחה להסכמה.

אין כאן אלא אלומת אור לרבים מהוויכוחים בינינו, לרבים מהוויכוחים עם אוכלוסיות אחרות. לא תצליח לשכנע נהג מונית מדוע אינך מתגייס לצבא, לא בגלל שהוא טיפש אלא בגלל שהנחות היסוד שלכם שונות. למעשה לא שלא תצליח לשכנע, לא תצליח להתווכח. זה לא שהוא חכם פחות אתם פשוט אחרים. לא תצליח לנהל ויכוח עם מישהו על הרב שלו, לא בגלל חסימה רגשית אלא בגלל הנחות מוקדמות שלא ניתנות לספק.

נשאלת השאלה מדוע אנחנו כל כך נהנים לנהל ויכוחים ממין זה, מה ההנאה שלנו לבזבז את מאגרי השנינות והתסכול שלנו על אנשים שמבחינתם זה נשמע כמו רוסית מדוברת.

יתכן והמטרה היא לשכנע את עצמינו, להדגיש לנו את הנקודות החזקות אצלנו, יתכנו גם פירושים ארציים יותר ומחמיאים פחות, רווח גדול אין בזה. אבל אם מצאת את עצמך מנהל ויכוח ממין זה ויש לך הרבה זמן פנוי, אל תתקוף ישירות את מה שמי שמולך מאמין בו, נסה להציב לו אלטרנטיבה שאינה סותרת את אמונתו, יתכן ובהמשך הוא ייווכח בסתירה בעצמו, יתכן ולא, אל תבזבז את זמנך לא תרוויח מזה כלום.

לאכול את הראש - על גבולות השיח

הלם תדהמה וזעזוע, מוישי קפא בכיסא המרופד בלי יכולת להגיב, ניסה להניע את ידיו אך גופו סירב לשתף פעולה. עברתי אירוע מוחי? חולפת המחשבה במוחו. מה הנוסח שאומרים? ברד ירד בדרום ספרד או משהו דומה.

כדי להסביר איך הגיע מוישי למצב נואש זה נקדים הקדמה קצרה.

מוישי בנם הבכור והמוצלח של ר' עמרם ויוכי הוא בחור טוב. לא בחור טוב מהסוג של "אבל הוא בחור טוב" אפילו לא בחור טוב מהסוג של "מוישי? כן, הוא בחור טוב" אלא פשוט מאוד בחור טוב. בחלאקה הוא קרא את כל הא' ב' והסכים לרקוד על הכתפיים של הרב'ה, לחיידר הוא לקח פרי לארוחת בוקר. מעולם לא שאל למה ללכת לישון עכשיו ולא שאלות באמונה, ילד חמד.

יש לציין כי גם חייו התנהלו על מי מנוחות, גן חדוי, חוות דעת, קול תורה, חברון. בקלות, בלי בעיות. מי אמר שיש קושי להתקבל למוסדות? מוישי לא הכיר דבר כזה.

צמח לו מוישי עד שהגיע לפרק האשה נקנית (בחברון לא הגיעו מעולם לפרק האיש מקדש, מה לעשות שהוא מתחיל אחרי דף ד' ע"ב), וההצעות החלו לזרום. מוישי אינו מהטיפוסים של חמש עשרה נשים, אין לו צורך בעשרה יוחסין, די לו בשידוך חלק ומוצלח מהסוג המקובל לבחורים חלקים ומוצלחים.

לא חלף לו ירח או שניים וכבר מצא עצמו מוישי חנוט בעניבה אדמונית (לשדר פתיחות) עם הדפס שמרני (לשדר נכבדות) יושב בלובי של בית מלון ודן עם איזו דירה בבית שמש על מסלול חייה. אז כן לא אשאיר אתכם במתח, הפגישה עלתה יפה. מתברר שאף היא חלקה למדיי, גן חובה, בית יעקב, סמינר החדש מסלול תכנות, עבודה במשרד הפנים. ענבי הגפן בענבי הגפן, והדוד המתחכם עוד יאמר זה לא ענבי הגפן זו הגפן בעצמה.

כך חלפה לה בנעימים פגישה ראשונה שניה ושלישית, הכל התנהל לפי הספר, הפגישות התארכו בטור חשבוני, הזוג סימן וי על בית של תורה, טיסות לחו"ל ואיסתרק. לא נותר מחסום אחד בדרך לכותל.

והנה הגיעה לה פגישה רביעית, מוישי כבר בלי עניבה, בעיקרון הוא לא היה הולך לבית מלון אבל הכלה ביקשה. הוא לא חלם איזו פצצה היא הולכת להטיל בלובי המפואר. "תשמע" היא פותחת, "יש משהו שאני צריכה לספר לך". כלל לחיים, כאשר יש משהו שצריכים לספר לך זה לא זכיה בלוטו, דברים מזן זה לא צריך ל ס פ ר, אפשר פשוט לומר אותם. מוישי נדרך מעט והיא ממשיכה, "שאלנו את הרב שלנו והוא פסק שלא לספר לפני פגישה רביעית".

כאן הבין מוישי שהוא בבראך, בכלל לא נעים לשמוע בפגישה רביעית שהבחורה היא בעצם שרה

בת אחמד ויש לה רגל תותבת, אבל יותר לא נעים להוריד אחר כך עם הסבר צולע ש"זה לא את זה אני" אמין זה לא.

"בלי לחץ" אמרה היא, "לא חסרות לי אצבעות, אין סוכרת במשפחה, וסבתא שלי לא אונטרלנדית רח"ל, זה רק שאנחנו אוכלי אדם".

מוישי נשם לרווחה לרגע, אבל הנשימה נתקעה לו בגרון. "אוכלי דם?? אתם ערפדים??" גייס מוישי ספר זנוח שהוא כלל לא היה אמור לקרוא. "ערפמה?" תהתה בת הבית יעקב למולו, "לא משנה, לא אוכלי דם, אוכלי אדם. אני מבינה שקשה למח שלך לעכל את זה".

אין חולק כי המילים מח ולעכל לא הצביעו על כשרון בניסוח, כעת הגיע הרגע בו פתחנו את הדברים. מוישי חש בעיצומו של אירוע מוחי מתקדם, למעשה אם הייתה מופיעה מול מוישי מנהרה עם אור גדול הוא היה קופץ אליה בלי היסוס, אך לצערו ולשמחתנו לא הופיעה כל מנהרה ומוישי נאלץ להגיב.

"אאתם קניבלים?" ביקש מוישי לוודא, "אנחנו לא אוהבים את הכינוי הזה" זעפה הבית יענקב, "זה מעורר קונוטציות לצפון אפריקה, המוצא שלנו הוא אירופאי טהור, אנחנו פשוט אוכלי אדם או 'אויכלים' בקיצור".

"לא התכוונתי לפגוע" התנצל מוישי, אבל מה את מתכוונת ב"אוכלי אדם" אתם מבשלים אנשים על אש קטנה ואוכלים אותם, מה בדיוק?

"הסטיגמות הוי הסטיגמות" נאנחה לה היא, "לא, אנחנו לא מבשלים אנשים על אש קטנה אנחנו אוהבים כמו כולם בשר בתנור. לא אנחנו לא שוחטים בשביל זה אנשים, לוקחים איברים שנכרתו בצורה מסודרת. לא אנחנו לא שואלים איך קראו לבשר לפני כן, גם אתה לא יודע אם לפרה קראו עדנה".

המח של מוישי הלך להתפוצץ, לא באופן מטאפורי אלא באופן פיזי למדיי, רק שלמוישי לא הייתה כל כוונה לאבד הכרה או משהו ולגלות שהוא איבד גם איזו אוזן. מבין הערפילים הוא שומע את החדשניקית אומרת בקול של חדשניקית, אני מבינה שזה הרבה בשבילך לשמוע את כל זה על רגל אחת, לא כל אחד יכול לבלוע את זה בקלות (ציינתי כבר שבחירת המילים שלה לא הייתה משהו) אולי עדיף שתחשוב על זה לילה.

למוישי לא היה מושג איך הגיע לחדרו בישיבה. הוא זכר במעורפל רכבת אוטובוס חמור ומונית, אם כי עלו לו ספיקות לגבי האוטובוס. מבין הערפילים ששייטו במקום שאי פעם שכן לו מח צצה ההבנה מהו הצעד הבא. דאגה בלב איש ישיחנה, בשביל מה יש חברים?

אז אם נקלעתם למצב דומה כדאי שתדעו, לא בשביל זה יש חברים! לעולם אל תספרו לחבר שנפגשתם עם אוכלת אדם כשירה וחסודה. בשביל סיפור כזה יש זן ספציפי מאוד של אנשים, למזלו של מוישי הוא הכיר אחד מזן זה.

חייג לו מוישי בידיים רועדות לאבי מישקובסקי או כפי שנקרא בישיבה אבימי. לא היה זרם ביהדות והמסתעף אזוטרי ככל שיהיה שאבימי לא הכיר, לא הייתה שיטה שאבימי לא חקר וחפר. והעיקר, אבימי לא היה שיפוטי, כל השקפה לרעה נהג לומר. הוא הגיע בראש פתוח לכל סוגיא ועניין ולא נבהל מכלום. אם יש מישהו שיכול לעזור כאן, זה אבימי.

נדלג על שיחת הנימוס ומילות הפתיחה ולו בגלל שאבימי נהג לדלג על זוטות אלו וניגש היישר לעניין. "תגיד לי אבימי" מזייף מוישי נימה עולצת, "שמעת פעם משו על פלג האויכלים או משהו דומה?"

"התרשמתי" מתרשם לו אבימי, זה פלג ממש סודי, כמעט נדרשתי לתרום אצבע רק כדי לשמוע עליו ואתה ככה בפשטות? מוישי גמגם הנה והנה אך בסוף נשבר ושיתף את אבימי בכל.

"מעניין" מהמהם אבימי "לא הייתי מאמין על יעקובזון שהם אויכלים הם נראים קלאסיים כאלה, מרובעים". "טוב" ננער אבימי מהמהומיו, "תכלס' אתם ממשיכים?" ממשיכים?! התפלץ מוישי, הם אוכלי אדם! "ומה בכך" תמה אבימי.

מה זה מה בכך?? נרשמה התפרצות געשית מכיוונו של מוישי, על מה אתה מדבר??

סליחה מתנצל אבימי, חשבתי שאתה לא מהמרובעים, שאתה דן כדרכה של תורה, לא מהרגשנים שיודעים רק לצעוק, הייתה לי תחושה שאתה אינטליגנט מהאליטה השכלתנית. כנראה טעיתי, מתנצל.

טוב, מוישי יעדיף לשתות דם מאשר לשמוע כי הוא מרובע לא שכלתן שדן מהבטן, לכן תגובתו האינטליגנטית הייתה, "אני שכלתן! אני לא מדבר מהבטן! פשוט זה, זה מגעיל" גמגם.

"מגעיל? כי הגפילטע פיש של אמא שלך הוא מנת גורמה", השתמש אבימי בטקט המפורסם שלו. "מגעיל זה טעם אישי, אם אתה לא אוהב תגיד להם שאתה צמחוני או משהו".

אבל זה לא מוסרי זועם לו מוישי אל תוך האפרכסת. "מוסרי?" שוצף לו אבימי. "אנחנו לא חיות ולא האו"ם. הסתכל באורייתא וברא עלמא, מוסרי זה מה שכתוב בתורה, אם זה לא אסור זה מוסרי. עוד מעט תאסור להפציץ בתי חולים בעזה, או למחות את זכר עמלק. תפסיק להקשיב לכל מה שהעולם המערבי אומר לך, חרד"ק".

חרד"ק זו כבר מהלומה לפנים, יופצצו אלפי תינוקות בעזה ולא יישמע שם חרד"ק על מוישי. אבל מוישי התאושש במהירות. "זה באמת אסור" הוא מגיב, מגרד מאיזה תא אפור במוחו ר"ן מאובק, "יש בזה כמה וכמה איסורי תורה" ממשיך בקול סמכותי.

"אוו עכשיו אתה מדבר" עולז אבימי, "אבל אל תשכח שיש רבנים גדולים בצד שלהם, אשלח לך קונטרס סודי שמסכם את כל העניין".

מוישי צלע בזריזות לחדר המחשבים כמעט הכי קרוב, בכל זאת הוא לא הטיפוס שנצפה בחדרי מחשבים, והדפיס את הקונטרס בואכה ספר שנשלח אליו. התיישב בבית כנסת סמוך והחל לקרוא בשקיקה.

קונטרס "זבחי אדם" היה מרתק, שילוב של רקע היסטורי פלוס ביאורים הלכתיים והכל בלשון מעניינת ועכשווית.

לא נוכל להרחיב כעת בכל הנכתב בקונטרס (המעוניינים נא לפנות לאבימי@ וגו') נסכם בקצרה את התוכן. אחר הקדמה קצרה שכללה ביאור מדוע הגיע הזמן לכתוב דברים פשוטים הידועים לכל, תודות לנוות הבית והסבר כי השם זבחי אדם הוא גימטרייה של שמו ושם אביו עם הכולל, הופיע פרק היסטורי על תחילת דרכם של האויכלים.

מתברר כי הכל התחיל מחששות שהועלו על מסורת הבשר. עופות פטם אין צד שמותר לאכול אחרי ההכלאות המפורסמות, גם בראקל נתון לוויכוח הלכתי סוער שלא לדבר על "תרנגול" הודו ודומיו.

אך מי שרק האמת נר לרגליו ודקדוק ההלכה הוא הלפיד שבידיו יודע כי אף בבהמות החששות רבים. זה התחיל בז'בו שכיום נשחט בהרבה "הכשרים", בפרות רבות המנותחות, ברירין שכולם לא בודקים, בסכינים הפגומים כמסננת, במליחה העלובה למדיי, בניקור שלא ראוי לשמו, והטענה הניצחת, אם במשך שנים חשבו שהתרנגול בסדר עד שהתברר שכלל ישראל אכלו עופות טמאים לתיאבון, מי ייקח על עצמו את האחריות שלא יתברר עוד מספר שנים כי הכליאו את הבהמות? איך אפשר להקל בחשש נורא כל כך? ומי מדבר על כך שבהודו עובדים לפרות והבשר הוא עבודה זרה. אמנם יש הכשר כי הפרות אינם מהודו אבל יש הקלטה של כמה סוחרי פרות המעידים על כך שמוכרים בשר הודי תחת המותג בשר ארגנטינאי. למעשה, כנראה תשעים אחוזים מהבשר בעולם הוא הודי ולכל הפחות תערובת.

בצירוף דעת הרס"ג כי לא הותרה שחיטה אחר חורבן הבית יוצא בבהירות כי אין לאכול בשר כלל וכלל, כל הרואה יאמר ברקאי. אם זה לא מספיק יש גם הסרטה של רב מפורסם שאומר שאם יצא לך שאסור אל תאכל.

מספר שנים לא אכלו האויכלים (אז הם נקראו "הצמים") בשר, חלב וביצים, אך כל זאת היה בדיעבד שהרי מצווה יש להתענג ביו"ט בבשר וביין. גם בסעודת מצווה יש דין לאכול בשר, הם קמו כקבוצה להחמיר ולא להקל ח"ו. אז עלה הרעיון הגאוני, בשר אדם! אין בו דין שחיטה, אין חשש על המסורת (למרות הטוענים כי יש מהאנשים שנוצרו מהקוף שהוא חיה טמאה כידוע) שופרא דשופרא.

כעת עבר הקובץ לבעיות ההלכתיות. הכותב הרחיב שלדעת הרמב"ם יש איסור עשה באכילת בשר אדם, אך לדעת הרמב"ן אין איסור אלא בבשר מת האסור בהנאה אך אבר מן החי מותר, וכן הוא שי' הראב"ד, הרשב"א, התוס', הרא"ש, רבינו ירוחם, הרשב"ש ורוב מוחלט מהראשונים.

הן אמנם שיש איסור דרבנן דאתי לאיחלופי בבשר בהמה טמאה, אך כפי שכותב הרשב"ש לזה מועיל היכר כמו שמועיל שקדים להתיר חלב שקדים, ניתן למצוא פתרונות.

כמובן שיש הרחבה גדולה בכל החלק ההלכתי כולל נספחים (בדין שש שעות בין בשר אדם לחלב אשה, והאם ראש של מי שאין לו זנב מועיל לסימנא מילתא בראש השנה וכדומה) אך מוישי דפדף לחלק המעשי. מתברר כי הם מקפידים ליטול איברים שנכרתו מגויים דווקא, אך לא מאלה שנתפטמו רוב ימיהם מנבלות וטרפות. האיברים ניטלים מחיים שלא להיכנס למחלוקת על איסור הנאה במת נכרי. הם מבושלים ומוגשים שלמים כך שניכר כי הם איברי אדם ולא איברי בהמה טמאה. כמובן שהכל בהסכמה מלאה בלי כל חשש לגזל הגוי. הנכרי גדל בסביבה אורגנית ומרווחת בלי כל חשש צער בעלי חיים שיש החוששים כי שייך אף באדם. החותך הוא נכרי שקיבל הוראה מנכרי אחר מה שפותר את חשש הריגת גוי (עי' במנ"ח) ומה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא. אין כל צורך בניקור, מליחה וכיסוי הדם. הבשר עובר לארץ תחת השגחה צמודה ופלומבה כפולה לרווחא דמילתא למרות שאין מקור לבשר שנתעלם מן העין בבשר אדם.

כמובן שעל כל חתיכה יש אזהרה בולטת שיש לבשלה בשלימות ובלי לחתוך. הבשר מעט יקר, אך בשל ההקפדה על תנאי הגידול הוטל וטו על יבוא בשר מבתי הכלא הסיניים למרות פערי המחיר.

בסוף החוברת מופיעה מודעה גדולה ובה אזהרה חמורה מטעם הביד"ץ שלא לקנות בשר שאינו מפוקח המגיע מקצירת איברים פיראטית "ורבים חללים הפילה".

מוישי סיים לקרוא ושפשף את עיניו, החומר היה מרתק והוא נחשף אליו לראשונה. איך אומרים, צריך לישון על זה לילה. אתא לילה וגם בוקר וההחלטה גמלה בליבו של מוישי, הוא לא ממשיך. הוא מכבד את הדעה החולקת אבל משפחתו נוהגת אחרת ואין לו רצון להיקרע בין שתי עולמות, המנטליות לא מתאימה.

אז השידוך ירד ומוישי חזר לחבוש את ספסלי הישיבה אך תחושת החמצה לא הייתה כאן, סוף סוף הוא זכה להרחיב את אופקיו, לראות דרכים נוספות חוץ משלו. כעת, גם אם בפעם הבאה שייפגש פגישה רביעית תספר לו הרבנית כי היא עולה להר הבית בצנעה, או נביאת בעל בזמנה הפנוי, מוישי לא יתרגש. הוא יסביר שהוא מכבד כל דרך אבל זה אסור על פי תורה, "זה לא את זה אני". יש דרכים רבות בעולם, האינטלקטואל לא שולל על הסף, שומע משמיע, ומעצב את דעתו, כך היא דרכה של תורה.

* * *

תמיד דגלתי בהחלפת דעות, בהטלת ספק, בשמיעת האחר. אם לא תשמע את השני איך תדע שהוא טועה? מי יודע מה אתה מחמיץ כי אתה לא מקשיב. אולי טעיתי, אולי החלפת דעות נכונה אבל רק בגבולות הגזרה. לכל אדם יש קווים אדומים, הלכתיים ומוסריים. כאשר הוא שומע דעות המאתגרות את הקווים שלו גם אם הוא לא מסכים איתם הוא מסכים שהקווים שלו עומדים לנידון, גם אם הוא צודק יש צד שני.

יתירה מזו, האינטרס של מזעזע הקווים הוא להגיע לוויכוח הלכתי. ברגע שהוא פתח אתך נידון אם מותר לעקור לילדים שיניים בלי הרדמה, מעמיק אתך בסוגיית צער בעלי חיים באדם ובחובל במי שאין לו דעת, הוא ניצח. אולי אתה צודק מבחינה הלכתית אבל הסכמת שזה ראוי לדיון, העמדת צד מנצח אבל צד. לא כל דבר צריך ליפול למלכודת ההלכתית, לא כל דבר ראוי לדיון. על קווים אדומים לא נכנסים למשא ומתן, גם אם ננצח בוודאות.

זה נכון לא רק ברמה המוסרית אלא בהתייחסות לכל דעה מופרכת. השכן המאותגר שכלית מודיע לך בחגיגיות שהוא המשיח. אם תוכיח לו מהרמב"ם שהוא לא הקים את בית המקדש ולא קיבץ את ישראל אולי תנצח אותו (ספוילר: בחיים לא) אבל הוא כבר מועמד למשיח, פשוט הוא לא המשיח בפועל, כנראה הדור לא היה ראוי. עצם זה שהסכמת לנהל איתו דיון קידמה אותו, הוא לא צריך לנצח.

אם מישהו מנהל אתך דיון על גדולתו של רבך, אולי תנצח אותו בנוקאאוט אבל הרב שלך הוא זה שעל שולחן הניתוחים, הוא זה שצריך לפלפל בגדלותו, אז ניתחתם אותו וניצחת, הניתוח הצליח אבל החולה מת.

כמובן שלא ברור שדעה זו שלי ראויה להישמע, יתכן והיא מסוכנת, אם כן עשה טובה לעצמך ואל תתווכח עליה.

לדמותה של מפלצת

אי שם בארץ לא נודעת, היכן שהעצים מזמרים והשועלים משחקים בכדור, בלב עולם קסום גדל לו ילד קטן אחד. אינני יודע את צבע שערו או מידת נעליו רק שמו נודע לנו, קראו לו בערל'ה אבל כולם כינו אותו בארי.

בארי גדל ביקום מופלא, מבוקר עד ערב שיחק עם איילים מרקדים, צד את קרני השמש, אפילו חיבק תפוחים זוהרים כאשר נחה עליו הרוח. גר לו בבקתה קסומה, אכל שוקולד לארוחת צהריים ואף אחד לא אמר לו מתי ללכת לישון, פשוט גן עדן.

כפי הידוע לנו בכל גן עדן יש נחש, גם כאן היה את השבט השכן ה"לאקשאנ'ס". השם האמיתי של אותו השבט שקע בתהום הנשיה, הם נקראו לאקשאנ'ס כל כך הרבה זמן עד שאיש לא זכר את שמם המקורי. לבארי לא היה מושג מדוע כך הם נקראים, אולי בגלל שלסבא שלהם קראו לוקשנקו לכו תדעו. מה שבארי ידע זה שהם מעצבנים, מעליבים, שהוא לא סובל אותם ובכלל הם שווים הרבה הרבה פחות מהשבט שלו.

הסיבה לעוינות בין השבטים לא הייתה ברורה, יש אומרים שהיה סכסוך על איזו גבעה מוריקה או עץ מפורסם לפני שלש מאות וחמישים סתווים, אחרים אומרים שזה דווקא נבע מהשאלה אם מחזיקים את המזלג בימין ואת הסכין בשמאל או ההפך רח"ל. כך או כך העוינות בין השבטים לא היתה מוטלת בספק, בארי סלד מהם בכל נימי לבו ונפשו.

אבל אין זה הזמן להתעסק בטפל, לא באתי למכור לכם לאקשן, בואו ונשוב לסיפור.

כפי שפתחתי חי לו בארי בגן עדן ולצד כל גן עדן המכבד את עצמו ניצב לו גיהינום מרשים לא פחות. הגיהינום של ארץ לא נודעת היה יער האופל או בשמו השני חורש השחור. המבוגרים הזהירו את בארי תמיד בקולות מהוסים לא התקרב ליער, הם סיפרו לו על עצי הזוועות שעטלפים בין ענפיהם, על היתושים המזמזמים שלעולם אי אפשר להרוג. על שואבי האנרגיה ששודדים מהנכנסים את החשמל מסוללת הסלולארי. אך עיקר הסיפורים נסובו סביב המפלצות, יצורי ענק, קרניים אדומות על ראשם, שיניים צהובות עקומות וענקיות, שיער מקורזל סביב כל גופם ושאגות חייתיות בוקעות מפיהם.

משמרות השבטים ניצבו עם קלשונים סמוך ליער בכל שעות היממה, לא שהייתה להם ברירה אחרת. מידי כמה ירחים ניסו המפלצות לפלוש לכפר, ואיש לא רצה לחזות בזה בעיניו. לאכזריות שלהם לא היה אח ורע, הם ערפו את ראשי האיילים המרקדים, והציתו את העצים המזמרים. אבל זה רק מה שסיפרו לבארי, האמת היא שבארי עצמו היה בסכנה, הם טבחו בילדים בדיוק כמו בחיות, לא הייתה בהם חמלה על נער כישיש, על יונק ואיש שיבה, הם היו מפלצות במלא מובן המילה.

בין השמשות אחד עת שהה בארי בין ענפי תרזה רחבת גזע נשמע ברחבי הכפר צלצול פעמון

האזהרה, המפלצות תוקפות. בארי כבר היה מורגל בכגון דא, הוא זינק לארץ ותפס מחסה בבקע בין שרשי העץ. אנשי הכפר נלחמו בגבורה ובעת שיצאו הכוכבים לשוט על הארץ כבר נסוגו המפלצות ושבו אל תוך החורש.

אך עתה קרה דבר שלא קרה מעולם, בשונה מכל התקיפות הקודמות נשארה מפלצת אחת מאחור. חץ ננעץ ברגלה והיא לא הצליחה לשוב למעמקי היער. אנשי השבטים המבוהלים תפשו את המפלצת בחבלים עבותים וגררו אותה לכלוב הברזל הענק העומד בקצה הכפר, עד אשר יוחלט מה ייעשה לה.

אם לכל אנשי הכפר זה היה סיוט לילד אחד קטן התגשם חלום. מאז ומעולם רצה בארי להבין מפלצות, חלום חייו הקצרים היה לפגוש מפלצת מקרוב, לצרף פנים לסיוטים שלו, להסתכל לאופל בלבן של העיניים ולדעת סוף סוף האם יש לו עיניים.

חצות ליל, אנשי הכפר נמים את שנתם אחרי היום הסוער שעבר עליהם, גם העצים שלווים עכשיו מנענעים ברכות את ענפיהם אנה ואנה, אפילו הירח נח לו מאחורי ענן מזדמן. מחלון אחת הבקתות חומקת לה דמות קטנה לבושת שחורים, היה זה בארי שלנו שהלך למצוא את חלומו.

צעד לו בארי לפאתי הכפר, פנה לכיוון הכלוב. למרות החושך המוחלט לא התקשה בארי שלנו למצוא את הכלוב, שאגותיה נשמעו היטב בדממת הכפר ובארי ניווט את דרכו לפיהם.

הגיע בארי לכלוב, עמד במרחק ביטחון והציץ בין הסורגים, הירח התעורר מנמנום קל ושלח את הענן לדרכו, כך יכול היה בארי להביט במפלצת.

דבר נורא כזה לא ראה בארי מימיו, כל התיאורים ששמע מזקני הכפר התגמדו לנוכח המראה, שיניה העצומות ידיה העקומות, קרניה המעוקלות, מפלצת מפחידה כל כך שאי אפשר לדמיין אותה, אין מה לומר הרהר בארי המציאות עולה על כל דמיון.

לפתע פסקה המפלצת משאגותיה, המפלץ החל לרחרח סביבו הסתובב היישר לעבר בארי ונעץ בו את עיניו הצהובות והמזוויעות. בא הנה ילד חרק קולו הצרוד, תן לי לראותך היטב.

בארי רעד מפחד, אך המפלץ כלוא מאחורי סורג עבה, אם היה יכול לצאת כבר מזמן היה בורח. כך פסע בארי פסיעה הססנית ועוד אחת לכיוון הכלוב. שלום לך ילד אמר המפלץ, מדוע הנך כאן, מה משך אותך לחזות בסיוט?

בארי קפא על מקומו, הוא ידע תמיד שהוא רוצה לראות מפלצת, מדוע הוא רוצה לראות מפלצת על זה הוא לא חשב אף פעם, אבל כאשר נשאל נפרשה התשובה לפניו בבהירות. "איך נהפכים להיות מפלצת" שאל בארי, "מה גורם ליצור לרצות לשחוט אנשים אחרים, מה גורם לו להיות מסוגל לטבוח ולרצוח, לשרוף ולערוף, זה משהו באוכל שלכם? זו גנטיקה? איך נהפכים להיות מפלצת".

המפלץ פער את פיו וצחק, צחוקו ניסר את האוויר ובארי היה בטוח שכל תושבי הכפר התעוררו בבהלה מהרעש. איך נהפכים למפלצת? כולנו מפלצות ילד, אתה מפלצת אביך מפלצת השבט שלך מפלצת, וכן, גם אנחנו מפלצות. "על מה אתה מדבר??" זעף בארי, "אנחנו לא הורגים ולא טובחים, אנחנו אנשים טובים שרק רוצים לחיות בשלווה".

אספר לך איך נעשינו למפלצות אמר המפלץ והתרווח על רצפת העץ הקשה. בני עמי חיים ביער דורות רבים לצד אנשי הכפר, לא היינו קרובים אך היה בינינו קשרי מסחר ושלום קר. נהגנו למכור

צלופחי חשמל לבני הכפר ולרכוש מהתפוחים המפורסמים שלכם, ילדינו למדו בבתי הספר בכפר וילדיכם רחצו באגם הקרח במעבה היער.

לפני כמה מאות שנים הסתכסכנו, איש אינו זוכר מדוע, אך הסכסוך היה מר, נסוגונו לעומק היער ניתקנו את כל הקשרים אתכם והחלנו לחיות לבד. סכסוך צריך לתדלק, ישבנו וסיפרנו את כל העוולות שגרמתם לנו במהלך השנים, כל שריטה שאי פעם גרמתם לנו, כל נזק שנגרם לאי מי מאתנו. בהמשך האשמנו אתכם בכל דבר, זה הרבה יותר קל מלהאשים את עצמינו. אם לחם האורז נשרף הרי שזו אשמתכם, אם חולדה כרסמה שק מזון אתם שלחתם אותה, אם אין דגים באגם נראה שהרעלתם אותו.

ככל התרחקנו ממכם נהפכתם לפחות בני אדם, כבר לא הייתם אנושיים, ראינו אתכם כמפלצות ולמפלצות אין זכות קיום. גם אם מישהו פקפק בזה החברה החזירה אותו לחיקה מהר מאוד, הספיקה שעה ברשתות כדי לשכנע את הספקן הגדול ביותר. "רשתות?" קטע אותו בארי. כן, השיב המפלץ וחיוך עולה על פניו, השעשוע הגדול שלנו הרשת החברתית, כולם שטים יחד באגם בתוך רשת ענקית, מחליפים דעות וחוויות, משכנעים את המשוכנעים וקובעים את דעת הקהל, אולי אתה מכיר את זה בשם מקווה נייעס.

"בקיצר" ממשיך המפלץ, ככל שהאמנו בדברים גרועים יותר כלפיכם כך חל שינוי אצלנו, פרווה החלה לצמוח לנו לאורך הגוף, קרניים מעוקלות בקעו מראשינו העיניים שלנו החלו להצהיב, אבל שכנענו את עצמינו שזה בגלל שאנחנו לא נלחמים בכם מספיק, ביום שנשמיד אתכם יחזור הכל להיות כשהיה, אתם שורש הרוע בעולם. כך המשכנו עד שנהפכנו למפלצות גמורות, היום לא אכפת לנו מי אשם ולמה, כל מה שנשאר לנו זה רצון להרוג ולשסף, זה מה שאנחנו היום וזה מה שתהיו עוד כמה שנים מסיים המפלץ.

"זה מה שנהיה?" מתקומם בארי, "ויתרתם על האנושיות שלכם, מה זה קשור אלינו, אנחנו אדיבים ונדיבים, אנחנו בני אנוש, מה יהפוך אותנו למפלצות?" אתם בני אנוש מהמהם המפלץ, כרגע. מה אתה אומר על השכנים שלך על הלאקשנ'ס? "אה הם, נכון הם יכולים להיהפך למפלצות" מבין בארי, "צריך להילחם בהם בכל הכח, אי אפשר להסכים ששבט מפלצות יצמח לנו מתחת לאף".

אתה מבין רוטט עורו המקומט של המפלץ מצחוק, אתם בחצי הדרך. שונאים את האחים שלכם בגלל סיבה כלשהי, אף אחד לא זוכר ממש את הסיבה אבל אתם כבר משני עברי המתרס, מכנים אותם בשמות, מציקים לזה לזה, שמחים כשרע להם, אתם בחצי הדרך. נכון, אתם עדיין רואים אותם כבני אנוש, לא כל כך מהר תתחילו לטבוח, יש לכם כברת דרך, אבל אתם בדרך הנכונה. להרביץ לילדים אתם מסוגלים, רק לא לטבוח בהם, זה לא. אז צריך עוד חיזוק קהילתי, עוד הסתגרות בתוך עצמכם, עוד שכנוע פנימי כמה זה מצווה, עוד כמה שנים. אל תדאג בסוף תוכלו לעשות הכל, יש לכם פוטנציאל מפלצתי מצוין, פשוט עוד לא מימשתם אותו.

לדמותה של הסתגלות

תחילה היו רק שמועות, כולם פטרו את זה כהבלים, עוד הפצה בפעם האלף בלי כלום מאחור.

אבל העסק צבר תאוצה, מקורות יודעי דבר סיפרו על תכונה עזה בבתי הצדיקים, הועדה המנטרת את חולמי חלומות האמת דיווחה על עליה של מאות אחוזים. האוטיסטים הגבירו את המסרים בקצב אקספוננציאלי. העניין נחתם לאחר הדלפה אמינה מתיקון חצות של אחד המקובלים, משהו גדול מאוד עומד לקרות.

השעה 00:3 לפנות בוקר, במערת האידרא בציון הרשב"י מתכנסים בסודיות גמורה מועצת המקובלים העולמית, בהשתתפות מיוחדת של ל"ו הצדיקים הנסתרים. הדיון מתוח, הם צריכים לקבל הכרעה האם הגיע הזמן או שמא... לאחר דיון קצר אך עמוק, קם הרצף הקדוש והביע את הכרעת המועצת, הגיעה השעה, הרגע לו חיכינו, מלחמת גוג ומגוג בשער! כל הצדיקים הנהנו בכובד ראש. ההחלטה היא על דעת כולם, כולם ראו כך בשמים, שרו של עשו לא ימתין יותר, לא יהיו יותר הפוגות מעתה ועד בצרה.

לסיום קם האברך הקדוש והזכיר לכולם כי ההחלטות בחדר הן סודיות, אין מתפקידנו לחשוף לציבור את הנעשה בעליונים! הדגיש את הברור לכל.

בצאתם מן המערה זכו המקובלים לתיקון פגימת הלבנה, הלילה הואר כולו מהבזקי מצלמות. התברר כי אחד המשבקי"ם הדליף את הידיעה המרעישה על הפגישה ועל גוג ומגוג, לא היה עיתון אחד ממשפחה ועד עיתונלי שלא שלח כתב וצלם לאירוע.

הסחף שנוצר בעקבות הסיפור לא היה מבייש מפולת בוץ יוקרתית בהודו, כותרות ראשיות בעיתונות, גל פתוח ברדיו ובאתרים, קווי הנייעס עברו למתכונת חירום, זה לא עוד מלחמת רוסיה אוקראינה או חרבות ברזל, זה הגוג ומגוג שלנו, כזה עוד לא היה.

בתי המדרשות התמלאו אדם, התפילות קרעו רקיעים. הפרקים הרלוונטיים ביחזקאל לא הומלצו לילדים פחות מגיל שמונה עשרה או לקבוצות סיכון אחרות, מלחמה היא לא פיקניק, מלחמת גוג ומגוג היא לא עוד מלחמה.

ההמתנה לפתיחת האירוע הייתה בלתי נסבלת, טובי הקשבים האזינו בדריכות לטלוויזיה הפרסית בתקווה להודיע ראשונים על הפתיחה. אמנם לא היה ברור מי המדינות שישתתפו בחגיגת גוג ומגוג הגדולה, אבל מרבית הפרשנים היו תמימי דעים כי לפרסים יהיה מקום של כבוד בקרב, לצערנו אירן הייתה בהפוגת איומים זמנית. לא היה אפילו בדל משפט שכלל את המילים "אטום, ישראל, שטן".

אם בראשית התארגנו עצרות תפילה ספונטניות בראשות כל השליט"א אצל כל הזללה"ה, ככל שנקפו הימים התחלפו התפילות בהמתנה דרוכה ודיונים אינסופיים מי הוא גוג, איזו ארץ היא מגוג, וגודל עינו המדויק של ארמילוס.

בקהילה יצאו בתחקיר ענק, עמוד השער כוסה בתמונות כל מנהיגי ציר הרשע והמסתעף, במרכז העמוד מוקמה תמונה עם סימן שאלה, כשהכותרת האדומה היא "לחשוף את גוג". עשרות פרשנים מדיניים, צבאיים, מומחי גימטריות, מקובלים וקוראים בקפה נרתמו למשימה העצומה לגלות מיהו גוג, ללא הצלחה בינתיים.

שמועות על ניסוי גרעיני של צפון קוריאה עורר עליצות פראית בעם, אלפי אנשים עלו לאוטובוסים בתקווה להתיישב ליד חרד"ק עם אייפון ולהתעדכן. למרבה הצער הניסוי נגמר כרגיל עם גינוי רפה של האו"ם, אף מלחמה עולמית לא פרצה.

כמובן שהתפילות לא נזנחו, אבל בשלב זה הן הפכו לממוסדות יותר ויותר. תפילות רבים אורגנו אחת לשבוע בכל בית כנסת המכבד את תפקידו. אחת לשבועיים הייתה גם שיחת התעוררות נאה, העסק נכנס לריטואל קבוע.

לאחר מספר שבועות בה כולם היו מאוגדים סביב רוסיה איראן וארה"ב כשחקניות המרכזיות, התגבשה לה קבוצה סביב מנהיג מפתיע. מתברר כי אחד מגדולי מחזירי התשובה שעל פי עדותו ראה את כלי המקדש בוותיקן, גייר מלך אפריקאי, וראה באנטנה הסמוכה לביתו ג'י חמש החמוש באר פי ג'י, מסר סמינר לקהילת בני נח בצ'אד, שם ראה ראש שבט קרח, צרעת לו במצחו עינו האחת גדולה ועינו האחת קטנה, הוא שומע רק באוזן אחת ושמו כמה מפתיע "ארמי לוסהר", כלומר, "ארמילוס הרשע". גם אם היה מי שהתייחס לדבריו בספקנות, היו רבים שסברו שראוי להאמין למי שראה את כלי המקדש בעיניו.

הדבר יצר התנגשויות קשות עם קבוצת מחנה ישראל המפורסמת. הם טענו כי גוג הוא בעצם גוגל. המלחמה היא לא עם איש ושמו גוג אלא עם האינטרנט עצמו, ארמילוס הוא גימטרייה צוקרברג כידוע.

המיינסטרים התייחסו בביטול לקבוצות ההזויים, ברור שגוג הוא אחד ממנהיגי העולם ולא איזה נסיך עלוב, אבל מי ממנהיגי העולם? כאן המחלוקת הפכה למרה.

הציבור התחלק לפלגים ופלגי פלגים. אוהדי פוטין בזו לתומכי חמינאי, מקורבי ביידן זעמו על מאמיני קים ג'ונג און, זה התחיל בדיבורים והדרדר בזריזות להרבה יותר מזה.

לציבור לא נשארה פניות לעצרות התעוררות. לוואקום נכנסו הקופות שהציעו ביטוח זהב. מנין מתפללים בכל קברות הנביאים והנביאות, עד היום הגדול יום בא גוג. לאחר מכן אין התחייבות, תלוי בתנאי הדרך. הציבור עט בהמוניו על המיזם ובזמן שהתפנה דן בלהט אם ראוי לשמוח על חורבן המדינה המתקרב או דווקא להתאבל עליה.

המודעות היחידות שהיו גדולות יותר משל קופות הצדקה, היו המודעות של מתווכי הדירות בבצרה. מתברר כי דירה עם מרפסת קו ראשון לאתר שחיטת היצר זולה יותר מיחידת דיור בבית שאן, כמובן שאין אפשרות לטוס ולבדוק את הדירה מקרוב. יש לסמוך על אמינות המתווך.

קבוצות דוחקי הקץ או "דויחקים" בסלנג הנפוץ צצו כחלזונות אחר הגשם. הפגנה המונית נערכה למרגלות הקרמלין בקריאה לפוטין להרחיב את המלחמה באוקראינה לכל אירופה ואם אפשר להשתמש בנשק גרעיני. ההמונים לבשו חולצות עם הכיתוב "גוג פוטין גוג" משפט שהפך לוויראלי יותר מנגיף קורונה במאה שערים.

תומכי חמינאי עבדו בשתי גישות. הנטורי קרתא טסו לשכנע אותו בדרכי נועם להפציץ מפעלי טקסטיל בדימונה ופרסמו קריאה לציבור לקשור כאפיות ירוקות ללוחמי החמאס. אחרים עבדו בפסיכולוגיה הפוכה ויצאו בקמפיין רחוב. "חמינאי יא פחדן, בא תפציץ כבר את גוש דן". הפרסום באינטרנט הוא תחת התיוג #אטום או סתום.

גם על סין לא פסחו הקריאות. עשרות אלפים חתמו על עצומה ברשת לפיה לא יקנו יותר בעלי אקספרס אם סין לא תפתח במלחמה אזורית. סרטון מאיים שצולם בפתח בית הכנסת איצקוביץ בו הודיע אחד המתגודדים הבכירים, או עשרות אלפי הרוגים או שתשכחו מהכסף שלנו, הפך לוויראלי וזכה למאות אלפי צפיות.

הסיכוי הטוב ביותר הפציע בארה"ב, אחד המועמדים בפריימריז הרפובליקני ניסה למשוך את הקהל האוונגליסטי ונשא נאום בחירות בו הבטיח לשטוח כמה ערים שצריך עד גוג ומגוג. "לא נפסיק לפני סוף העולם" התחייב.

אנשים עמדו טליתותיהם על שכמם וגלגלו תפילין ושיחות שעה ארוכה. התהילים אחר התפילה נזנחו לצורך ניתוח מדויק של סיכויי ההתפרצות האזורית, ויכוחים סוערים, והשמצת היריבים תומכי הרודן הלא נכון.

ככל שהלהט ברחוב גבר גם הילדים הושפעו. אם בתחילה הקפידו הילדים להתפלל כל יום להצלת עם ישראל, שהלא הבל פיהם של תינוקות של בית רבן קדוש הוא. כעת דאגו הילדים לטעום טעם חטא. המשחק הפופולארי בחדרים היה "גוגואים" בו התחלקו הילדים לקבוצות תומכי גוג לפי ההשתייכות הפוליטית של הוריהם, ונלחמו זה בזה עד חרמה. יודעי דבר ציינו בהתפעלות כי הידע הגיאופוליטי של הילדים לא היה מבייש מקווה נייעס מכובד בזופניק.

אך אל דאגה, עמישראל לא יוותר על תפילתם של בית רבן. דפי אמנים חולקו, מבצעי חסד הוקמו. כל ילד שיענה אלף אמנים, יספק שלושה חסדים לשלושה אנשים תמורת שלושה מעשי חסד שהם יעשו לאחרים (לא לשכוח היתר עסקא, אחרת זה ריבית דרבנן) ייכנס להגרלה על רחפן, משניות, וברכה מרב מזוקן וחייכן. כלל ישראל חכך את ידיו בסיפוק, זה אמור לכסות לחלוטין את גזרת הילדים.

השטייגען בישיבות המשיך בשיא המרץ, אמנם היה עומס בחדרי השירותים בשל האזנה לגל הפתוח בקווי הנייעס, אבל סך הכל המצב היה בסדר. הבעיה התחילה כשקונטרס אנונימי שהתפרסם כאש בקופסת סיגריות הוכיח כי מלחמת גוג ומגוג היא מלחמת חובה החשובה יותר ממלחמת מצווה, שהלא הגויים תוקפים אותנו ומחויבים בתקיעת חצוצרות כדאיתא בספרי. מה ההיתר של בחורי הישיבות ללמוד בעת הזו?!

תחילה שקלו ראשי הישיבות להתעלם, אך הסדרים לא נראו כבעבר. לאחר מספר ימים צצה לה עמותה שפתחה במיזם אמץ בחור. כל חייל בצבא לקח שם של בחור ישיבה וסוכם שהוא נלחם בשבילו. עד שהמלחמה תיפתח כרכו החיילים גמרות לבחורים, שלא יקרעו בלהט הלימוד ח"ו.

זה הועיל למספר ימים אבל המתח כבר התפוגג, בחורים החלו לצאת לחתונות, בר מצוות, בריתות וכו' וכו'. כמה זמן אפשר לחיות על מתח גבוה? אך אל דאגה, החתונות לא היו כאשתקד. ריקוד תחיית המתים הפך לפופולארי מאי פעם, בגרסה המשודרגת כמובן. ארבעה בחורים מחופשים לסוס

פרד חמור וגמל כנבואת זכריה, פיזזו לצלילי השיר המרגש בני בני בני בני מזמרה, למרות תלונות המשגיחים איך התחלף המושג "בני תורה" במושג "בני מזמרה".

היה כמובן את הלהיט החסידי המקפיץ שהוציא הזמר והיוצר החסידי מלא הרגש החסידי שכלל את המילים החסידיות "הוא בא גוג, אז בא נחגוג, בעז"ה ננצח, נשטח את מגוג" ריקוד העם החסידי שהומצא לשיר כלל החלפת כובעים בצבעי דגלים נבחרים וצעד תימני כמובן.

וכמובן איך אפשר לשכוח את הקמפים, אי אפשר לבטל אותם כמובן, זו צורת הישיבה. אז הוסיפו שעת לימוד ובסימפוזיון ישבו צבי יחזקאלי והרב נויגרשל תחת הכותרת "גוג ומגוג - מתי והיכן".

הקיץ היבש פינה את מקומו לסתיו היבש שפינה את מקומו לחורף היבש, התאריכים הסופיים לתחילת המערכה אזלו (ראש השנה, עשי"ת, יום הכיפורים, סוכות, שמיני עצרת, שמחת תורה בחו"ל, ג' חשון, יום הכניסה לתיבה, יום היציאה מהתיבה, השעה התשיעית, עשירי בכסלו, י"ט כסלו, חנוכה, זאת חנוכה וכו'). עם ישראל נכנס לשגרת טרום גוג. תפילת רבים אחת כל חודש, פרק תהילים אחרי תפילת שחרית, עדכון חדשות פעם ביום, ודי. תוכניות זמר שבו להם מעל גלי האתר, הציבור דורש משהו מרענן להפיג את הלחץ. אין קידוש ה' יותר גדול מתחרות הבס הבא (מיהו הבס המושלם לפויקער), התפייט לו השדרן בין שתיים לארבע. הלבבות ניתרו מידי פעם כששמעו על תקיפה בסוריה או מתח בפקיסטן. אבל התגובות על האיום המצרי להפסיק את הסכם השלום כללו יותר בדיחות על פרעה ומכת צפרדע, מאשר קריאות להפסיק ללכת עם פאה וגרביים 40 דנייר.

כך חלפו העונות, עד בא יום בוער כתנור. כאשר פרצה לה מלחמת גוג ומגוג הקדישו לזה העיתונים את כותרת המשנה, הכותרת הראשית הייתה שמורה לדיל דגל ש"ס בנתיבות. גוג ומגוג זה כל כך אשתקד, כמה אפשר לחפור על זה לציבור. אבל ברור, כשיודיעו לנו על ביאת משיח נחזור בתשובה, גוג ומגוג פשוט לא מספיק מעניין.

* * *

מאז היותי ילד תהיתי מדוע עם ישראל לא הקשיב לירמיהו. היה להם נביא אמיתי שבישר את דבר ה', הסביר להם ברחל בתך הקטנה שבית המקדש ייחרב אם הם ימשיכו במעשיהם. אז ברור שהיו נביאי שקר מבלבלים, פשוט שלא כולם האמינו לו, אבל נראה מהפסוקים שירמיהו היה ידוע כנביא אמת, מצד שני איש לא האזין לו, מה ההסבר בזה?

יש לי תחושה שהם אכן הקשיבו, שיפרו דרכיהם לפרק זמן מסוים, אבל לכל מתרגלים. ככל שחלפו השנים התרגלו למצב, התרגלו לאזהרות, התרגלו לחורבן הממשמש ובא, התרגלו והדחיקו.

בבית שני נפתחו דלתות ההיכל לאויבים במשך ארבעים שנה! תחילה כולם צמו, חזרו בתשובה, עברה שנה ועוד אחת וזה נהיה המצב הרגיל, כולם יודעים שהדלתות נפתחות מידי יום. אחד היה רבי צדוק שלא התרגל, שהמשיך לצום ולהתפלל במשך ארבעים שנה, שלא פספס את דבר ה'.

איני יודע כמה זמן נדרש בזמן הבית כדי להדחיק, אנחנו ממש טובים בזה. בלשכוח, להדחיק, לדון על הפצצת בתי חולים ולצחוק מבדיחות על תימנים. להסתגל למצב, לשכוח שה' מדבר אלינו ולשאול למה הוא לא מדבר אלינו. אין נביא היום כי זה פשוט לא היה מועיל. הוא היה מדבר, אנחנו היינו מהנהנים, מקימים תשע מאות ארגונים למלחמה בעבודה זרה או בעוון התורן ושוכחים ממנו עד הפעם הבאה. הוא היה מדבר ברחל בתך הקטנה ואנחנו היינו ממציאים בדיחה על רחל מאופקים. סף

התשובה שלנו הוא שבוע עד חודש, אחר כך, חוזרים לשגרה. מה לדעתכם הפתרון? תזכורת מדממת כל חודש? איך אפשר למנוע את החזרה לשטף החיים? איך נוכל להחזיק בתשובה ולא להרפות?

כל עוד בלבב

במלכה רחוקה אי שם מעבר לאופק, במקום לא נודע ונסתר מעין, חיה לה עיר תוססת.

עיר נפלאה היא הייתה. רחובותיה רחבים, בתיה נמוכים, גגותיה רעפים, בקיץ זרחה השמש, בסתיו הגיעה השלכת, אפילו גשם ירד שם בחורף. מקום נפלא.

לבני המקום לא הייתה עילה להתלונן. יתושים לא היו שם, חתולים לא קפצו מהפחים, התרנגולים קרקרו בנימוס פעמיים ושבו לנום. ובכל חורף ירד שלג בדיוק פעם אחת.

אך אויה! נרגנים היו התושבים וסיבות מגוונות היו להם. התלוננו הם על דא, ואחר כך על הא. זעמו זה על זה, הקניטו זו את זו, חיפשו כל חייהם את האושר, אך אם ראו אותו ולו בקצה האופק, מיד הפנו לו את גבם.

הלכה לה העיר וקמלה, השתוחחו עצי הפרי תחת משאם, מדוע שיסחבו לבד את הפירות ומה עם שוויון בנטל? סירבו העננים לשוט בשמיים, אם אסור להם להמטיר גשם בקיץ. גם הפרחים סירבו להפיץ ריח, כל עוד מייבאים מפיצי ריח זולים מרחבי הממלכה.

בתוך כל הכאוס חי לו ילד זך, טהור לב וחייכן. איש לא התייחס לילד הקט, אך הוא התייחס לכולם. פיזר אור וחיוכים ללא תמורה, לא ציפה למאום, לכן גם לא התאכזב.

אם כילד קט הרעיף הוא טוב על כל. כשגדל מעט, כאשר הבחין באפלה, בסדקים שבחברה, רצה הילד לתקן, למחות את הריקבון, להאיר לכולם, להאיר את כולם.

חקר ילד קט את ההיסטוריה, התעמק בספרים עתיקים, שמע אגדות נשכחות מלב מפי זקנות נשכחות מלב. ברר את הבר מהתבן, את המחטים מהשחת, עד אשר הצטברה לו ערימה גדולה מספיק של שחת. ויצא בעקבות החלום.

חיפש לו הילד דרך לבנים צהובות. שפשף כל מנורה שפגש בדרכו. דג דגי זהב לאין מספר, ביקר בבתי ממתקים נידחים, אך ללא הועיל.

ייאוש! כלל ראשון באגדות שהגיבור צריך להתייאש לפני האור, האופטימיות של ילד קט עמדה בעוכריו. אך אחר ארבע ביצות מחרידות, ששה קופים מכונפים, וגלידה אחת בטעם מנטה, גם האופטימיות של ילד קט נסדקה, ואז הגיע למערת האימה.

כמו כל מערת אימה גם ממערה זו יצאה לה מכשפה זקנה וקרקרה לעבר ילד קט, בוא ילד חמוד, אתן לך חטיף אגוזים, ותנור חם.

ילד קט לא חשש, הוא ידע כי מראה עיניים יכול להטעות ובלב כל אדם יש נקודה טובה ועוד נקודה טובה. אסור לשפוט ממבט ראשון. הילד סירב בנימוס לאגוזים, איך כתוב בשלט בפתח בית

הספר, "זהירות מאגוזים מצילה חיים", אז כן, הפעם זה נכון. אבל הודה בנימוס על ההצעה.

"הו מכשפה דגולה" פתח הילד במשפט קלאסי. "יודע אני כי טוב נתון עמוק בתוך לבך, ברור לי שרק כשריון להגן מן הבדידות עוטה את גלימת מכשפות מפחידה, באתי להציל את עירי, התועילי לעזור לי בזה".

חיוך נמתח על פני המכשפה בעודה נוגסת בתפוח אדום, ודאי שאעזור לך ילד, קרקרה. גאלת אותי במילותיך, כעת אני פתוחה לחום וידידות. מה אוכל להועיל לך ילד? אוכל למכור לך קרקע חקלאית כאן בהרים, או שיקוי להפיץ בעיר? על כל מפיץ שתשיג תקבל אחוזים, זה יציב כמו הפירמידות במצרים.

ילד קט אינו טיפש, "אני מאוד מעריך את זה, אך איך אדע שאינך מפילה אותי בפח או משהו דומה?" הקשה ילד קט. "פשוט, יתכנו מכשפות זקנות, כלומר מאותגרות גילאית, שבאופן מפתיע אינן חורשות טובה".

"מפילה בפח?" נחרדה מכשפה זקנה, "כך אתה מעריך את הידידות בינינו? אין לי תקווה. ליבי נשבר". פנתה המכשפה לאחור.

להרוס את חייה לא רצה הילד, לא אחר הידידות המופלאה שנרקמה ביניהם והגאולה שהביא. כך פיים ילד קט את מכשפה זקנה, וגולל בפניה את סיפורה של העיר שילובו של שפע עם טינה, והמכשפה האזינה.

"יש לי פתרון ילד" אמרה בסיום הסיפור. "קח את רגליי והצל את העיר".

רגליה של מכשפה זקנה לא היו מרשימות וזאת בלשון המעטה, אך אם הגיבורים באגדות היו מסרבים למתנות הרי שהאגדות היו קצרות למדיי. כך נטל לו הילד את רגליה של המכשפה ושב לעיר.

מכאן לשם מתברר כי רגלי שבע פרסאות הם הרגליים (8.6 אבל מי סופר), לפתע גילה הילד כי בכוחו לרוץ, לזנק, לבעוט ומה לא.

זו מתנה נפלאה חשב לו ילד קט. אוכל להועיל לכל כך הרבה אנשים, לשמח את בני העיר. אוכל לגרום לשינוי אמיתי!

חזר ילד קט לעיר והחל לעזור לאנשים. העביר זקנות את הכביש, סחב סלים מהדוכנים בשוק. הציל תינוקות ממרפסות, חילץ חתולים נבוכים מציפורניהם של עקרות בית רצחניות. היה לסמל ודוגמא.

תחילה העריכו אותו, כתבות דיוקן מחמיאות, תמונות על דגני בוקר. ראיון עומק בו סיפר ילד קט על ילדותו האומללה. ילד קט נהיה סלב. אך אחר תקופה קצרה החלו החריקות. התברר שילד קט גוזל את עבודתם של האנשים. לא היה צורך בכבאים או בשליחים אונליין, גם הרופאים בבתי החולים קיבלו הרבה פחות חולים, מה שחייב קיצוצים במשמרות המתמחים.

ילד קט שקיווה להגביר את האהבה בעיר, גילה שהגביר את השנאה והפילוג. נטל ילד קט את מיטלטליו, והחל לצעוד בדרך המפותלת המובילה אל מערת המכשפה.

מדוע שבת ילד? קרקרה המכשפה הזקנה בעודה מלטפת את החתול השחור שלמרגלותיה, "לא הועילו הרגליים?"

הועילו, השיב ילד קט בעצב. אך למרבה הצער, דווקא השנאה התגברה, איני יודע מה עשיתי לא

נכון.

"זה בסדר, ילד. הדרך לגיהינום רצופה כוונות טובות, אך לגן עדן עוד לא נסללה הדרך. עליך לפלס דרך משלך. קח לך את ידיי הם יסייעו לך במלאכתך" סיימה מכשפה זקנה את נאומה.

פניני חכמה וידיים? לשלל רב זכה ילד קט. נטל הילד את הידיים המקומטות ופנה לדרכו המפרכת.

כפי שאתם מנחשים לבטח, לא היו אלו סתם ידיים. היו אלה ידי יוצר מקוריות (היזהרו מחיקויים). עם ידיים אלו יכול היה ילד קט לתקן כל שבר, לסתת כל פגם, לרפא כל חולי. ידי זהב.

ושוב חזר הניגון. תחילה זכה הנער לשלטי חוצות. עמוד מעריצים. תמונות סלפי לרוב. אחר תקופה החלו מאמרי הדעה על חוסר שוויון ועל החוצפה להרגיש אלוקים. דרישה למועצה מייעצת שתקבע מי יחיה ומי ימות. איזה כלי יתוקן ומי נידון לכליה. הבנה כי היכולת לתקן, לא נותנת סמכות לעשות זאת.

ילד קט לא ידע את נפשו, רצונו הטוב התנפץ על סלעי המציאות. איך גל עכור של שנאה החליף את כוונותיו הטהורות? כמו כל גיבור אגדה שלא לומד מהעבר, פסע לו ילד קט במשעול המוביל למערת המכשפה. בפנים נפולות, שב לו אל התקווה.

"ומה עכשיו? תמהה מכשפה זקנה בעודה בוחשת בקדרה גדולה. "התיקון הכללי לא עבד, אז מה יוכל לעזור?" טובה הייתה שאלתה, והילד השיב. "אולי משהו מרשים פחות, משהו לנפש, לא עזרה. אנשים לא אוהבים שעוזרים להם".

"רעיון מעניין" המהמה המכשפה, "קח את קולי, עונה הוא לבקשתך". נטל ילד קט את קולה של המכשפה וצעד לו אל העיר.

כאשר עטה הילד את קולה של מכשפה זקנה, לא קרקור בקע מפיו כי אם קול פעמונים צלול כבדולח. קול שבקע ממעמקי נשמתו הזוהרת והאיר אל תוך השומעים.

הפעם זכה הילד להערצה חסרת תקדים. המונים צבאו על אולמות הקונצרטים לזכות לשמוע את קולו, בתי שיר שחיבר צוטטו בחרדת קודש. תמונותיו נתלו מעל מיטות נבחרות ברחבי הממלכה, נערים התלבשו כמוהו ונערות זרקו לו פרחים.

לאגדה יש תסריט קבוע, סימטריה של היקום או משהו דומה. אז גם כאן, הגלגל הסתובב לו. מתברר כי המוסר של ילד קט מפוקפק, השירים שלו גנובים, הוא חי בפאר כשיש אביונים בבתי התמחוי. ובכלל, הוא לא יודע להסתפר. ילד קט המשיך לשיר, אך אז עלו חייו על שרטון. מתברר שהופץ סרטון שלו אוכל ביצים שאינם ביצי חופש. על זה לא סלח לו ההמון. יש לעם קווים אדומים והם אוהבים לקשקש אותם על כל מה שאפשר. פרש לו ילד קט ושב שבור לב למחסה של מכשפה זקנה.

"אתה בצרות" אבחנה הזקנה עם המטאטא. "אם זה לא עבד, נותר רק פתרון אחד אחרון. אתן לך את עיניי, יותר מזה לא אוכל להועיל".

יותר מזה לא היה צריך. עם עיניה של הזקנה, ראה ילד קט עשרות צעדים לפנים. את מועקותיהם של בני האדם ואת הפתרונות להם. את הכאבים והפחדים, עם הדרך לשכך אותם. ילד קט חש את כוחה של התבונה.

ישב לו ילד קט בפתחו של חדר צר והמונים צבאו על דלתו. ביקשו עצה והדרכה ובעיקר ביקשו

הבנה והכלה. העמיסו על ילד קט את צרותיהם ויצאו בצעד קל מהחדר.

ספג ילד קט את המעמסה בשמחה, הטיל על גוו את עול העם, אבל לתוצאה הוא לא ציפה. אט אט פנו ממנו בני האדם. לקו הם בתסמונת ביקורת התבונה הטהורה. נודע לכל כי הוא מתנשא, אליטיסט. בגלל שהוא חכם יותר מאחרים, סבור הוא כי יוכל לומר להם מה לעשות. מזלזל בניסיון החיים של אחרים, או בסגנון חיים של אחרים, או באחרים סתם כך. ילד קט הוא אסון! כך התפרסם.

כאשר שב ילד קט למערה מוכה וחבול, גו שחוח ואף דולף, חיכתה לו מכשפה זקנה מחוץ למערה. "זה הצליח, קבעה". "דווקא לא" ענה הילד. "הנה אני כאן, שוב". "זה הצליח" צחקה המכשפה צחוק צרוד, "ביקשת עם מאוחד והנה כולם מאוחדים: נגדך. אין קנאה, שנאה ותחרות, כולם מתעבים אותך יחד".

"אבל למה??!!" פרץ הילד בבכי. "מה לא עשיתי טוב?? מה רוצים הם ממני??!!".

"זה ברור" חרקה המכשפה הזקנה. "נתתי לך את רגליי וידיי, קולי ועיני. אך להמון? להמון הענקתי את ליבי".

חלומות

אי שם מעבר לאופק, מקום בו הנסתר רב על הגלוי והגלוי רב אף הוא. קיימת לה ארץ לא נודעת. בדברים רבים דומה הארץ לכל ארץ אחרת. אדמה ושמיים, חום האש צליל של מים. אך בדבר אחד נבדלת היא מכל ארץ אחרת. ספוגה ארץ זו בקסם[1], מעקב עד קודקוד. יערותיה קסומים, אגמיה מכושפים, אילנותיה זורחים מכשף, ואנשיה? הם קסם וקסם הוא הם.

כפי שיכולים אתם להניח, החיים בארץ לא נודעת היו קסומים. מקום בו לא חסר מאום. כל אדם יכול ליצור כל מה שבדעתו. ובניגוד לשמועות, כל קסם אפל לא נכח על פני האדמה, האור התהלך שם לבדו, כך עובד הקסם.

איך יוצרים? אתם לבטח שואלים. לא באמצעות מטות קסמים, ושאר הבלים. אל תאמינו לכל מה שמספרים לכם. הסוד הוא חלומות. בארץ לא נודעת כל מה שנדרש זה לחלום, וחלומות התגשמו. כך יצרו אנשים בחלומותיהם ויצרו את חלומותיהם. ומאחר ורוע לא היה בלבבם, חלומותיהם טהורים היו, והארץ, פרחה.

האם מאושרים היו? איש לא ידע. כי במקום בו מאושרים באמת, אין מי שמתעסק בשאלה האם הוא אכן מאושר. לכן, למרות כל הקסם, איש לא המציא אושרמטר, למדוד בדיוק את מידת האושר של בני האנוש, חלף זאת, הם פשוט, היו.

אך לא לעולם חוסן, אם לעולם היה חוסן, איש לא היה קורא סיפורי אגדה. בינות עצי התפוחים סמוקי הלחיים, בטבור עיר השנהב, התחשרה לה סערה נוראה.

עיר השנהב, עיר גדולה הייתה. הגדולה ביותר בכל שרשרת ערי החוף, בארץ לא נודעת. בטבורה עמד צריח הידע. גם צריח הידע צמח מחלום. חלום של אחד שרצה מקום בו יוכל להבין את מהותו של קסם. יוכל לחקור מהיכן הוא בא, ואנה הולך. כך צמח לו ה"צריח", מחט הפולחת את הרקיע. שם בינות לענני הנוצה, ישבו להם מדעני הקסם והפילוסופים של הכשף וחקרו את מהותו של קסם.

לא חורף אחד ישבו הם שם ואף לא שניים. חורפים רבים עברו על ארץ לא נודעת, טרם פתרו הם את מהותו של קסם. אך לבסוף זה קרה, ברגע האחרון נחשף הסוד, והיה הוא נורא.

מתברר כי הקסם מוגבל הוא. יוצא מן האדמה, ומאוחד עם האוויר. שרוי הוא בעננים וזורם בשרשי האילנות, אך אינו צומח, אינו מתווסף, רק הולך ונחסר. כל חלום שמתגשם שואב הוא מן הקסם. אם ימשיכו בני האנוש לחלום, ימצאו את עצמם מחוסרי קסם. העולם עצמו ישקע באפלה נצחית.

סערה פקדה את ארץ לא נודעת. איש לא ידע על כך עד עתה. בעתה עטפה את כלל האוכלוסייה.

1 להסיר לזות שפתיים, אין המדובר כאן בקסם אותו אסרה תורה רח"ל. מדובר על כח אחר תרמו אנרגטי, שפועל בדיוק באותה צורה בה מתואר קסם, אך הוא טבעי לחלוטין ומצד הקדושה. לרבים מגדולי ישראל היה אותו. רק לפשטות הרעיון נקרא הוא בשם קסם. ודי בהבהרה זו.

אנשים הפסיקו לחלום חלומות אדירים. חלומות הבונים ארץ, חלומות שמקימים ממלכות. איש אינו רוצה לשקוע באפלה נצחית.

למרות שאנשים חלמו פחות, שמרו היטב על קסמם, המצב הלך והתדרדר. מיום ליום נעשה קשה לחלום. חלומות פשוטים התאדו. היצירות הלכו וקטנו. ממש כפי תחזיתם של מדעני הצריח.

אם לא די בזה, בטבורה של ארץ לא נודעת, צמחה לה אפלה. בועה שחורה שהלכה וגדלה, סיוט שמה. איש לא הבין מהיכן היא צצה, אך ככל שחלפו הימים הלכה היא וגדלה, רוחשת פחד וייאוש. מקרינה שחור ותיעוב. בולעת את כל סביבותיה. ארץ לא נודעת פסעה לעבר אפלה נצחית.

אנשים חדלו מלישון מחשש שמא יחלמו. הם ידעו שכל חלום מקרב את הקץ. את קיצה של ארץ לא נודעת ויחד עם זאת את קץ כל האנשים החיים עליה. מתח שרר בארץ. כל אדם נחשד כחולם לטובתו האישית, כאגואיסט מחריב ארץ. אך המצב המשיך והורע. חלומות כשלו, האפלה גדלה, והארץ, דעכה.

עד שיום אחד הגיע הלך. איש אינו יודע איך נראה ההלך. למעשה, כל אדם סבור שיודע הוא את ההלך, אך כל אחד ראה אותו באופן שונה ודומה כאחד. דבר אחד היה להלך, נקודה יוקדת המוסכמת על כל. נראה הוא כמו העבר, כמו בני הארץ לפני החורבן. טרם דבקה בהם אפלה. טהור.

מה לא נכון בארץ? שאל ההלך בפליאה. מדוע העיר אינה רוחשת חיים. שוקקת מתנועת בני אנוש. היכן השוק התוסס, מדוע אין המונים במזרקות הבדולח? מה אירע?

העוברים ושבים הבודדים לא הבינו. לא ראית? היכן חיית בשנים האחרונות, הלך? האינך יודע על האפלה הנצחית? על דעיכת הקסם?

הו, הגיב ההלך. איני יודע על כך מאום. מעולם לא ראיתי, לעולם לא אראה. סומא אני, סגי נהור. חי בבדידות, מבחירה. תם אני, איני חכם. מעולם לא חקרתי מהיכן נובע הקסם, אך להיעלם לא נעלם הוא.

ואז, עמד ההלך וחלם. חלם הוא על ארץ טהורה, חלם על ליבותיהם של אנשים. חלם על אור וצחוק, חלם על קסם ושיר. חלם על עולם בלי אפלה, חלם על טהרה ורוך. חלם על יקום של אושר, חלם הוא על תום.

ולמרות הידיעה על אובדן הקסם, למרות היעדרם של חלומות. התגשם לו החלום הגדול ביותר. טהרה פשטה בליבם של בני האנוש, האפלה שבליבם נעלמה, הפסיקו בני האדם לרקום סיוטים, פסקו לטוות בעתה. האפלה נעלמה, נעלם גם ההלך. וארץ לא נודעת, שבה.

לאחר חודש, פרסמו מומחי הצריח את התחזית המעודכנת. מתברר כי הקסם זקוק לתיעול, יש יותר מידי קסם באוויר. חובה על כל אדם לחלום לפחות חלום אחד גדול ביום, כדי שהאפלה לא תשוב ותשלוט.

מתח השתרר בעולם, כעס על אנשים שאינם חולמים די. חשדות וצער. שוב שב הניגון, עד בואו של הלך.

זהורית ואנחנו

העלו בדמיונכם כי חרב מקדש ובטלה עבודת קרבנות, פס משרת ואין מכפר ומזיח, אך דבר אחד מעולם לא נפסק, לשון של זהורית נשארה לנו לפליטה, כך אחת לשנה נהפך השני ללבן (או שלא) כל העוונות נמחלים והכל מתחיל מחדש, הנה תיאור קצר של המתרחש.

כבר בחשון מתכנסת וועדת ההיגוי המיוחדת לישיבות ראשוניות ומינוי פרויקטור גיזה, תכנון מבצע מורכב מעין זה, לא נעשה בחופזה. כמו הדרשה המפורסמת חשו"ן ראשי תיבות חטאיכם שני וללבן נעשו. אך ההכנות לעין הציבור מתחילות בשלהי תמוז בואכה אלול.

הטקס הראשון הוא "מעמד הכנת הגיזה" הזוכה לתיעוד אונליין לכל אורכו. ראש חודש אלול יוצאת הוועדה המכינה שלוחי ורבני המועצות עצמם לפולין, שם נמצא עדר של בני פקועה שנבדקו מכל שערה שחורה ובלעטעל, השייכים לחוואי ותיק, גר צדק המיוחס לאלכסיי העגלון עצמו שמגדל את הכבשה הנבחרת כראוי לכבשה קדושה וטהורה.

זה נכתב בפשטות, אך הפוסקים התייגעו רבות מי היא הכבשה המיוחסת שיש עליה מסורת עד כבשיו של יעקב אבינו. בכלל האם יש דין כבשה או רחל, אולי דווקא צמרו של איל זכר לאילו של יצחק.

כמובן שלא סומכים על אותו חוואי בלבד בכל זאת הוא לא אונזערער. כל ההכשרים המהודרים התאגדו והקימו יחד עם הרבנות הראשית את וועדת הגיזה הגדולה, צוות מיוחד משגיח על הכבשה משעת לידה שח"ו לא יהיה בה חשש בכור, מעשר, ערלה, טבל, שביעית, המנק, דופן עקומה, עיר הנידחת, ולבלוב.

הכבשה יותר נכון הכבשה לא ראתה מימיה מראות אסורות או אייפון ודומיו רח"ל, לא עלה עליה עול ומאכליה היו מהודרים בתכלית ההידור לכל השיטות. אחר הגזיזה נשחטת הכבשה ונבדקת מכל טריפות ומכל חשש רירין ורירי רירין, בשרה מחולק כמובן לעניים מהודרים שלא ראו מאתיים זוז מימיהם (כך היה בתחילה, בשל מצוקת עניים מהודרים מעין אלו הוחלט כי הבשר ינתן לאחת הקופות שתזכה בו לעניים ואז ינתן לגבירים תמורת תרומה הגונה והם ימונו לשלוחי העניים באכילת הבשר. אשרי מי שזכה לבשר זה בסעודה מפסקת).

אבל כל זה בבואה דבבואה לעומת המעמד הנשגב עצמו מעמד "גזי נזרך" מנין ומחצה מגאוני וצדיקי הדור שסוננו נפה אחר נפה ומייצגים בכבוד כל תת פלג במגזר החרדי והדתי (לא כולל בית הלל שהוטל עליהם וטו) הוכתרו בתואר ה"גויזרים" לאחר שהתאמנו במהלך השנה על מאות ילדי חלאקה שלא טעמו טעם חטא.

כך בערב יום המסוגל באחד עשר באלול הם עולים על מטוס מיוחד שיוצא למקום הגיזה על ידי

חברת הנסיעות שזכתה לארגן את המסע, חברת זהוריטורס. בדרכם הם לומדים בתענית דיבור מסכת יומא ואחד הרבנים מקריא הלכות נבחרות מספר "גוזזי צאנך" הלכות גזיזה השלם והמפואר.

הם לא לבדם במטוס כמובן, מאות יהודים זוכים להצטרף למסע גדולי ישראל (הכרטיס ניתן חינם אין כסף לתורמים מנין כבש"ה כפול צמ"ר חודשים) וינכחו במעמד. שאר כלל ישראל נאלץ להסתפק בעמדות השידור המעבירות בנאמנות את הטקס לכלל הציבור החרדי המאזין לו בנשימה עצורה בכל מקום שהוא.

יתר יום האחד עשר מוקדש להכנות. תפילה על קברותיהם של צדיקים, טבילה במקווה המסוגל של הבעל שם, ביקור באושוויץ לעורר זכות אבות (הרבנים הספרדיים נוסעים בזמן זה לקברות האנוסים בספרד), ומנוחה קצרה טרם יום הבהיר יום שנים עשר באלול.

ביום שנים עשר באלול עם השכמה יוצאים הרבנים לחווה הקדושה, עליהם להיות מוכנים לשתים עשרה הדקות שהם בוודאות בשעה השתים עשרה ביום השנים עשר בחודש השנים עשר. כידוע שכל שנים עשר קודש ויש אומרים שהוא קודש קדשים.

במקום מצטופפים המונים, המצלמות מבזיקות בזמן שהרבנים פוסעים לאיטם אל דלת הדיר המפורסמת. מנגינות מרגשות נשמעות באוויר זכר לשירת הלווים, מדובר באחדות מרגשת של עשרות זמרים מכל גווני המוזיקה היהודית שתרמו שיר למעמד. כך מתחלפים השירים מ"חטאייכם כשונייי" המפורסם של זענוויל ועד "גיזתי גיזתי מה הייתי בלעדייך" של איציק.

הגדויילים נוטלים בחרדת קודש את המספריים הקדושות שנקנו בערב ראש השנה שעברה מגוי מהודר ומיוחס, הוגעלו הושחזו לובנו והוטבלו ג' פעמים.

המספריים הוקנו לכלל ישראל הגברים מגיל שלש עשרה ומעלה ע"י שליח בית הדין המיוחד לענייני גזירות והמסתעף, והונחו למשמרת בתוך הזכוכית של מצות העירוב בבית המדרש בעלז"א בעיה"ק רוממה הסמוכה לירושלים תובב"א.

המספריים כמובן לא עשויים ממתכת ח"ו מחשש כלי חרב כחלל. למרות נטיית הפוסקים לפלסטיק שבו לא נכנסים לחשש טומאה, הוכרע על דעת מאורי הדור שליט"א וזללה"ה על מספרי קרן להזכיר בגזיזה זכות קרן. הרוצה להרחיב בעניין זה מוזמן לעיין בקובץ "מלקט ורהיטני המבואר" שקיבץ יד אל יד את כל שיטות הפוסקים בזה.

ראש החבורה (שיטת הסניוריטי, נקבע על פי ותק) מחזיק את המספריים שעברו מיד ליד ושואל בשפתיים דולקות, אגזוז? וכולם עונים בשאגה, גזוז! וכך חוזר הוא ג' פעמים. (בעבר לשון השאלה הייתה אגוז? כמו כללי הדקדוק, אך בשל העובדה שאגוז בגימטרייה חטא הוחלפה השאלה לאגזוז).

את המתח באוויר ניתן לגזור במספריים, איש לא מהין לנוע כמלא נימה. אחר אמירת ויהי נועם ולשם יחוד פותח הרב בגזיזת הצמר, המספריים מחליפות ידיים ועוד ועוד צדיקים ממשיכים את הגיזה עד שיעור מנה ופרס חזו"א בדיוק.

בתום גזיזת הצמר ואישורו המתח נפרק. ההמונים יוצאים במחול לצלילי "גזזו לטובה" המקפיץ ומתארגנים לשיבה לארץ חמדת אבות.

לשם העברת הצמר לארץ לא מסתמכים על כל חברת שילוח, לזה הוקמה חברת "גז חיש" של הרב

אודי סאוס חוזר בתשובה אירופאי שראה עולם בחייו הקודמים ובקיא בכל הנצרך לכגון דא. כיום הוא אברך ג'ינג'י נמרץ וכאשר מנסים לחקור אותו על עברו הוא מצטנע ואומר כי הוא אף אחד.

הגיזה מחולקת לשני מטוסים שונים כך שאם ייפול מטוס אחד לא תטבע טהרתם של ישראל ח"ו. כמובן שיש לכולם פותח טפח ודופן כפולה שלא ייטמא הצמר במעבר מעל בתי קברות, מה שלא פוטר את הרב אודי מבניית מפה מיוחדת בה לא עובר המטוס מעל כל בית קברות יהודי או גויי, אפילו לא מעל גולובנציץ ודומיו.

בהגיעו לארץ עובר הצמר לניפוץ וסירוק אצל בית וולס הבקיאים בכל הלכות ניפוץ לשמה בפרט וניפוץ בכלל ואינם מעבירים סודות אלו לאף אדם, על כך דרשו אותם חכמים לגנאי.

עם סיום הסירוק נמסר הצמר לאגודת פתיל ארגמן ונצבע ביורה בצבע המופק מחילזון הארגמון ללא חשיפה לשמש כלל, אמנם קמו חולקים כי אין זה הארגמן עליו דיברו חז"ל על כן חלקו נצבע בכנימת הלכה. דורשי רשומות הליצו על כך את הפסוק תולעת שני, הרי שיהיו שני תולעים ולא אחד (אם כי יתכן והשני נמצא בארץ ישראל השנייה כידוע).

בעבר התפרסמה דרישה נרחבת בציבור כי הגיזה תהיה בצבע חום שהרי הוא האדום המקורי. אחר ויכוח סוער מי מארבעת גווני האדום הוא הנכון הוצעה הצעת פשרה כי הגיזה תהיה בצבע שחור שהרי אדום שלקה שחור הוא. למעשה הוכרע כי שני הוא ארגמן ולא אדום, על כן הגיזה נצבעה בארגמן בוהק ותו לא מידי.

את הצמר הצבוע מעבירים לברכה בבית גדולי ישראל, כך שכל יום בעשרת ימי תשובה הוא בבית רב אחר כשהמונים צובאים על דלתות הרבנים לזכות ולראות. אין פוליטיקאי או עסקן אחד שמכבד את עצמו ולא יצטלם בפוזה מחמיאה לצד הגיזה. (לפוליטיזציה של הגיזה ניתן השם "לשונות של ארגמן")

את הגיזה אי אפשר לתלות במקומה המיועד בהר הבית כמובן, הוויכוחים היכן יש להציב את הגיזה פרנסו מאות קבצים תורניים כשהם משתווים באורכם לוויכוח על זמן ר"ת. לא ניכנס לכל הפולמוס אך ההכרעה הייתה להציב עמוד אבן גבוה שקצהו האחד בשער הכותנה וקצהו השני בכותל המערבי בראשו תהיה תיבת זכוכית הרואה את רצפת העזרה, שם תשכון הגיזה ביום הכיפורים.

התיבה כמובן צוידה בבקרת לחות וטמפרטורה שהגיזה לא תפגע משינויי מזג האוויר וכדומה, שלא ייכנסו לשאלת שינוי מראה וחיסרון בהדר.

יומיים קודם יום הכיפורים והלחץ עולה, בחדרי הקפה ובמקוואות הנייעס היחידי הוא אדום או לבן, השער בעיתון החרדי הנפוץ ביותר הוא המילה "ילבין?" מרוחה באדום על כל העמוד. סקר הבוקר ברדיו החרדי העלה כי 47% מהמאזינים שטרחו להתקשר להשיב סוברים כי השנה זה לא ילבין. ימי ההתרמה הרדיופוניים תופסים תאוצה, השדרן זועק בפאתוס בלעדיך זה לא ילבין, ביד אחת אתה מקבל עשרים כרטיסי הגרלה לטסלה חדשה וביד השניה מחילת עוונות, אולי אתה תהיה זה שתזכה, אף פעם לא תקבל כזה דבר.

בינתיים נפתח פולמוס חדש מחקרים שנערכו על הגיזה של השנה שעברה מגלים כי ההלבנה מתרחשת כאשר הפוטו דיברומו מתאדה בתהליך פוטואלקטרי מורכב. אם כן ההגדרה היא לא הלבנה חיובית אלא העדר החטאים מה שפותח פתח לכך שבמצב זה לא נהפכים החטאים לזכויות אלא רק

נחסר החטא.

ערב יום הכיפורים בפעילות משותפת של הקרן למורשת הכותל והקרן למורשת שער הכותנה הושלמו ההכנות לעשרות אלפי העולים לתפילות במחיצת הגיזה, מי לא רוצה להיות הראשון שידע כי עוונותיו התכפרו. לא הזיקו המנשרים שחולקו באנונימיות ברחבי הריכוזים החרדיים לפיהם כל מי שיהיה במחיצת הגיזה ביום הקדוש מובטח כי יימחלו עוונותיו. בינתיים עמודי האבן שעליהם התיבה מתמלאים בפתקים הנתחבים בחריציהם, אם לא יועיל לא יזיק. מלבד השלטים הקבועים "זהירות- זהורית" שמירה רצופה קיימת סביב בסיס העמודים אחרי הטרנד של לפני שלש שנים לטפס ולפרסם סלפי עם הגיזה עם כותרת מתחכמת בסגנון הכי קרוב לאלוקים או כפרה עליך.

כמובן שהמקום מלא גם במוכרי סגולת רבי עקיבא (שכידוע היה רועה אצל חותנו) להדליק ח"י פיסות צמר ולומר שבע פעמים ישר והפוך "כולו הפך לבן טהור הוא", ואי אפשר בלי חוטי הארגמן המפורסמים שעל פי הנכתב שהו על קברם של שבעת הצדיקים הנסתרים המפורסמים ביותר (האופה, הנהג, מוכר הבייגלה, החייט, המאבטח, הדייג והמתדלק).

הקופות כבר מכינות את קמפיין מוצאי יום כיפור "הלבן חטאינו" כל התורם סך שנ"י ₪ למשך לב"ן חודשים יזכה לחוט מהגיזה שהתלבנה ולקמע עץ הישועות ממוסגרים במסגרת מכובדת בחתימת יד אחד מגדולי ישראל. מי לא ירצה להכניס ברכה זו אל ביתו.

נטו צללי ערב, ההמונים אכלו סעודה מפסקת היישר ממשאית החסד של משפחת רובין, קוויטלעך וקיטעלך לכל מראית העין, דממה מתוחה על כל. רב הכותל שער הכותנה והמקומות הקדושים עובר לפני התיבה, על דעת המקום ועל דעת הקהל.

אך בעיצומו של יום בשעת מחילה עומדים המוני בית ישראל ושוכחים, שוכחים מגיזה ושוכחים מהבטחה, שוכחים מקופות ושוכחים ממחלוקות, מזכירים עוון ושואלים כפרה, לא סמוכים ולא בטוחים, לא נושאים עיניהם אל רהבים, ליבם מכוון לשמים, חרדים זוחלים ורועדים. הלבן למענם אם לא למענינו.

התם ומיתמם עם תמימים

הוא נקלע לבית הכנסת הזה לראשונה, אבל יש שעות בהן אין משמעות לוותק. שעת נעילה, אורות בית הכנסת מעומעמים, הלחץ מורגש בחלל. או עכשיו או לעולם לא. זכור ברית אברהם, פתח לנו שער בעת נעילת שער. קירות בית הכנסת רועדים מזעקות ההמון. נראה כאילו אף הם מבינים את גודל השעה, שחים מפחד היום הבא. אבן מקיר תזעק, כפשוטו.

התפילה מתקדמת, הלב עוצר. איך אפשר להחזיק, איך אפשר להפסיק. כלה דבר וחרב ורעב ושבי ומשחית. אבינו מלכנו פסוק בפסוק. גם בשבת. החיים עצמם מוטלים על כף המאזניים ופיקוח נפש דוחה.

ואז, ברגע השיא בין ברוך שם כבוד מלכותו לה' הוא האלוקים, עוצר החזן. כולם, מנער ועד זקן, טף ונשים. מכניסים אצבעות לפיהם ושורקים. אוהו שורקים. יש השורק שברים ויש המריע. יש השורקים ישמיענו סלחתי ויש מי שבחר בנעימת ברכת כהנים, אשר נשמעה בבית המקדש שלא ישמעו את השם אנשים בלתי מהוגנים. אך רוב הציבור, לא שרקו כך ולא כך. מתוך ליבם שרקו הם שריקה גדולה. מפיות רבים עלתה השריקה, והתאחדה לשריקה אחת. שרקו הם את האוויר שבראותם, שרקו עד שלא נותר בהם דבר עוד לשרוק, רק אז חדלו הם משריקתם.

נהרה פשטה על פני ההמון. לך אכול בשמחה לחמך. יש מאין פיזזו רגלי הציבור. לשנה הבאה בירושלים הבנויה, והוא רחום יכפר עוון.

פיזז הוא עם כולם, עלץ אף הוא בזכייה בדין, אחר ערבית שאל את העומד לצידו, מהיכן מנהג זה? מדוע הינכם שורקים כולכם ברגעים המרוממים ביותר של השנה? רגיל אני לשוטט בקהילות ישראל. מהכא להתם ומהתם להתם אחר, מעולם לא שמעתי על מנהג כגון דא.

חיוך של נחת עלה על פני שכנו, חיוך מהסוג של "יש-לי-סיפור-יפה-אבל-כולם-מכירים-אותו-ואין-לי-למי-לספר-ועכשיו-הגיע-מישהו-שלא-מכיר-ואפשר-לספר-אותו-סוף-סוף" אכן סיפור מרתק הוא, אמר. ראוי שיופץ לכלל ישראל. והנה מקיים אני את צוואתו, מספר את הסיפור אליכם, כלל ישראל היקר.

קהילה בינונית אנחנו, פתח האיש את דבריו. לא צדיקים גדולים ולא רשעים קטנים, בינוניים כאלה. משתדלים לשמור שבת, אבל משתמשים במגבונים לא סחוטים. לא מדברים לשון הרע, אלא אם כן זה ממש חשוב. אוכלים חסה למרור, אבל לא בודקים אותה מתולעים. אנשים טובים באמצע הדרך.

ערב קודר אחד נחת כאן מגיד. לא מגיד מהסוג הטוב המפזר טללי תחיה, מטיף צרי ללבבות נשברים. מגיד אמיתי מהזן של פעם, המשבר חדרי לב, גוער ומוכיח, עד תהום רבה.

גער בנו המגיד הלך וגעור, כינה אותנו בכינויי גנאי מסוגים שונים, הציב מראה גדולה נגד פנינו. לא

מהסוג הפנורמי המרזה שמנים ומשמין כחושי בשר, אלא מראה של פעם, המשקפת מה עומד נגד פנינו, מראה אמיתית.

החפץ לה' באילים? זעק המגיד. עם מה תבואו ליום הדין? מי יהין לעמוד כשליח ציבור ולהעלות את תפילותיכם? מה טענתכם לריבונו של עולם? מדוע שיקשיב לכם, אם כל השנה אינכם מקשיבים? עורו עורו, סיים המגיד, כיונה בשעתו.

אם נינווה הקשיבו אנחנו לא נקשיב? כנס חירום הוכרז, ישבנו כולנו בבושת פנים, חיפשנו מוצא מהסבך. פתרון אחד נראה באופק. עלינו למצוא קרבן ציבור. איש שיעבור לפני העדה, ויעלה את תפילותינו. אותו איש יהיה אדם טוב באמת, יחזור בתשובה. יקרע את עצמו ושערי שמים, איש אשר רוח בו. לצערנו, במקום שהדג יבלע את יונה, הפכנו כולנו לדגים. איש לא העז להצהיר על שינוי דרסטי, להתחייב למאמץ סיזיפי עד יום הכיפורים, איש לא הסכים לעמוד בראש. העתיד נראה אפל מאי פעם. ואז, באה הישועה.

בקצה בית הכנסת קם יהודי ישיש, זקנו היה מלבין זה מכבר אם לא היה מקפיד על גילוחו מידי יום. אספר לכם סיפור אמר בקולו הצרוד. סיפור אותו שמעתי בחיידר עוד לפני המלחמה.

סיפר הוא לנו על יהודי פלאי שחי לפני שנים רבות, רבי ישראל בעל שם טוב נקרא. שמעת על בעל שם טוב מן הסתם, ספק שואל ספק קובע האיש. הלא בקהילות רבות הסתובבת. בכל מקרה, כך היה מעשה בבית מדרשו.

מידי שנה בשנה, עת הגיע חודש אלול, דריכות שררה סביב. גורל העולם כולו מונח על הכף, בשעה שעובר כל יצור כבני מרון. אך אותה שנה, קשה הייתה במיוחד, מידת הדין מתוחה הייתה. מידי שנה היה רבי ישראל ממתק את מידת הדין, יחד עם תלמידיו הקדושים. אך כעת, כלה אלול וראש השנה, עשרת ימי תשובה חלפו, והקטרוג לא הסתלק. עמד רבי ישראל בעל שם טוב ביום הכיפורים ופעל מה שפעל, אך ללא הועיל. הקטרוג עקשן היה ודבר לא הועיל להסירו. עת נעילה באה. שערי שמים נעולים, שערי דמעות מעולם לא ננעלו, מעיני עם ישראל זולגות הדמעות בשצף. אך לשווא. הקטרוג לא סר.

ואז, בעת נעילה, נכנס שמעון להיכלו של הבעש"ט. מיהו שמעון אתם שואלים? שמו האמיתי אינו ידוע, גם זהות הוריו נסתרת היא. היהודים מכנים אותו שמעון, אך כולם מכירים אותו רק כנילס רועה האווזים. שכן בין האווזים בילה נילס כל ימיו. תיבה אחת לא ידע שמעון בלשון הקודש, למרות היותו בן ישראל. בבית כנסת לא דרך, על מצוות לא הקפיד, אך בעת נעילה, התעוררה נשמתו, ושמעון מצא את עצמו בבית הכנסת.

הביט שמעון צפון ודרום, טליתות הקיפו אותו מכל עבר. דימה שמעון כי נמצא הוא בשמי שמים, מקום אשר אין שם בני אדם כי אם מלאכים. נשמתו הכוספת גאתה בקרבו. לא ידע שמעון להתפלל, אפילו לבקש לא ידע. מעולם לא ירדה דמעה מעיניו, לא כשנעקר ממשפחתו, לא כשסבל מחרפת רעב. מעולם. ואז, מעמקי נשמתו פרצה שריקה גדולה, את כל כיסופיו ריכז בשריקה. בית הכנסת דמם לרגע, תפילתם של גורי הבעש"ט התבלבלה קמעא. נהרה הופיעה על פניו של הבעש"ט, בשריקתו הטהורה בקע שערי שמים. בטל הקטרוג ובטלה הגזירה. תיכף התלכדו כולם בריקוד סוער, לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

אתם מבינים קינדערלך? שאל אותנו הזקן. ואנחנו, ברוחניות בינוניים, אבל קליטה טובה יש לנו ב"ה. הבנו תכף מה הוא בא לומר. מאז ועד יום הכיפורים התכוננו כולנו, איש ואשה, נער וזקן. שרקנו בכל צורה וגוון. ממנגינות מרגשות עד שריקה פולחת, מי יודע איזו שריקה היא הבוקעת שערי שמים. כך ברגעי הדין, עומדים כולנו דלים ושורקים, ושריקתנו עולה, עד כסא הכבוד.

• • •

סיפורים רבים סובבים סביב התם. אותה דמות פשוטה, ערדליים מרובבות לרגליו, וקוצ'מע שעיר לראשו. בור שאינו יודע בין ימינו לשמאל כל אדם, ולבבו טהור הוא. מתוך ליבו מניח חלות בארון הקודש, זועק לרקיע את אותיות הא' ב', או שורק בנעילה. הבעיה היא שסיפרנו לאנשים על קיצור דרך לשמים. על אנשים שאינם צריכים לפלס את דרכם צעד אחר צעד, להידקר בקוצים, לחצות הרים. פשוט צריכים לשרוק, והם בסוף. מי לא אוהב קיצורי דרך? והנה נולדו המתחזקים והמתחזים.

כך נהגים שומרי התורה מכל שחקן ש"גילה את אלוקים". מצטטים כל מפורסמת שהדליקה נרות שבת. סופרים את נהרות האדם שהגיעו לסליחות. כי אנחנו אוהבים את הפשוטים, את אלו שאין להם ידע, שאין להם מאום, אבל את נשמתם מקדישים הם לקב"ה.

כך נוצרה לה קבוצה של מתחזים. הם חכמים, משכילים, יודעי ספר. אבל הם מתחפשים לתמים. מתחפשים לאנשים שכל מה שיש להם זה התעלות רוחנית בלי מסגרת. לאנשים חסרי תוכן עם נשמה שוצפת. ומה שהם באמת? לא מספיק להם. הם מסרבים לבוסס בבוץ, הם רוצים לעוף. אצה להם הדרך.

יש הבדל עצום, בין תם ובין מיתמם. ילד בן שלש ששואל את סבתא למה היא מקומטת מקבל צביטה בלחי. ילד בן שלש עשרה ששואל את זה מקבל צביטה אחרת. ילד בן שלש הוא תם, ילד בר מצווה הוא מיתמם.

הוא נהנה ללכת לבית כנסת בשבת, הריעו לו! הוא נוסע אחר כך לים, טוב, הוא לא דתי. הקב"ה לא צריך את התפילה שלו, לא צריך מישהו שמפרגן לו נרות שבת. אם אתה יודע שיש אלוקים, וכל מה שאתה מפרגן לו זה שחרית בשבת, אתה מזלזל. אם אתה לא יודע מאום ונותן לקב"ה את כל מה שאתה יודע, קנית את עולמך.

לא אמרתי שאין מה לשמוח בהתקדמות של כל אחד, ברור שככל ששם ה' מתפרסם ומתקדש בעולם, העולם מתקרב לתיקונו. ברור שמצד ערבות עלינו לברך על כל מצווה שמתקיימת. אבל להעריך? לכבד את ה"אדם הפשוט"? הוא לא תם, הוא מיתמם.

מתחזים זה נורא. אין אפשרות לחכם להיות תם. זה מסלול אחר. אין לך אפשרות לבקוע שערי שמים בשריקה, אם אתה יודע ספר. במקרה שאינך תינוק שנשבה, אתה חייב את המסלול הארוך, הדרך הארוכה שהיא קצרה. נשמתך לא יכולה לכסוף בלי מסגרת. אם היא עושה את זה, היא לא מתחברת לבוראה, היא מורדת בו.

אם אינכם מבינים למה אני מתכוון, אשריכם. אבל מדובר על קבוצת אוכלוסייה שהולכת וגדלה, שמחליפים את העמל בחוויה. קוראים לזה "להתחבר", מספרים סיפורים לעצמם ולאחרים. החליטו שבמקום לנסוע את כל הדרך, הם יכולים לעקוף בשוליים, לוותר על המאמץ העיקר הלב. במקום לעבוד על הרוחניות שלהם, הם עובדים על עצמם.

משורש הרצון לקיצורי דרך, משורש החיפוש לעשות לא את מה שצריך, אלא את מה שיצליח. נובעות שתי צורות התנהגות. גם החוויה על חשבון המעשה, אבל מכוער יותר גם אם לא חמור יותר, המעשה על חשבון התוכן.

בסיני קיבלנו תורה, התורה כוללת הוראות מדויקות איך ומה לעשות. אבל אם היא נהפכת לספר חוקים יבשושי, הרי שכל מה שצריך זה למצוא את הקומבינה איך להסתדר איתה. חוקי, אבל מסריח.

אין מצווה כמעט שאי אפשר לעקוף. אפשר לעשות הכל בלי לעשות כלום. השאלה היא אם בזה אתה אכן מתקן את נשמתך, או מסמן וי וממשיך הלאה. יש מי שיחוש כך על פרוזבול לדוגמא, אבל את זה תיקן הלל הזקן. אדם שמחפש פתרונות יצירתיים איך לעבוד על אלוקים בכל מצווה, פספס את מהות התורה. הוא שורק כדי לזכות בדין, במקום לחזור בתשובה.

סיפור אמיתי מהשבוע: זוג נחמד חפצו לשכור דירה מאברך, דא עקא שתשלום השכירות אינו מהנמוכים כיום. הציעו הם לאברך כך, נתחייב לך כתשלום חלק מהסכום, שאר הכסף תקבל כתרומה חודשית, כך נוכל להוציא אותו ממעשרות. המשכיר התקשר אלי ושאל איך הוא יוכל לדאוג שהם יהיו חייבים לתת לו את כל הכסף ולא יוכלו להפסיק אחרי חודש שהרי זה לא חלק מהשכירות. הצעתי לו לכתוב שני חוזים, אחד בינו לבינם שם יהיה כתוב את הסכום המלא, וחוזה שני על סכום מופחת, אותו הם יעבירו לקב"ה, עם קבלות על התרומה כמובן.

אתה דחוק ואין לך יכולת להפריש מעשרות? אתה לא חייב. אתה באמת חושב שסידרת את התורה בעסקאות הללו? זו הפיכת התורה מדרך חיים לספר חוקים. זה אולי לא חסר הגיון, אבל בהחלט חסר לב.

התורה היא דרך חיים, מורכבת מלב ודרך ברורה. אי אפשר לוותר על אחד מהם. תוכל לנסוע בלעדיו, לעולם לא תגיע ליעד.

אזי בימי חשמנים - זוית אקטואלית

אי שם בעירה נידחת בארץ נוכרייה הרחק מן העין והרחק מן הלב חיה לה קהילה יהודית גאה. שורשים עמוקים היו לקהילה זו ואף פארותיה נאים היו. סבי סביהם של זקני העירה רעו צאן במורדותיה, סבתותיהן חבצו גבינה בבקתותיה, היו שנהגו לומר כי מאז חורבן בית שני יושבים הם במקום זה, אך איש לא שרד מתקופה זו כדי לאשר את נכונות הידיעה. קהילה שורשית בעירה שורשית.

חיי הקהילה היו מוסדרים היטב. בית כנסת ומקווה, חיידר והקדש. רב, חזן, שוחט, מוהל, גבאי, שמש, מושקה, ראש הקהל, זה ששונא את ראש הקהל, גאב"ד, ראב"ד, גביר, מומר, מלמד, וכן הלאה. כל מה שנדרש לעירה בינונית הראויה לסיפור משלה.

שנים על גבי שנים התנהלה לה העירה הנידחת בשובה ונחת, גדיים נעשו תיישים והולידו גדיים חדשים וחוזר חלילה, סתיו אחר סתיו, אביב אחר אביב.

אך כמנהג עירות נידחות וסיפורים מצמררים יום אחד התרגשה על העירה צרה נוראה, "האיוואנים". לבטח שואלים אתם מיהם האיוואנים, הודו נא לבורא עולם על כך שמעולם לא נתקלתם בהם. הם קרויים על שם מנהיגם איוון האיום. איכר פשוט שעלה לגדולה. מח חריף היה לו ובמרתף בקתתו למד ספרי פילוסופיה ומדע, יום אחד נפל בן המלך לנהר ובמקום שיהודי כלשהו יציל אותו, דווקא איוון היה שם בסביבה. המלך התרשם מאוד מאישיותו ונתן לאיוון לנהל את כל המחוז.

איוון לא החזיק מעצמו איש רע, אך כמו כל איש טוב באזור ידע אף הוא כי היהודים הם שורש כל רע. איש טוב נלחם ברוע ולא נותן לו להתפשט כמו הפריץ הקודם שהיה חדל אישים למדיי. איוון אינו חדל אישים כלל, על כן הקים את ה"איוואנים" פלוגת חיילים ומלומדים שתחנך מחדש את העם ובדגש על חינוכם של היהודים.

כך העלו האיוואנים הצעות חוק לאסור את שמירת השבת על מנת להעלות את כושר הייצור, "זה פיקוח נפש" הסבירו. להזקיק לצורך ברית המילה אישור בכתב מהתינוק. "גופו שייך רק לו ואסור לאף אחד לפגוע בו". ואפילו שקלו לאסור ריקודים ברחובות העירה, מה שיפגע אנושות בריקוד ה"טובים מאורות" המסורתי.

אם כל זה היה בצד של "סור מרע", תוכניותיהם של האיוואנים היו גם ב"עשה טוב". הם תכננו להקים בלב העירה גימנסיה אדירה, מקום בו ישתלמו בחכמות העולם, מקום בו ילמדו שבע חכמות בשבעים לשון. מרכז כפירה, דוגמתו לא היה.

עירה נידחת לא נזקקה ליותר מכך, כינוס חירום של כל שמנה וסלתה התכנס לו בבית ראש הקהל, ההחלטה הייתה ברורה. מלחמה לה' בעמלק. אנחנו חוליה בשלשלת הזהב של העירה בפרט ושל כל

העיירות בכלל, על מלחמה ברוחניות נלחמים בגשמיות. "מלחמה"!!!

רגע לפני ששמנה וסלתה המשולהבים כיתתו מזמרותיהם לחניתות, דפק ראש הקהל על השולחן בעוז. "גם למלחמה יש מסורת" הכריז. אנחנו לא גרים ולא בעלי תשובה, מלחמה זה עבודת ה' ויש לעשותה בכובד ראש!

שמנה וסלתה הנהנו בהסכמה, אכן כן, דברי טעם דובר ראש הקהל, יש לבדוק במעבה ההיסטוריה איך כלל ישראל נלחם. "מקור המידע הברור מאליו הוא החשמונאים", פתח הגבאי ואמר. "עלינו לבדוק כיצד הם נלחמו ולא לשנות דבר מדרך ישראל סבא".

"קודם כל צריך כהן גדול" הבריק השוחט, העובדה שהוא הכהן היחיד סביב השולחן לא היוותה שיקול לטענתו, פשוט מלחמת מצווה מצריכה כהן משוח, גם אם אין אורים ותומים בימינו. שתיקה של מבוכה השתררה סביב השולחן. ראש הקהל כחכח בגרונו ומלמל כי יתכן ואין חובת כהן גדול דווקא "ולא שבט לוי בלבד" כידוע, ובכלל יש הטוענים כי מתתיהו היה בנו של הכהן הגדול ולא הכהן הגדול עצמו. בכל מקרה התנער ראש הקהל "יש לערוך הצבעה מסודרת מי יהיה המנהיג, זה לא על רגל אחת".

לאחר ישיבה סוערת התקבלו החלטות אופרטיביות. שמשון הלבלר יכין מודעות ענק "היכונו למערכה", ייקבע מועד לבחירת מתתיהו והמועצה, ועדה מיוחדת תחליט מי רשאי להצביע בבחירות אלו. קריאה תקיפה תצא לצעירי הצאן שלא יבצעו כל פעולת מחאה פזיזה שיכולה לפגוע בהמשך המערכה. מאות עותקי מגילת אנטיוכוס ומלחמות היהודים ייובאו מהעיר הגדולה על ידי מוטל העגלון. מס מלחמה יוטל על תושבי העיר כדי לממן את המערכה. ו"לה' הישועה".

הרצים יצאו דחופים, מודעות הענק נתלו. בינתיים פתחו האיוואנים את הגימנסיה והחלו ברישום נמרץ. בתגובה הוציאה מועצת המלחמה הזמנית קול קורא ובו אזהרה חמורה שלא להתגרות כרגע באויבים ולא לנהל מערכה עצמאית ח"ו "כוחנו באחדותנו".

הבחירות התקרבו בצעדי ענק, עצרות בחירות ועצרות התעוררות התקיימו במקביל. בצער רב התקבלה הידיעה על נפילתם של כמה מצעירי המקום לגימנסיה. אך בממ"ח (מועצת מלחמת חשמונאי) הרגיעו כי התהליך עובד כסדרו. גם בזמן היוונים היו מתייוונים, "השעה שלפני זריחת השמש היא השעה החשוכה ביותר".

הבחירות התנהלו כסדרן, לתפקיד מתתיהו נבחר כצפוי ראש הקהל ועמו עוד אחד עשר מחשובי הקהל למועצת המלחמה כמנין החשמונאים דאז. פעולתו הראשונה הייתה הזמנת בלאנקים חדשים ובהם התואר החדש "ראש הקהל דק"ק עיירה נידחת והגלילות ומנהיג המערכה שליט"א". לאחר מכן הודיע על שורת פעולות אופרטיביות, הראשונה בהן היא הזמנת מאות סביבונים מיעקב הנגר לצורך ילדי השכונה תחת סעיף הצטיידות בנשק.

היו קולות בציבור שתהו מדוע אי אפשר להשתמש בסביבונים מחנוכה, אנשים מרושעים העזו לתמוה אם יש קשר לעובדה שמנהל קמפיין הבחירות של ראש הקהל היה אותו יעקב הנגר. אך הודעה תקיפה שהוציאו חברי המועצה הפריכה את השמועות. הם הסבירו שהסביבונים של חנוכה אינם מתאימים בשל הכיתוב נ.ג.ה.ש שעליהם, כיוון שהנס הולך להתרחש כאן יש צורך בסביבוני נ.ג.ה.פ כמובן. להודעה נוספה שורה המוחה ב"שועלים קטנים מחבלים בכרמים הסודקים בחזית המאוחדת

למען אינטרסים צרים ועתידים ליתן את הדין".

העיירה התפתחה בקצב מסחרר, יותר ויותר אנשים הגיעו לשעריה בשל הגימנסיה המפורסמת. יותר אנשים פירושו יותר קניות. בית המרזח של מושקה עבד בשלש משמרות, הפונדק של מוטל היה בתפוסה מלאה, החנווני והקצב אף הם הרוויחו סכומים גדולים, התוצאה הייתה עליה גדולה במס המלחמה, שהיהודים הפרישו במסירות. מועצת המלחמה הוציאה הודעת שמחה "מאויבי תחכמני" נקודות אור ותחילת התנוצצות הניצחון, דווקא מתוך האופל מגיע הממון להביס את הרוע, "ה' עמנו, אל תערצו מפניהם".

לראש הקהל היו החלטות רבות לקבל, הוא ניסח יחד עם חברי המועצה מנשר לבית המחוקקים, בו הסבירו כי יום מנוחה שבועי הוא זכות סוציאלית המעלה את תפוקת העבודה ולאו דווקא עניין דתי. בנוסף הזמן האופטימלי לברית מילה הוא היום השמיני אז קרישת הדם בשיאה, מחקרים רבים מוכיחים כי תינוקות נימולים זוכים להצלחה יתירה בלימודי מתמטיקה ואנגלית במהלך החיים, מניעת ברית מילה היא צעד שיפגע אנושות בכלכלה! סיים המנשר.

לשוליים שפנו אליהם בטרוניה שיש לנהל מערכה עיקשת על הדת השיבו, כי אין לבזבז תחמושת על מה שניתן להשיג בדרכי שלום, "גם יעקב אבינו החל מדורון ותפילה, רק אחר כך מלחמה". אל דאגה, מלחמה בא תבוא.

יוזמה ציבורית גרמה לנדודי שינה בקרב המועצה. מתברר, כי בעקבות כך שמספר עגלונים שלחו את ילדיהם לגימנסיה ואף החלו לבצע נסיעות בשבת, החליטו כמה חמומי מח להחרים את אותם עגלונים, ולנסוע רק בעגלותיהם של החותמים על נאמנות לה' ולתורתו. תגובת ראש הקהל הייתה בדרשה חריפה בבית הכנסת, שם הבהיר, כי אין דרכינו בחרמות. "יש צורך בשמאל וימין מקרבת, המחאה הזו רק תגרום לריחוק של אותם עגלונים מהדת" הרעים בקולו ראש הקהל. "השאירו את דרכי המלחמה למועצת הממונה" המשיך וזעק.

ככל שנקפו הימים גילתה מועצת המלחמה כי הם עומדים לאבד את השלטון, מחצית האנשים הצטרפו לאיוון, אחרים איבדו את האימון במועצת. בכינוס חירום הוחלט על הוצאת עלון שבועי בשם "קול מלחמה" בו יובאו ההתפתחויות במערכה וראיונות עומק עם הנוגעים בדבר. כדי לפרוק את האגרסיות של צעירי המוחים הוחלט על מחאה מקורית שתכלול שריפת פסולת שבועית במרכז שכונת היהודים, כסימן לעתיד בו תהיה כל הגולה כמדורת אש.

יחד עם זאת הזמינה המועצה מאות מגנים עליהם הכיתוב מי כמוך באלים ה', ממש כמו המגן של דוד המלך, לקינוח התבקשו התושבים להחזיק קרני שור עליהם יסרבו לכתוב אין לנו חלק בא-להי ישראל. ואכן ניצחון הושג במערכה כשאיוון הוציא הודעה שהכחישה כל דרישה לכתיבת נוסח כלשהו על קרנות שוורים. המועצה מימנה קידוש אדיר בשבת בבית הכנסת אחרי המניין השלישי, והחגיגות נמשכו עד מנחה קטנה ועד בכלל.

ככל שהגימנסיה גדלה והגזירות הוחרפו, התקיימו יותר ויותר ישיבות מועצה, מונו קמבצי"ם וסגני קמבצי"ם, חולקו תפקידים ותתי תפקידים, כסף לא היה חסר בקופה, המיסים רק הלכו וגדלו. דיונים קדחתניים נערכו על היום הראוי לקביעת יום טוב לרגל הניצחון המיוחל. אותו יום שייקרא "חנוכה דעיירה נידחת" הלא אי אפשר להילחם ביום אקראי ודי. יש צורך בחודש שאינו עמוס בחגים או בצומות, זמן שמותר לנגן בכלי שיר. יום שלא יוצא לעולם בשבת, ויוצא פעמים רבות בשני וחמישי

כדי לחסוך את אמירת "והוא רחום". טובי התוכנים הוזעקו למצוא את היום הראוי וכל המערכה התעכבה עד ההחלטה הגורלית.

כך חלפו להם שבועות וחודשים, ההתקוממויות הספונטניות הלכו ופחתו, סמכות המועצה הייתה ברורה כעת לכל, המערכה הוכנה וטופחה כדבעי. לפתע בבוקר אביבי סתמי, שלטי ענק נתלו בעיירה. מתברר כי בשל התווספות תושבים רבים לעיירה זכתה העיירה להתקדם ולהפוך לעיר. איוון הודיע על חגיגות ענק, ובמרכזם, טקס הסרת הלוט מעל שמה החדש של העיירה.

המועצה קיבלה גם היא הזמנה לטקס, לאחר דיון ארוך הוכרע פה אחד כי יש להשתתף באירוע, "אמנם אנחנו מתנגדים לגימנסיה וגרורותיה" נכתב במודעה שהפיצה המועצה "אך נוכחות בטקס אינה מהווה הסכמה לתוכניותיו הנלוזות של איוון, על כן ראוי מפני דרכי שלום להגיע ולהשתתף בצורה מכובדת כיאה למקדשי שם שמים" על החתום: ראש הקהל והמועצה.

תושבי העיירה גדשו את הכיכר המרכזית, חברי המועצה ישבו במזרח עם שאר נכבדי העיר, מקהלת ילדים הנעימה בקולה ואיוון רכן לכיוון ראש הקהל והסביר כי רק לכבודם אין שירת נשים באירוע. ראש הקהל הנהן בפנים חתומות, ניכר כי דרכי המלחמה שלנו מצליחות, הרהר בסיפוק.

לאחר השירה עלה איוון לדבר, הוא שיבח את העיר, הפליג בשבחים על הגימנסיה המפורסמת (חברי המועצה הפנו את פניהם לעבר השני בהפגנתיות והתעלמו מדבריו לחלוטין), לאחר מכן הדהים את המשתתפים ושיבח את ראש הקהל. הוא החמיא לעמידתו האיתנה על עקרונותיו, הסביר שהוא סמל ודוגמא לכך שאפשר להישאר יהודי אדוק ועדיין להיאבק בנימוס. וסיים בכך שכיבד את ראש הקהל בחשיפת השם החדש של העיר.

ראש הקהל הנרגש קם והסיר את בד הקטיפה שכיסה את השלט הענק. והכריז בחגיגיות, לא ייקרא עוד שם המקום "עיירה נידחת" מעתה תיקרא "עיר הנידחת".

לדמותו של בוגד

ענן מגיח מנופף לשלום, אוויר הרים צלול כחלום, חיים מאירים זוהרים כיהלום. ה... יוסף נתקע, אין לו שורה אחרונה לשיר. אין מה לפרסם היום. מתסכל.

יוסף אדם מפורסם, איש מוכר. כותב שיר, למחרת היום ההמונים מפזמים. חובש כובע חדשני, תכף אוזל הדגם מן השוק. מעצב דעת קהל, משפיען. איך שתרצו.

בעבר לא היה יוסף ידוען. יודעי דבר זוכרים ימים מקדם, בהם היה סתם עוד יוסף מן השוק. בעל מקצוע מקומי, אורג שטיחים מצטיין אם נרצה לדייק. תמיד הייתה סביבו התגודדות ילדים וכמה סקרנים שנהנו לראות את ידיו מפזזות בקלילות בעודו נושא את קולו בשיר, אבל אז הגיעה הקידמה והכל השתנה.

מתברר שאנשים אוהבים לראות שטיחים. מאוד אוהבים. סרטוני השטיח שיצאו מבית המלאכה שברו את הרשת. שברו אני אומר? ריסקו אותה לחתיכות. יוסף או בשמו החדש "יוסף שטיח" הפך לוויראלי.

לא מאמינים? הקישו רגע יוסף שטיח במקומות בהם אפשר להקיש מילים ממין אלו ותופתעו. למעשה, אם יש לכם גישה למקומות בהם ההקשה אינה חסומה, אתם לא אמורים להיות מופתעים.

ההצלחה הייתה מטאורית. יוסף שעד אז היה יהודי פשוט, תמים מעט, צנוע ומעלי. גילה שהוא אישיות, ליתר דיוק אושיה. שזה כמו אישיות רק בלי אישיות. מתברר שהבדיחות שלו מצחיקות (חפשו, "אורג מצחוק"), התנועות שלו מ-ה-מ-מ-ו-ת, ודעותיו על שואב שוטף או על מגבונים לניקוי ארונות מעניינות מאוד. למעשה, חברות התחילו לשלם לו כדי שיביע את עמדותיו בנידון.

את יוסף לא עניין כסף. כלומר, עניין אותו מאוד אפילו, אבל השטיחים הכניסו לא רע. לא כסף הניע את חייו. מה שעניין אותו זו ההכרה. ההבנה שהוא לא עוד אחד, שיש לו משמעות. לא לנצח הוא אורג השטיחים הפשוט. כעת הוא אורג השטיחים הלא פשוט בכלל. מישהו שמזהים אותו, שעושים איתו סלפי ברחוב (לא יודעים מה זה סלפי? שמעתם על הסלפים שכבשו את סוריה? אז כמוהם, אבל זה כבש את כל העולם). הוא מישהו.

בתחילה יוסף התמקד בשטיחים ומגבונים, כשהחל להביע דעות אמיתיות, גילה את כוחה האפל של הרשת. הוא הרגיש כמו הפרפר שבנפנוף כנפיים גורם למפולת שלגים או משהו כזה. כל מה שנצרך מצידו זה לעקוץ ידוען כלשהו, ההמשך קורה מאליו. לא חולפים יומיים והידוען נאלץ להחליף את שמו המתנוסס ברשת ולחפש לעצמו מקלט מדיני. יוסף למד להיזהר. יום אחד אתה עוקץ ובמשנהו אתה הקורבן. מוטב להתרחק מפינות אלו.

להביע דעות פוליטיות לא היה לו צד. זה לא משתלם. אתה מוצא את עצמך משתייך לצד מסוים

ומגלה שהלייקים יורדים בתלילות. יש פרסום רע, אפילו רע מאוד. אבל מקצוענים יודעים מה לעשות. מתברר שיש דעות פוליטיות שהם קונצנזוס. יש אמירות שאין בהם סיכון. אז יוסף שטיח תמך בזכויות המיעוטים. בחופש דת ומצפון. בהאכלת חתולי רחוב. בשמירה על זכויות הפרט. בבעלות אדם על גופו, בבעלות גופה על אדמתה, אם זו דעה נחרצת מצד אחד ומוסכמת מצד שני, יוסף היה שם.

לקח זמן עד שיוסף מצא את התמהיל הנכון. פרסום זה לא הכול, יוסף שאף לטוב. לחנך את הנוער, לגדל דור של טוב. הוא מבין לנפש הנוער, הוא הגיע מלמטה, לא גדל על פסגת ההר. ראה את כל הניסיונות, חווה על בשרו. אחד מהעם, אחד העם.

כך הפך יוסף למחנך. הרגיע מלחץ, השמיץ את המחנכים המנותקים, שכנע כמה אין ילד טוב, יש ילד שעוד יותר טוב. ובעיקר קידם את המידות הטובות, בלי תשלום בהתנדבות מלאה. שיווק צמידי "לשון הרע לא מדבר אלי", שרשראות "גם אני מעביר זקנות את הכביש", נזמי "אין על חסד", עגילי "דרך ארץ קדמה לתורה", אפילו סרטי מצח "לעולם יהא אדם". כל מה שנדרש בשביל להפוך את העולם לטוב יותר.

החיים עבדו להפליא, יוסף היה מאושר. אך כמו כל אליה גם כאן הופיע קוץ. כתמיד קמו הקנאים להרוס את החגיגה. יצר לב האדם רע מנעוריו. מידות רעות אפפו אותנו משחר ההיסטוריה. חבורת אנשים שקרנם ירדה, לא הצליחו להסוות את קנאתם. החלו לתקוף את יוסף וחבריו, להשמיץ וללכלך כמו פעם. לא הבינו שהעולם השתנה, אין מקום להתנהגות ברברית כזו, גם להשמצות יש דרך, אי אפשר לפרסם פאשקווילים. רוצה לפגוע? בחיוך! בלי קצף על השפתיים, די עם הפרימיטיביות.

אז יוסף הוא לא התלמיד חכם הכי גדול, אבל הוא מבין את הנוער. נכון, הוא לא שקוע בלימוד, אבל מה עדיף? רב שתורתו משמשת לו סם המוות, או יהודי פשוט שהוא פשוט יהודי. יוסף לא התכוון לוותר.

לשמחתו הוא לא התמודד לבד. אנשי הקידמה עטפו אותו באהבה. לחמו הם זה לצד זה. עשו הכול כדי להפר את ברית הבריונים שנלחמה בהם. יוסף נאלץ לשלם מחירים. נדחק לפינה. לא היה גאה בכול מה שנעשה, אבל הבין שזה הכרחי.

אם חשבתם שיוסף הוא רכיכה מצויה, מזלזל בתורה ומצוות, טועים אתם טעות מרה. הוא עיגל פינות לפעמים, בעיקר אם הן היו חדות במיוחד. אבל את הבסיס לא נטש אף פעם. בלע, החליק, שתק, אבל נשאר חלק מהנאמנים לה' ותורתו. קו השבר הופיע כאשר חלק מחבריו הכריזו מלחמה על ברית המילה, בשל זכות התינוק על גופו. יוסף התכווץ, ברית המילה היא חלק אינטגרלי מעם ישראל, קשה לדמיין חיים בלעדיה. אבל מה, לזרוק הכול לפח? לבגוד בחברים שעמדו לצידו? להישאר בלי כוח והשפעה? בלי הטוב אותו הוא מפיץ? מה עם אחריות ציבורית? אחרי לבטים רבים צייץ יוסף על הצורך בהבנה הדדית, חיים משותפים, מציאת הטוב שבשני והאור שביהדות, ישיבה משותפת לצד שולחנות עגולים עד שיעלה עשן לבן. נתן לייק לציוצים נבחרים שהבינו שיש כאן שני צדדים, שהתנהלו ברגישות ובנחישות. וחיכה בחשש לתגובות.

חיכה בחשש? מילים עדינות בהחלט בררתי כאן. יוסף לא העז לפתוח את המכשיר. סגר אותו לבלי שוב, כיבה, נעל, הכניס למגרה, טרק, אחרי שתי דקות הוציא אותו ובדק בזריזות.

הפתעה! במקום מבול גידופים, הוא שבר שוב את הרשת. מאות שיתופים, אלפי לייקים, אימוג'ים מכל הזנים הציפו את מכשירו. עוקבים כתבו לו ב(אימוג'י) דמעות שהוא הראשון שמבטא את מחשבותיהם. הוא הוכתר לגשר בין המגזרים. גם הלוחמים החריפים ביותר החמיאו לו על עמידתו האיתנה (אימוג'י של מחיאת כף). השיא היה בתיוג #שטיח-לא-משתטח שרץ בכל מקום.

יוסף הוזמן לפאנלים כנציג היהדות הנאמנה, הסביר את הצורך בוויתורים בהתגמשות, בנכונות לחיות יחד. שני הצדדים. כולם היו מרוצים, חוץ מהחבורה הישנה שהמשיכה להציק לו בלי סוף. משום מה הם החליטו שהם מייצגים את היהדות האותנטית. אין להם מה לעשות בחיים והוא אשם. רוצים פרסום? שישקיעו! למה לרכוב על הגב שלו?

לפתע גילה יוסף שטיח, שהוא הפך לרב הסלבס. הוזמן לכל הפקה והשקה, קבע מזוזות במגרש הכדורגל החדש שנחנך, הניח תפילין לנציגי האולימפיאדה, בירך שהחיינו בהקמת האוניברסיטה המרשימה, הכניס רוחניות לכל פינה. פרסם בקבוצות את זמני כניסת ויציאת השבת, כיכב כפרזנטור לפרק קו"ף בתהילים, קידש את החומר, והיה הרבה חומר לקדש.

יש מחיר לדברים הללו. יוסף נאלץ להסביר למה אין בעיה במגרש הכדורגל לו הוא קובע מזוזות, או באוניברסיטה הפתוחה מאוד. לשמחתו הסתבר שאין צורך להיות יודע ספר חריג, די בגישה לרשת ואצבעות מתפקדות. אם בעבר היה צורך בפתיחת אשכולות מייגעים בפורומים אלו ואחרים, תחת כותרת "מה הבעיה בללכת לצבא, גם הסטייפלער הלך" ולאסוף חומר רלוונטי משלל התגובות, כיום גילה יוסף את הבינה המלאכותית. כל מה שנדרש ממנו זה לבקש ממנה הסבר מדוע אולימפיאדה זה דבר קדוש, והנה יש לו תשובה מנומקת לכל פאנל מזדמן. אין מה לומר, אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

את השכל יוסף סידר. אבל הרגש, אוי הרגש, לא וויתר. יוסף שטיח הוא איש יקר. במשך שנים הוא היה מהצד שמקבל ברכות, לא מהצד שפוסק הלכה. היה קשה לו עם הזקנים שיוצאים נגדו. עם המאובנים שלא מבינים שהדור משתנה. המלחמה הייתה קשה לו ריגשית.

אבל יוסף שטיח לא יכול לוותר. היה לו מסלול, ובלעדיו לא היה לו מאום. כשקם בבוקר הציץ ברשת עוד לפני שחרית. רק לראות אם מישהו אהב את משפט המחץ האחרון. התארגן, שחרר תמונה עם תפילין כדי לחזק עוד יהודי, והספיק להציץ לפני פסוקי דזמרה, רק לוודא שהכול בסדר. זה לא רק בשחרית, זה במהלך כל היום. ארוחת בוקר צהרים וערב (כמה מחמאות הוא קיבל על הדניס המושקע היום, לצבור כוח לעבודת הבורא כמובן) להגן על שמו מול אותם מחלישים שצוחקים עליו ברשת, לקום עם הרשת, לאכול ברשת, לישון ברשת, לחיות ברשת.

יוסף לא יכול להפסיק. זה ממלא אותו. נותן לו סדר יום, הערכה, אהבה, אחווה, כבוד, ידידות, נותן לו חיים. איזה מעמד מחכה לו בחוץ? בחורף של החיים? אי אפשר לסגת עכשיו.

יוסף שטיח בחר. בחר בלהמשיך ולהשפיע, בחר בלקבל לבבות ותמורתם וויתר על ליבו. המשיך בפסקי ההלכה, התייצב באירועים, חיזק יהודים, יוסף היה מאושר.

ויום אחד זה קרה, הם הגיעו להיכל. לא העזו להיכנס. הצטלמו מבחוץ, העמידו צלמים, אבל להיכנס לא העזו. בשביל להיכנס להיכל צריך רב, צריך את יוסף שטיח, או כמו שנקרא בארמית, יוסף משיתא[2].

2 משיתא/משתיתא: אורג/כלי אריגה.

יוסף בא, הסביר את עצמו היטב. באו בה פריצים וחיללוה, אין קדושה לכלי המקדש. עדיף שישמשו את עם ישראל, מאשר שיגיעו ליוון, בכל זאת הרע במיעוטו. הוא נכנס, הרב, המחזק, המשפיען, הגשר, השטיח, משיתא נכנס פנימה. הוא לקח את המנורה, כאן היא מיותרת, בבית שלו זה יצטלם נהדר, הוא יעשה איתה הרבה קידוש ה'. מי ראוי לה אם לא הוא. ואז, כשיצא לחוץ, לקחו לו את המנורה. כלי הראוי למלך, לא לאורג פשוט. לפתע ראה את הבוז בעיניים. תפס שהוא מרגיש מלך, אבל כולם רואים כאן שטיח. אף אחד לא מעריך אותו, את האידיוט השימושי. הוא מכר את עצמו בשביל כלום. הקריב קורבנות בשביל צלם. הוא הבין, הבין בשכל.

וכאשר נמתח על מסור של חרשים, כשידידיו הבהירו לו את מחיר הבגידה, הרבה מעבר לשכל, מצא הוא את ליבו האבוד. אז שב הרגש. אוי לי שהכעסתי את בוראי.

לדמותו של חורבן

על הר ציון ששמם איי איי אוי ווי ויי ששמם.

שעת לפנות בוקר באחת משכונות העיר. עולם צלול וטהור, טרם הוכתם בחטאיהם של בני אדם. רגלם של תרמודאים כלתה מן השוק זה כבר. הארץ כולה שקועה בתנומה, עדיין לא קמה לקדם את היום הקרב. רק בעד חלונו של ר' שלמה עולה הניגון, מנסר בחלל האוויר. למה לנצח תשכחנו, למה, למה, למה, לנצח.

סבורים אתם כי מדובר בעיצומם של תשעת הימים? עת אבלים כולנו על עולם שהיה ואיננו? אמת, היו אלו תשעת הימים. אך באותה המידה שב הניגון ונשנה במהלך כל השנה כולה. בעד חלונו של ר' שלמה פרצו כיסופים, ערב חנוכה כבתשעה באב, מוצאי שבועות כבעשרה בטבת. כל השנה כולה סובב ר' שלמה והולך, אצל החורבן. נושאות אותו רגליו מאליהם, אל שריד בית מקדשנו, שם מתרפק הוא ונותן דרור לדמעותיו. תפוס ראשו ורובו באובדן, בחסר, במה שאיבדנו ואיננו עוד.

לא רק חורבן מעסיק את ר' שלמה, אף ציפייה לו. צופה הוא בעיני רוחו את רגליו עומדות בשערי ירושלים. בתוף וכינור, בשמינית ובנחילות, ובתווך החליל מכה. כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבניינה.

אז יבוא ר' שלמה, וקרבן תודה בכפו. לא על הבניין לבדו ייתן תודה, אלא על החורבן. על הזכות לצפות, על היכולת לרצות, על אהבה שמגיעה מריחוק. על הבנת היש שמגיעה רק מחסר. על ימי הסתר, בתוכם נצנץ אור. על הכל יביא תודה שלימה, אז יהיה שלם הוא ושלמה משנתו.

לא איש מעש ר' שלמה, הולך בצידי דרכים, דרכים חדשות לעולם לא יסלול. הראה לו פרצה אותה יש לסתום, ייאנח אנחה המשברת חצי גופו של אדם, ויאמר " וועך משיח וועט קומען". דון איתו על נשמות המתלכלכות בסחי ומיאוס, יצטער הוא איתך. זו עת חורבן, בנשמות הנוער, שועלים מהלכים. ולחורבן, תשובה אחת יש, משיח. בקש ממנו להטות שכם בבניית מקדש מעט, יבטלך בתנועת יד. "עד שזה ייבנה, נשב כולנו בצילא דמהימנותא". גם ביתו קטן ודל הוא. לשפץ? משיח בפתח.

* * *

בבית הסמוך דר לו ר' מוישה. את ר' מוישה לא תמצאו בביתו באשמורת שלישית, עסוק הוא בתליית מודעות ברחובות הריקים מאדם. מודעות המחזקות את שמירת השבת, צניעות, אחדות, שמירת הלשון, ושאר דברים בזכותם ייגאלו ישראל.

בליבו של ר' מוישה נשמה גדולה מלהטת, אין דבר החשוב לר' מוישה מאשר גאולה. נשבעו ישראל שלא לדחוק את הקץ. ר' מוישה לא דוחק בקץ, נוטל את הקץ על כתפיו ומביא אותו, דור חייב או דור זכאי, העיקר שיבוא.

אין לו לר׳ מוישה פנאי להתאבל. כל מועד וחג, עסוק הוא בקידום הגאולה. בערב הפסח, ממנה חבורות חבורות על פסחים. קודם שבועות מבקר הוא כבשי עצרת. בונה מזבח, תופר בגדי כהונה. מחזק את עם ישראל בבין אדם לחברו, ובלימוד קדשים. בביתו תלוי בגד חדש לביאת משיח, מתניו חגורים ונעליו ברגליו. הוא יביא את המשיח.

תשעת הימים הם פסגת השנה. מביא הוא דרשות והרצאות. מגידי מישרים לצד גדולי ישראל. בכל קרן זווית, מעמיד מקונן להזכיר לכל את החורבן. מפיץ חוברות מחזקות המותרות ללימוד בתשעה באב. מחזק נשים צדקניות ותינוקות של בית רבן, שהרי אך ורק בזכותם ייגאלו ישראל. סיורים מודרכים לרובע היהודי ומנהרות הכותל. עושה הכל לעורר החורבן ולקרב הגאולה.

שני שכנים, שני הפכים, ותקווה אחת בלבבם, ר׳ שלמה איש ה״בעתה״ ור׳ מוישה איש ה״אחישנה״ לגאולה אחת נתכוונו.

* * *

תשעה באב, עת ליל, פרשו שניהם לתנומה על הארץ. והנה חלמו חלום אחד שניהם. ובחלומם, גאולה באה לארץ, קול שופר גדול, ובית מקדש מאש תמיד. שלמים ועולות, ששון ושמחה. פיזזו הם בחלומם, כנפי רוח צימחו להם, זה היום קיווינו, פתחון פה למייחלים לך. ובחלום כמו בחלום, חלפה לה שנה. מצאו הם עצמם, שנה אחר גאולה. ראה ר׳ שלמה פרצות, ונדרש לתקן. לא יוכל מעתה להאשים את החורבן. ילד נושר? יש לעשות בדק בית, אי אפשר להאשים את הדור. ור׳ מוישה? מיותר. את הגאולה הביא על כתפו כעת צריך הוא לגאול את עצמו. להפסיק לתקן עולם, להתחיל לתקן את נשמתו. לחדול מלצפות לגאולה מבחוץ, להתחיל לצפות אל תוך תוכו.

זיעה קרה כיסתה את שניהם, בשעה אחת התעוררו הם בבעתה, ונרגעו. זה רק סיוט לילה, עדיין גלות.

הבהרה: לצערי גיליתי כי יש הרואים כאן זלזול בכל הקדוש והיקר לנו. זלזול בציפייה, זלזול בעשייה. ליצנות מהעושים ע״י היושבים בצד ומטילים מום בקדשים, אל תקרו בקדשים אלא במקודשים.

לא היא! ציפייה לגאולה נעלה היא. אין מי שיכול לגרע ממנה. אך כל המקודש מחברו יצרו גדול הימנו, ובקרו גמל לא נאמר. יה״ר שנזכה לבקר בהיכלו, יחד עם כל מי שבזכותם יבוא גואל וגאולה תהיה לארץ.

מעשה בשועל ודגים

פרק א

היה היה יער עבות. יער אמרנו? ג'ונגל זו הגדרה מדויקת יותר. ובג'ונגל חיות טורפות, מפלצות מפחידות, סיוטים שלא שמעתם אוזן, אימה שררה בין העצים. ובטבורו של הג'ונגל, עמד לו בית קט. בית אמרנו? ווילה זו הגדרה מדויקת יותר. ווילה בג'ונגל. שם מחפשים הגנה מחיות הטרף, בין חומות גבוהות, חיו להם יצורים חפצי חיים.

יצורים רבים התלכדו לבית, נמלטים מהאפלה סביב, מעוניינים לחיות בשלווה. מינים רבים חיו שם, אך רק מין אחד ניהל את הווילה, היו אלו השועלים.

שועלים חכמים הם מטבעם, כידוע, גם השועלים ידעו זאת. לכן שועלים הנהיגו את כולם, ביושר, בצדק, במחשבה, בשום שכל.

חילקו הם תפקידים לכל, שלחו את הבבונים לעבודת כפיים, ואת השוורים לחקלאות. החמורים הובילו משא, היונים תצפתו על הג'ונגל, והנמלים אגרו מזון לכולם. ומעל הכל ישבו להם השועלים, פיקחו על המערכת. ואכן היא עבדה, שוויונית, הוגנת, פועלת.

גם אם היו חריקות פה ושם, העסק עבד, ויכול היה לעבוד לנצח. רק חריג אחד היה במשוואה, זן אחד שלא צעד בתלם. הלא הם הדגים. בבריכה הגדולה בקצה הווילה, שטו להם דגים רבים. שטו בצפיפות כמו סרדינים, פרו ורבו כדגים. התנהלו כמו נסיכות הנילוס, ולא השתתפו בחברה המאוחדת.

השועלים ניסו להטיל עליהם תפקידים, התחשבו בדעתם, דיברו איתם בצורה מנומסת, אך הדגים לא הגיבו. מתברר שדגים לא נוהגים לדבר.

הציעו להם השועלים עבודות רבות. לחרוש בשדה, לבנות רפתות, להשקות מטעים, לייבש ביצות, לכבוש מלפפונים, אך הדגים, שתקו כמו דגים ולא עשו דבר.

הכעס בקרב השועלים גבר. הסבירו את עצמכם ביקשו, מדוע מסרבים אתם לכל ההצעות? היכן ההידברות? כולנו כאן יחד כנף אל סנפיר, איך יתכן להמשיך כך?

על הכל הבליגו השועלים, גם אם בחירוק לסתות, אבל על ההשתמטות מהגנה על הווילה לא יכלו למחול. היונים מתצפתות, הקיפודים מטילים קוצים, החפרפרות מקימות תעלות מגן, והדגים? שוחים. האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשוטו פה? כמה אפשר לשתוק? הדגים חשו לא בנח, אך המשיכו לשתוק. אין מה לעשות דגים לא מדברים, אם היו מדברים לא היו הם דגים.

מועצת השועלים העליונה התכנסה. אם דיבורים לא עוזרים, הגיע הזמן למעשים. יש לרוקן את הבריכה כדי לאלץ את הדגים לצאת. להטיל רשתות ענק, להגביל להם את התנועה. הגיע זמן סנקציות.

תם עידן. לא נעמוד לבדינו מול מפלצות הג'ונגל.

ואז, זה קרה! מועצת הדגים החליטה לדבר. דג טונה מיוחד נשלח מטעם הדגים אל העולם שבחוץ. לא סתם דג טונה, אחד מחכמי הטונה. התברר שהוא יודע לדבר, אפילו לדבר היטב.

הסכימו השועלים להגיע אל שפת הבריכה, ושליחם הנאמן של מועצת הדגים לענייני שועלים והמסתעף, עלה אל פני המים והחל לדבר.

ניסה הדג להסביר כי דגים בלי מים לא מסתדרים, זה כמו דג בלי מים, או גפילטע בלי גזר. אך השועלים הוכיחו לו מהצפרדעים שזה לא סותר הגנה על המולדת. אפשר לצאת ולחזור. ספרא וסייפא. לימינם עמדה צפרדע שהתפייטה ברגש על הימים בהם הייתה ראשן, אבל ההכרח לא יגונה.

הבהיר הדג שהדגים מאמינים שהבריכה משמשת כחפיר המגן מפולשים, אך השועלים הדגישו שעם כל הכבוד ויש כבוד, לא יתכן שכל מין יחליט איך אמורים להגן על כולנו, בשביל זה יש שועלים.

ניסה הדג לטעון שהדגים תורמים לווילה, הם הרי אחראים על צלילות המים, מוודאים שלא מתערב בהם בוץ ושאר מרעין בישין, אפילו מלמדים שחייה כל חיה החפצה בכך. ובכלל, אם הם לא יהיו, מי ירעד ב א-ל-ו-ל. אך השועלים ביארו בסבלנות, שפולקלור זה נחמד, אבל לא מחליף שותפות אמיתית.

הוסיף הדג שאפשר להסתדר בלעדיהם, לא הסנפירים שלהם יצילו את הווילה, אך השועלים הדגישו, שכל סנפיר תורם, ובכלל אין מתחרה לראש של דג.

סיפר הדג שמנהג הדגים כבר שנים לשהות במים, עוד מימי רבי עקיבא. אך השועלים הביאו עשרות סיפורים על כך שבסתר תומכים מנהיגי הדגים בעליית דגים בודדים לחוף מידי פעם. שלא לדבר על ההיסטוריה בה היו פלוגות שלימות של דגי חרב. כך טען הדג מפה ומשם, אך השועלים הנבונים לא השתכנעו.

לבסוף לא נותרה לדג הברירה והוא אמר את האמת: אין לנו ברירה! אם נעלה מהמים, נמות. הביטו השועלים זה בזה במבוכה, ואז קם זקן השועלים ואמר: "אין דבר, טוב למות בעד ארצנו".

שב הדג למים וסיפר לשאר הדגים. חשבנו שאשמים אנחנו, כי אין לנו פה. לו רק לא היינו שותקים. אך לעולם לא נוכל להסביר את עצמינו. כל עוד, לשועלים אין אוזניים.

פרק ב'

שמענו על הווילה בג'ונגל, שוחחנו על צרותיהם של הדגים, אך לא שאלנו שאלה בסיסית. איך הופיעה לה ווילה בג'ונגל? היא לא נבראה מפיצוץ מן הסתם. הבה נפליג למעמקי ההיסטוריה, בואו ונספר סיפור.

בראשית, היה ים. לא מלוח היה הים, אך גם לא מתוק. חסר טעם היה, וק"נ טעמים כלולים בו. כל הנחלים הלכו מן הים, פלגים זכים והסתעפויות. התרחב הים לכל עבר, יחד עם זאת לא השתנה במאום.

ובתוך, הדגים. שחו הדגים בנחלים, שוטטו בים. חקרו את מרחביו, העמיקו במצולותיו. השתעשעו

בין גליו, רחצו במימיו. אף שחיי הדגים תלויים במים, לא רק נטלו הם, אלא גם נתנו. שמרו הם על המים. הקפידו על טהרם. הוציאו לכלוכים, שמרו והשתמרו גם יחד.

חיו הדגים במים, אך לא רק הדגים נהנו מהם. עולם מתוקן היה. החיות כולן התבשמו מן המים. לא ידעו הן לשחות, אך לשתות ידעו הן. חיו הם ביערות עד, שוטטו באחו ובמישור, שמי תכלת עליהם, ולשתות, שתו כולן מן המים.

יכול היה העולם להמשיך כך, עד אין קץ. ליתר דיוק, עד קץ. אך צרות התרגשו על העולם. הדגים החלו להתרשל במלאכתם. מתברר כי דג אינו מין אלא מגזר, או מגדר. דגים רבים יצאו מן המים והצטרפו לשאר החיות, נעשו הם לאריות ושועלים, שפנים וחזירים. בו בזמן החלו חיות אחרות לרחוץ בים, ניצלו את המים לצרכיהם, וכי מי יקבע מיהו דג?

והיו תוצאותיו הימה. הים שנזנח החל להעלות ירוקת. זיהום פשט בנחלים, רבים מהפלגים התייבשו. אך החיות לא התעניינו מדוע. חשבו הם שלבטח אין צורך בים, אפשר לצמוח גם בלעדיו. שייך הוא לעולם ישן.

כשהים אינו זך, דבר אינו צומח. נהפך האחו לשממה, העלה המישור חרולים, והיערות? הפכו יערות העד לג'ונגלים בלתי חדירים. מבעד לצמרות העצים לא נראו עוד שמיים. ככל שעבר הזמן, לא ידעו חיות הג'ונגל, על קיומם של שמיים.

החיים בג'ונגל לא רק קשים, תופעת לוואי נוראה להם. אט אט הפכו חיות רבות למפלצות. לא ביום אחד קרה השינוי, אף לא ביומיים. אך לאחר זמן זמנים וחצי, צמחו לצד חיות היער, מפלצות רבות מספור. מפלצות שעין לא ראתה, ואם ראתה? לעולם לא תראה עוד דבר. מפלצות ממין שאבות מזהירים את ילדיהם מהם, וילדים מוצאים אותם תחת מיטתם. מפלצות שאכזריות היא לחם חוקן, ומעולם לא שתו מן המים.

אף בינם ובין עצמם רבו המפלצות, אך את הדגים שנאו הם יותר מכל. לא ידעו הם להסביר את עומק שנאתם. למפלצות יש שרירים, לאו דווקא שכל. אך ברור הוא שכל אחד שונא את הפכו. והפכה של מפלצת, דג הוא.

אם נבחן זאת, כשם ששנאתם יוקדת, כך צודקת היא. לולי התרשלות הדגים, לא היו נולדות מפלצות. הדגים אשמים הם בקלקולו של עולם, והעולם, למרות שאינו יודע זאת, חש הוא כך בעומק לבו.

מחירים כבדים שילמו הדגים, ערוצי הנהרות נשטפו בדם, דגים נטבחו ונשרפו, ניצודו והושמדו. ימיהם הפכו לאפלה, לילותיהם לאש. לא שחו יותר הדגים במים, כי אם בדמעות. כמעט אין דגים, כמעט ואין ים.

אז אירע הדבר. יש שיקראו לו מעשה שטן, יש שיראו בו מעשה ניסים. יש שידרשו לגנאי, יש שידרשו לשבח. ויש את אלו שיודעים שלא בכל זמן עליהם לדרוש. במעמקי הג'ונגל, במקום האפל ביותר. פתח נפער בעצים, בעדו נראו שמיים. התאחדו פלגי המים, זרמו הם מכל רחבי העולם, ודגים בכנפיהם. מארצות השממה, מהרי השלג. מערבות הגהינום, ממפלי האש. בנהרות של דם זרמו הם אל מקום אחד. אל המקום האחד. שם היו לאחד.

לא לבד התקבצו שם הדגים. בית שלם נבנה סביב הבריכה. בית אמרנו? וילה היא הגדרה מדויקת

יותר. חיות היער שסבלו אף הם מהמפלצות התכנסו למקום אחד. טיפחו להם חיים תקינים, גדרות ומעקות. בית ושדות. ובתווך, בריכה.

יחסים סימביוטיים שררו בין הבית לבריכה. הבריכה נזקקה לבית. אי אפשר לקיים בריכה לבדה באמצע ג'ונגל קודר. אך הבית? הבית קם למען הבריכה, לשמש מעון לדגים. לא ידעו זאת החיות, למעשה התכחשו הם לכך. אך לזה קם הבית, אין כל היגיון אחר בוילה בג'ונגל.

חיו כך יחד שנים ועשורים, צמחה הבריכה, צמחה אף הברכה. עם הזמן נשכח מכולם, מדוע נמצאים הם יחד. שכחו הדגים את תפקידם, והחיות? לא ידעו אותו מעולם. אילו ידעו, היו הם דגים.

כך בצל מתקפות אכזריות של מפלצות, כשעננים קודרים התחשרו באופק, פנו השועלים לדגים ודרשו מהם לצאת מן המים. לכל חיה יש תפקיד אמרו הם, אך מהו תפקידכם? ניסו הדגים לבאר, הסבירו שאי אפשר לדבר על תפקיד, כאשר לא מבינים את היעד.

לשועלים היה ברור, המטרה היא לחיות, ואם אפשר, לחיות יחד. לא הבינו הם את הסיבה מדוע קיימות מפלצות. לא תפסו, כי לא בריכה נבנתה בוילה, אלא וילה נבנתה סביב בריכה. לא ידעו, שלא הם מתחזקים את המים, המים מחזיקים הם אותם.

לדגים היה ברור, לא לחינם נסוגו צמרות העצים, אין הסבר טבעי, מדוע נראים פה שמיים. אך השועלים ידעו על מפלצות ושוויון, על מלחמה ושלום, אך לא ידעו דבר על שמיים. מעולם, כך התברר, לא הרימו השועלים עיניהם אל על, ופשוט ראו שמיים.

פרק ג'

עם שועלים אי אפשר לדבר, מה שנותר לדגים לעשות, זה להמשיך לשחות. צללו הדגים, שקעו למצולות, ולא יצאו אפילו לשאוף מעט אוויר. חיו את חייהם המאושרים. ולא ידעו כי ענני סערה מתקדרים על ראשם.

מועצת השועלים התכנסה שנית. השועלים לא יכלו לוותר גם אם רצו, ולא שהם רצו. העסק חצה את רף השוויון, כעת זה כבוד כל החיות וחירותן. מדובר כאן על אנרכיה, על זלזול במעמד השועלים. "תעלא בעידניה סגיד ליה". לכל דבר יש גבול, ואם אין לו, זה הזמן להניח אחד.

ישבו השועלים וחשבו שבעה ימים ושבעה לילות, עד אשר הגו תכנית ארוכת טווח, איך ישלבו את הדגים בתוככי כל החיות, לתועלת הדגים כמובן. תכנית "דייגים אוהבים דגים" יצאה לדרך.

למחרת היום, לעת בוקר מוקדמת, התעוררו הדגים לקול צלילים עליזים. על שפת הבריכה עמדו השועלים ושלטים בידם, "כמו דגים במים", "כולנו דג ביום של דג" ושאר סיסמאות מרגשות. התברר כי השועלים הפכו את עורם, לכו תדעו, אולי הם עוד ילבשו את הזנב על הראש. השועלים תומכים בשחייה חופשית.

הדגים היו מאושרים, מי היה מאמין ששועלים יראו את האור, יבינו את הגישמאק שיש במים, או לפחות יבינו את המילה גישמאק. והשועלים המשיכו, "לנצח לא נפגע בדגים, לא נוציא אותם מהמים. אבל הדו חיים? אלו שמסוגלים לצאת מהמים מידי פעם, ליהנות מהחיים בחוץ. אלו לא ימותו מהגנה

על הווילה.

הדגים התנגדו כמובן. אחוות רעים יש להם, אבל טענת השועלים הייתה סבירה למדיי. הרבה תועלת אין בדו חיים. לא נמסור אותם בידיים, אבל לא על כל דבר צריך להילחם.

החיים נמשכו כסדרם, הדגים שחו ברוגע. בשקט נוכל לומר שהשועלים הועילו לדגים, נגמרו הדו חיים שהכניסו בוץ מבחוץ בכל כניסה לבריכה, והזיקו לכל הדגים. המים מעולם לא היו צלולים יותר. העתיד מעולם לא היה כחול יותר.

אחר שבוע, קמפיין חדש הפציע "בכל דג טמון יהלום". השועלים פנו במסרים ממוקדים לדגי הזהב. הסבירו להם על האפשרויות הטמונות בחוץ, על השכר הגבוה שהם יוכלו להרוויח. והכל בתוך אקווריומים מיוחדים לשמור על בריאותם, גם דג וגם זהב.

שאר הדגים קיטרו מעט על הקמפיין, זה לא בסדר לפנות כך לדגים. אבל בסופו של דבר אין כאן כפיה. אם דגי הזהב מעוניינים לצאת, אין מי שיעצור אותם. ואם נאמר את האמת, יותר טוב לכולם בלי רודפי הבצע. כך הבריכה תהיה שלווה מעט יותר, בלי קנאה ושנאה.

השלב הבא התמקד במושטים, "אם לסבא שלך קוראים אמנון וכולם עושים ממך חריימה, מקומך איתנו". חכות ייעודיות הושלכו לריכוזי המושטים, והם נאספו ברשתות ענק. שאר הדגים כעסו ממש, כולנו בן אב אחד נחנו, זה ניסיון בזוי להפריד בין דג לדג. אבל מלחמה עיקשת לא ניהלו, בכל זאת אלו מושטים, זה אפילו טוב להם.

המלחמה בסלמונים "שוחים נגד הזרם? בואו תזרמו איתנו", התקבלה בברכה, אף אחד לא סובל את העקשנים הללו. בנוגע לשפמנונים, לא בטוח שהם דגים בכלל, "הם יותר חתולים מדגים". הדולפינים? שורקים בפרהסיה, זה פאסטנישט.

כך לקחו להם השועלים, את הסול והמקרל, הדניס והטונה. הלכה הבריכה והתרוקנה, רק הכרישים המשיכו לשחות בה. גדולים, איתנים, מאושרים.

אז, אחרי שהתרוקנה הבריכה, הגיעו השועלים עם צלצלים והחלו לצוד את הכרישים. ניסו הכרישים להיאבק, אבל הם היו מעטים מידי. חיפשו הכרישים עזרה, אבל נותרו הם לבדם.

תחילה הם באו ולקחו את דגי הזהב-ולא השמעתי את קולי, מפני שלא הייתי דג זהב.

ואז הם באו ולקחו את האמנונים-ולא השמעתי את קולי מפני שלא הייתי אמנון.

ואז הם באו ולקחו את הסלמונים-ולא השמעתי את קולי מפני שלא הייתי סלמון.

ואז הם באו ולקחו את השפמנונים-ולא השמעתי את קולי מפני שלא הייתי שפמנון.

ואז הם באו ולקחו אותי וכבר לא נותר מי, לדבר בעדי.

פרק ד'

כמה שנים קודם לכן

הפרק המסופר לעיל אינו הפעם הראשונה בו נפגשו הדגים עם השועלים. מאז רבי עקיבא נפגשו

הם איתם פעמים שאינם רבות מספור, רק משום שסך המספרים הוא אינסופי. פעמים היו השועלים בוטים ופעמים עדינים, פעמים מתחננים ופעמים דורשים. אך לנצח היו הם שועלים, והדגים, היו דגים.

נספר כעת על אחת הפגישות, על מה שהסתעף בגללה. פגישה אחת מני אלף, והתוצאות? מאלפות.

הכל החל לפני שנים מספר. הדגים פרחו בלי עין הרע, בכל זאת דגים. חיו כולם באהבה ואחווה שלום ורעות. אני צוחק כמובן. חיו כולם עם כולם, רבו פה ושם, הסתכסכו על דברים העומדים ברומו של עולם, ועל רומו של עולם עצמו. הציקו זה לזה, עזרו זה לזה. היו מאוחדים יותר מאי פעם, ומפולגים כמו תמיד. דגים, אתם יודעים.

אין מה לעשות, דגים אינם עשויים מעור אחד, שלא לדבר על הדגים בלי העור. אינו דומה הבורי לבקלה. וכשם שסנפיריהם שונים כך דעותיהם שונות.

ואז הגיעו השועלים. בפעם האלף ניסו, לדבר, ללחוץ, לאלץ. יש שיאמרו שזה בגלל שהם שועלים, זה מה שהם יודעים לעשות. יש שיאמרו שהאשמה היא דווקא במפלצות הצובאות על הווילה, לשועלים נמאס למות לבד. כולם צודקים, כולם טועים. זה חשוב, אבל לא משנה. העיקר שההיסטוריה שבה לביקור קצר, ושוב נפגשו הצדדים.

וכמו בהיסטוריה, חוקקו השועלים חוקים לשליית דגים. הרחיבו את מרחב הדייג. קבעו מכסות למניעת ריבוי בלתי מבוקר. התנהגו כמו שועלים. אך הדגים הפעם הגיבו אחרת. מאוד אחרת.

נקודת המוצא הייתה מוסכמת. אנחנו בבריכה כדי להישאר, לא יוצאים מכאן לנצח. זו נקודת מוצא די ברורה בהתחשב באלטרנטיבה, למות-אם מישהו שכח. אבל איך מתמודדים עם דרישות השועלים? פה צץ לו ויכוח נוקב.

האם הפתרון הוא לטשטש, להתעכב, להרוויח זמן. להתיז דיו כמו דיונון ראדזיני מצוי, ובינתיים לברוח. או שמא הפתרון הוא התעקשות, אמירה ברורה, מלחמה. להבהיר לשועלים אחת ולתמיד שהבריכה מחוץ לטווח ידיהם.

עד כאן ויכוח לגיטימי, כל דג הביא טעמים לדבריו ואינו דומה טעמו של דג העולה בעכו, לטעמו של דג החולם חלומות באספמיא. אך כמנהגו של ויכוח, הוא התרחב. תוך תקופה קצרה להפליא, החזיק כל דג בבריכה בדעה משלו. דגים שכחו איך שוחים, מרוב הגנה על המולדת. הצדדים התחלקו בגדול לשני פלגים (כך דגים מכנים קבוצות, בכל זאת חיים במים), בגדול אמרנו, כי בקטן הם עדיין מתחלקים להם. התחלקו הם ל"רכיכות" מול ה"שבלולים".

לא מדובר בשמות שהם נתנו לעצמם, אלא בשמות בהם כונו. אך כל צד אימץ לעצמו את השם כאות כבוד. אז ה"קיצונים" כונו שבלולים בשל נטייתם להשתבלל בעמדתם בלי יכולת לראות מעבר לקונכייתם. וה"פשרנים" כונו רכיכות, נחשו לבד מדוע.

ככל שעברו הזמנים העסק החמיר, ממש סערה בכוס מים. מרבית הדגים אמנם לא התעסקו בוויכוח וחיו את חייהם. אבל דווקא היריבים העזים ביותר של השועלים, אלו שבכל התקופות הגנו על הבריכה, החריפו את המאבק משני הצדדים. השועלים הביטו בהשתאות משפת הבריכה בזמן שדגים במקום פשוט לשחות, התקוטטו ביניהם. הרכיכות שלחו נציגים לדבר עם השועלים. בזמן שהשבלולים הקימו את אריות הים, פלוגה מיוחדת למלחמה בשועלים ונציגיהם עלי מים. הרכיכות נופפו בהסכמים מול השועלים בחדוות ניצחון, והשבלולים נופפו באותם הסכמים בדיוק בזעקות שבר, לו דגים יכלו

לזעוק או להישבר. הכעס היה רב כל כך, עד כדי החלטה לא לשחות יותר בבריכה מעורבת, להתחלק לבריכות נפרדות, כך שדג לא יושפע לרעה מדג אחר.

כך החריף המאבק הלוך והחרף. כי למרות שדגים לא יודעים לדבר, לנשוך הם יודעים. אוהו יודעים. והשועלים? צופים.

אחר כמה שנים החליטו השועלים לפוצץ הכל. החליטו הם לגמור את העניין סופית, בדיוק כמו בימי רומאים, חשמונאים, פרסים, כשדים. במחשבה שניה, כמו תמיד. למנוע מזון לדגים, לדוג אותם בכל דרך, לרוקן סופית את הבריכה. כעת לא נותר עוד מקום לפלוגת מחץ או דגים מדברים. כל מה שנותר הוא להחזיק חזק, כולם יחד. לסרב לצאת.

אך הדגים עסוקים בשלהם, במקום לשלב סנפירים, הוסיפו קשקשת. הוכיחו השבלולים כי צדקו הם לאורך כל הדרך, עם צילומים, הוכחות, תאריכים ושאר ירקות. לעגו להם הרכיכות, עם צילומים, הוכחות, תאריכים ושאר התקלסויות, שם מוכח שהם אלו שהשיגו את הזמן עד עכשיו. והשועלים? צדים.

ביקשו השבלולים לשלוח זאבי מים לקרוע את הרשתות, אך הרכיכות מנעו מהם בטענה שזה רק יעצבן את השועלים בלי תועלת אמיתית. רצו הרכיכות לנהל משא ומתן לאספקת מזון, אך השבלולים האשימו שמטרתם לוותר על הדגים שאין להם סנפיר וקשקשת.

צדו השועלים דג אחר דג, העלו ברשת ודגו בחכות. ומגיני הדגים? גינו, מחו, ובעיקר האשימו, זה את זה כמובן. לא את השועלים. הם הרי שועלים, לא מצופה מהם משהו אחר.

ואחר שניצודו הדגים, דג אחר דג, גילו שני הצדדים את עצמם, לבדם בבריכה. לא נותרו עוד דגים להגן עליהם, לא היה טעם בבריכות נפרדות. פנה דג לחברו ואמר, נותרנו רק אנו להקים דור חדש. אז התברר, שהם מזמן שכחו איך לשחות.

פרק ה'

כולכם מכירים את הסיפור, אין עניין להתחיל מבראשית. שועלים = רעים. דגים = טובים. בני האור מול בני המצולות. מאבק עתיק, ועדיין אקטואלי. והנה הגיע הזמן לפרק חדש בסיפור. פרק שבשונה מהעבר, לא נכתב בדם. הוא נכתב בדמים.

בעולם הפוסט מודרני, שזה כמו עולם מודרני רק עם פוסט בפנים. מקובל להבין את הרשע. השועל לא רע מטבעו, החיים התאכזרו אליו. אבא שלו היה שועל, סבא שלו היה שועל, הוא גור שנשבה. בעומק ליבו הוא דג. הוא כמו אחמד בן שרה, רק בלי ה"שרה". בקיצור, תבינו אותו.

אז לשועל המסכן, נמאס. נמאס לעמוד לבד בפרץ. להילחם לבד, למות לבד, לקבל אחריות לבד. סליחה, תשכחו מהחלק האחרון. הוא באמת לא מבין, מדוע לא עומדים כולם יחד, נחשים עם ארנבים, שועלים עם דגים. מול אויבים משותפים.

אתם יודעים מה, הוא לא משקר, הוא באמת לא מבין. לו היה מבין, לא היה הוא שועל. כי שועלים הם יצורים חכמים מאוד, אבל אין כל קורלציה (מילה של שועלים) בין שכל להבנה. הם לא אשמים

השועלים. מה שלא מטיל את האשמה על הדגים כמובן. לא בכל טרגדיה יש את מי להאשים.

כיצורים בעלי היגיון, לא החליטו השועלים לצלות את כל הדגים על הגריל. כמה שזה מפתה, אין בזה צדק. הם לא צדיקים אבל בהחלט צודקים. אין כל עניין לשלות סרדינים מהמים, זה כמו גיוס לשלב ב', עוזר למספרים, אבל חסר טעם. הם זקוקים לכרישים, אך אלו מתעקשים להישאר במים.

מתברר כי לא רק בעלי היגיון הם השועלים, אלא גם סט של ערכים צימחו להם. כדי לצלות דג על הגריל, צריך טופסולוגיה ארוכה. חלפו הימים העליזים של פעם, בהם כל שועל מזדמן, בלע איזה דג שבא לו (לשועל, לא לדג). אבל להפסיק לספק מזון לדגים? בשמחה. המזון לכרישים הופסק כליל. כפי שאמרנו, שועלים בעלי ערכים הם, כל שאר הדגים המשיכו לקבל את הקצבה. אחת לחודש עלו להם כל הדגים על פני המים והשועלים פיזרו מזון בנדיבות.

הו, איך שהתרגזו הדגים. געגו הם בשועלים חמורות. הסבירו להם שהכרישים אינם זקוקים למזון הזעום שהם נותנים להם. צחקו על המחשבה לפיה שלילת מזון תגרום לדג להתאבד, משל היה למינג מצוי. תלו שרשראות אלמוגים נאות, עם כיתובים נמלצים, "כולנו כרישים", "לעולם לא תצעדו לבד". ובעשירי כל חודש, עלו כל הדגים בצייתנות, קיבלו את מנת המזון שלהם, ושלחו לכרישים חיזוקים, בדמות, "מסירות נפש, כל הכבוד לכם".

הכרישים הודו על החיזוק, זה נדרש להם כאוויר לנשימה, כלומר, לא ממש. חזרו הדגים למחילותיהם. חזרו השועלים למלחמותיהם, רק הכרישים נותרו רעבים.

* * *

אתם מודעים לכך שהפסיקו את הדתות לאברכים צעירים? שיש אברכים שנגרע מהם שליש/רבע ממלגת הכולל? אתם מודעים, קראתם על זה בעיתון. מחיתם על זה בחדרי הקפה, אולי אפילו עודדתם את זה בטענה ש"זה לא מוסרי לקבל", "כך לא תהיה להם טענה עלינו", אבל המשכתם לקבל בעצמכם. אתם מעבר לגיל, אתכם לא רוצים לגייס, ממכם לא נגרעה פרוטה.

אם אין לכם שקל על הנשמה, אם כל פרוטה חשובה לכם. הפסיקו לקרוא. לא מדבר אליכם. חיו את חייכם. אבל אם לא זה המצב. אם אתם סוגרים את החודש. אם אתם מסתדרים איכשהו. חשבתם פעם על משהו מעבר למס שפתיים? אתם אברכים, נכון. אבל חבר שלכם לספסל הכולל מקבל כעת הרבה פחות. יתכן וזה קריטי בשבילו איני יודע. אולי אשתו מתכננת, הוא זכה בלוטו, ותיק המניות שלו מתחרה בשל וורן באפט. אולי אשתו מורה, והוא לוקח תלמיד להשלמת הכנסה. בדקתם את זה?

למה זו אחריות שלו ושל הגבירים בחו"ל? למה אתם מחכים לאדירי התורה וסאטמר? למה אתם מקבלים מהציונים-המרושעים-שלא-מגיע-להם-זכות-החזקת-תורה, מלגה מלאה, ולא מעבירים חומש לאלו שקיצצו להם.

אם אתם בכולל מעורב, חלקכם מבוגרים וחלקכם צעירים. ארבעה אברכים שיעבירו חומש מהדתות שלהם. יכולים להחזיק אברך צעיר אחד (גם לו מותר לוותר על חומש, כולנו יחד בסיפור). למה הוא עומד לבד? אולי בהמשך יבואו הגבירים, יתכן ויהיו מי שישלימו, אבל כעת, אין. כעת הוא סופג לבדו.

עוד מעט יגיעו צווי מעצר, עוד מעט יגיעו מעונות, עוד מעט תגיע ארנונה. נצטרך להתמודד עם הכל. אבל אם במבחן הראשון הוא לבד, מה יהיה בהמשך? למה אתה לא חלק מהסיפור. ולא, טפיחה על השכם היא לא נטילת חלק.

מי אמר לי שלא עשיתם את זה כבר? אף אחד לא אמר לי. אבל לבושתי, כאשר התחלתי לכתוב את הקטע הזה, תפסתי את עצמי וחשבתי, מי אמר שבאמת התקצוב הפסיק? לא שאלתי אף אברך צעיר אם זה קרה. הלכתי ושאלתי כמה אברכים מבוגרים. אף אחד לא ידע! לאיש לא היה מושג אם התקציב הפסיק! מה שמוכיח שאף אחד ממי ששאלתי כולל אני עצמי, לא שקל לחלוק בנטל.

אם חלקתם בנטל, אשריכם. אם לא, חשבו על זה. אל תתנו להם לצעוד לבד.

הגייסים באים

חדר המזימות האפלות אב תשפ"ד למניינו

זר הנכנס לחדר היו עיניו יוצאות מחוריהן, בהנחה והיו נותרות לו עיניים. לא שיש סיכוי לזר להשתחל למקום. סביב השולחן העגול ישבו להם בצוותא כל אבירי הרוע, חברי פאנל השינוי, מנהיגי סיעות השמד והמסתעף, הם ומשתפיה"ם ומשתפ"י משתפיה"ם עד סוף כל הדורות.

"אנחנו בנקודת זמן קריטית" פתח ראש אכ"א. "זה להיות או לחדול! הגופים המשפטיים סיפקו את מלא העזרה האפשרית, מעתה אין לנו על מי לסמוך אלא על עצמינו, איך מביאים אותם לצבא??"

לבטח אין לכם מושג על מה מדובר. בהנחה שאתם חייזרים מגלקסיה מרוחקת כמובן. אם אתם חיים במערכת השמש, אתם מודעים לעניין. בכל מקרה הנה סיכום קצר:

שואה-מדינה-צבא-בן גוריון-חרדים-פטור-400-חוק טל-בג"ץ-בג"ץ-צווי גיוס-שמד-גיוועלד.

כך אחרי שליחת צווי הגיוס, בתום שלב א' בו התגייסו כמות יוצאת מן הכלל של 48 חרדים מתוך 63000 בלבד, מצאו את עצמם ראשי ורבני השלטון סביב השולחן העגול, מתכננים את הצעד הבא.

סבורים אתם כי מצב רוחם מדוכדך הוא? בכל זאת, ציפו הם להיענות רחבה מעט יותר ממ"ח מתגייסים כמנין כיתה ומחצה בממ"ח. זכרו כי בירוקרטים הם, וכמנהג פקידים חשובים דפה, יודעים הם כי העיקר אינה התוצאה אלא העמל, יותר נכון, השכר על העמל. כך שאין לחוש שמא מצערים יהודי כאן באי הגיוס, שכידוע חמור הוא הצער מג' עבירות חמורות ותולדותיהם.

בכל מקרה, אין לחבורתא קדישתא דכאן זמן לדכדוך. מולם עומד "הג'וקר" זקנו מדובלל, חליפתו מהוהה, כובע רחב שוליים מתנוסס על ראשו. הוא הגיע היישר מהקסבה בבני ברק, לפרוס את משנתו בפניהם.

אתם המומים? לא ציפיתם? פראיירים. חשבתם שהצבא ישב בחיבוק ידיים? יצעד על קיבתו? מה חשבתם שהוא יעשה? ברור שאחרי תוצאות כאלו מביאים את גדול סוכני השינוי, זרח שוורצמן (שם בדוי) בכבודו ובעצמו שיעשה לצבא שכל, שיסביר היכן הייתה הטעות, איך מביאים את כל החרדים ללשכה.

לא איש פשוט הוא זרח. מבעד לכנפות הטלית קטן המשתלשלת מסתתר איש רב פעלים. יועץ חינוכי בשיטת FGH, דירקטור בעמותת "חרדים לשיקום-מרפאים מבפנים" רב בית המדרש "אהלי אליהו" בקצרה, איש אשכולות.

עומד לו זרח, או כפי שהוא מקפיד בענווה "ר' זרח" ומנסה להבין אלו פעולות נעשו עד כה, מול

הציבור החרדי.

היוהל"ח (יועץ לענייני חרדים) כחכח בגרונו והסביר: שלחנו צווים לפי שלשה קריטריונים בסיסיים. צעירים הרשומים כעובדים. מחזיקי סמארטפון עם חשבון ברשתות חברתיות. כאלו שלא הופיעו בביקורות בישיבות. הנחנו כי מי שעונה לשניים מתוך שלושת הקריטריונים אינו אברך ויסכים להתגייס.

תגובתו של ר' זרח ראויה הייתה להירשם בספרי ההיסטוריה. שילוב של מבט מקפיא אך יורה זיקים, עם צחוק מתגלגל וזועם. "מה חשבתם לעצמכם?" רשף ר' זרח. "עד כדי כך אתם לא מכירים את הציבור החרדי?".

תבינו כל מי שתורתו אומנתו, לעולם לא יתגייס. תכניסו את זה טוב טוב לראש. תגייסו רק את מי שלא באמת חרדי, את מי שלא באמת לומד. אל תגעו במשיחי.

דממה המומה התקבלה כתגובה. היוהל"ח ניסה נואשות להתאושש. "זה מה שעשינו למרות הוראת בג"ץ, מה טעינו?".

"מה טעיתם??!! אתה לא מתבייש??!!" המשיך ר' זרח להטיח סימני קריאה ביוהל"ח. "בחור עם סמארטפון, אוי אוי אוי, אז יש לו סמארטפון, בגלל זה אתה מקטלג? הוא לא יכול לגדול? מאיפה מגיעה התפיסה הזאת? אברך יוצא לעבוד, אז לא תורתו אומנתו? אברך שמחמם את הספסל בכוילל ולא עושה כלום שווה יותר ממנו? הוא לפחות לומד דף היומי, מה אברך עושה? גאווה גאווה גאווה.

וזה שלא הגיע לביקורת?? אתה לא מתבייש? אז הוא עצמאי. לא יושב מול גמרא כל הזמן. זהו, נגמר?! החלטנו בשבילו שהוא אפס כי הוא לא הולך בתלם? כך חונכנו? כך הרב וולבה היה מתנהג? היכן הימין וימין מקרבת? היכן ההבנה לנפש הילד או הבחור או האברך?"

"תכלס' מה אתה מציע", שאל ראש אכ"א המבוהל. "נתמקד בעדות המזרח? פריפריה? אחים לחיילים? בעיות קשב וריכוז?" ראש אכ"א נאלץ להפסיק באמצע משפט. פניו של ר' זרח האדימו יותר מהר געש משובח, נאלץ להדביק לשונו לחיכו, טרם תפלוט זרם לבה אדיר אל תוך פניו של ראש אכ"א המסכן. במאמץ ראוי לציון חיקה ר' זרח את מיסטר פרזידנט ואמר "דונט".

"אתם לא בכיוון, ממש לא בכיוון. אחים לחיילים? אתם לא יודעים שאין מה שמחזק ילד חרדי יותר מאח נושר איתו בבית? אתם לא יודעים שכל ה"גדוילים" סבלו מהפרעות קשב וריכוז? אתם לא מקשיבים לאף יועץ חינוכי? מי נתן לכם רובים? מי?

אתם רוצים לדעת למי לשלוח? תנו לי את הרשימות, עוד יומיים ויש לכם גדוד, חטיבה, בשר תותחים, מה שתרצו".

עברו יומיים, והחבורה התכנסה. ר' זרח לפניהם כחתן ביום סנטוחתו ודף דפדפת בידו. "יגעת ומצאת תאמין, אחר יומיים של עמל עצום, כמותם יכול רק מי שלמד בישיבה לעמול, ובעזרת ה' כמובן. הצלחתי לפלח את כלל הרשימה והשגתי את המתגייס האולטימטיבי, יצחק שלמה אולמן בן 25 בני ברק".

"אני יודע, אני יודע" הזדרז ר' זרח לסייג. אתם מעוניינים ביותר ממתגייס אחד. אבל כך זו הדרך. טיפה ועוד טיפה והאבן נשחקת. אסביר לכם למה דווקא הוא. כך תוכלו להבין איך להתקדם מכאן.

אתם חיפשתם את המאותגרים בלי להבין שאדרבה, הם חוד החנית. חדורי סטריאוטיפים שלחתם להם צווים ולא הבנתם למה הם לא מתגייסים. אני כאחד מבפנים, הבאתי את התפוח הרקוב באמת.

יצחק שלמה אולמן, הוא בן למשפחה שורשית ומפוארת, כולנו יודעים שהמשפחות הללו הם רק הצגה. שכל הגאווה עלתה להם לראש, הם רקובות מבפנים.

בנוסף, הוא למד בתשב"ר בבני ברק. מי לא יודע שכל התשברניק"ם מלאי מידות רעות כרימון בניברקי מצוי, ומה גרוע יותר ממידות רעות?!

אם זה לא מספיק המשיך הנער לפוניבז' הקטנה, ישיבה שכל באיה לא ישובון. מבחוץ, נוצצת. אבל אין מחנך שלא יאמר לך שהתלמידים שם אבודים. לא פותחים ספר, והספרים שהם כן פותחים? שלא תדעו מצרות. ולא צרת צרה של יבמות, צרות אחרות לגמרי.

לישיבה גדולה הוא הלך ל... חשף ר' זרח את הדובדבן, "תפרח". כן, תפרח. לא לישיבה שמחזקת את הבחורים ומבינה לנפשם, לא ישיבה עם אווירה מחבקת וטיולים כל חודש, לתפרח הוא הלך.

אתם לא מכירים את עולם הישיבות, המשיך ר' זרח, אל מול יער הקרחות המאזינות בקשב. ישיבות מהסוג הזה, הסוג ה"לא קשוב", הם מאורת סמים. 70% מהבחורים לא לומדים, שאר ה30% מעשנים סמים וגרוע מכך. ישיבה המונית, אין יחס אישי לכל בחור. ו...שינה בפנימייה. אתם יודעים מה זה שינה בפנימייה? הם הורסים את הבחורים שלהם אחד אחד. לכולם יש פגיעות נפשיות כתוצאה מיחס מתנכר. כולם מחזיקים סמארטפונים בסתר, הישיבות הם חורבן עולם התורה כפשוטו.

"אבל אמרת לנו לא לזמן מישהו עם סמארטפון", קטע אותו היוהל"ח המתוסכל. ברור, השיב ר' זרח. ביררתי על הבחור היטב, בדקנו אצל חברי החדר שלו, הוא מהיחידים שלא היה להם סמארטפון, לכן הוא כל כך מתאים.

מלבד זאת, נהג יצחק שלמה לשבת וללמוד שעות ארוכות ברציפות, בלי הפסקה ובלי מנוחה. היו ימים בהם הוא למד חמש עשרה שעות ביום! אתם יודעים מה זה עושה לבחור? אתם מבינים מה נגרם לו? הוא פרי בשל שמחכה לפניה שלכם, זו תהיה הצלה לנפשו המיוסרת.

עוד לא השתכנעתם? תקשיבו להמשך. הוא התחתן בגיל עשרים ושניים, ראש הישיבה המושחת, אוסר להתחתן קודם. בציבור החרדי מי שלא מתחתן בגיל עשרים, לא יוכל למחות את הנזק בנשמתו כל חייו, בדוק.

לחתונה הוא קיבל מהשוער דירה, מה שמוכיח אחת ולתמיד את השחיתות המפעפעת בנפשו. בחור מושחת, יצמח לאברך מושחת, ממנו לא יצא כלום, אז למה שלא יתגייס? אם זה לא מספיק, הוא יושב מאז בכולל ישיבתי. לא לומד הלכה, לא דיינות, פשוט לומד מסכתות. כולם יודעים שאין לזה תכלית, זה אלו שרק מחממים ספסל, אלו שמחכים להצעה לשטעלה, או להתגייס. קדימה תקטפו אותו הוא מחכה לכם.

הצווים נשלחו, הצבא כולו כסס את ציפורניו במתח. באופן מפתיע האברך לא התייצב. הלם תדהמה וזעזוע. ר' זרח נשלח להפקת לקחים. אחר שבוע התייצב ר' זרח בפני הקרחות, מכורכם פנים. הבנתי מה קרה, התחקיר לא היה מושלם. מתברר שבתור ילד הוא הלך לרכיבה טיפולית. הוא ילד מטופל, אתם מבינים? לכן למרות הכל הוא לא נושר. אבל אל דאגה, יש לי שם. משה יוסף מישקובסקי, פרח של בחור, רקוב לחלוטין.

למה לא אתגייס

כמה קולמוסים השתברו על נושא הגיוס, כמה. טוב, לא באמת קולמוסים ולא ממש השתברו, אלא אם כן סופר סת"ם צ'אלמר החליט להשליך קולמוס כלשהו בהפגנה. אבל בנושא הגיוס השיח הוא בסיסמאות. אז "קולמוסים" ו"השתברו" מתאים לעניין.

כמו כל אחד מהציבור החרדי, אני מקטר בימים אלו. מקטר על החילונים שה' ישיב אותם בתשובה שלמה וייתן להם בינתיים איזה באנה קטנה בראש, אמן. על בג"ץ שהם בכלל גויים גמורים, שזה כמו גויים אבל ביהודי. והכי גרועים, הדוברים החרדיים שלא יודעים להסביר את העמדות האמיתיות שלנו, אם רק היו נותנים לי לדבר. אבל אני לא מתראיין כמו החבר'ה האלה באור ישראל, זה פאסטנישט.

בכל מקרה, הנה תובנותיי על הוויכוח הקורע בימים אלו את עמישראל, כמיטב המסורת בעמינו לייצר וויכוחים קורעים, זה שלשת אלפים שנה. ככה זה עם ישראל. אוהבים לריב.

עיוות מעצבן למדיי בשיח הפורה בימים אלו, הוא הקולקטיביות. הנחה שהציבור החרדי הוא מקשה אחת שאמורה להחליט מה תעשה, עד כדי שיח מגוחך על "יעדים" ש"הציבור החרדי" אמור לשלוח מתוכו. כאילו כולם כאן יחידה שחורה אחת, שיכולה "לשלוח" ולהחליט. זה ציבור שלא מסוגל להסכים על הכשר לסלולרי. אנשים שמתווכחים עדיין על המסירה של בעל התניא לפני מאות שנים. חבורה שחצי ממנה מעריצה אנשים שהחצי השני סובר שהם חייבים מיתה. אתם באמת חושבים שהם פשוט ישבו יחד ויחליטו כקבוצה, מי אמור ללכת לצבא? בטח. יום אחרי שבן גביר ימנגל יחד עם שקמה ברסלר, ביום העצמאות הפלסטיני, אי שם בשדה תימן. החרדים הם לא קולקטיב, הטיעון על הגיוס הוא פרטי, תביעה אזרחית, לא תביעה ציבורית.

הוויכוח גופו משתרע על פני ארבעה מישורים, בחלקם החרדים חזקים יותר, בחלקם דווקא החילונים. התוצאה המפתיעה היא, שכל אחד משתמש בטיעון שנח לו, במקום להעמיד צד מול צד. הנה ארבעת המישורים:

שיח מהותי: יש כאן ערבים, הם רוצים להרוג אותנו. אנחנו צריכים חיילים. אובייקטיבית, צריך חיילים. מישהו צריך לעצור את הערבים, להילחם באירן, לשמור ולהגן. לא נוכל לחיות בארץ הזאת בלי התגייסות מלאה של כלל הציבור.

יש חרדים שחושבים משום מה שתשובות כמו: יש המון ג'ובניקים. פנסיות תקציביות. תקימו צבא מקצועי. והטיפשית ביותר: "אנחנו היינו כאן קודם ומסכימים לחיות תחת שלטון ערבי", כאילו שסבא אחד של החרדי לא הגיע מהונגריה והשני מפולין, סבתא ממרוקו וסבא מאלג'יר. אולי יש לו סבא רבא אחד מתוך שש עשרה שחי בארץ זה מאה שנה, אז "הוא היה כאן קודם". זו תשובה.

אז לא, זו לא תשובה. מי שלא החזיק נשק מימיו, מי שהידע הצבאי שלו שווה לידע של יאיר לפיד

בתנ"ך, לא אמור להביע דעות על צבא מקצועי ועל הצורך של צה"ל בלוחמים. זה נשמע גרוע בדיוק כמו שופט עליון שמביע עמדות בנושא דת. חסר טעם וחסר היגיון. ולזלזל בשירותם של מי שאינם קרביים, כאשר אתה לא משרת, זה מתנשא ופוגעני. הם לא קרביים, אבל נותנים שלוש שנים, אתה לא. יש לחרדים סיבות טובות למה הם לא ממלאים את הצורך בלוחמים, אין להם יכולת להתכחש לצורך.

שיח מוסרי: האם הגיוני שחלק מהעם מוסר נפש עבור החלק השני? האם סביר שיש מי שנושא בנטל ויש מי שלא? שיש מי שממיתים עצמם באהלה של תורה, ויש מי שפשוט, מתים? מוסכם לכל שהמצב לא הגיוני. זו טענת העם.

תגובת החרדים לא רעה. הם מסבירים שהתורה מגינה על עם ישראל "למדתי שורה הצלתי חייל וגו'". העובדה שהחילוני לא מאמין בזה, לא משנה בכלל. אם החרדי מאמין בזה אין לך כל טיעון מוסרי נגדו. מוסר הוא לא התמודדות מול השני, הוא ביני לבין עצמי. די בכך שמבחינתי זה מוסרי. בייחוד שאין וויכוח על עצם הטענה המוסרית, הוויכוח הוא על האקסיומה שעומדת מאחוריה, האם באמת התורה מגינה. הקטע העצוב הוא שהחילונים, הדתיים ואפילו אחוז מסוים מהחרדים, לא רק שלא מאמינים בכך שהתורה מגינה, אלא גם לא מאמינים שהחרדים מאמינים בזה. הם בטוחים שאנחנו ממציאים את זה בשביל הטיעון, שזו סיסמא נחמדה שנועדה להוריד אותם מהגב שלנו.

תראו את הקריקטורה שהתפרסמה במקור ראשון. היא יכולה להופיע ביתד נאמן באותה מידה. בחור חרדי יושב על אלונקה הנסחבת על ידי חיילים ובה חייל פצוע ואומר שהוא מתפלל עליו. זה הרי נכון, זה אמיתי. הוא באמת מחזיק את העולם, באמת מחזיק את הצבא. מה העיתון חשב לעצמו? מה הקריקטורה בזה? הנקודה היא שלא רק שהם לא מאמינים בזה, הם לא חושבים שאתה מאמין בזה. מבחינתם זהו לעג שגם חרדים אמורים להבין.

שיח רגשי: פה לציבור החרדי אין זכות לדבר, הוא צריך ללמוד לשתוק. אי אפשר להתמודד עם אימהות שכולות, עם חיילים חסרי גפיים. עם משפחות שלעולם לא יתאוששו מהטרגדיה, עם אומה שלימה שמכירה חלל או חטוף, פצוע או נפגע נפש. ואתה מכל סיבה שהיא, נמצא בחוץ. יושב שקט. זו לא סיבה שמצדיקה ללכת לצבא, זו סיבה שמחייבת לשתוק. אי אפשר להחליק בסקי, כשחיילים נלחמים בעזה. אי אפשר להוציא קליפים מישיבות כשהורים מאבדים את היקר שלהם, צריך ללמוד לשתוק, צריך ללמוד להתעצב עם האחר, הוא מת בשבילך. אין עוול גדול מלהתעלם מזה.

שיח הזכויות: זהו השיח המרכזי, השיח שבאמת משנה. האם יש אפשרות למדינה כגוף, כהתאגדות, לתבוע שירות צבאי. השאלה לגיטימית לעצמה, הבעיה היא שהחרדים ושאר העם קוראים אותה באופן שונה.

הציבור הכללי מדבר מנקודת מבט קולקטיבית. האם למדינה כמדינה יש זכות לכפיית הפרט. התשובה היא חיובית, דבר ראשון, כי זה אכן הגיוני. והסיבה המרכזית היא, כי היא עושה את זה. במצב נתון בו המדינה הייתה רוצה להמציא שירות צבאי, הרי שהיה מקום לשיח, אבל ברגע ששבעים אחוז מהעם מחויבים לשירות, ולמעשה בלי שירות צבאי, אין קיום למדינה. אין מקום לשאלה האם יש לה זכות לכפות, אלא האם היא מחויבת לכפות שירות. למעשה אחרי השבעה באוקטובר, אין למדינה אפשרות לוותר על שירות, האיום הקיומי מחייב אותה למצות את שירותם של כלל אזרחיה.

נקודת המבט החרדית, היא של הפרט. אין שאלה מה המדינה צריכה לעשות. היא בין כה לא

שואלת אותנו. השאלה היחידה היא מה אני אמור לעשות. האם הפרט מחויב להתנגד לשירות צבאי, במקום שהוא יפגע באמונתו וערכיו? התשובה היא כן. זכותו להתנגד והוא מחויב להתנגד. המדינה מצידה תנסה לכפות, אבל על היחיד, בין אם אמונתו היא שאסור לשאת כלי נשק, בין אם אמונתו היא במפלצת הספגטי המעופפת, שאוכלת חיילים רעים. ובין אם אמונתו היא בתורת ישראל שאוסרת לטעמו את השירות, זכותו להתנגד לשירות, ועל המדינה לכבד זאת. גם אם היא לא מסכימה איתו.

כעת, זכרו דבר אחד. לפחות שמונים אחוזים מהחרדים שילכו לצבא היום, ירדו ברוחניות באופן דרסטי. שלשים אחוז מהם לא יישארו חרדים. זו אקסיומה. אם אתה מאלו שמסביר כמה מתחזקים בצבא, ומנגד איך בחורי ישיבות מתקלקלים משיאומי חצי טאצ' ושינה בפנימייה. שיערב לך. כלום לא יצליח לשכנע אותך בנחיצות עולם התורה. אולי כדאי שתדע שצוחקים עליך מאחורי הגב. כן כן, בדיוק כמו שמתייחסים לחילוני שמסביר ששבעים אחוז מבחורי הישיבות לא לומדים. אנחנו צוחקים על כולכם מאחורי הגב. אין לכם מושג איך נראה עולם הישיבות, יש לכם אג'נדה שכלום לא יזיז אתכם ממנה, אין לנו דרך או יכולת לנהל איתכם שיח.

בהנחה ואתה מבין שהצבא במצבו הנוכחי גרם וגורם לירידה רוחנית, הרי שמבחינתנו אין כל אפשרות, פשוט כל אפשרות ללכת לשם. לא משנה צורך, לא משנה מוסר ולא משנה זכויות, חובתנו הדתית היא לא ללכת לשם, בלי קשר למחירים שנשלם.

לחילוני קשה לתפוס את זה, כי חילוני מאמין בבחירה חופשית. חרדי לא מאמין בזה. חילוני יכול לשלוח את הבן שלו במכינה הקד"צ, לשבת בבני ברק, להכיר חרדים, למה לא? בכיף. תציעו לחרדי לשלוח את הילד ליום בקיבוץ, הוא יעדיף לנסוע את כביש תשעים מאחורי משאית זבל או להתנגש בכטב"ם.

חרדים מניחים תפילין לילדים חילוניים בני שלש עשרה, לב לאחים מקימים מדרשיות בערים חילוניות. אם ארגון הלל יקימו בית בשכונה חרדית ועוד ימשכו לשם בני נוער, מה יעשו להם? רמז: זה יכלול ג'ריקן והרבה הרבה נפט.

אנחנו לא מקדשים בחירה חופשית. יש לנו סינון על המחשב כדי שלא נתפתה, ואנחנו בהחלט לא סומכים על הילדים שלנו. קיבלנו אותם כדי לשמור עליהם, לא כדי לשיר להם "עוף גוזל". לכן, אפילו שהם ילדים גדולים, אפילו שהם בני שמונה עשרה או עשרים, לא נשלח אותם בשום פנים ואופן למקום בו יש סיכוי גבוה שהם יבחרו ברע. לא יקרה.

אז תאמרו לי, הרב לייבל יקים מסגרת, נעשה את הכול מושלם. החרדים יצאו משם אותו הדבר. זה דבר מעניין מאוד, בתאוריה. אבל אנחנו לא חיים בתאוריה, אנחנו חיים בעולם המעשה. כאן ועכשיו ההולכים לצבא מתדרדרים ברוחניות מול הנשארים בישיבה. את התאוריות שלכם, תנסו על הילדים שלכם, לא על הילדים שלי. זו לא רק סכנת מוות או פציעה, על זה לגיטימי לנסות תאוריות. זו סכנה רוחנית, סכנת חילון. על זה אי אפשר להמר, יש דברים שלא מהמרים עליהם.

* * *

מה עושים במצב כזה? מה עושים כשכולם צודקים, ולאף אחד אין פריווילגיה לוותר לשני? מתפשרים כמובן.

בחור ישיבה חרדי לא יכול לשרת בצה"ל. אולי כקולקטיב אפשר להוציא כמה אלפים מהציבור

החרדי. אבל התביעה האמיתית היא פרטנית, והיא בלתי אפשרית. לגיטימי בעיניי לדרוש מס גולגולת. להעריך את שווי השירות הצבאי של בחור חרדי במשך שלש שנים ולחייב אותו לשלם. אותו, את הערבים, את סרבני המצפון, את הנכים מצידי. כל אזרח במדינה מחויב לתת למדינה שלש שנים מחייו. אם בעבודה בפועל, אם בתשלום כספי. רוצים לפטור את הנכים? זה גם בסדר, בדיוק כמו שהם מקבלים קצבאות אחרות. אבל יש חוב כספי לכל אזרח עם אפשרות לפטור אותו בשירות. חרדי לא שונה מערבי ונכה, הוא לא יכול לשרת, בין אם הוא רוצה ובין שלא.

אל תדרשו מבחור חרדי להתגייס, בדיוק כמו שלא תדרשו ממנו לעוף. יש דרישות שפשוט אי אפשר לבצע.

נ.ב אין בדבר התייחסות לשאלה האם לימוד תורה הוא עדיף באופן מוחלט משירות. אין כאן דיון, האם שייך ליצור חברת לומדים כאשר יציאה מחוץ למסגרת היא חלק ממנה. זה שיח פנים חרדי. מבחינת הציבור הכללי, אין זכות לנהל דיון מעין זה. הדיון כאן הוא לא ביני לבין עצמי, אלא ביננו.

מתנות לאביונים - הסוף

"יאוש" אין מילה מתאימה יותר. "יאוש".

במרתף אפלולי אי שם יושבים מכורכמים שבעת האחראים, על השולחן דף משורבט ורוגעלך לעוסים למחצה, ובלבם יאוש.

ערב יום הדין ואין כל עצה איך לזכות בו.

נחזור מעט לאחור. בלבו של ר' דן להטה התשוקה לעזור לאנשים בכל דרך אפשרית. לא ארגון אחד הקים ר' דן ולא שניים, פרויקטים אדירים של עזרה וחסד, סיוע ומזור, קופות וגמחי"ם, כל דבר שיש בו חסד יש בו את ר' דן.

כמנהג אנשי העולם נפטר לו ר' דן בשלב כלשהו בחייו, והקופות המשיכו לשגשג ולפרוח, לתמוך בנזקקים ולהושיע אביונים. אך כמו בכל סיפור ילדים גם כאן הייתה קופה אחת שלא מצאה את מקומה בעולם. ברווזון מכוער, כבשה שחורה, ילד סנדוויץ', איזה סופרלטיב שתבחרו.

מתברר כי אף שר' דן סבר בזמנו שקופה שתחלק מידי ראש חודש שקית שוקו ולחמנייה לילדי עולים מגרוזיה שלא השיגה ידם, היא דבר נצרך ומבורך. העולים מגרוזיה לא היו בטוחים בכך. למרבה הצער לא רק הם הטילו בכך ספק, אלא גם שאר עמישראל, להלן: התורמים. הטילו בכך ספק.

אם מרימים אתם כעת גבה אחת מופתעת, אם שואלים אתם את המסך שלפניכם, אז מדוע הקופה אינה נסגרת? דעו לכם כי המסך מתגלגל מצחוק כעת. הוכחתם שאין לכם שמץ של הבנה בעמותות. מקובלנו מדורות עברו, שעמותות לא סוגרים. למעשה שאלתכם מביעה זלזול באנושות בכלל ובעם ישראל בפרט. עמותות שרדו את השואה, את האינקוויזיציה, את ת"ח ות"ט, את יאיר לפיד, את עמוס צייאדה. ואתם? בואו נסגור. אין לכם כבוד למסורת. בושה!

במילים ארציות יותר, יש לקופת השוקו והלחמנייה או כשמה הרשמי "עלה לעולה" מנכ"ל, סמנכ"ל, סמנכ"ל כספים, ב' מזכירות, מזכיר אחד, יועץ יח"ץ, זה-שלא-ברור-מה-הוא-עושה-אבל-הוא-כאן-כבר-שלשים-שנה, עשרים טלפניות, אב בית, משרד. וכן הלאה והלאה. מי ייקח אחריות לסגור מוסד שכזה??!!

אז הנה מוצאים אנו את עצמינו בפגישה נואשת טרום ימי הפורים, יום הדין על ממונם של הקופות, כאשר המשתתפים מתלבטים בין ייאוש מוחלט לדיכאון גמור.

בואו נחזור על סדר היום, ממלמל יועץ היח"ץ מה יש לנו כבר ביד. הקונספט של השנה הוא הימים העליזים של פעם. חוזרים להיסטוריה, היישר אל העיירה הפולנית בימי הביניים. הגיבור שלנו הוא מושקה, קסקט, זקן ג'ינג'י, מגפיים. נמלא את כל הערים שבועיים קודם עם טיזר, "מה מושקה יעשה?" צבע אדום על רקע שחור, שבוע קודם משחררים את הסלוגן "מושקה יעלה את עלה לעולה" עם

לוקיישן של מוישה מוזג יין בפונדק.

יום הפורים עצמו, שכרנו עשרות דובים מרקדים לצמתים המרכזיים. יש לנו חמישים זוגות של פריץ ומושקה שיחלקו סוכריות וי"ש בבתי כנסת. מאות בוקסות עם הג'ינגל הקליט "לו הייתי מושקה" אז היה לי פונדק מאבן, פונדק קטן עם גג אדום, לה לה לה לה לה לה לה. בפנים רק שותים, בחוץ מרביצים, ופריץ שלא הולך לשום מקום וגו'. פרסום בכל עלוני השבת הדת"ל תחת הסלוגן "עלה למעלה עולה", בקיצור כל הפינות סגורות.

תגובה אפאתית נרשמה. האחראים לא הגיבו, משל שמעו הרצאה בנושא שינוי בתזונת הפרות וההשפעה על המשק ההולנדי במאה העשרים. "בואו נדבר על הדב המרקד שבחדר" ננער המנכ"ל, "איך מתמודדים עם זה?".

"זה" היה עלון בגרפיקה מושכת שהודלף היישר מבית הדפוס. "70 הידורים" זעקו האותיות. מתברר כי אחת מקופות הצדקה השיגה השנה שבעים! הידורים למי שנותן דרכה. אם לא די בזה, צורפה לעלון חוברת ובה שבעים ההידורים:

ביום הפורים עצמו אחר קריאת המגילה קודם פלג המנחה, יעמדו במקומות שאין בהם חשש שוק באישה או ריח רע שיש בו עיקר, שלוחים מהודרים שנתמלא זקנם, אינם חרשים או שוטים, ואינם מחזיקים אייפון או דומיו. השלוחים ישתו בבוקר יותר מלימודם אך פחות מרביעית שלא ייכנסו לחשש שכרות. התורמים ייתנו במתנה גמורה לשלוחים כסף והם יקנו להם בחזרה את אותו סכום כסף בדיוק, ע"מ לפתור את החשש שמא הכסף שביד התורמים הוא בשמץ גזל או דמי שביעית. התורמים ייקנו את הכסף בהגבהה, משיכה, אגב, שטר, ואודיתא. השלוחים לא ישתמשו בשטרות של מאה או של עשרים בשל תמונות אסורות שיש עליהם. התורמים ישובו וייתנו את הכסף בשטר ועדים לשלוחים (שיהיה ממון היוצא בדיינים). התורמים יקבלו את המספר הסידורי של השטרות שתרמו. כל תורם ייכנס לנדרים פלוס מפוקח שם הותקן אלגוריתם מתוחכם שעל פי הקשת פרטי התורם, מקום מגוריו וההשתייכות הקהילתית, יימצאו עבורו שני אביונים שהם השפיץ דעניי עירך ביחס אליו. הכסף הזה עצמו יעבור כמות שהוא לעניים (סלוגן - "עצמו של יום מכפר"), הם יהיו זכרים וגדולים כמובן, ולא ישתו עד שעת קבלת המעות שלא יהיה חשש בקניין. אם יצטרכו לתת לאשה יודגש שאין זה לשם סבלונות ולא לשם קידושין. העניים יצטלמו בפנים מטושטשות (להקפיד על מתן בסתר) עם השטר בידיהם כשהמספר הסידורי גלוי למצלמה, כל תורם יקבל עד סוף היום מגנט עם התמונה וכיתוב עשינו שליחותך. לא ייכנסו לרשימה עניים שיש להם מאתיים זוז ר' חיים נאה, העניים יתחייבו לקנות בכסף סעודת פורים דייקא, עם דגש על בשר ולא על ממתקים ושאר מרעין בישין. בקיצור, הצדקה המושלמת.

מה יועילו כל הדובים המרקדים, אם המתנות לאביונים לא מספיק מהודרות? הם לא יכולים לספר שהכסף הולך לסעודת פורים ולו בגלל שראש חודש לא חל בפורים אפילו לא בשנה מעוברת. די בך שהיישוב הגרוזיני הוחלף בכפר פולני מטעמי יח"ץ, הגמשה נוספת ואנשים יבינו.

אם היינו יכולים להביא את העניים עצמם לצמתים, הפטיר המנכ"ל בדכדוך, זה היה הכי מהודר, הכי חלק, הכי מביא כסף. "כדי לעשות את זה צריך לעקוף את ארבע הבעיות" מזכיר היועץ. "א. מתן בסתר, אי אפשר לבזות את העניים. ב. אם העניים יקבלו את כל הכסף, מה נחלק כל השנה. ג. עניים זה לא מוכר, יש סיבה למה אנשים נותנים לקופות צדקה ולא לעניים עצמם. ד. אין לנו עניים".

ואז הגיע הרעיון. כמו ענן של גשם, כמו גוזל של נשר, כמו שיר בלי משמעות, הפתרון פשוט הגיע.

ביום הפורים בכל ריכוזי היהדות החרדית, נצפו שלטים מהבהבים עם חץ זוהר, 100% אביון כאן. מתחת לשלטים ניצבו אביונים מהודרים לכל הדעות. בפרוספקט המצורף הוסבר כי בשל רצונו של ארגון "עלה לעולה" לזכות יהודים במתנות לאביונים בהידור, נשכרו בסכום מפולפל לומדי תורה כשרים ויראים לתפקיד אביונים. אנשים אלו ויתרו על כל רכושם. את חלקם בדירתם נתנו במתנה לאישה על מנת שאין להם זכות בזה. את חשבון הבנק שלהם רוקנו והעבירו לחשבון שעל שם האישה. למעשה הם הקנו אגב הדירה כל חפץ וממון שיש להם לאישה אפילו את הבגדים שעל גופם, לא נותר להם דבר. לכל אחד מהחבורה הושכרה מרצפת בכל אחת מערי ישראל, כך שהם נחשבים לעניי עירך לכל הדעות.

האביונים לא זוכים בכסף אותו הם מקבלים מהעוברים ושבים עד ערבו של יום, כך שאין כל חשש מאתיים זוז והמסתעף. לעת ערב זוכים הם בכסף וקונים בכל אותם המעות סעודת פורים משובחת מעמותת "עלה לעולה", העמותה מספקת להם ארוחה כולל כל הפינוקים תמורת סכום הכסף הנאסף. (כמובן שניתנות ערבויות קודם, שלא יברחו לאושר עד עם הכסף ויקנו בפרומיל ממנו סעודה, העסק בדוק חתום ונעול).

למיטיבי לכת יש חומרות פרימיום, הם מעבירים את הכסף היישר לדובים המרקדים לזכות למתן בסתר מושלם. נמכרות מסכות למעוניינים, שאינם רוצים שגם העני ידע ממי הוא מקבל כחומרת מר עוקבא. מלבד זאת הם משכירים לעני מרצפת בביתם, כך שאין חשש שמא עוברת דרך הרבים בין ביתם ובין מרצפתו של אותו עני, ואין כאן עניי עירך לכל הדעות.

הרעיון עבד והכסף זרם, ישראל נתבעים ונותנים. בסוף היום נשלחה הודעה מוקלטת לכל הקומה הכשרה בה מודה המנכ"ל בהתרגשות למאות אלפי התורמים. "בכל ההיסטוריה לא התקיימה מצוות מתנות לאביונים בהידור רב כמו השנה הזו" נסדק קולו בהתרגשות. "וכמו שאמרו חז"ל, עיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, אשרינו שזכינו".

צדיק - האמת

כשאלו את יעקב מה תרצה לעשות כשתגדל, לא היה לו ספק. "אני אהיה רב ענקי," צייץ בתגובה.

אין כאן הוכחה לשאיפות. זו תשובה שמזכה בסוכריות הורסות שיניים ובצביטות הורסות לחיים. הרבה יותר משתלם מאסטרונאוט או רואה חשבון. אבל יעקב התכוון ברצינות. מגיל צעיר חפץ הוא להשפיע על אנשים, להקרין מהודו על אחרים. הוא חלם להיות רב.

דא עקא, יעקב דנן היה עצל במקצת. רצה להיות רב, אבל ממש לא רצה לסבול בדרך. יעקב שאף לטוס לקבר הגר"א, לנסוע לרבי מאיר בעל הנס, לשבת סביב שולחנות ערוכים בנוכחות זעקות "ימים" נלהבות, ואז להמריא למנוחה מכל העמל הגדול בשווייץ. ספסלים נוקשים ובבא בתרא מיוזעת לא נכללו בחלומותיו.

צמח לו יעקב ותפח, חלף על פני שנות העשרים, והנה שנות השלושים כבר בפתח. מי שמזהה תהליכים של שנות השלושים יודע שזה הזמן בו אדם מתחיל לחפש את עצמו. אם נדייק, לא מבין מתי עצמו נאבד לו והיכן הוא מסתתר.

יעקב הביט ימינה, הביט שמאלה, וגילה שעדיין אינו רב. "אם אמשיך כך," הרהר יעקב בעוגמה, "אהיה רב אי שם בשנות השמונים. גם זה בתנאי שלא אמות קודם." יעקב לא תכנן לחכות למותו, הגיע הזמן ל מ-ה-פ-ך.

אם סוברים אתם שמהפך פירושו יגיעה עד כלות הנפש, עמל הגוף, וזיכוך הנשמה, אין לכם שמץ של מושג. אם לעומת זאת חשבתם שהכוונה לסיגופים ותפילות רותחות בתקווה לקצר את המסילה העולה בית א-ל, ייתכן שאנשים נבונים אתם, אך את יעקב אינכם מכירים. יעקב הוא לא איש של דרכים ארוכות, אך גם לא מחפש קיצורי דרך. אם לפני יעקב תהיה דרך ארוכה שהיא קצרה ודרך קצרה שהיא ארוכה, הוא יעדיף פשוט להישאר בבית.

אך לא אלמן ישראל, הראש היהודי של יעקב מצא לו פתרונות. יעקב, שאת זקנו טיפח זה מכבר, רכש לו כובע קטיפתי בחנות הסמוכה, נעליים מחודדות עד העצם, ופתח בית כנסת!

מתברר שבעיר התורה, החסידות, ושאר ירקות, בה שהה ר' יעקב שליט"א, לא נדרש הרבה כדי לפתוח בית כנסת. די בהורדת קראוון נאה במקום בו לא נח בשלווה קראוון אחר, ובשונה מעיר התורה והחסידות המקורית יש מקום כזה. למלא את בית הכנסת הנ"ל במתפללים זה מעט יותר מורכב.

אנשים צרי אופקים היו ממליצים לר' יעקב לפנות לעיר מסורתית כלשהי, אי שם בעומק ישראל השנייה. אופקים נניח. אבל ר' יעקב הוא רחב גוף ואופקים במידה שווה, כך שהוא עלה על הנקודה. אותה נקודה טהורה שיש בליבם של יהודים, בין אם הם בחורי ישיבות ציניים, או מסורתיים חמים. חסידים כליטאים, אברכים כיושבי חדרי קפה. הקוגעל כמובן. אה, וגם ועד במחשבה עם נגיעות

חסידיות.

ר' יעקב סגר דיל עם ט.ג על קו אספקה קבוע. פתח כמה ספרי מחשבה וצירף שם אותיות, ובית הכנסת פרח. עשרות מתפללים גדשו את החדרון הקטן, מה שגרם לצורך דחוף בהרחבה. כך צמח לו בית הכנסת ימה וקדמה צפונה ונגבה, פלש לחצרות השכנים, הסתכסך עם העירייה, הוציא מכתבים מרבנים. בקיצור, בית כנסת על כל המשתמע.

ר' יעקב לא עצר כאן. מתברר שכפי שחשב, הרבנות מתאימה לו ככפפה ליד או כל דימוי אחר. ר' יעקב התחיל לקרב בחורים צעירים. מתברר שהשילוב המנצח של המחשבה הליטאית עם נגיעות ברסלבאיות, אכן מנצח. יש שיאמרו שהחיוך החם והקוגל החם הם אלו שניצחו, אבל למי אכפת? העיקר שיש קהילת קודש.

ואז הגיע הרגע. קו השבר, הנקודה בה הוכרעה המערכה. הרגע בו נקבע כי אכן ר' יעקב הוא רב אמיתי. היה זה שני או חמישי, כותבי העיתים חלוקים בזה, אך ברור שהייתה זו פרשת כי תצא. ר' יעקב התרווח על מקומו המכובד בקדמת בית המדרש, כאשר מנין השחרית של רבע לתשע (ר' יעקב פונה לקהל הצעיר כזכור) התגלגל לו אל קריאת התורה. המוציא הוציא, העולה עלה, ובעל הקורא קרא. ואז זה ארע. מתברר שחלה טעות. בעל הקורא החל בכי תצא אחר, אי שם מאחור. מה עושים כעת? העיניים הופנו אוטומטית לעיני העדה, היישר אל ר' יעקב במזרח. אין מה לומר, מבטים אלו עוררו אי נוחות כלשהי בר' יעקב, הוא יודע הלכות קריאת התורה, כמו שהוא יודע הלכות איסור והיתר. בעדינות נאמר שאין לו מושג ודי בזה. ר' יעקב לא התבלבל, רב לעולם לא מתבלבל. "תברך שוב," הורה בקול רועם. לא עלתה הברכה.

נבחן דרשו צעיר נכח בקהל. "במשנ"ב כתוב אחרת," העיר. שתיקה המומה נרשמה בציבור, ואז זה התפרץ, "תסתלק מכאן חצוף, יש כאן רב, כאן פוסקים לפי הרב, זה אתריה דמר." העולה בירך בכוונה וכיוון לקיים מצוות "לא תסור" החצוף סולק לנצח, והקדוש ר' יעקב האריך ימים על ממלכתו, מלבד הפעמים בהם נצרך לטוס לנופש בשווייץ. מכאן ואילך נפתחה שושלת מפוארה, בן בכור אחר בן בכור, ויקרא שמם בישראל הלאקשן רב.

◆ ◆ ◆

איך צריך להיות המבט שלנו על צדיקים, ליתר דיוק על הצדיק שלי?

לכאורה השאלה טיפשית, אולי גובלת בכפירה. עלינו להכניע עצמינו בפני הצדיק, לכבד את הצדיק, לקבל מהצדיק.

עד כאן מוסכם (או לא), אבל כרגיל נשאלת השאלה, מיהו צדיק? איך אדע אל מי לפנות את מי לכבד? הלא כו"כ סיפורים כבר יצאו, כמה מפורסמים של שקר יש, מי יתקע לידי כי הצדיק הקרוב אל ליבי הוא צדיק אמיתי, שאינו מוביל אותי בכחש?

כאן תורך להתעצבן, להתחיל להכין את אצבעותיך לפיזוז על המקלדת ותגובה חריפה, כל הרבנים צדיקים לכולם יש חזקת טהרה, חזקת כשרות, חזקה דרבא וכו'.

חשוב רגע בצלילות, אם אותו רב מפורסם לא היה נתפס עשרות פעמים עם אשת איש, הרי שעדיין היית צווח שאסור לדבר עליו, לא משנה כמה הוא מוזר, לא משנה מה הוא עושה, שבעים פנים לתורה. למעשה רבים מאוד מאיתנו עדיין יאמרו שאסור לדבר עליו ואנחנו לא נכנסים לזה, בשל

חוסר הנוחות המובנה של דיבור על צדיקים.

רבנים בימינו נהנים מחזקת החפות עד אחרי פסק דין חלוט ועד בכלל. לכל שאלה שתשאל יש מאגר תשובות קבוע שלא נותן להעביר ביקורת, שחוסם ביקורת וממילא מונע אפשרות חשיפה של עושי העוול.

עוד דבר שהתחדש לו בדור האחרון זהו המסע הנדרש טרם הכתרת אדם בתואר רב. אם פעם היה צורך בידע רוחני עמוק, מילוי כרס בש"ס ובפוסקים, והרבה עמל. אם היו תקופות שהתמקדו בחלוק לבן, שופר מסולסל, זקן משתפל וכרס, היום זה אביזרים מיותרים ולא ממש מועילים. העיקר הוא כריזמטיות. כל אדם כריזמטי וחסר מודעות עצמית נהפך למנהיג עדה, לא משנה התוכן שלו, לא משנה העבר שלו, בין אם הוא כדורגלן שחזר בתשובה לפני שלוש שנים, בין אם הוא אורגניסט שהחליט שהוא

לכל שאלה שתשאל יש מאגר תשובות קבוע שלא נותן להעביר ביקורת, שחוסם ביקורת וממילא מונע אפשרות חשיפה של עושי העוול.

עוד דבר שהתחדש לו בדור האחרון זהו המסע הנדרש טרם הכתרת אדם בתואר רב, אם פעם היה צורך בידע רוחני עמוק, מילוי כרס בש"ס ובפוסקים והרבה עמל. אם היו תקופות שהתמקדו בחלוק לבן, שופר מסולסל, זקן משתפל וכרס, היום זה אביזרים מיותרים ולא ממש מועילים. העיקר הוא כריזמטיות. כל אדם כריזמטי וחסר מודעות עצמית נהפך למנהיג עדה, לא משנה התוכן שלו, לא משנה העבר שלו, בין אם הוא כדורגלן שחזר בתשובה לפני שלש שנים, בין אם הוא אורגניסט שהחליט שהוא רב ובין אם הוא זמר ובזמנו הפנוי אדמו"ר.

עכשיו, הקטע הזה מתסכל כמה קוראים, איכה יזלזל זה במצוקי ארץ. וכי בגלל שפלוני היה כדורגלן לא יוכל להרצות להמונים? ראה כמה החזיר בתשובה, ראה כמה נושעו מברכותיו. לא יזכיר לבעל תשובה מעשיו הראשונים, בזמן שאתה אכלת קוגעל הוא הציל עוד נשמה מרדת שחת.

כמו שכתבתי התגובות פבלוביות, מוכרות מראש, מרועה אחד נתנו. אין אפשרות פשוטה לנהל דיון על זה. אך אסור לטמון את הראש בחול וכ"ש לא בקודש (תודה למחבר הפתגם, השם שמור במערכת) מזקן ולא לפי כבודו לא אוכל להתעלם.

בואו נצא מנקודת הנחה פשוטה, יש מנהיגי עדה שאינם ראויים לתואר רב. לא תמיד הם עושים עבירות בפרהסיה, אנשים לא פחות חכמים ממך (כווווולם פחות חכמים ממך, אז נתפשר על לא פחות חכמים מאחיך) מאמינים בהם, איך תדע שאתה לא שם?

וכעת עולים במוחך כמה אפשרויות.

א. הם עוברים על דברי תורה.
ב. שאר הרבנים מזהירים מפניהם.
ג. את הקדושה של הרב שלי אי אפשר לזייף, אני לא אפול בזה.

בא נאמר את האמת זה לא באמת פתרונות בשבילך.

אם תראה את הרב שלך עובר על דברי תורה מה תאמר? נכון, הוא יודע מה שהוא עושה, כנראה שאני טועה, חצוף, הוא מכניס אותך ואת הרב שלך בציפורן שלו וכן הלאה, כל אחד לפום חורפיה.

אם זה לא יספיק תגייס את אליהו בהר הכרמל, את רבי שכתב את התורה בע"פ. אי אפשר לנצח אותך, זה ייגמר בייאוש מהצד השני ותחושת ניצחון שלך.

אם הרבנים האחרים יוצאים נגדו זה קל. הם המזויפים, נהרא נהרא ופשטיה, אני לא נכנס למחלוקת, גם נגד רבי נחמן/הרמב"ם/הרמח"ל/היערות דבש יצאו, הוא יותר צדיק מכל מי שמדבר נגדו, הם מקנאים בו.

על הטענה השלישית אין לי תשובה, רק אל תשכח בבקשה שגם אנשים חכמים נופלים, צא מזה שאתה פסגת האנושות השפיץ של השפיץ (ברור שזה לא אתה, הרי זה אני...) גם אתה יכול לטעות וחוש הריח שלך שווה לחוש הריח של תתרן ממוצע.

ההמלצה שלי היא לא מהפכנית, אני פשוט מעונין לבאר מדוע כדאי לקבל את הטענות לעיל.

על כל אליהו בהר הכרמל יש לזכור שהיו מאתיים נביאי בעל, היו ביניהם הרבה חילוקים אבל בדבר אחד היה אחידות, כולם אמרו לעבור על דברי תורה באותו רגע.

יתכן והרב שלך צדיק למרות התנהגותו המנוגדת לתורה, מבחינה סטטיסטית הוא רשע.

הוי מחשב שכר מצווה כנגד הפסדה, אחד ממאה שמתנהגים כך הם צדיקים, תשעים ותשעה אחרים הם רשעים, זה פשוט לא משתלם להאמין בו, קח רב שאולי קטן יותר אבל בלי סיכון, השקעה סולידית.

יתכן וכל הצדיקים האחרים טועים, הנה הרמב"ם, אבל על כל טעות אחת הם צודקים על מאה אחרים, הנה שבתאי צבי, ההימור לא משתלם כאן, לך עם הרוב הסיכון נמוך בהרבה.

לכל הנהגה משונה אפשר למצוא צידוק, לכל מעשה מעוות אפשר להביא חיזוק, אבל על כל פעם שההסבר המשונה נכון יש מאה פעמים שהמצב הוא כמו שזה נראה, מעשה מעוות ומשונה.

יתכן שבריון רעול פנים שמטפס על בנין בשתיים בלילה הוא חולה קורונה שיוצא בלילה לעשות כושר, אבל בדרך כלל ההסבר הפשוט גם אם הוא לא ממש דן לכף זכות הוא ההסבר הנכון.

לכן גם אם אתה לא יכול לצאת נגדו, תכבד אותו, תאמר שאתה לא מבין בזה, אבל מרחוק. זה לא שווה את זה, לא משנה כמה הוא נחמד, כמה הוא מבין בנפש וכמה הוא מתנדנד בתפילה.

יש שיאמרו כעת, אסור להרהר אחר רבך, כל הבדיקה היא קודם החתונה, אך לאחר מכן חבוקה ודבוקה בך.

יש שיוסיפו בחריפות, גם את משה חשדוהו מאשת איש, כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה.

אני חולק על זה לחלוטין, יש לזכור שלכל הדעות אם מצא בה ערות דבר מתגרשים, המחלוקת היא בהקדיחה תבשילו, כמה חבל שהיום יתגרשו מהרב אם הוא יקדיח לך את התבשיל אבל לא אם ימצא בו ערות דבר.

את הבדיקות צריך לעשות קודם בחירת הרב? הנקודה היא שתשעים וחמישה אחוז מאתנו לא בוחרים רב, הם נולדו למציאות של רב מסוים, אביהם או סבם וכן הלאה בחרו לעצמם רב והם "ירשו" את נכדו או תלמיד תלמידו וכן הלאה, נולדנו למציאות הזאת ולא בדקנו אותה, האם זה סותר שאותו רב הוא טעות?

הרבה יותר בעייתיות יש באותם חמישה אחוז שבוחרים להם רב, כמעט כולם מתחברים לרב כריזמטי, זו המציאות. לרב רגיש ומבין, לרב שיודע לקחת את העול מעליהם, לקרב אותם לעבודת הבורא. הם לא מחפשים את התלמיד חכם הגדול ביותר, הם לא מחפשים ת"ח בכלל, הם מחפשים אבא, לכן קשה לומר שהם בדקו בקפדנות קודם ואסור להם לפקפק בו.

אם כן, לעזוב רב כאשר נחשד בג' חמורות, או אפילו כאשר עושה מעשים מוזרים ותל"מ זה מתבקש, על משה רבינו קבלו כל כלל ישראל עדות מהקב"ה עצמו, על הרב פלוני אלמוני לא, אין חובה לזלזל ברב, אבל לברוח חייבים.

מפחיד עוד יותר לדבר על בעיה נוספת, שייך רב שמחמיץ.

מה היו אמורים תלמידיו של יוחנן כהן גדול לעשות אחר שמונים שנה? מה נדרש מרבי מאיר כאשר אלישע בן אבויה פקר? האם נכון לומר שצריך לזרוק את השכל? האם לא אמור להיות לכל אדם אישיות עצמית?

כאשר מוסכם בקרב תופסי התורה בדור כי רב אחד הקדיח תבשילו, (לא מדובר על מחלוקת בה לא נפסק כמותו הלכה, אלא על סטיה מהמסגרת בה שייכים מחלוקות וגם את זה אפשר לשמוע מתופסי התורה בכל דור) גם אם רב זה היה גדול מאוד וגם אם היה מוחזק בנאמנות, האפשרות כי הוא זה שנשאר וכל השאר סטו נמוכה, הרבה יותר פשוט שהוא זה שנוסע נגד הכיוון, לא אמרתי שחייבים להתנגש איתו, מומלץ בהחלט לנטוש את רכבו.

תוקפו של מנהג

אי שם בעיירה נידחת, מקום בו רגל אדם לבן לא דרכה, בין נהריה להרי החושך, גרה "קהילת קודש קנרי". שמות המשפחה של בני הקהילה קלאסיים ונעים בין רובינסון לקרויזר, אך הקהילה עצמה אקזוטית למדיי.

נעלי הגברים מיוצרות מקליפות קוקוס על אף עלות יבוא הקוקוסים מהאזורים הטרופיים. נשות הקהילה מכסות את ראשן בעלי בננה, כאשר בשבת מחליפות הנשים את העלים לעלים רעננים. (לאחרונה התפרסמו תקנות שאין להשתמש בעלי בננה רחבים המושכים את העין, עם תמונות ישנות של סבתות בעלי בננה תחת הכיתוב "כך הלכו אימותינו").

ספר ההלכה שלאורו הולכים בני הקהילה הוא אור צהריים להרב זרח שטיינגולד (תקנ"א - תרי"ד) ר' זרח אינו פוסק מוכר והוא חדשן עצום. אך הוא הפוסק דק"ק קנרי, לקולא ולחומרא.

בית הכנסת בו מתפללים בני הקהילה מרהיב עין, רחב ידיים ועשוי כולו מעץ. חלונותיו קרועים לרווחה ואין בהם זגוגיות. אין בבית הכנסת ברזל כלל, ואף בבנייתו לא הונף ברזל ק"ו שלא דחפור או כלי מכני אחר.

גם אם ביום יום הקהילה אפרורית משהו, הנשים עובדות בהייטק, הגברים מטפלים בילדים, כמו כולם. החגים הייחודיים של הקהילה מרוממי נפש. בי"ט חשוון חוגגים הקהילה את "יום ההצלה", בז' אייר את "פורים קנרי" ובג' אלול הלא הוא יום פטירת ר' זרח שטיינגולד זללה"ה, את הילולת ר' זרח.

קהילה זו יכלה להישאר בפינתה עוד שנים רבות אך ספר היובל שהוציאה הנהלת המוסדות לרגל יובל שנים לעניין כלשהו, חשף את מקורות הקהילה ושרשי מנהגיה.

מתברר כי אי שם בערפילי הזמן בתקופת גירוש ספרד או השואה נמלטו מספר משפחות בספינה מחמת המציק. כמנהגן של ספינות חשובות אף ספינה זו נטרפה ושקעה לה במצולות ים. אותם משפחות מצאו להם דף של ספינה וכל גל וגל שבא עליהם נענעו לו ראשם. לאחר מסע מפרך נפלטו הם לאי בודד. כן כן, אותו אי בודד אליו נפלטים כל הניצולים מהספרים. בהשגחה פרטית למעלה מגדר הטבע האי הבודד היה פנוי בתקופה זו.

אם בתחילה ניסו המשפחות להקים מיצגים שימשכו את תשומת לב העוברים, מאבנים בצורת S.O.S עד שבשבת עם שברי זכוכית, לאחר פרק זמן הפנימו את המצב והתחילו להתמקם במקום. בנו בית כנסת, בקתות מגורים, חיידר, בית ספר, מינו רב, גאב"ד, ראב"ד, גבאי, גבאי מתחרה, וכן הלאה והלאה.

כמנהג ספינות חשובות ואיים בודדים חלק מכבודת הספינה נסחפה לחוף, בבדיקה מקיפה של הכבודה נמצא אוצר, ספר הלכה אחד ניצל והגיע לאי. "אור צהריים" על ארבע חלקי שו"ע להגר"ז

שטיינגולד. מחוסר ברירה אחרת הוחלט כי בכל ההלכות ינהגו על פי ספר אור צהריים.

כך חיה לה הקהילה על האי, ילדים נולדו וזקנים נפטרו, כל שנה בשנה חגגו את "יום ההצלה" בו נחתו על האי, את "פורים קנרי" על שם הפעם שניצלו מקניבלים שבסוף לא פקדו את האי. (השם קנרי נובע מהמחשבה לפיה נחתו באחד מהאיים הקנרים, למעשה התברר כי לא תוכים ולא יער, אך השם נשאר). ואת הילולת ר' זרח כמובן (בסייעתא דשמיא עצומה הספר יצא אחרי פטירתו, כך שיום מותו הופיע בספר).

לאחר מספר דורות הגיעה ספינה לאי, מתברר כי הגיעה זמנה של קבוצה חדשה לעבור לאי בודד, מה שגרם לחילוץ מהיר של הקבוצה הקודמת. הקהילה כולה הועברה לארץ ישראל, שם התלבטו רבות היכן לשכן אותם. מצד אחד שמותיהם אירופאיים מה שמצדיק שיכון במרכז הארץ, מאידך האי הבודד משם חולצו מזרחי עם נטייה אפריקאית, מה שמחייב מעברות בדרום. בסופו של יום שוכנו כקהילה אי שם בצפון, שם הם חיים עד היום הזה.

לאחר שהגיעו לארץ קיימה הקהילה ישיבת חירום. מה עושים כעת? מחליפים לנעליים מודרניות ח"ו? נשים ילבשו כיסויי ראש שלא שערום שערות אמותינו? מפסיקים לומר צדקתך בשבת ראש חודש? (ר' זרח פסק לומר). לאחר שבעה ימים אפלים ושבעה לילות לבנים הוכרע "מנהג אבותינו בידינו". "מלמד שלא שינה" "אל תיטוש תורת אמך" הקהילה ממשיכה בדרך ישראל סבא ושומרת על קוצו של יו"ד. נמשיך עם עלי הבננה ועם קליפות הקוקוס, לא נזגג את חלונות בית המדרש, נשמור על חגי אבותינו, נמשיך את מסורת ק"ק קנרי יצ"ו.

* * *

מה מחייב אותנו ללכת עם חליפות המעמד השליט בליטא, נעליים שהיו אהודות ברומניה אי שם במלחמת העולם הראשונה, צבעי ביגוד בדיוק כמו המקובל בקיסרות הפרוסית של ימי הביניים. לא לאכול קישואים בפסח כי בעיירה של סבא שלנו לא צמחו קישואים, (כאילו ששוקולד צמח שם). מהו תקפו של מנהג?

השאלה מעניינת את כולם, אבל נוגעת בעיקר למי שאינו ב"שטאנץ" של המשפחה, זה שבין כה לא בתלם. חשוב לשמור על חולצה לבנה? לא לאכול קטניות בפסח? לשלם הון על כובע? לנהוג כרמ"א ולא כמו השו"ע ולהיפך? מה אכפת לי המוצא של סבא שלי? אצלי אין אפליה, לא מקבלים אותי למוסדות בלי קשר לשם המשפחה שלי.

* * *

לא אכתוב כאן על מנהגים הלכתיים כגון החיוב לפסוק כרב של עדתך. גם לא אכנס לגדרים ותקנות כאכילת קטניות בפסח. לא בגלל שאין טעם למנהג, אלא מפני חוסר היכולת לדון על תוקפה של הלכה. אתייחס רק להנהגות ולא למנהגים, לצורך ללכת עם כובע של אצילים פולניים מימי הביניים, או זנבות שועלים מתקופה אחרת. מדוע לשמור על הנהגות עתיקות, למה זה טוב? אז הנה ארבע סיבות:

א. חכמת ההמונים. גם אם אתה חכם באמת. גם אם בירדת את שרשי המנהג ואין לך מושג למה להמשיך איתו, סמוך נא על חכמת ההמונים. עד שהמנהג הגיע אליך הוא עבר דורות רבים, אנשים חכמים ולא חכמים שחיו אותו, חידדו אותו, ליטשו אותו, דנו עליו. כמה שאתה חכם,

ההמונים כקולקטיב חכמים יותר ממך.

ב. הבנת ערך עצמך. בשונה ממדע אנחנו לא בודקים את הנחות היסוד, אלא מתקדמים על פיהם. המדע מתבסס על הטלת ספק, הכלל הראשון שסטודנט ילמד הוא לא לקבל אף דבר כמובן מאליו. אין ספק שזה גרם להתקדמות האדירה של המדע, אבל אצלנו העסק עובד הפוך. הסיבה להבדל ברורה, אם האנושות מתחילה מאפס הרי שיש היגיון לבדוק הנחות פרימיטיביות יותר. אם אנחנו כל דור מתרחקים מתורת משה, פרימיטיביים יותר, הרי שבדיקת הנחה של דורות מוקדמים יותר ומתקדמים יותר היא מעשה טיפשי. לכן נקודת ההנחה היא שחוסר ההבנה שלנו הוא בשל מיעוט שכל ולא בשל התקדמות כלשהי.

ג. שמירה. "זה עובד, אל תיגע". אם נתחיל לגעת לא נדע מתי לעצור. לא נוכל להבדיל בין טפל לעיקר, בין המיותר לבסיסי. "אל גינת אגוז ירדתי" ישראל נמשלו לאגוזים. רבי יצחק אלחנן מסביר שיש אגוזים שהם רק קליפה, אין בפנים כלום. אבל אם תוציא אותם תיפול הערימה. כך גם מנהגים יש מנהגים ריקים, אין בהם תועלת. אבל אם תאפשר לשלוף את המנהגים הריקים, הערימה כולה תיפול.

ד. קהילתיות. הצורה הטובה ביותר לשמר משהו, כל דבר, היא קהילתיות. קבוצה מסוגלת לשמור על עצמה ועל תרבותה לאין ערוך יותר מיחיד. כל חסידות ייחודית לא בקיום המצוות, את זה כולם עושים. אלא בהנהגות השייכות רק לה, בלבוש מיוחד שלה, בקוד התנהגות פרטי. דברים אלו אינם הלכה, הם הדבק המחזיק את הקבוצה, מגדיר אותה, מחלק אותה משאר העולם. חרדי הולך עם כובע וחליפה, גם אם זה חם, גם אם אין בזה טעם, גם אם זה יקר. הוא אחר מהעולם, הוא מוגדר אחרת, הוא חתום בקהילה שלו, אין לו אפשרות לצאת, להתנהל, לחיות, בצורה שלא תכבד את הקהילה שלו, בצורה שלא תכבד אותו. אמור מעתה, החשיבות של המנהג אינה בתוכנו אלא בעצם קיומו.

* * *

אז הנה טעמים נפלאים, ברור שנשמור על מסורת אבותינו, אבל אם כן מדוע שק"ק קנרי לא ימשיכו להסתובב עם קליפות קוקוס? היכן עובר הגבול בין מסורת לטמטום? הרי אם היום שלטון הרשע שמעוניין לחלן אותנו ולמעלה בקודש, יגזור שלא נלך עם כובעי לבד קדושים תוצרת איטליה ונחליף כולנו לכובעי קש מפני הצוררים, עוד שלשים שנה כובעי קש יהיו מסורת. יהיו מותגים של כובעי קש, ראשי הישיבות יצאו נגד כובע קש צר שוליים. בחור שיעז להגיע עם כובע לבד יסולק מהישיבה, יהיה כשרות שהקש אינו תקרובת של פרות קדושות בהודו. אז למה לחכות שהרשעים יחייבו אותנו? למה אי אפשר לקבוע שאין קדושה בכובע והגיע הזמן לעבור לקסקט?

תדמיינו ראש ישיבה שעומד וזועק נגד הקומוניזם (תאמינו או לא, יש אחד כזה) כי כך הוא שמע מרבו לפני שבעים שנה. אין כאן מסורת, יש כאן בעיה. לאכול פלאפל בחנות, מה שסבא שלנו לא היה עושה גם אם חייו תלויים לו מנגד, זה מסורת? או שהיחס לפלאפל ולחנות השתנו במהלך השנים? אבא שלי לא הוציא רישיון נהיגה, זה "פאסטנישט" (אל תתרגמו לעברית, זה פאסטנישט), זה אומר על מסורת מפוארת בהוצאת רישיונות, או שמותר לי להפעיל את השכל ולהבין את החילוק הבין דורי?

אז בנוגע לאחדות הקהילתית התשובה היא אכן שאין הבדל גדול. ברור שאם ק"ק קנרי מעוניינים להישאר קהילה ומה שמחבר אותם כקהילה זה האי הבודד ממנו הוגלו לארץ ישראל, הרי שמוטיבים

מהאי הם אלו שישאירו אותם יחד. הקוקוסים, החגים, השינוי משאר האוכלוסייה. השאלה היחידה היא, למה להישאר כקהילה? מדוע שלא יתערבו עם שאר העם, או מי שגר שם בצפון.

בואו נדבר על חכמת ההמונים, הטעם הזה נכון אם הוא לא היה תלוי בהכרח. בהונגריה אכלו סלק, כי זה מה שגדל בשדות. אם היה להם עצי סושי, הם היו אוכלים סושי. אין אף סיבה שתאכל סלק בסילודין, או שתנעל נעלי קוקוס כאשר אתה יודע שהסיבה נבעה מהכרח ולא מבחירה, זה לא "חכמה" לעשות את מה שאתה חייב. יודגש שסיבה יכולה להתחיל בהכרח ולהפוך לבחירה, שטריימל למשל, אבל כאשר אין זה המצב, אין טעם להחזיק במה שנכפה על אבותיך.

גם להבין את ערך עצמך זה חשוב, אבל לפעמים חשוב יותר להבין את ערך אבותיך. אם הגעת מכפר נידח בו תלו סבתותיך פרסות סוסים בכניסה לבקתה להגן ממפלצות יורקות אש, אין עניין להמשיך עם מנהג קדוש זה ולו בגלל שגם אם אתה לא משהו, גם סבתותיך איך נאמר בעדינות, הם לא השפיץ של עולם התורה.

מה שנשאר לנו היא שמירה, אין מה לומר אם נתיר לגעת בגדר היא תיפול. אי אפשר לחצוץ בגדר שמותר לחורר. הנקודה היא שטרם ההגנה על הגדר מוטב לבדוק מה יש בצד השני. לא תמיד יש כלב נושך מעבר לגדר, לפעמים יש שם שדה פורח ולא פירות באושים. יש פעמים שמוטב להתערב עם מי שסביב, לא להישאר מבודלים. ובחריפות יתר, ראוי לבדוק אם זו גדר או רשת. זה מונע מהחוץ להיכנס, או לוכד אותך בפנים.

פרשת הכסף

שלהי יום הפורים, רעווא דרעווין. ר' שימען יושב בסעודת פורים כמשנה למלך בגדוד (השווער מתארח אצלו, אז תפקיד המלך תפוס) ומנצח על השירה הרמה. בדיוק בשיא "המשוווך נויעם" דפיקות עקשניות בדלת. ר' שימען התנדנד לדלת בתדהמה, דפיקות בפורים? בלי בעיטות, חבטות, צלצולים ממושכים? כנראה קרה אסון כלשהו.

אברך דל שער ועב זקן בדלת, לא הוא לא בא להודיע שבנו שרוע בתעלה נידחת בעיר נידחת תוך כדי זעקות "לא גמרתי גיטין". הוא מטעם קופת השכונה, בא למסור מעטפה של מתנות לאביונים בו ביום, הכסף שהתורמים החזיקו בידם הימנית ממש וזיכו לצורך בשר ודגים דסעודת יום הפורים דייקא.

ר' שימען חש לראשונה את מ"אבל ליום טוב" רק הפוך. סוף סוף הבין מה חשים החסידים בתשעה באב, הליטאים בפורים, או השמאלנים באורח קבע. "מתנות לאביונים??!! אני??!!" רתח ר' שימען לתוך אפו ההמום של השליח. "אני נזקק??!!" המשיך והשליך סימני שאלה וקריאה היישר אל מצחו המקומט של העומד מולו. השליח הבין את הטעות שעשה ונמלט על נפשו, מחשש חטיפת סנוקרת עסיסית בו ביום.

ר' שימען נכנס מדוכדך על סף רותח אל החדר, ואז זכה לראות השגחה בעיניים. מתוך האופל זרחה לו הישועה, טלפון אחד ומצב רוחו שב והרקיע שחקים. על הקו היה ידידו מנוער אביגדור. שיכור היה אביגדור, לא כשכרותו של לוט, אבל את נח הוא עבר ובפער. "אפריילכן פורים ר' שימען" התגלגל קולו המבושם, "תן לי את מספר הזהות שלך, זריז". ר' שימען החל לברר מה אירע, אין לו חשק לגלות אחרי פורים שפלוני הוציא משכנתא על שמו, או גרוע מכך שמו מתנוסס באיזה עיתון בתור זוכה בחבורת תרי"ג ודומיו. "תקשיב" מנמיך אביגדור את קולו לצווחה רועמת, "פגשתי כאן את מוישה וינברגר האחראי של חלוקת קמחא דפסחא גבעת זאב החדשה, לחצתי עליו קשות, נענעתי אותו קלות, דחפתי את השם שלך ואתה בפנים, ב-פ-נ-י-ם".

זאת למודעי כי לא ככל החלוקות, וינברגר'ס חלוקה. לא מדובר על תפוזים מעושנים ושק רקוב של גזר. הרב וינברגר מחלק שישיית C.R קולה, ה' חבילות קמח תפו"א, ד' מושטים שמנמנים, ג' שקי תפוח אדמה אדמדם, שתי תבניות ביצים, אחד חתיכת בשר (בשר בשר בשר בשר וגו'). שלש שנים מנסה ר' שימען להשתחל לאותה חלוקה ומעלה חרס בידו, והשנה "מה בקשתך ותעש" ממש.

ר' שימען הרים את עיניו למנורת התקרה ופצח במזמור לתודה ועל איילת השחר גם יחד, רואים ניסים בעיניים. ברור לו שדווקא הצער אותו גרם לו השליח המרושע הוא זה שהביא לישועה למעלה מגדר הטבע, רק עיוור לא היה רואה את ההשגחה פרטית שיש כאן.

◆ ◆ ◆

איך יכול להיות המצב (שתואר בהקצנה כמובן) המתואר כאן? מדוע אם נציע ליהודי ממוצע, לא גביר ולא דלפון, יהודי רגיל שמתמודד עם משכנתא ושכר לימוד, שסוגר את החודש בקושי ומנסה לחסוך לחתונות ילדים, יהודי קלאסי, מתנות לאביונים בפורים, הוא ייפגע אנושות. אבל אם נציע לו להיכנס לחלוקה של קמחא דפסחא הוא ירוץ.

החילוק הבסיסי ברור. מתנות לאביונים זה של אביונים ואני לא אביון, חלוקה זה חלוקה, מחלקים לך תיקח. מה שזה בעצם אומר שההתלבטות של אדם אם לקחת כספי צדקה, אינה עומדת לעצמה אלא שאלה חברתית גרידא. אם כולם לוקחים אני לוקח, אם אביונים לוקחים אני לא לוקח. עכשיו מגיעה השאלה, מדוע? אני באמת זקוק לכסף עד כדי נטילת צדקה אבל מוותר עליו בגלל בושה, או שאיני זקוק לכסף אבל לוקח צדקה כי למה לא? מה היא האמת?

לא אפנה את המבט לחלוקות פסח דייקא, אלא לנקודת המבט שלנו על כסף. אם אשאל את עצמי מדוע אני זקוק לעוד כסף ואני זקוק כמובן, התשובה תהיה שחסר לי מעט כל חודש כדי לחיות בצורה סבירה, כסף הוא האמצעי לזה.

זה נכון, אבל צריך לזכור דבר אחד, "לחיות בצורה סבירה" אינו משהו אבסולוטי, "זוהי צורה סבירה", אלא חברתי. השאלה איך לחיות מושפעת מהסביבה, אין לה קיום עצמי. בכפרים בהודו מים זורמים זה מעבר לחיים רגילים, בארצות הברית מי שאין לו עץ של דולרים בחצר חי פחות מהמינימום (אני יודע שלא באמת, הזהב מתגלגל על הרצפה, לא צומח על העצים).

התוצאה היא שהכסף אינו משרת מטרה, אלא מטרה בפני עצמה. השאלה אם חסר לי כסף היא שאלה חברתית, מה "מגיע לי" ביחס לאחרים. מהי הצורה הסבירה בה ראוי שאחיה. מאחר ורוב האנשים מאמינים בשני דברים: א. הם קצת יותר טובים מרוב האנשים האחרים. ב. האחרים מקבלים קצת יותר ממה שמגיע להם. הרי שרוב האנשים סבורים שמגיע להם קצת יותר.

נשמע מוזר? בואו ננסה. אם לא חיתנתם חמישה ילדים וזקוקים בדחיפות לשני מיליון ₪ או אם אין לכם מאה אלף ₪ בעו"ש שאתם לא משקיעים כי כבר ככה עברתם את תקרת המס. בקיצור, אם אתם אנשים רגילים שסוגרים או לא סוגרים חודש, ראש מעל המים, עד שמגיע גל. כמה כסף נוסף הייתם צריכים חודשית כדי שהחיים שלכם יהיו רגועים? לא עושר, לא מופרז, תוספת במשכורת כדי להסתדר בחיים. חשבו רגע לפני שאתם בודקים את התשובה.

יש לכם מספר? אצל אחוז גבוה מאוד של האנשים זו התשובה: 2000 ₪ כמובן שלא עוזר להם לקבל את התוספת הנ"ל, אחרי כמה חודשים הם זקוקים לתוספת של... כמה מפתיע, אותו הדבר בדיוק. אנשים לא זקוקים לעושר, הם זקוקים למה שאמור להגיע להם. תמיד מגיע להם קצת יותר ממה שיש להם.

אם כסף הוא לא יותר מפונקציה חברתית, הרי שהשאלה אם לקבץ נדבות בשבילו היא לא שאלה כספית אלא שאלה חברתית, האם זה שמגיע לי יותר שווה קיבוץ נדבות? התשובה היא לא. צדקה היא השפלה חברתית, ממצבת אותך כמי שלא יכול לחיות כמו אחרים. כל עוד קבלת צדקה תיחשב בציבור כפגיעה, אדם נורמטיבי לא ייקח אותה שהרי הוא לא זקוק לכסף באופן מוחלט, וביחס לחברה לקיחת הכסף משפילה אותו. לעומת זאת, אם לקיחת צדקה תיהפך ללגיטימית, הרי שהתועלת שכסף נותן כאמצעי לחיים סבירים יותר תנצח, ומי שחש שמגיע לו יותר ולא חש בושה בלקיחה, ייטול מן הצדקה.

מתנות לאביונים נתפס כצדקה, חלוקה נתפסת כמשהו שכולם עושים. אני לא אעמיד את עצמי מתחת כולם כקבצן כדי להיות כמו כולם מבחינה כספית, אני כן אעמיד את עצמי יחד עם כולם ואקח מחלוקה כדי להיות כמו כולם מבחינה כספית.

כיון שכסף הוא פונקציה לחיים טובים יותר ביחס לזולת, לכן כסף נחשק לעצמו. הוא ממצב אותך מעל השני, לא בגלל ערכו, אלא בגלל מה שהוא מבטא. הוא מבטא חיים נוחים יותר, וחיים נוחים הם ביחס לאחרים. לכן הוא מעמיד אותך מעל האחרים.

התוצאה של זה היא סגידה לכסף עצמו כערך, כך יש אנשים שאין להם זמן ליהנות מהכסף כי הם עסוקים בצבירת הון שאי אפשר לבזבז גם באלף שנה. אנחנו נלעג להם על זה אבל נכבד אותם בשל כספם, אז מי צודק?

תסתכלו על דור המדבר, קרח עשיר היה, "עושר שעושה רע לבעליו זהו עושרו של קרח". כולנו מכירים את הגמרא על 300 פרדות רק למפתחות של האוצרות, זה נתן לקרח מעמד, נתן לו כח. אבל מישהו יכול להסביר לי מה הוא עשה עם הכסף?

בגדים? צמחו עם הענן. כביסה? הענן עשה. הליכה? ענן. אוכל? עומר מן. עבודה? אף אחד לא עבד. מותרות מסוחרים גויים? לכולם היה לפחות תשעים חמורים לוביים מלאים באוצרות. הדבר היחיד שהיה לקרח זה כאב ראש מלהאכיל מאות פרדות, לדאוג לכל העסק הזה שיעבוד. למי אכפת מהכסף שלו? באופן מפתיע, לכולם. היה לו מעמד בזכות הכסף, זה נהפך לערך עצמי, לפונקציה חברתית, לא למשהו שמשקף את מה שאפשר להשיג איתו. זהו אסון הכסף, זה הדבר שצריך להתגבר עליו. לא לחיות בלי קשר לסביבה, זה לא יעבוד, אבל כמו חיטת השיגעון, להבין שאין לי צורך אמיתי אלא צורך חברתי, זה יעזור לבחון את הדברים בפרספקטיבה אחרת.

קצרים

נקודת מבט

מאז ילדותו המוקדמת של אשר בה נהג לקרוא ספרים עבים מתחת לשמיכה עבה מחשש המציק(ה) שאסרה עליו לקרוא בשעות לא שעות רח"ל, נזקק אשר למשקפיים עבים. זה עונשו של מי שאינו מכבד הורים.

עת בגר לו אשר, התחיל לשקול ברצינות ניתוח לייזר. חיים מאושרים, בלי ידיות שבורות, עיניים שקועות, אף בצורת אפונים. כאחד העם. דא עקא הנושא הכלכלי הכביד מעט. קשה להוציא זוזים רבים על מותרות, אין לו עץ דולרים בחצר, למעשה אין לו אפילו חצר.

והנה יום בהיר אחד עת צועד לו אשר לתומו, חזו זגוגיות משקפיו נפלאות. זיכרמן מהמדורגים ממול פוסע לתומו ועיניו עטויות משקפי שמש כהות. זה היה צפוי הרהר אשר, תמיד ידעתי שהוא לא אונזרערער, אומרים שיש לו סבתא מהבלקן. "מה שלומך ריבי זיכרמן?" הרעים אשר בקול, "תרבחו ותסעדו, או מה שאומרים אצלכם". זיכרמן הסמיק והכחיל חליפות. "על מה אתה מדבר? פשוט עשיתי ניתוח לייזר, לכן משקפי השמש".

ניתוח לייזר? זיכרמן נהיה גביר... כנראה יצא לעבוד. תמיד ידעתי וכו', אבל זיכרמן מסביר. מתברר שלעשות ניתוח לייזר זה לא הון רב. אם יש לך שיא/פלטינום/מושלם וכו' אתה יוצא מזה ב4570 ₪ מחיר של ג' משקפיים מהזן הרכוב על אפו של אשר.

טווייב אם זה הנושא מיודענו לא יישאר מאחור, והנה מגלים אנו את אשר מסתנן לאסותא מציץ אצל לוינגר, בודק בהדסה, מתקשר לפישר, מנדנד לפירר, חופר בלע"ז.

יום ועוד יום ואשר מוצא עצמו בפגישת ייעוץ סופית במקום בו איוותה נפשו, בפגישה מסביר לו הרופא כך: יש את הניתוח הרגיל ב4750 ₪ הוא מעולה. א-ב-ל אם אתה רוצה לוותר על תקופת ההחלמה, להיפטר ממשקפי השמש, להקטין את הסיכוי להסתבכויות וכו' יש את הניתוח המשודרג 9990 ₪ בלבד, הנחה עד סופ"ש.

בעיניים לא משחקים. חמשת אלפים ₪ נוספים מול כמה אחוזים לפגיעה בעין? אין ספק בכלל. שלא לדבר על המחיר של חצי שנה עם משקפי שמש, על טון טיפות לעיניים. הוא לא הולך להסביר לאנשים שהוא עיוור כי הא התקמצן על כמה לירות.

אשר הולך לביתו בלי ספיקות, אבל אז נזכר בפרט שולי. אין לו 9990 ₪ לניתוח. כל מה שהוא רצה להתנתח זה בשל המחיר הזול. אבל ללכת על ניתוח פחות איכותי? אין סיכוי. כך נשאר לו אשר עם משקפיים עבות זגוגית עד היום הזה, הוא מסביר לאנשים שזה בגלל שמירת העיניים.

• • •

יש קלישאה מפורסמת, אויבו של הטוב הוא הטוב ביותר. אנשים שואפים לשלמות, לכן הם לא עושים את המינימום. אשר שקל את הסיכונים והיה שווה לו ניתוח לייזר על פני משקפיים, אבל עצם קיומו של ניתוח איכותי יותר השאיר אותו עם משקפיים לנצח (סיפור אמיתי אגב). כולנו כך, באותה הסירה.

הוא היה בחור מעולה בישיבה, אחרי שלש שנים בכולל יצא לעבוד. אין סיכוי שהוא נכנס למסגרת של שיעור כל יום, הוא צריך יבמות, סטנדר, חבילת קאמל, וחמש שעות ברציפות. כשהוא היה לומד בישיבה אש הייתה מלהטת סביבו (לפחות עשן סיגריות), אין מצב שהוא שומע שיעור כאחרון הבעלבתים.

אז נכון שאין לו חמש שעות פנויות, נכון שאין לו פניות נפשית ללמוד יבמות, נכון שהוא הפסיק לעשן. אבל לשיעור הוא לא ילך, בזה הוא נשאר חברונר, והתוצאה? הוא נשאר בלי כלום.

הוא אברך משכמו ומעלה, לשבת ללמוד משנה ברורה? אתה צוחק עלי? זה לא נקרא לימוד. ללמוד זה לפתוח את הסוגיא מתחילה, מהגמרא דרך הראשונים, טור בית יוסף, שולחן ערוך. אחרי שאתה יודע הכל, מה העניין לפתוח משנה ברורה? עוד שניה תמליץ לי על ארחות שבת, או על הספר של הרב ההוא מאופקים עם השם המצחיק.

אז הוא נשאר בן עליה ללא פשרות, אבל אין לו משג שבסלט שהוא מכין כל שבת הוא עובר על איסור לש, הוא עדיין לא התפנה לסוגיא הזו.

לא תמיד שאיפות זה טוב, יש מקומות שהשאיפה היא רעה, עשן לדוגמא. אם השאיפה מונעת ממך להתקדם, תמיד אפשר לוותר עליה. זה עדיף מלוותר על החיים.

והיו לאכול

ערב בהיר אחד, יושב לי רגל על רגל, מעלעל בחינמון הפרסומי הסמוך, לפתע צדה מודעה מעוצבת את עיני.

יום עיון מרתק למחנכים, בנושאי חינוך, כמה מפתיע. מיקום, שעות, מושבים, מרצים. קורא את הכל ובעיון, ואז, משפט המחץ. "כיבוד עשיר במקום, לאורך כל היום".

וואו, כיבוד! לא סתם כיבוד, עשיר! אני רץ ליום העיון. הגיוני לחלוטין לשקול את איכות הכיבוד ביום עיון אי שם בצפון, על מנת להחליט אם יש לי צורך ללמוד דברים חדשים. ממש חינוכי.

למעשה, מבט ימינה ושמאלה, מגלה שדווקא מפרסמי המודעה צודקים. אין מה לומר, מבינים בתחום. גם אם הצבא לא צועד על קיבתו, כאמירתו של אותו צרפתי מאותגר גובה. אל קיבתו לבטח הוא צועד. ספרו לאנשים על סיר קוגל המתחבא אי שם, והם בארשת פנים ממהרת, בכלל בלי כוונה. בהתעלמות מוחלטת מאוכל כמובן. יכבשו חיש קל את המקום בו שוכן הסיר, ולא ינוחו עד אשר תנוח בידם חתיכה מהחום החום הזה.

אם היה מדובר על אנשים שאין להם, ניחא. אם על חסכנים קיצוניים שביתם ריק מכל סוכר לבן וזו ההזדמנות היחידה שלהם להזין את גופם בפחמימות, אני מבין.

אבל למה אדם נורמלי, שביתו מלא בקוקה קולה ועוגיות אוריאו (בהכשר מהודר, תירגעו), מושפע מהסיכוי למיץ כתום מוגז? נדחק בסופו של צום בין ההמון בבית הכנסת ולועס רוגלעך קפואים למחצה, כאשר בביתו שוכנת לה עוגת גבינה פריכה ועסיסית? מה דוחף אותו לקום ממקומו בזריזות, לנוכח הנחת התפילין של שוורצבורד הכוללת ליקר אפרסק ועוגיות תמרים? (מייצרים אותם במיוחד להנחות תפילין, אין סיכוי שמישהו עובר בסופר וחושב, הנה העוגיות שכדאי לנשנש כל בוקר). האם אנחנו קטנים כל כך? כל מה שצריך כדי למשוך אותנו זה פחמימה? בדיוק כמו כל חיה אחרת בטבע?

אני מאמין שיש הרבה הסברים לתופעה הזו. היסטוריונים יטענו שזה שריד מהשואה בה הורגלנו לחכות בתור ללחם. מחנכים יאשימו את העובדה שנדרשנו כילדים לחפש אוכל מסוגים שונים, כדי להשלים למבצע מאה ברכות. נוירולוגים יספרו לנו על הדופמין המופרש לנוכח האפשרות לאוכל, מה שמונע מחשבה הגיונית. קונספירטורים יסבירו שזה נובע מפרסום תת ספי של חברות המזון והאילומיניטי, המעוניינים לרצוח אותנו באמצעות סוכר לבן ומשקאות ממותקים.

התובנה שלי (ששווה בערך כמו הקודמות אם לא פחות), היא כך. אנחנו יצורים קהילתיים, אוהבים לחיות יחד. אין הרבה דברים שמבטיחים יחד. לא בטוח שלימוד משותף, או האזנה משותפת להרצאות, ימצאו לך שפה משותפת עם מי שלידך. לעומת זאת, אוכל, תמיד מאחד. כאשר פלוני שוקל אם לבוא למקום מסוים. האוכל שיהיה שם, מבטיח שיהיה לו מקום. הוא לא יהיה זר. הוא יאכל עם כולם. זה מרגיע.

כך גם בסיום הצום. הרצון לקהילתיות נותן טעם מיוחד לרוגלעך אותם אוכלים יחד, יותר מעוגת הגבינה אותה תאכל בבית, בחיק המשפחה. אתה רוצה להשתייך.

עד כאן אין פגם, הנקודה היא שאנחנו מנצלים את זה קצת יותר מידי. הנה קם לו בית כנסת, היו "חייבים" בית כנסת חדש, בסגנון אחר לגמרי מעשרת בתי הכנסת האחרים ברחוב. הבעיה היא שיתכן

ויש מעט מהציבור שלא מבינים את נקודת החידוש בבית הכנסת, אז איך מביאים את הציבור?

אפשר להשקיע בשיעורים מרתקים ובתשלום על סדרי רצופות מזיעים. אפשר לעומת זאת להביא בורקס ושוקו במוצאי צום, ולא להסתפק בעוגיות יבשות שעבר עליהם הפסח. לא הפסח הזה, הקודם.

אפשר לסדר חברותות למי שמחפש, לדאוג לאוצר הספרים מפואר. אפשר גם לארגן קידוש מפואר אחרי שחרית בשבת. זה מביא אנשים בקלות ובזול. הרבה יותר קל מאוצר הספרים שלם. הבעיה היא שהקהילה מתגבשת סביב הטשולנ"ט ולא סביב התורה. יש לך קהילה אבל קהילת אוכל. בשביל זה הקמת בית כנסת?

מקום טוב, הוא מקום שמשכיל להשתמש באוכל כאמצעי, אבל הגיבוש הוא תורני. אם כולם מחוברים לכולם בחלק התורני, הם לא יצטרכו את האוכל כדי לרצות להגיע. הוא יישאר אמצעי.

יתכן כמובן שדווקא ההסבר על החסכים מהשואה הוא ההסבר הנכון, ואדרבה כמה שיותר אוכל יותר טוב. הבעתי את דעתי, אשמח אם תביעו את דעתכם. אני חייב לסיים, לפינקלשטיין נולדה בת, הוא הביא בורקסים, עוד רגע נגמר.

חי בסרט

שבת בבוקר שלג כבד יורד, זקני צפת לא זוכרים שלג כזה ולו בגלל שמדובר במוסקבה. באמצע הרחוב השמם מתבוסס נחום, נאבק מול הרוח הקרה, מפלס את דרכו לבית הכנסת הפעיל הקרוב. כיון שבמוסקבה עסקינן, בית הכנסת הפעיל נמצא במרחק שעת הליכה, אך נחום לא נרתע מקשיים. צעד אחר צעד, מגף שוקע בשלג ומגף שני נחלץ, אחר שעה מוצא הוא את עצמו בפתחו של בית הכנסת. ידיו קרות אך לבו חם, הוא לא נכנע, לא וויתר, שחרית בציבור מעל הכל.

איש עסקים הוא נחום, במסגרת עסקיו נקלע למוסקבה, שם על תפילה במניין לא ויתר. אחר שבוע נחת נחום בארץ, פסע לו במסדרונות הטרמינל, חלף במבט קשוח במסלול הירוק למרות שני הפאקטים שבמזוודתו. מונית במחיר מופקע וסוף סוף הביתה.

אחר החיבוקים, המתנות, הציורים והנשיקות, היכה בנחום הג'ט לג בכל עוצמתו. נחום התלבט אם לצאת לשטיבלעך הקרוב למנחה, אבל הוא היה מותש. נעמד נחום בפינת החדר עם כובע ובלי נעליים, התפלל במשך שבע דקות וקרס למיטתו לעשר שעות שינה מענגות.

הזוי במקצת? שעה וחצי בשלג בלי למצמץ, אבל לרדת לשטיבלעך זה לא. מוגזם למדיי.

נחום התאשפז פעם בבית חולים, לא משהו רציני מידי, אבל הוא חי שלשה ימים על קרקרים וטונה. הוא לא סמך על הכשרות שם ואוכל מבושל מבחוץ לא הרשו להכניס, נחום על כשרות לא מתפשר, בכל זאת "ונטמטם". חודשיים אחר כך סיים נחום עם הילדים מסלול מפרך, כולם היו מורעבים, נחום הרשה לעצמו לקנות פיתה פלאפל מחנות מפוקפקת עם הכשר מפוקפק לא פחות, כי "מה כבר יכול להיות בפלאפל".

נחום דנן יגיע לשיעור דף היומי ביום חתונתו של בנו, "דף היומי הוא קודש קדשים". אבל יפספס את אותו השיעור אם אין לו תור אחר לספר הקבוע.

נחום מצא פעם תיק של תייר מלא במזומן והפך את העולם להחזיר, קידוש ה'! הוא שבר בחנות בקבוק קטשופ ונמלט בזריזות, נראה לו שהבעלים של החנות גוי, או לפחות אפיקורס.

* * *

נחום לא לבד, כולנו מושלמים במקרי קיצון, אבל מקרטעים ביום יום. הסיבה לדעתי היא שכולנו שואפים לגדולות, אף אחד לא רוצה לחיות בדיעבד. כולנו חונכנו ליותר, כמה שיותר. השאלה היא מהו המודל לחיים אליו אנחנו מכוונים.

קל לנו לחיות על פי מודל בלתי מושג, זה לא דורש כמעט. כמו הלוואה עם פירעון ממש מאוחר. לעלות על המוקד בשביל נטילת לולב? בשמחה. קל להתחייב לזה רגשית, האינקוויזיציה לא ממש פעילה היום. לקנות לולב מהודר ולא להסתפק בכשר לברכה? קצת יותר קשה, את ההתחייבות הזו נצטרך לפרוע עוד השנה ובמזומן.

לחצוב בור בנהר הקפוא בשביל טבילה בבוקר? בשמחה, תזכירו לי כשאהיה ברוסיה הסובייטית. לשלם עשרים שקלים על טבילה בסתם יום של חול? כן, צריך, אבל אלו עשרים שקלים שאני משלם היום.

אז כמובן כשזה מגיע פעם בחיים. כאשר יש רגעים בהם נדרשת מסירות נפש, אנחנו קופצים.

התכוננו לזה כל החיים. אבל החיים עצמם? עוברים לידינו, מעולם לא התחייבנו להם.

אם זה לא די בזה שכך קל יותר, הרי שלכך חונכנו. אנחנו גדלים על סיפורים, מעצבים את חיינו על פי מעשיות. אבל לא ברור לנו לחלוטין מה עושים במצבים רגילים.

ראש ישיבה שומע שיש לו מחלה סופנית ל"ע, מה עליו לעשות? למסור שיעור כללי בישיבה בשיא הברען "אלמנטרי". ככה נהגו כל ראשי הישיבות בכל הדורות. זה לא החלטה שלו זו שלשלת הדורות שעל כתפיו.

אברך שובר רגל, אחר הצהריים הוא חייב להופיע בכולל, בדיוק כמו ששמע על רבי פנחס שרייבר. אם הוא סתם עייף מותר לו לישון סדר ב' על זה אין סיפור מרגש. (יש לדון באברך ששבר רגל וגם עייף, האם החפצא של שבירת הרגל מחייבת אותו לבוא סדר ב', או שהגברא של העייפות פוטרת אותו).

לא שמענו סיפורים על יהודי שעבד תשע שעות והגיע לשיעור דף היומי, שמענו סיפורים על יהודי שהלך תשע שעות ביער בשביל תפילת ערבית. לא שמענו על יהודי שהתגבר ולא טעם גלידה חלבית חמש שעות אחרי בשרי, שמענו על יהודי שהנאצים הרגו אותו על הדלקת נר חנוכה, אז מה הפלא שבחרנו במסירות נפש על פני החיים?

חשבו היטב מה אתם מעדיפים, לכתוב את הסיפור שלכם, או לחיות את סיפוריהם של אחרים. להתחייב למסירות נפש, או פשוט לחיות כמו יהודי. כי גם אם הסיפור שלכם, הגבורה שלכם, אינה דרמטית כל כך, אבל היא שלכם. הסיפור המרגש אכן מפעים, אבל הוא שייך לאחר.

מעשה בהינדיק

לפני שנים רבות, בארץ לא נודעת, חיו להם בשובה ונחת זוג תרנגולי הודו חביבים. כמנהג תרנגולי הודו חביבים שוטטו להם בארץ, ניקרו באשפה, ניהלו חיים נפלאים, כמו כל תרנגול.

כיאה לזוג תרנגולים חשובים דהתם, גם להם בקע אפרוח קט. צמח לו האפרוח ונעשה לתרנגול, כרבולתו אדומה, כנפיו מרשימות, חייו טובים. הוריו האוהבים לא חסכו ממנו מאום. לימדו אותו איך לחטט בזבל, עפו יחדיו לכל מקום, גידלו אותו לתרנגול מושלם.

יום אחד הרחיק התרנגול נדוד, חצה את הרחובות הצרים, יצא מהרדי הזבל, והנה ארמון מפואר לפניו. קרקר תרנגולינו קרקור נפעם ופסע היישר אל השער הראשי. "אוכל להיכנס?" שאל את השומרים.

תחילה סירבו השומרים להכניס תרנגול. אבל כח רצון חזק היה לתרנגולינו, ואף חד מקור היה. תפר לעצמו בגדי מלכות, הבטיח כי מעתה בן מלך הוא ואינו תרנגול. "בן מלך זה אופי, לא משנה היכן משוטטים הוריך, או איפה אתה מנקר". תקף בחריפות את הפגיעה באוכלוסיית תרנגולי ההודו, הסביר בלהט על כרבולתו וכרבולת זרעיותיו הנתונים כאן למשיסה. אחר מאבק ארוך השיג את מבוקשו, השערים נפתחו ותרנגולינו נכנס לארמון.

למרבה הצער גילה תרנגול שהארמון נוצץ, אך לא כל הנוצץ אשפה הוא. במקום לאכול זירעונים וזבל, ציפו ממנו לאכול מעדנים חסרי טעם. במקום להדס כרצונו ולצפות בכל מה שעולה על דעתו, דרשו ממנו לשבת לצד שולחן וללמוד תכסיסי מלכות עם שאר בני המלך. אבל תרנגולינו רגיל במאבקים הוא ולא תכנן לוותר.

"מי אמר שנסיכים יושבים ליד שולחן?" תמה הנסיך הטרי. "מי קבע לנו כללים מעין אלו? אולי תרנגולים צריכים לשבת תחת השולחן? ומי ימנע מנסיך לנקר מעט באשפה? דווקא מעדנים זה אוכל? אי אפשר להכיל את הרצונות שלנו?"

כך יום אחר יום התעקש הנסיך החדש. לא לבדו ישב הוא תחת השולחן, אמנם רוב בני המלך בזו לו, אבל גרר הוא איתו נסיכים נוספים. נסיכים שהחלו לשקול מחדש את מה שנדרש מנסיך. כאשר השומרים שקלו לסלק אותו מהארמון, קרקר לכיוונם בעוז "וגם דמו הנה נדרש" איך תיקחו את האחריות על כנפי ילדיי המקוצצות.

אחר שכלו כל הקיצין, הופיע איש חכם בארמון. תשאלו מאין נודע כי חכם הוא? ובכן, כמה טעמים יש לזה. ראשית כל, כך הוא טוען. אם אין די בכך, תעודה נאה יש לו ובה אותיות בשפה זרה כלשהי, אותה קיבל אחרי שלמד חכמה ברבע שנה. והמכה בפטיש הוא שכך הוא טוען, ומי נאמן יותר מחכם כמותו.

אז כמו כל מעשה בחכם ובתם, גם כאן החזיק החכם בביטחון עצמי נפלא. כך הסביר החכם את פתרון הבעיה על פי שיטת חמשת הלמדי"ם: להכיל, להקשיב, לקבל, לוותר, להתפשר. לקבל את סגנון הנסיכים של הדור החדש. לשבת תחת השולחן, כל הנסיכים יחד, לאכול איתם זירעונים, לאפשר לכל הנסיכים לשחק באשפה. כך נוכל להגיע איתם למצב בו לא יחטטו הרבה באשפה ומידי פעם יטעמו גם מעדן. לוותר על בגדי המלכות, להכיל את הקרקורים שלהם, להקשיב לרצונות שלהם. אפשר להסכים שכלל הנסיכים יפשטו את כתרם, העיקר שאף בן מלך לא יסתובב עם סרטים על הראש,

להתפשר. אם לא נוותר הזהיר החכם לא יישארו נסיכים סביב השולחן, כולם יצמיחו כרבולת.

בוקה ומבולקה שררה בארמון, איש לא ידע מה אפשר לעשות. האם באמת זה הפתרון? ואז נכנס התם. אותו תם שלא יודע חכמות, שלא יודע מהוויות העולם הזה, שיודע ללמוד, ולא יודע אנגלית. תפס התם את החכם, סובב אותו לכיוון שער הארמון, והשליך אותו בחוזקה. קרקור מבוהל בקע ממקורו של החכם. מתוך נעלי האלגנט שלו צצו כרעי תרנגול. כך התברר שלא חכם הוא ולא בן חכם, אלא פשוט עוד הינדיק שחושב עצמו לבן מלך.

למות מחדש

זה חרות בו בבהירות, כאילו קרה כעת. אי אפשר לשכוח את הרגע בו אתה מת. ליתר דיוק, הרגע בו נודע לך שאתה מת.

איש רגיל היה ר' דוד, בעל בעמיו, עבודה מסודרת, שיעור דף היומי, מקום בבית הכנסת, בת נשואה, חמישה בבית, כמו כולם. שגרה ברוכה, חיים שלווים. דבר לא אמור להשתנות עד מאה ועשרים, לולי נודע לו שהוא מת.

כמו כל הדברים הגדולים, זה קרה בסתם יום של חול, ר' דוד מיהר כרגיל עם הילדה לבית הספר, בדרכו למהר כרגיל לעבודה. כשלפתע זה הכה בו. ההבנה שהוא עושה בדיוק את מה שעשה לפני עשור. ההבנה שהוא תקוע, אבל החיים ממשיכים. הבנה שהוא לא חי לנצח, למעשה הוא לא חי מעולם.

זה רע הרגע הזה, רגע ההתעוררות. הרגע בו תגלו שאתם לא חיים לעולם, הרגע בו מסתכלים לחיים בעיניים, רואים את החברים מתקדמים ואנחנו אי שם מאחור, תופסים כמה מעט נשאר לנו כאן וכמה מעט עברנו.

השלב שמתברר לכם שאתם והחיים נוסעים זה לצד זה. קם, אוכל, עובד, לומד, ישן, ולצידך... החיים. בוערים, רצים, מלאים, ואתה? מנסה לשרוד אותם. לא חלק, מסתכל מהצד.

כאשר אדם חווה אובדן הוא עובר חמישה שלבים. "הכחשה, כעס, מיקוח, דיכאון, השלמה". גם כאן באבל העצמי, אדם יכול לעבור את חמשת השלבים. אבל באבל העצמי התהליך עד השלב האחרון, שלב הקבלה, הוא מהסוף להתחלה. כל אחד מאתנו בוחר לו שלב אחר להיעצר בו, שם הוא נתקע.

א. דיכאון: הסיפור נפתח בייאוש, הבנה שדבר לא ישתנה, עוד עשור ועשרים שנה תמצא את עצמך בדיוק באותו המקום, כלוא בגוף פחות מסביר פנים, עם אותה עבודה, אותם חיים, אותו דף ב"דף היומי". שוכח מה שלמדת שלשום, בדיוק כמו היום. ההבדל היחיד הוא צבע הזקן. אם אתם כבויים, עייפים, גוררים, ועדיין ממשיכים, כנראה אתם שם.

ב. מיקוח: ניסיון להישאר צעיר. לחכות עם הרגע בו מסתכלים למציאות בעיניים. לדחות כמה שאפשר. כמו כל משא ומתן אפשר לקנות זמן, אבל מביך להגיע לגיל שמונים, להסתובב לאחור ולגלות שבזבזנו את הזמן על משא ומתן. בזמן שניסינו להישאר מאחור, כשצבענו את השיער המושתל בניסיון לקנות קצת נעורים, שילמנו בחיינו. נותרנו בלי כלום.

ג. כעס: כולם אשמים, כולם הורסים לי את החיים. המשפחה לא נותנת לי להתקדם. הבוס מכבה אותי. המשגיח בישיבה הרס לי את החלומות. ההורים לא נתנו לי אהבה. ובשקט בשקט כשאפילו אני לא מעז להקשיב לעצמי, "הוא" עם הכישרונות שנתן לי, עם נקודת הפתיחה הגרועה שלי, עם הצרות שסידר לי, הוא אשם בכל. זה לא אני זה הוא. כך נוצרים אנשים ממורמרים, שלא סובלים את העולם, תמיד רע להם. נקודת מבט צינית, מחפשים את הרע בכל דבר. זה לא העולם שרע, זה הם.

ד. הכחשה: סירוב להאמין למציאות, חיפוש קדחתני אחר תחום בו אפשר להשאיר חותם. הכחשה מוחלטת לאפשרות לפיה איני אדם מיוחד. שיתכן וחיי יסתיימו כפי שהתחילו. כך פלוני מחליט להוציא ספר, אלמוני מפיץ מודעות על חומר אכילת שרויה. פלמוני מתעסק בקירוב. עוד אחד

משכנע ללבוש תכלת. אחר מתחיל לפרסם הגיגים בעלון... הבעיה היא שזו בריחה מהבעיה. במקום לנסות לקבל את המציאות, להתחבר למקום שלי בעולם, אני משליך את כל קיומי על דבר זניח, כאילו לזה נבראתי. כביכול לנקודה זו כיוונתי כל החיים.

מתסכל, נכון? קשה לחוות את זה. אבל אל תשכחו את סיומו של האבל, השלב האחרון.

קבלה: השלב האחרון באבל הוא קבלה. הפנמת המציאות. הבנה מה ה' אלוקיך דורש מעמך. לא כל אדם הוא איינשטיין ולא כל אחד הוא צ'רצ'יל. חשבת שאתה מיוחד, זה לא מדויק. ייחודי כן, מיוחד לא. אתה צריך להשלים מה שנדרש ממך, למלא את המשבצת שלך, גם אם היא לא זוהרת. גם אם עוד מאה שנה לא יזכרו את שמך. גם אם חבריך נושאים משרות מכובדות, גם אם בנך שואל אותך, באמת למדת עם... בישיבה? ולבך נחמץ. עדיין יש לך תפקיד שאיש לא ימלא במקומך. עדיין יש לך עולם לדאוג לו, תעשה את זה הכי טוב שאתה יכול.

ר' דוד זוכר בבהירות את הרגע בו הוא מת, הוא זוכר את הרגע בו נולד מחדש.

שום יאוש

הכותל המערבי, השעה אחת עשרה בלילה. גולש לי החוצה אל הרחבה העליונה. לפתע מעגל עגמומי לצידי. אברך ליטאי, חסיד עב בשר, ספרדי עם קסקט, והמוזר ההוא שיושב שם תמיד בכיסא מאחורה. כולם מקפצצים להם במרץ לצד חבורת תיירים שעסוקה בלצלם את הילידים "רבינו שאג בקול גדול אין שום ייאוש אין שום ייאוש בעולם כ-ל-ל".

ברגע הראשון זה מרגש. הנה קבוצת אנשים, מצליחה להתעלות מעל הכול. בצל הייאוש הקודר, עת לא נראית תקווה. באמצע מחנות העבודה הנוראיים, אנשים נופלים סביבם כמו זבובים. מחבלי נוחב"ה מקיפים אותם מכל עבר, אינקוויזיטורים מעלים אותם על המוקד, והם? "אין שום ייאוש בעולם כלל".

סליחה, טעיתי. יש להם משפחה, עבודה, ילדים, אוכל בבית, חברים, דירה, חיים יפים סך הכול. אבל הם עסוקים בלא להתייאש. ממה יש לכם להתייאש? החיים שלכם סבירים סך הכול, למה הבעת הפנים העגמומית והצורך בתורת ברסלב, כדי לצאת מהייאוש? בואו, כל מושקה במהלך האלפיים שנה האחרונות, היה משלם הרבה כדי להיות במצב שלכם. איך יתכן שדווקא הדור שלנו הוא זה שזקוק לתרופה הזו מ"רופא הנשמות" הוא הדור שמתמודד עם העצב, הדיכאון, הייאוש.

למען האמת, אני לא סובל את המושג "הדור הזה", ההיסטוריה נוטה לעוות את עצמה בהתאם לצרכים שלנו. יתכן והדור הקודם היה מיואש הרבה יותר. יתכן וזו לא המצאה של הדור שלנו, אי אפשר באמת לדעת. אבל ודאי שהפריחה של התשובות לדיכאון, היא פריחה של דורנו. אין את זה בספרים קדמונים מלבד במתי מעט, אין שיח כזה, וודאי בלי השוואה להיום.

כמו שכולנו יודעים, ולעולם לא נפנים. ייאוש לא קשור לתנאים סביבתיים. יש הבדל בין עני לעשיר, בין נכה לבריא, אבל ההבדל לא דרסטי כפי שהיה אמור להיות לכאורה. מה שאין הבדל כלל, הוא בין אדם אמיד בקונגו, מה שאומר שיש לו עז וזוג נעליים, ובין אדם עשיר בארה"ב שקוטף כל בוקר דולרים מהעץ הסמוך. בין אדם עני בצרפת שמתלונן על ביטוח השיניים הלא מספק שלו, ובין אדם עני בסוריה שאין לו ביטוח, או שיניים. כלומר, אדם יכול לחוש דיכאון כשהוא משווה את מצבו לאחרים, אבל המצב האובייקטיבי שלו, לא משפיע על מצב רוחו. אם הוא עשיר ביחס לסביבה הוא בסדר גמור, גם אם בעולם הוא ייחשב עני.

אם כן, הסברא אומרת שכמות האושר בעולם לא השתנתה דרסטית במהלך הדורות, להוציא אי אלו מצבים מזעזעים כמו מלחמות ומגפות קשות (לא קורונה, מגפות מהזן האמיתי). אם כן מה השתנה כעת שהייאוש תופס מקום רחב בהרבה?

יתכן ובעבר לא התעסקו בייאוש, כי לאנשים לא היה זמן לזה. קשה להרגיש בדיכאון ולהישאר במיטה (לא מדבר על דיכאון רפואי שהוא מחלה, אלא על מה שנקרא בלשוננו דיכאון), כאשר צריך להביא לחם הביתה. אי אפשר להתייאש, אם אף אחד לא יביע אמפתיה, ואתה תישאר לבד. באופן פרדוכסלי תנאי החיים הנפלאים שלנו מאפשרים לנו פריווילגיה להתייאש. יש לנו את המותרות להרגיש רע.

עכשיו, זה מצוין. תרגישו רע, תתפנקו, אם יש לנו את האפשרות, למה לא לנצל אותה. אבל ככל שמבחינה חומרית מצבינו מעולה, כך מבחינה רוחנית הוא לא משהו.

אנחנו נלחמים על חיינו מבחינה רוחנית. אין לנו פריווילגיה להתמסכן. להרגיש רע עם עצמנו, לוותר,

להתייאש. אין מי שיחזיק לכם את היד, לכולם יש ניסיונות, לכולם קשה. כולם נאבקים. אף אחד לא יכול להשתתף איתך, לשמוע כמה קשה לך להחזיק סדר, כמה אתה לא מתחבר לתורה, איך בא לך שיאומי מהסוג המעניין. אין לך פריווילגיה להתייאש. אם לא תילחם איש לא יילחם במקומך. תתמסכן על הכסף שחסר לך, על חוסר סיפוק מקצועי, על זוגיות ומשפחה, אל תתמסכן על רוחניות, תילחם.

שבויים בקונספציה

זוכרים שעמדנו לפני מספר שנים וזעקנו ב"ונתנה תוקף" קולו של הש"ץ נשבר, ולבבינו, נשבר איתו.

"מי בקיצו ומי לא בקיצו" פחד פחדים, הבת של פינקלשטיין שחולה במחלה, השוועה של טוויטו שהתמוטט בפתאומיות, הילד של פרנק שנפגע בתאונה, מי בקיצו ומי לא בקיצו.

אבל כאשר זעקנו מי במגפה, אף שהרמנו קולנו כשופר למרות שהתפללנו באמת, פחות התחברנו. מגפה זה כל כך רטרו, מגפה זה ימי הביניים. לנו יש מערכת ביוב יעילה, חיסונים בשפע, רופאים ומדענים. אומרים, לא מדלגים. בכל זאת לא משנים ממטבע שטבעו חכמים בתפילה. אבל ריבונו של עולם תדאג לנו לכל השאר, את המגפה תשאיר לנו, נטפל בזה לבד. בעז"ה כמובן.

ואז לפתע פתאום מגפה ביקרה אותנו, הקונספציה התפוצצה לנו בפנים, אנחנו לא מסוגלים להתמודד עם מגפה. פשוט התפילות עזרו לכמה וכמה שנים עד ששכחנו שאנחנו זקוקים לקב"ה, אז לא התפללנו ולפתע הופיעה לה תזכורת.

והנה חלפה לה שנה, מי במגפה מקודם במרץ, כולם זועקים, החזן מגביה את קולו והבכיות נשמעות מכל עבר. אבל מי בחניקה? נו, יש תינוקות שבלעו שקית ניילון, צריך להזכיר את זה. לא נפוץ, אבל על כל דבר ראוי להתפלל. שנה אחר כך עמדנו אחרי אסון מירון, ופתאום נזכרנו כולנו שכן, האוויר שאנחנו נושמים הוא מתנה, זה לא בזכות זה בחסד.

והשנה עמדנו והתפללנו בדבקות. טרום ברכת כהנים עומדים כולם ושואגים "אבינו מלכינו זכור רחמיך וכבוש כעסך והסר ממנו דבר וחרב ורעב ושבי ומשחית ועוון ומגיפה ופגע רע וכל מחלה וכל תקלה" וכו' וכו', המנגינה לא ממש מסתדרת, כולם מחכים לצעוק כבר "ושנאת חינם". אנחנו לא באמת צריכים את הקב"ה כדי להינצל מחרב, משבי, מרעב. אם נשקול רילוקיישן לאפריקה נשים פתק בכותל עם הבקשות הנ"ל. אנחנו כאן, אין רעב, אין חרב ואין שבי. הסיכוי של אדם ליפול בשבי כאן בארץ נמוך יותר מהסיכוי למות מאכילה מופרזת של עוגיות אוריאו. אז עם כל הכבוד, תדאג לנו לשנאת חינם, ולמחלה הנוראה, לחרב לדבר ולשבי אנחנו נדאג.

אז פתאום גילינו ששבי זה קלאסי, עצם זה שבמשך חמישים השנים האחרונות השבי נעלם זה בגלל תפילות רותחות שהועילו להושיע אותנו, מצד הטבע, שבי זה חלק מהחיים.

לא מתחשק לי לחכות ולגלות שהכל בידי שמים, לא רוצה לראות בעיניים שרעב שייך גם היום. הגיע הזמן להפנים, להתפלל באמת. לא חייבים לראות בעיניים כל דבר, עדיף לעצור קודם.

היו משתגעים ומתלהטים אחריה

ערב חג השבועות תשפד

איזו זכות עצומה, שוב מגיע היום הנכבד, יום מתן תורה. איך אנחנו מצפים ללילה חסר הטרדות המרומם הזה. לזכות לשבת לילה שלם, ללמוד בשפתיים דולקות. בלי הפרעות, בלי הודעות, רק אני והסטנדר.

שעתיים, ארבע שעות, שש שעות... אה מתיקות התורה. מי ייתן והלילה לא ייגמר לעולם. איזה תענוג לאלו בארגנטינה, יש להם חמש עשרה שעות של ליל שבועות. ובקוטב הצפוני? חצי שנה ליל שבועות! מה יותר טוב מזה. קב"ה ישראל ואורייתא חד הוא.

מכירים את הקטע הנ"ל בווריאציות שונות? בלי הקוטב הצפוני, מעדיפים "כי הם חיינו", העיקר הרעיון. זה בערך מה שהילדים ישמעו בבתי ישראל. אציין בזהירות שיתכן והמציאות מתעתעת מעט.

לא מכליל, לא קובע, אבל אולי התחושה לפני הלילה היא לא רוממות אלא חרדה. פחד מהלילה המאיים שלא נגמר לעולם. מהמבטים לשעון שתקוע על השעה שתיים. מהתנדנדות על הסטנדר בלי לראות את הדף. מקנאה בוערת באלו שגרים מרחק שעתיים מהכותל המערבי. מהבושה על השמחה כשמוציאים את העוגיות סוף סוף. מכוס הקפה החמישית כשאני לא צריך להתעורר אלא פשוט לקום מהספסל המעצבן הזה. מהברנש שיושב ספסל לפניי ולומד באימה כאילו ליל שבועות עכשיו, מה שנכון בעצם. מהנייעס שמתפתח ליד הכניסה עם זה שמעשן ביום טוב והתחושה החמצמצה אחר כך. מהתחושה בברכות השחר של "סוף סוף זה נגמר". והכי גרוע, מהחזרה הביתה לעיניים הבורקות של האישה שקמה עם עוגת הגבינה, להפטיר לה, "היה גן עדן". עוד גן עדן אחד כזה ואבדנו.

אולי אתה לא מבין על מה אני מדבר, אולי אתה מהחלק בכלל ישראל שקל להם. מהעשירון העליון שצריכים רק בבא קמא וסטנדר. אם כן אשריך, תעבור לקרוא קטע אחר. אתם הנורמליים, אבל לצערנו יש גם את הרוב.

אני לא הולך לספק כאן עצות להעברת הלילה, לקבוע חברותא-לשמוע שיעור-לסיים מסכת-לשתות רדבול-תענית דיבור-תיקון ליל שבועות-שיעור לילדים-טיול כל שעה-חמש דקות וזהו. יש מספיק רעיונות נדושים בלעדיי.

האמת היא שזה לא אמור להיות קל, ללמוד כמה שעות ברצף זה קשה. כמה שנתפייט על החלום של "שבתי בבית ה'". לא צריך לשקר לעצמי על הנאה שאין למעלה ממנה ואז לחוות תסכול על התחושות שאני חווה.

אנחנו כבר ילדים גדולים, לא צריכים ממתקים כדי ללמוד, לא צריכים הבטחות שבסוף יהיה לנו כיף. התורה ניתנה לכולנו, לא רק למתמידים. לא רק למי שמתענג באמת על דף גמרא. אז זה לא קל, גם לעבוד שמונה שעות ביום זה לא קל. זו התורה שלנו, האתגר שלנו.

כשחושבים על זה ליל שבועות הוא שלך, של מי שמותח את היכולות שלו עד לקצה בשבילו, של מי שקורע את עצמו בשביל קבלת התורה. כן, הוא גם של מי שמאושר לקבל שבע שעות של שטייגען, אבל בעיקר של מי שנותן מעצמו כל שעה, לא נכנס לדיון על "השעה של מי שווה יותר", אבל שעה שלך היא נצח, וזה כל מה שצריך. הוא של המשתגעים יותר משל המתלהטים. מי שנהנה,

זה נפלא. מי שלא מוותר לעצמו, זה מרומם.

עצה קטנה אחת, אל תזלזל בזה. אל תזלזל במאמץ שלך, אל תגמד אותו כי "מי לא חולם על כמה שעות של תורה". זה קשה ומגיע לך הערכה על כך. גם אם לא כלפי חוץ, לפחות כלפי עצמך.

המשיח שלי

פעמים ונכנסת לאדם מחשבה מכוערת קטנה, לא קטנה מסוג "זה רק כלב קטן, אין מה לפחד", קטנטנה כזאת מהסוג המתגנב. כמו תיקן מעופף (ג'וק, לא תיק קטן) שמבקר אותך במיטה באישון ליל. מחשבה מהסוג הזה.

הקב"ה מנהל את העולם, בטוח. אנחנו מאמינים בכל י"ג עיקרים, רוצים להמשיך לגעת ביין בלי נקיפות מצפון. אבל זה לא כ-ז-ה קשה לו. יש אנשים לא רעים בכלל שעושים את זה בשבילו. זה לא שהעולם מנוהל על ידי שני קופים ופנדה (הדב, לא הצבע), הוא מנוהל לא רע, עם מנהיגים וצבאות וחיילים ואו"ם (שמום, אני יודע, אבל זה לא שאופציות אחרות הם חלום).

כמובן שאנחנו ממהרים להלום במחשבה התועה הנ"ל, באמצעות נעל בית מזדמנת או כל דבר אחר. כל העולם הוא משל, כל נשימה ונשימה היא קיום מחדש על ידיו, אין אדם מוצלח יש אדם שמצליח לו, לא העליתי צד כזה על קצה דל דעתי, גם לא בטעות. אבל תכלס', טוב שהוא שם את האנשים הנכונים במקומות הנכונים.

ברור שעולמנו הוא לא משהו מיוחד, אבל הוא בסדר סך הכול. אנחנו די מרוצים מהצורה שהוא עובד. אין כאן קוזקים, נאצים הם מחוץ לחוק. מסעות הצלב הם היסטוריה רחוקה. נכון שנשאר הפקק במחלף גנות, החום בבני ברק, ופקחי החניה בירושלים. יש עוד מה לתקן, אבל אנחנו שורדים, החלק הזה עלינו.

מה נאמר, יש קוץ שנקרא פלשתינים, אבל הקב"ה יכול להרוג אותם אם הוא רוצה. לא בצורה שיפילו את זה עלינו, תשלח להם מגפה עולמית מהסוג שיאשימו בזה את סין או מישהו דומה. אין לנו עצבים לסנקציות. זה לא שאנחנו מחלקים לריבונו של עולם עצות, אבל זו עצה לא רעה, אז למה לא.

עכשיו, זה לא שאנחנו לא רוצים משיח כעת. אנחנו מחכים לרגע הזה בנשימה עצורה. רק אנחנו די מחבבים את השגרה שלנו. את הצורה בה העסק מקרטע לא רע. שיעבוד מלכויות זה אחלה, אבל בקטנה. אל תמוטטו לנו את כל המערכת. היא עובדת לא רע, אין צורך להרוס.

מתפללים, מבקשים, מתחננים, שלח לנו משיח פליז. רוצים אותו, רוצים מכל הלב. אבל שיהיה מעוצב נכון. ממש כמו החלומות שלנו. עם עולם תקין, לא רק מתוקן. תן לנו משיח בהתאמה אישית.

זה לא נובע מכך שהעולם בסדר, ממש לא. זה נובע מהיכולת המופלאה של אנשים להסתגל. אתם חושבים שבבית המקדש, כאשר כל שנה מת לו כהן גדול, אנשים הרגישו רע? שנתיים ממש רע, ארבע שנים צער, אחר כך הכל בסדר. זה חלק מהעניין, כל שנה יש נייעס מי הכהן הגדול הבא, דווקא נחמד ההתחדשות.

ארבעים שנה קודם החורבן נפתחו מעצמם דלתות ההיכל לקראת הרומאים, לסמל את החורבן. בהתחלה זה מלחיץ, עצרות תפילה במעמד גדולי הדור שליט"א בבית השונמית וכו', אחר כך זה מקובל, חמוד אפילו. כל בוקר נפתח לבד, אם זה יפסיק יהיה חסר לאנשים משהו. חובבי שיגרה אנחנו, לא סובלים שינויים. טוב לנו במקום שלנו, לא רוצים להתדקם, לא רוצים ללכת אחורה. לרבוץ בדיוק כאן, ודי.

אז במקום זה, הוא יתברך החריב את העולם. נתן את הניהול למטורפים. לא משנה אם הם המטורפים

שלנו, או המטורפים שלהם, העיקר שהם לא נורמליים. הפך את העולם הנחמד שלנו, לעיסה אחת של משוגעים שעסוקים כל היום בלריב איתנו או אחד עם השני, מדינה אחר מדינה. מנהיגים שהסוס של קליגולה נראה איינשטיין לעומתם. שולח מתנקשים למנהיגי מדינות, ממנה נשיאים עם דמנציה ומחליף אותם בגויה מבולבלת שנשואה ליהודי מתבולל, שמפסידה למטורלל, מטורלל שלנו אבל וואחד מטורלל. מדינה אחת עם שמאל קיצוני והשנייה עם ימין קיצוני לא פחות. בתי דין בינלאומיים עם היגיון של יאיר גולן, אם כבר מדברים על זה, יאיר גולן בעצמו. עכשיו נותר לנו לבחור.

אנחנו מתעקשים על העולם הזה, מעוניינים במשיח שלנו? או שנוותר, נסכים לבקש את שלו. לבקש בלי תנאים, לוותר על העולם שלנו בשביל עולם אחר, עולם מתוקן. כי העולם שלנו הרוס, בלי תקנה.

חיה ותן לחיות

זה לא יכול להמשיך כך. הגיע הזמן להפסיק עם זה! לכל גבול יש קו אדום! ראש הכולל לא יכול להירגע. הוא מתאמץ, קורע את עצמו, משגע את התורם, עושה כל מה שביכולתו. והאברכים? מדדים להם בעשר, וגם אז כוס קפה נינוח. שוכחים שהסדר מתחיל בתשע, שוכחים את המינימום הנדרש שהוא המקסימום האפשרי כידוע. הגיעה העת לעשות לזה סוף, לפני שלליבו יהיה סוף. מעולם לא השתמש בשוט של השמירסדרים, אבל לא נותרה לו ברירה, זה או זה או לסגור וחסל. הוא מיואש.

ראש הכולל אדם הגון, אפילו נחמד. לקצץ לאברכים בפת לחמם? הוא מעדיף התקף לב, מאשר לוותר על ליבו לגמרי. חלף זאת אפשר להוסיף. זה דורש מאמץ מיוחד, גיוס הון נוסף מידי חודש בחדשו. אבל מה לא עושים בשביל החזקת תורה, מה לא עושים בשביל לרומם את האברכים הזקוקים לגדול עומד על גבם.

ריצות להכא, להתם ועוד פעם להכא, טלפונים מתחננים, מאמץ אדיר. הכל, לכבוד התורה. והנה התקציב בידו מאה וחמישים שקלים חדשים יתווספו לחשבונו של כל אברך. כל מה שנותר זו השיחה החגיגית הכללית, השיחות הפרטיות הזועפות, וההחלטה! ההחלטה מתי אברכים ב-א-מ-ת נדרשים להגיע. תשע? עשרה לתשע? רבע לעשר? מתי הם אמורים לצאת. אחת ועשרים כמו הזמן הרשמי? אחת? עשרה לאחת?

יושב לו ראש הכולל וחושב חשבונו של עולם. הוא לא רוצה ללחוץ על אברכים, זה לא רוממות. מצד שני הוא לא רוצה אברכים שמאחרים ביום ראשון בגלל שבת, שני וחמישי קריאת התורה, שלישי בשל העיתון בחינם. מה שמשאיר רק את יום רביעי להגיע בזמן. יש לתכנן את השעה המדויקת בה חובה להגיע.

אמר לעצמו ראש הכולל, אברך ממוצע - נניח אני. העקרת יוצאת מהבית טרם מבחינים בין תכלת לכרתי. אני לעומת זאת מארגן את הזאטוטים/ות מורח לכל אחד לפי חפצו, לחם בשוקולד או פיתה בשוקולד או לחמנייה בשוקולד. מפזר אותם זה אחר זה. הולך להתפלל בשמונה וחצי, זקוק לכוס קפה ומאפה אחרי התפילה, לשבת דקה או דקה ורבע. תשע שלשים וחמש זו שעה סבירה להפציע. אבל עשרים לעשר? חרפה! מי שמאחר אחרי תשע שלשים וחמש לא מתאים לכולל מרומם כשלנו.

הכולל נגמר אמנם באחת ועשרים, אבל אברך ממוצע - נניח אני. צריך לצאת בעשרה לאחת, יש לי ילד במטפלת, מישהו אמור להוציא אותו. אין לי אפשרות להישאר עד מנחה. אבל מי שיוצא ברבע לאחת? בושה בושה! הוא לא מתאים לכולל מרומם כשלנו.

תשאל אותו למה הוא לא דורש להגיע בתשע ורבע, יסביר לך הראש בטוב דעת שקשה לאברכים להגיע בשעה הזאת והוא לא ראש חונק. אם תלחץ יותר הוא יפטיר נרגשות, "מה שאני לא דורש מעצמי, אני לא דורש מאחרים". או במילים אחרות, אם לי השעות האלו מתאימות, תחנקו לבדכם, ממני אני לא דורש, בשביל זה יש לי אברכים. שיתאימו את עצמם לשעות שאשתי עובדת.

אין לי בעיה עם אנשים שלא דורשים מעצמם, אבל יש טעות נוראה במשפט "מה שאתה לא דורש מעצמך, אל תדרוש מאחרים". אין אף סיבה לדרוש מאחרים כמוך, תנאי החיים שלכם שונים, היכולות שלכם שונות, ההשקעה שלכם שונה. המשפט הנכון הוא "אם אתה לא דורש מעצמך, אל תדרוש מאחרים". מה אתה דורש מעצמך? אתה יודע. מה לדרוש מאחרים? הם יודעים. אתה יכול

לכוון אותם, יכול להביע עמדה, אבל אל תדרוש מאחרים להתנהל לפי הטבע שלך. אל תצפה מהשכן לא להרעיש בחצות כי אלו הם הסטנדרטים שלך. תצפה ממנו להתחשב בזולת כפי שאתה מתחשב במקומות שלא נוחים לך.

אל תצפה מהחברותא לא לקום מהמקום שלש שעות ברצף, תצפה ממנו להתאמן בשביל הלימוד כפי שאתה מתאמן. אם לך קל לשבת על הכיסא, הרי שהוא מתאמן יותר ממך, הגיע הזמן להגביר קצב, בטלן.

תפסיק לבנות שבלונות ואז להתעצבן על אנשים שלא נכנסים אליהם מרצונם החופשי, הכלא היחיד שאתה רשאי לבנות הוא הכלא שלך.

קופים על המצוות

אנחנו חברים נכון? הרבה זמן ביחד. החלטתי לגלות לכם סוד. אני קוף.

מפתיע? לא חלמתם שקופים יודעים לכתוב? תחשבו על זה. אם יאיר לפיד כותב, אין סיבה שקוף קלאסי לא יצליח, הכל שאלה של כוח רצון. וסייעתא דשמיא כמובן.

איך אני נראה אתם שואלים? לא שאלה נבונה במיוחד, ממש כמו קוף. איך נראה קוף? ידיים, רגליים, אף, חולצה מכופתרת עם כתם קפה, מכנסיים עם חגורה קצת לוחצת. זוג גרביים, אחת עם חור. קוף, אתם יודעים.

תשאלו מי סיפר לי שאני קוף? מי סיפר לכם שאתם בני אדם? ההורים שלכם? הם גם אמרו לכם שאתם חמודים ויפים. אל תאמינו להורים שלכם בחיים. אם ההורים שלכם לא היו מאמינים להורים שלהם, הם לא היו מתוסכלים כל כך היום.

מרגישים שאתם אכזבה? מרגישים שיכולתם יותר? שטויות. הייתם אמורים עכשיו לקפוץ על ענף ולאכול בננה. למדתם לקרוא, לכתוב, לאכול בסכין ומזלג (אני מקווה). אתם ממש מתקדמים. ביקום אחר היו מקימים לכבודכם אנדרטה, מהסוג של הביוקר.

אתם מרגישים בני אדם? מרגישים שממכם מצופה ליותר? אולי הגיע הזמן להפסיק עם השטויות? לחזור למקום הטבעי? להפסיק לחשוב שאתם שווים יותר ואז להתאכזב כשמתברר שממש לא? אתם קופים, לוזרים, אפסים, בבונים, אנשים טובים באמצע הדרך. אתם כלומניקים, ובשביל כלומניקים אתם ממש נפלאים. כל הכבוד על מה שאתם עושים.

מי היה מאמין שכלומניק כמוך יפתח ספר? קח בננה, מגיע לך פרס. לא דיברת לשון הרע? איזה חמוד אתה, פנק את עצמך בגלידה וניל עוגיות. התנהגת בצורה מכוערת? זה בסדר, אין קוף מכוער יש קוף שמגרד לו. אל תדאג, אלוקים רואה את המאמץ שלך, בשבילך זה המון, תגיע לשמים, תהיה בהיכל הבכיר ביותר, זה עם מזג האוויר הטרופי והנוף לים.

עצבני? כועס? לא מבין מה אני רוצה מחייך התמימים? התכוונתי לזה, אני קוף מעצבן. אתה חושב שאתה מישהו? אתה באמת מוצלח? אתה באמת יכול? תפסיק להתבכיין, תפסיק לבקש חיזוקים. אם אתה שווה משהו תוכיח את זה. תעשה את מה שאתה יכול. אתה רוצה להתחפר על הספה? להאשים את כל העולם ואת עצמך? בכיף. אם אתה לוזר תישאר לוזר, זה בסדר גמור.

אם אתה חושב שאתה יותר מזה, תהיה יותר מזה. אף אחד לא יחיה בשבילך. מקסימום יקלפו עבורך בננה.

ילדים זה בריחה

התחושה לא ברורה דיה, אשמה? כעס? יאוש? אי אפשר להסביר את זה. משהו רע, זה ודאי.

משהו מהסוג שאוכל לך את המעיים. לא ממש אוכל, הוא לא אוהב קישקע. אבל קושר לך את המעיים, יותר משרשרת שהסתבכה כשצריך לצאת לאירוע.

לא רציתי, באמת שלא. אני יום שלם מנסה, התנהגתי לא רע. בתור בן אדם אני קסם. לא רב, לא מתווכח. חייכן, אדיב ידידותי לסביבה. מה יש בהם שגומר אותי?

גם הם כבני אדם, בסדר. חמודים, מתוקים, איך סבתא אומרת? קסם של ילד. אבל בסופו של יום, הם גומרים אותי. מוציאים אותי מדעתי, אם הייתה לי דעת אי פעם.

מי חשב על רעיון מטומטם כל כך, להשאיר אבא עם ילדים יום שלם? מי? למה זה נכון? הם לא מסוגלים להסתדר לבד, שמים להם גם אבא להסתדר איתו? הם רק ילדים, רחמנות.

לא רציתי לצעוק, ודאי שלא רציתי להשתולל. זה טראומתי לילד, הוא לא ישכח את זה. מי כמוני יודע הייתי פעם ילד. מצד שני, יתכן וגם אבא שלי התפרץ ושכחתי. אם שכחתי, איך אדע.

למה אנחנו עושים את זה? מגדלים ילדים, משקיעים ובסוף מלאי ייסורי מצפון? מה ההיגיון בילדים?

זה מבדר. אומרים לך להביא ילדים לעולם, אתה מבין, זה מקובל וזה כיף, הם אלו שמחייכים אליך בלי שיניים, עם שיניים, איך שאתה רוצה. מסבירים לך בשנים הראשונות שעוד רגע זה עובר. הם גמולים, נקיים, חתיכים, מתחילים לספק נחת. ואתה ממשיך לטפל בהם, אוטוטו הם מגדלים את עצמם לבד. חיתלת, חיבקת, צעקת, קנית, גידלת, חיתנת, עזרת, תמכת, ואז, כשתהיה בגיל שמונים, הם יטפלו בך באהבה. כמו תכנית פנסיה מהסוג הכי גרוע. אני יודע, יש לי הורים.

נשמע לכם סיבה הגיונית לגידול ילדים? זה עוקץ! הסיבה היא שונה. אנשים מגדלים ילדים כדי לחיות דרכם. שיגיעו למה שהם לא הגיעו בחיים.

זו כוחה של תקווה, להחזיק אותך בהווה הזה, בו נועדת לשרת, לכך נוצרת. להתמסר למנוזלים המקסימים שלך. להאכיל, להגן, לשמור, לחיות בשבילם, בתקווה שיום אחד הם יחיו את החיים שלא הצלחת לחיות.

תראו אותנו, חוטאים פה ושם. אי אפשר לומר שאנחנו מושלמים. אם בשנות הבחרות העליזות היו מספרים לנו שכך ניראה בעתיד, היינו בוחרים אחרת מן הסתם. אבל לא סיפרו, ומי שסיפר? לא ממש האמנו.

זו המציאות שלנו, אבל הילדים? בשבילם נעשה הכל. בשביל גן העדן שלי אני לא אפסיק עם הסמארטפון. אבל ליד הילדים? אני הכי צדיק בעולם. להם יש עוד סיכוי, עליהם אני שומר.

לפעמים אנחנו מרגישים עם זה רע. מרגישים שקרנים. למה להעמיד פנים ליד הילדים? למה לדבר איתם על אהבת תורה? למה לספר להם על רצון אדיר ל"שבתי בבית ה'". למה שיהיו טובים יותר ממני?

אבל זו האמת! אם הם לא יהיו טובים ממני, למה שיהיו? למה לבזבז זמן שאני יכול להקדיש לעצמי, על משהו איכותי פחות? אז אעשה הכל, העיקר שיהיו טובים יותר. כן, טובים ממני.

הכל בסדר, תעשו לי מה שתעשו. תהרגו אותי, תחייבו אותי לאכול את המוסקה משבת, רק אל תתנו לי לשמוע את הבכי החרישי של הילד המתוק שלי מהמיטה, לחוות את ייסורי האשמה ששוב התפרצתי, רק את זה תחסכו ממני. רק את זה.

אתה הראש אתה אשם

קראתם פעם אוטוביוגרפיה? אולי כתבתם? אין לי מושג מי אתה, אבל תודה שאתה קורא את זה. אני, חולה על אוטוביוגרפיות. אנשים שמספרים בענווה ובשפלות רוח, רק מתוך רצון להעביר לדור הבא. איך הם הצטיינו במתמטיקה בכיתה ג', איך הצבא לא הסתדר בלעדיהם, כמה רק בזכותם העיר/המפעל/המדינה/בית הספר, פורחים ומשגשגים עד ביאת גואל צדק והלאה. רומזים בעדינות על היותם איינשטיינים מהלכים, (לא מבין את הקטע, ברור שאם הוא איינשטיין הוא מהלך, לאיינשטיין היו רגליים. זה כמו לומר שהוא צ'רצ'יל מרחרח).

בכל מקרה, החלק האהוב עלי הוא ילדותם של גדולי עולם אלו. מתברר, שחיי הסבל והמצוק להם זכו. הסבתא הגרושה, האב השתיין, אהבת האם הצולעת, הם אלו שגרמו להם להצליח בחיים. לחילופין, בספרים אחרים, דווקא פסנתר הכנף והסבא השופט בעליון, יחד עם שלל חוגי ההעשרה וההדרכה בצופים, זהו שורש הצלחתם בכל אשר יפנו.

תודו שזה דורש תשומת לב, למרות שמסלול החיים של המצליחנים שונה זה מזה באופן מהותי, עדיין כל איש מצליח מאשים את חוויות חייו בהצלחתו. זה גורם לך לתהות, מה הם גורמי ההצלחה? ילדות קשה וקשר עם בעל המכולת? מורה טובה שתמיד האמינה בך? מורה קפדן שגורם לילד להתריס ודווקא להצליח? לא ברור.

גם מהעבר השני, כל לוזר מאשים את כל מה שעבר עליו. מסביר איך דווקא בגלל החיים המרופדים שחווה, לא הצליח להתמודד כשנזרק למים. כועס על אביו שמעולם לא גילה חיבה, על אימו שגילתה חיבה יותר מידי. זועם על התלמיד שהציק, על המורה שהתעלם. מוצא אשמים בכל פינה. רק לא הוא.

מלחיץ, זו אחריות מטורפת, ואם נודה על האמת לא ממש הוגנת. בן אדם מתחתן בגיל עשרים ואחת. הוא לא מחנך דגול או מחנך מכל סוג שהוא. הוא לא מקבל לחתונה "מדריך לילדים מושלמים", ולו בגלל שאין אחד כזה. כלומר, יש יותר מידי וכולם גרועים במידה שווה.

למה אין כזה? כי אין דרך לכתוב אחד כזה. יש שגדלים מתוך מחסור, ויש כאלו שמתאים להם עושר. יש שצריכים יד רכה ויש יד מכוונת. ואל תמלמלו עכשיו, צריך גם וגם. את השיטה הזאת של "גם וגם" אני מכיר מפעם עוד כשקראו לזה "מזה ומזה אל תנח ידך", אפשר לומר שאנחנו לא יודעים, לא צריך לערפל. איך אפשר לתת לאנשים צעירים אחריות כזו?

אז נכון, אם ניכשל בחינוך תמיד נוכל להאשים את הורינו, והם בתורם יאשימו את הוריהם. אם בגליציה תחתית לפני מאתיים שנה, הסבא של הסבא שלי לא היה מרביץ לבנו, הוא בתורו לא היה מפנק את הילד שלו כתשובת המשקל, מה שמנע ממנו לברוח מהקוזקים, לכן הוא חייב את בנו לעשות כושר, מה ש... תמשיכו הלאה את הגלגל עד ימינו. זה תירוץ טוב מול המבט המאשים של הנכדים שלנו, אבל מה אפשר לעשות עם זה ביום יום. כשההחלטות שלך איך להתנהל עם הילד, יקבעו את שארית חייו.

יש משהו שחשוב להבין, אם כהורים בתחילת הדרך. וודאי כהורים לילדים מתמודדים. אדם הוא סך חוויותיו. אין ספק שההחלטות שלו נובעות ממה שהוא הרגיש, וממה שהוא עבר. לא גם ממה שהוא עבר, אלא רק ממה שהוא עבר. אבל ההחלטות הן שלו. האחריות היא שלו. לא משנה איך חינכנו אותו, ההחלטה להיכן לקחת את זה, היא שלו.

תסתכלו על זה כמו רכב. אנחנו, ההורים והמורים, מספקים לילד רכב לנסיעה. לפעמים הוא רכב טוב, לפעמים הילד קיבל רכב עם פנצ'ר. במרבית המקרים, בחינוך נורמטיבי. השאלה היא לא אם הרכב תקין, אלא איזה דגם הוא. יש ילדים שמתאים להם רכב ספורט, יש כאלו שזקוקים לרכב משפחתי, ויש כאלו שדווקא להפליג לבדם על אופנוע זה מה שמתאים להם. אולי לילד שלך יהיה קשה על הכביש כי הוא לא קיבל את הרכב המתאים לו. אבל על התאונות הוא אחראי, הוא הנהג, לא אתה. הוא מקבל את ההחלטות שלו, לא אתה.

על הבחירות שלנו, אנחנו אחראים. לא ההורים שלנו ולא נסיבות חיינו. על הבחירות של ילדינו, של תלמידינו, הם אחראים. הם אלו שהחליטו להיכן לקחת את החינוך שלנו, את כל מה שעברו בחיים, לא אנחנו.

אחרי מות

יוצא לדרכו האחרונה. לעולם לא יחזור לבית הזה, או לכל בית אחר. אין הרגשה נוראה מזו.

עומד בכניסה, מחזיק בידית. מבט אחרון, רגל ימין והחוצה. לא מאמין שהוא נפרד, לתמיד.

נלחצתם? הפעם בצדק. איש נפלא היה שוקי, צעיר בן ארבעים, בעל בעמיו, אב לארבעה נסיכים. איש מתוק.

שוקי אהב את החיים והם החזירו לו אהבה. חי נפלא, ניהל בית למופת. עד שלחיים נמאס ממנו, סופית.

התחיל בכאב ראש מציק, המשיך לחולשה בגפיים. יום רדף יום, בדיקה רדפה בדיקה, עד שהתקבלה האבחנה הסופית, אם תרצו האבחנה הסופנית. תפקידו של שוקי תם, הגיע הזמן להחזיר את הפיקדון ולהמשיך הלאה.

שוקי איש מאורגן. לא טיפוס שימות וישאיר את הילדים לריב. מיד אחרי האבחנה התיישב שוקי וסידר את שארית חייו ואף הלאה. כתב צוואה מפורטת הנפתח ב"היות ואין איש יודע את עתו". השאיר את ממונו לנוות ביתו. ציווה על ילדיו לא לריב זה עם זה בשום אופן. חשף טפח על עצמו ("דעו כי כל ימי התרחקתי ממחלוקת כמטחווי קשת, אנא הקפידו על כך לעילוי נשמתי") וחתם בדמע.

לא רק צוואה סידר שוקי. כתב מכתב אישי לכל אחד מילדיו וחמישה מכתבים לרבנית. (לסוף השבעה, ליום הנישואין הבא, ליום ההולדת, ליארצייט, ועוד אחד שם הוא מבקש ממנה להמשיך הלאה). לבתו בת החמש שהולכת להתייתם בגיל צעיר, השאיר סרטונים מרגשים אותם תראה כשתגדל. סיפר לה כמה הוא גאה בה בסרטון בת המצווה, הסביר לה שהוא שומר עליה מלמעלה בסרטון ליום ההולדת שש עשרה, השתנק מבכי בסרטון אותו הועיד לחופתה. לא קל.

גם בכל ענייני הכספים טיפל שוקי. תשלומי משכנתאות, הלוואות, חיובים קרובים. תפילין לילד הוא הזמין. חוץ מלהזמין אוכל לשבעה שוקי סידר הכל. בתי הקברות מלאים באנשים שאי אפשר להסתדר בלעדיהם. כי אנשים כאלה מספיק אחראים לוודא שיצליחו להסתדר בלעדיהם.

נשיקה רותחת למזוזה, עלייה למונית, שוקי בדרכו לבית החולים. נדלג על הכניסה, הקליטה, הבדיקות החוזרות ונשנות, נגיע לחדרו של ראש המחלקה שם יושב שוקי, מפוים עם העולם, מוכן מנטלית לדרכו האחרונה.

"כמה זמן נותר לי דוקטור" שואל שוקי וחיוך קל על שפתיו, הוא כבר יודע, יהיה קשה להפתיע אותו.

כמו כל סיפור נפלא, מגיב לו הרופא בחיוך. "אין לי מושג כמה זמן נותר לך, אבל מהמחלה הזו לא תמות. אתה לוקה בכרוספדין עונתי, תתרחק מפרחי מגנוליה ושפמנונים, תוך שבוע אתה כמו חדש.

שוקי ישב הלום רעם, נשוך נחש, עקוץ עקרב, ועוד עשרות סופרלטיבים. מחשבות על גבי מחשבות התחרו על תשומת ליבו. אבל המחשבה הראשונה שעלתה בדעתו הייתה: עכשיו? אחרי שהכנתי הכל?!

◆ ◆ ◆

אין דבר שאנחנו בני האנוש אוהבים, יותר משליטה על חיינו. תכנון מה יקרה הלאה. קביעת תוכניות עתידיות. יש שיאמרו לך כי זה מותר האדם מן הבהמה. לי אישית אין מושג. יתכן והחתול מתעצבן גם הוא כאשר תכנית החומש שלו לכבישת פחי אשפה אסטרטגיים נכשלת.

אנחנו כל כך אוהבים את התוכניות שלנו, עד כדי תלות. לא משנה אם הן מצליחות או נכשלות. אם אין להן היתכנות או שעבר זמנם. קשה לנו לשנות תפיסה, לזרום עם החיים. גם כשאנחנו מוותרים על תוכנית גרועה, אנחנו חשים עצב.

אם נעמיק בזה, אפשר להסביר זאת כך. כאשר אנחנו קובעים לעצמינו תכנית, אנחנו יוצרים לנו עתיד. שינוי מהותי בתוכנית, הליכה לדרך אחרת פירושה ויתור על העתיד שלנו. יתכן ונקבל בתמורה עתיד טוב יותר. אבל על העתיד שלנו, על מה שמבחינתנו היה המשך קיומנו ויתרנו.

לרבים מאיתנו יש יתרון בתחום, אפשרות רבה יותר להתאים את עצמם. אחרי שעוברים שינוי מהותי, ויתור על עתיד פעם אחת, ניתן להבין שהשד לא נורא כל כך.

זה לא סוד שלחלקינו אין זה המסלול אותו תכננו להם הוריהם, או הם עצמם. לכל אחד יש את הסיבות שלו, האילוצים שלו, היכולות שלו, הרצונות שלו, שגרמו לו לבחור בדרך. אבל דבר אחד משותף יש לכולם, ההבנה שאין חובה להמשיך במסלול מסוים כי זה מה שחשבנו אתמול.

זה יכול לשנות חיים. צריך לשנות חיים. לתפוס שזה שעשינו משהו עד היום, הוא לא סיבה להמשיך ולעשות אותו. זה שאנחנו לומדים בשלשה כוללים, ואין לנו זמן לפתוח ספר, אינה גזירת גורל. זה התאים לנו עד היום, אפשר לשנות, חייבים להשתנות. ההשקפה שבחרנו בירושה מהורינו, לא חייבת להדריך אותנו כל החיים. זה שהחלטנו להתנהל רוחנית באופן מסוים, זו החלטה נכונה לאתמול, אבל היום יתכן והיא לא מתאימה. אנחנו לא מקובעים, לא מחויבים למה שעשינו עד היום, או למה שכל החברים שלנו עושים. אנחנו הבעלים על ההחלטות שלנו. לא הגרסה שלנו של לפני חמש שנים שהחליטה ש"כך אני רוצה להיראות".

הבה נעצב את עצמינו כל יום מחדש, לא ניתן לאתמול לעצב אותנו.

והציל הלחוצים

לחץ, חוויתם פעם לחץ? לא שואל אם שכבתם פעם מתחת טנק או משאית מזדמנת, לא לחץ מהסוג הזה (למרות שאם אכן שכבתם, זה בהחלט מרתק). אני מדבר על לחץ מהבאות. אתה חושש שהולך לקרות משהו רע, משהו מפחיד, ואין לך מה לעשות.

זה מתחיל בילדות, אתה משוכנע שיש מפלצת מתחת למיטה. אנשים קוראים לזה פחד. "הוא מפחד מהחושך". זה ממש לא נכון; השם האמיתי הוא לחץ, לחץ מהבלתי נודע. אין לו שליטה במה שמגיע אם הוא לא רואה אותו.

כולנו חיים בלחץ מהבלתי נודע. מבטחים רכבים, חוסכים לעתיד, שומרים שישיות מים מינרליים. מנסים לתמרן את העתיד, שכשיבוא היום ומפלצת תקפוץ עלינו מתחת למיטה, נהיה מוכנים לקראתה עם מחבט בייסבול (מה זה בייסבול? מה זה משנה, העיקר שהמחבט שלו מחסל מפלצות).

אנחנו לא מפחדים מהעתיד לבוא. יש הבדל מהותי בין פחד ללחץ. פחד הוא מהנודע; מישהו הולך לסטור לך, זה יכאב, אתה יודע שזה יכאב. אתה מפחד, אבל לא לחוץ. לחץ הוא מהבלתי נודע; מזמנים אותך לחקירת משטרה. זה יכול להיגמר בחוסר עניין לציבור מהדהד, ויכול להסתיים במיטה העליונה במעשיהו. אתה לחוץ, לא מפחד.

דרכי ההתמודדות שלנו עם לחץ ופחד שונות. עם פחד אנחנו משלימים, מקבלים את מה שיקרה. בלחץ אנחנו נאבקים, מנסים לנצח אותו, לפזר את הערפל. אנחנו לא בנויים לעמוד בלחץ; לפחד, לעומת זאת, אנחנו יודעים מצוין.

פחד מכשיל אותנו, גורם לנו לוותר. אנשים מוותרים לעיתים מזומנות בשל הפחד מכישלון. באופן פרדוקסלי, הפחד שלנו מכישלון גורם לנו לקבל את העובדה שאנחנו לוזרים וזהו. לא שאנחנו נכשלים בכוונה, אבל הרצון לגמור כבר עם הסטירה המתקרבת משכנע אותנו לקבל אותה בהקדם. לחץ, לעומת זאת, הוא אול-אין. יש מי שקופא מול הלחץ; הוא מונע ממנו להתנהל בהיגיון. חוסר היכולת לדעת מה יקרה דוחף אותו להקפיא את הרגע, לנסות להישאר כמה שיותר בזמן שטרם ההכרעה. יש, לעומת זאת, את הנלחמים, אלו שלא יסכימו לעולם לחיות בחוסר ודאות. אם הם יחששו ממפלצת מתחת למיטה, הם לא ישכבו בעיניים פקוחות ויקוו שהיא תיעלם. הם ייקחו מחבט ויצאו לצוד אותה. הם לא ידחו את הטיפול אצל רופא השיניים ויקוו שהחור ייסתם מעצמו; הם יקבעו תור ויפה שעה אחת קודם.

שנים שאתה יודע שתלמד את כל הש"ס, שתתחיל את סדרת השיעורים המעשיים בעירובין, שתנסה למסור בעצמך שיעור בהלכות שבת, הבטחת את זה לעצמך עשרות פעמים. אז למה לא? מה מונע ממך?

אתה קורא לזה עיסוקים, אולי אפילו דחיינות, עצלנות, ועוד מילים דומות. אתה לא מסכים להודות שזה פחד. ברור שלא תודה, מגיל שנתיים מסבירים לך שפחד הוא מיותר, מגחיכים אותו, מזלזלים בו. למה שמישהו יודה שהוא מפחד?

האמת היא שאין כאן פחד, זה לחץ. קשה לדעת איך הדברים יתנהלו, איך יקבלו אותך, איך תסתדר. כמה תבין, כמה תתמיד. זה לקחת את החלום האוטופי של סיום הש"ס ולנסות לממש אותו, את התקווה שיום אחד תנחיל לאחרים את התורה ולראות אם זה עובד בפועל. זה יכול להצליח, אבל יכול

להיכשל. לא קל להמר על חלום בטוח, כשיש סיכוי לגמור בלי הצלחות.

אפשר לבחור בדרך הקשה, הדרך בה רובנו בוחרים: להמשיך עם הלחץ במשך שנים, להתכוון להתחיל עוד רגע, וכל הזמן להישאר עם הקשר הזה בבטן ש"אוטוטו אני מנסה, ומי יודע מה יקרה". יש אפשרות לבחור בדרך הקלה: לחתוך, להתחיל, לנסות עכשיו, לא לתת לזה להימרח. לא בטוח שתצליח, אבל לפחות לא תישאר עם הספק שאולי אני מסוגל, אולי כדאי לי. מנסים וזהו.

לא יודע מה עדיף, אולי מוטב להישאר עם חלום ולחץ מאשר עם חלום ושברו. כל אחד מה שמתאים לו. תחשוב איך אתה תופס את עצמך, אחד שמוותר, או טיפוס שמעז. זו החלטה שלך.

תמיד לבקש

אתה לא סובל את זה, נכון? כשהסלולארי מצלצל והמספר שלו על הצג, אתה מתפוצץ. לענות, לא לענות. לא נעים, בכל זאת אח שלי. די כבר עם ה"לא נעים" למה אני חייב? בסוף אתה עונה, ומתחרט כמו בכל פעם.

"מה קורה את, איך החיים? מזמן לא נפגשנו", אתה מהמהם משהו, כוננות ספיגה, ו...הנה זה בא. "אתה שומע, ראיתי באגורה ספה מדהימה, אתה יודע, אברך, אין כסף לספה חדשה, ישמצב אתה מגיע עם האוטו לעזור לי? פשוט זה נראה כבד, וגם אין לי אוטו. המושבים אצלך מתקפלים, נכון?".

ברור נכון, העברתי לך דירה ברכב, סחבתי לך את האוכל לברית של יענקי, אתה יודע שהם מתקפלים. השאלה היא, למה אני מתקפל. למה אני מסכים כל פעם לבוא "לעזור" כלומר, לצאת מהעבודה, או לחילופין לוותר על השעות הבודדות שאני בבית, לעבוד כסבל, נהג, חשמלאי, ועוד בחינם.

אני מסכים לשלם את הכסף שעולה הובלה, העיקר שיעזוב אותי בשקט. הזמן שלי יקר הרבה יותר. אבל זה פוגעני, אני לא אנתק קשרים על כזה דבר. אז אני בולע, סוחב, נוסע, מחייך, ופשוט לא מבין למה אני הפראייר של המשפחה.

השאלה היא לא רק עליי, למה אני מסכים. השאלה היא עליו, באיזה עולם יכול מישהו להתקשר ופשוט לבקש, "ישמצב שנקפוץ לראש העין, יש שם שידה בחינם" או "אולי תעבוד לי שעתיים על המחשב החדש, להתקין לי כל תוכנה פיראטית מהאינטרנט הזה שלך. זה אבדת גוי, מותר, תסמוך עליי". ובכלל "בא נצא לכינרת לפני שהזמן יתחיל, אתה יודע. תביא את האוטו, אני אביא כמה חברים, יהיה תענוג". בטוח תענוג, לנסוע עם אנשים שאני לא מכיר, ומתעקשים לבוא עם מצופים ורודים, חלום. אצלך זה בין הזמנים, אצלי זה יום חופש, אחד מתוך ארבע עשרה. כולל חול המועד.

יותר ממה שכואב הזמן, המאמץ, העלות, כואב הזלזול. אני לא לומד, אז אני נהג? אני פועל שחור? שישכור אריתראי, למה לשגע אותי? אני סוג ב' הבנתי, זה לא יחס ראוי לסוג ו'.

עלינו להבין, שזה ממש לא הסיפור. אחיך האברך, לא מזלזל בך. הוא רואה את הנתינה שלך ממשקפיים אחרות.

כשהדודה מהצד השני נפטרה וניסית למלא ש"ס משניות לע"נ, אחיך סירב? התביישת לבקש ממנו? או שהיה ברור לך שהוא בין כה לומד, מה אכפת לו להוסיף את נשמתה של הדודה לסיפור.

רצית מישהו שילמד עם הבן שלך מידי פעם, רק לקדם אותו מעט, שיהיה בקצב. אחיך אמר לך לא? נכון, הצעת לו תשלום, אחרי שהוא סירב בנימוס והתעקשת, הוא לקח את הכסף. אבל אחיך לא לוקח תלמידים, זה מפריע לו בסדרי הלימוד שלו. הוא ממש לא מחפש את זה, אתה ביקשת אז הוא הסכים. מבחינתך, אתה מחזיק אותו בתשלום. מבחינתו הוא מקדיש לך זמן, רק בגלל שזה אתה. אם הוא היה מחפש את הכסף, הוא כבר היה בכולל ממול שמשלם כפול.

כמו שאתה מבין שהרכב שלך עולה כסף והוא לא אמור לשמש כרכב הסעות משפחתי. כך גם התורה שלו לא אמורה לשמש כפלסטר משפחתי. אתה הסעת לו את האוכל לברית, כי הוא לא הזמין קייטרינג. הוא הכין איתך את הדרשה לברית, כי קשה לך להכין לבד. ולא, העובדה שזה לא ביטול

תורה, לא מורידה מההתמסרות שלו בכלום.

אם זה המצב, אתה מנצל את התורה והזמן שלו. הוא מנצל את הכסף והזמן שלך, אתם מאוזנים, הכל בסדר. אם הוא מסרב, מסביר לך שהתורה שלו חשובה ואין לו זמן להקדיש לך. חדשות רעות! אתה אכן פראייר. חדשות רעות עוד יותר! זה לא קשור להיותו אברך, זה עניין של אופי. הוא נצלן, אתה מתנצל.

זה שאתם מאוזנים, לא קשור לעובדה שמבחינתך אתה מנוצל. הוא לא מבין כמה קשה לך לנסוע אחרי יום עבודה, אין לו את ההבנה כמה אתה לא יכול לצאת מוקדם שעתיים. הוא לא מתנהל כך בחיים, לכן קשה לו לראות את הקושי שלך. שלא נדבר על מי שעובד כמתווך או עצמאי אחר, שמבחינתו הוא פנוי כל היום. לגיטימי לסרב, להציב גבולות, להסביר לו שהחיים שלך לא הפקר.

קח בחשבון שגם אתה לא מבין את הקושי שלו. אין לך מושג מה זה אומר "רק לקחת מסכת סנהדרין עד היארצייט (גמרא! לא משניות). תציב לו גבולות, אל תאפשר לו לבקש נסיעה לבאר שבע. תציב לעצמך גבולות, אל תבקש ממנו לסיים בבא בתרא.

ואליך אח יקר, אם אתה אברך או עובד, מבקש בנימוס או דורש. שים לב מה אתה רוצה. זה שיש לך בית כנסת (מקדש מעט!) שצריך להיבנות, לא אומר שלאחיך יש שש מאות ₪ מיותרים. זה שאתה לא מסתדר עם הבנק לא נותן לאחיך שעתיים פנויות להתדיין עם הסניף.

ובעיקר, אם אתה מבקש ייעוץ משכנתאות מהאח שבין כה עובד בזה, שים לב שאתה מבקש 7000 ₪ ומציע תמורתם חפיסת שמרלינג ועציץ מאיקאה. זה לא מופרך, אולי אחיך עושה את זה בשמחה, אבל תדע שזו המתנה שאתה מבקש 7000 ₪ תחשוב פעמיים לפני שאתה לוחץ עליו להסכים.

השבוע האחרון בחיי

חדשות נפלאות! יצאתי לשוק העבודה! לקחתי קורס בשלשה מפגשים לקאוצ'ינג והעצמה רגשית, כעת אני מטפל מוסמך בשיטת הDFG (או אותיות אחרות? לא לימדו אנגלית בקורס). מחיר מבצע לעשרת הפונים הראשונים, פרטים במייל המצו"ב.

בכל מקרה, הגיע הזמן להפעיל עליכם את קסמי השיטה. עצמו עיניים בבקשה, היכנסו למקום הבטוח שלכם, והקשיבו. סליחה, זה למפגש הפרונטאלי, פתחו עיניים בבקשה, כך לא תוכלו לקרוא. (רחמנות על זה שעצם את העיניים, מתי הוא יבין שהגיע הזמן לפתוח).

יודעים מה? נעזוב את העזרים החיצוניים, בואו נדבר תכלס'. נניח שבעודכם יושבים רגל על רגל בביתכם הקט, זוכים אתם לגילוי כלשהו. לפתע מתברר לכם מעל לכל ספק, זכיתם לאלף שנות חיים. אתם מובילים על מתושלח. מה הייתם עושים בשבוע הקרוב?

אני לא שואל מה הייתם עושים במהלך אלף השנים, את זה אני יודע. הייתם מסיימים את כל התורה. מוצאים תרופה לסרטן, ומטפסים על המון בלאן. אני שואל מה הייתם עושים בשבוע הקרוב?

יש לכם תשובה? אני יודע, אתם לא טיפוסים כאלה של דמיונות. אוהבים לחשוב מה היה אילו, אבל לא כשמבקשים ממכם. אתם מעדיפים להמשיך לקרוא, בכל זאת תעשו מאמץ.

עכשיו כמובן הצד השני. נניח שאותו מלאך שהודיע לכם על האלף שנה, מעלעל ברשימותיו ומתנצל. זו ההודעה לשכן, לך נותר עוד שבוע ימים. סליחה על הטעות, שמחתי לתת שירות. מה היית עושה בשבוע הקרוב?

אוף, זה מעצבן כבר. עדיף לחשוב על אלף שנה, זה אופטימי, ורוד, מחשבות טובות מה שנקרא. יתכן ואתה צודק, אבל כל בן אדם יגיע לרגע של השבוע האחרון בחייו, לאלף שנה לעומת זאת, אף אחד לא יגיע. כלומר, כולנו משוכנעים שנחיה לנצח, אבל לא אלף שנה זה מוגזם.

סליחה, חרגתי מהנושא, מקווה שהיה לך זמן לחשוב בינתיים. מה היית עושה בשבוע האחרון לחייך?

חדשות טובות! ביצעתי סקר על העניין. לא סקר מקיף עם טעויות דגימה וכו', סקר אנקדוטלי כזה, הצקתי לסובביי מעט. התשובה המובילה לשבוע הראשון מתוך אלף שנה היא, "לא עושה כלום". לוקח מנוחה לשבוע. מרים רגליים ולא זז. עוד שבוע אצא לכבוש את העולם, אבל קודם כל, שקט.

לשבוע האחרון בחיים אחרי ההזדעזעות הנדרשת והוספת ביטויי רח"ל והיפותטי, הדעות חלוקות. יש שהיו מתיישבים ללמוד בלי הפוגה, מפצים על כל חייהם. יש לעומת זאת את אלו שהיו משקיעים במשפחה, בילדים, מיישרים הדורים, מוודאים שידעו כמה הם מעריכים אותם, אוהבים אותם, ושאר ירקות.

מה שהיית עושה אם היה לך אלף שנה זה מה שאתה רוצה לעשות. מה שהיית עושה בשבוע האחרון זה מה שאתה צריך לעשות. מה שאתה עושה עכשיו זה מה שנדרש כדי למשוך את החיים מהשבוע הראשון של חייך עד השבוע האחרון. בקורס ההעצמה החילוני מסבירים שהגיע הזמן לעשות את מה שאתה רוצה, בגרסה החרדית הגיע הזמן לעשות את מה שצריך. כי בגיל מאה עשרים פחות שבוע, מורכב מעט להתחיל.

מאמרים תורניים

רבי ישמעאל בן אלישע

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד א

תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני אמרתי לו יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ונענע לי בראשו וקמשמע לן שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך

במאמר זה אנסה לעמוד מעט על מהלך חייו של רבי ישמעאל בן אלישע והביאור להם.

זאת למודעי כי איני היסטוריון ומאמר זה לא מתיימר להיות מחקר היסטורי, אלא תובנות הנראות מהגמרות ומהמדרשים.

ידעתי גם ידעתי כי נחלקו הגאונים והראשונים כמה רבי ישמעאל בן אלישע היו ואיזה מעשה משתייך לכל אחד, לא באתי להכריע ביניהם, אבל השתדלתי להעיר כאשר ברור מסדר הדורות שמעשה מסוים לא מתאים לרבי ישמעאל כהן גדול.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נז עמוד ב

שלשה חכמים הם הרואה רבי בחלום יצפה לחכמה רבי אלעזר בן עזריה יצפה לעשירות רבי ישמעאל בן אלישע ידאג מן הפורענות.

רבי ישמעאל בן אלישע הוא סמל הפורענות, יותר מרבי עקיבא שסרקו בשרו במסרקות של ברזל, יותר מרבי יהודה בן בבא שנעצו בו שלש מאות לונכיות של ברזל. ננסה להבין מה ראו על ככה ומדוע הגיע אליהם, מה הטעם שכך אירע לרבי ישמעאל בן אלישע.

לידתו

אוצר מדרשים (אייזנשטיין) נדה

אמרו על אלישע שהיה צדיק גמור ולא היה לו בנים מתקיימין, בשעה שהיה לו ילדים מיד מתים. אמרה לו אשתו אדוני מפני מה הללו צדיקים יש להם בנים ואין לנו אפילו אחד. אמר לה בתי מפני שנוהגין בנפשם טבילה הם ונשיהם. אמרה לו אף אנו נוהגין אותה בנפשנו, מיד קבלו על עצמם לעשות כן. פעם אחת עלתה לטבילה, טבלה ופגע בה חזיר, חזרה לבית הטבילה טבלה ועלתה, ראתה לפניה מצורע חזרה

לבית הטבילה וטבלה עד ארבעים פעמים. ולסוף מ' פעמים אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל רד ועמוד לפני צדקת זו שכבר נצטערה ביותר והיא תתעבר זה הלילה בן זכר ור' ישמעאל שמו, והוא יהיה עתיד להיות כהן גדול לפני. באותה שעה ירד גבריאל ונתעטף כמו בעלה בבגדים נאים והלך ועמד בפניה בשעה שהיא עולה מבית הטבילה ועמד על פתח המקוה וכו'. ונדמה לה בדמות אלישע בעלה וראתה אותו והלכה ונתעברה אותו הלילה וילדה ר' ישמעאל בדמות גבריאל, וכל זמן שהיה ר' ישמעאל רוצה לעלות לרקיע היה מזכיר את השם ועולה, והראהו גבריאל ישועות ונחמות שעתיד להיות על ישראל[3].

חייו

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נח עמוד א

ת"ר מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע.

מעשה זה חולקים הראשונים אם היה עם רבי ישמעאל כהן גדול או עם נכדו שלכאורה היה אחר חורבן הבית ולא מסתדר עם רבי ישמעאל כהן גדול, כך או כך יש כאן פורענות או שהוא נשבה או נכדו.

אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה אמרו בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות הכניסום לחדר זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קונן ירמיה על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים[4].

---

3 במדרשים אחרים היה זה מט"ט שר הפנים, או גם מט"ט וגם גבריאל, יש גרסאות בהן היה גבריאל סנדק של רבי ישמעאל בן אלישע.

4 יש להוסיף גם את המעשה באשה אחת וצפנת בת פניאל שמה צפנת שהכל צופין ביופיה בת פניאל בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה שבעה חלוקים והוציאה למוכרה בא אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו הראני את יופיה אמר לו ריקא אם אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו אמר לו אף על פי כן הפשיטה ששה חלוקים ושביעי קרעתה ונתפלשה באפר אמרה לפניו רבונו של עולם אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגבור למה לא תחוס ועליה קונן ירמיה בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו עליך לא נאמר אלא עלינו כביכול עלי ועליך בא שודד.

כל זה על ילדיו, נביא כעת את מה שעלה בסופו של רבי ישמעאל כהן גדול עצמו.

אוצר מדרשים (אייזנשטיין) עשרה הרוגי מלכות

אמרו עליו על ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג שהיה אחד משבעה אנשים יפים שהיו בעולם ואלו הן: אדם הראשון, יעקב, יוסף, שאול, אבשלום, ר' אבהו, ור' ישמעאל. ובשעה שהביאוהו לרומי כל הנשים שרואות אותו שופעות דם, וכשהביאוהו לפני המלך אמר לו יש באומתך כמותך או יפה ממך אמר לו לאו, מיד גזר עליו הריגה. בא אותו הגמון לחתוך את ראשם של ר"י ושל רשב"ג, אמר לו ר"י חייך התחל בי שאני כהן גדול ובן כ"ג מזרע אהרן הכהן הרגני תחלה ואל אראה במיתת חכמים, א"ל רשב"ג לא כן, אלא אני נשיא בן נשיא הרגני תחלה ואל אראה במיתת חברי. אמר להם אותו הגמון נחש צפעוני אם כן הפילו גורלות, ונפל הגורל על רשב"ג, מיד פשט רשב"ג את צוארו ונטל איספקלטור את החרב והתיז את ראשו. ויאמר לר' ישמעאל פשוט את צוארך, אמר ר' ישמעאל חייך הנח לי רגע אחד עד שאבכה על הצדיק, אמר לו עשה, מיד נטל ר' ישמעאל את ראשו של רשב"ג ונתנו על ארכבותיו ונתן עיניו על עיניו ופניו על פניו וחוטמו על חוטמו ופיו על פיו ואמר, אי הפה המתגבר בגבורה של תורה של עם קדוש וטהור, פה מוציא מרגליות מי יטמינך בעפר, איך נקנסה עליך מיתה משונה כזו, עליו הכתוב אומר חרב עורי על רעי ועל גבר עמיתי (זכריה י"ג ז'). אמר לו אותו הגמון ריקה עד שאתה בוכה על מיתתו בכה על מיתתך שקשה ממיתתו. מיד התחיל צווח, עד שנשקפה בתו של קיסר לקול צעקתו וראתה אותו וחמדה יפיו. אמרו מימות יוסף לא היה יפה כמוהו, אמרה לאותו הגמון המתן לי שעה אחת עד שאכנס אצל אבי, נכנסה אצל אביה ואמרה לו שאלה אחת יש לי אצלך, אמר לה המלך שאלתך עשויה חוץ מישמעאל וחביריו, אמרה לו אבא היא שאלתי שרציתי לשאול ממך בדבר הזה, אמר לה לא תעשה שאלתך, אמרה לו אם כן תן לי רשות לפשוט עור פניו. מיד גזר עליו המלך להפשיט עור פניו בעודנו חי, וכיון שהגיע הפושט למקום תפילין התחיל ר"י לצעוק צעקה גדולה ומרה וישא את קולו ויבך, אמרו לו מפני מה לא בכית עד עכשיו ועתה אתה מתחיל לבכות, אמר להם ר"י על נשמתי איני בוכה אלא על מקום שבו נתון שם אל עליון על התפילין, אמרו לו וכי עדיין אתה בוטח בשם ה', אם גדול הוא יבא ויצילך עכשיו. ומן אותה צעקה שצעק ר"י נזדעזע כל העולם, אר"י והרי מכמה שהיו לפני וממה שיהיו אחרי לא נקנסה בעולם מיתה זו, יצתה בת קול ואמרה לא קרית גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב וגו' (דברים כ"ח ס"א), פתחו מלאכי השרת ואמרו לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע צדיק זה שהראית לו גנזי רקיעים גזרה זו נגזרה עליו? אמר להם הקדוש ברוך הוא הניחו לו כדי שתעמוד זכותו לדורות, ועוד זעק שניה ונזדעזע כסא הכבוד

לכאורה מדובר על בתו של רבי ישמעאל שהוא היה הכהן הגדול וידוע שלא היה כיופיה בכל ירושלים.

ובקש הקדוש ברוך הוא להפוך את העולם לתהו ובהו. ירד גבריאל ואמר לו לר"י אם תצעק שלישית יהפך העולם לתהו ובהו, אלא אשריך ישמעאל ואשרי חבריך מה צפון לכם, כיון ששמע ר"י כך הפך פניו עד שיצאה נשמתו. פתח הקדוש ברוך הוא ואמר עליו זכר צדיק לברכה, פתחו מיכאל וגבריאל ואמרו זכרו לחיי העולם הבא, פתחו חיות הקדש ואמרו תנוח נפשו בצרור החיים, פתחו שרפים ואמרו רוח ה' תנחנו, פתחו המלאכים וכל צבא מעלה ואמרו זכרו לחיי עולם עם הצדיקים. ועוד פתחו מיכאל וגבריאל ואמרו אשריהם שזכו להתקרב על גב המזבח שבמרומים, ועוד פתח הקדוש ברוך הוא ואמר להם ממתים ידך ה' ממתים מחלד וגו'. ועדיין קלסתר פניו של ר"י ברומי היא אדום הרשעה, ובכל שבעים שנה מביאין אדם שלם ומרכיבין אותו על חגר ומלבישין אותו בגדו של אדם הראשון ומביאין קלסתר פניו של ר' ישמעאל ומניחין אותו על ראשו ומייתין מתקל ד' זוזי פיתקא ותליה ליה על צואריה ומביאין כרוז ומכריז לפניו דחמא חמא דלא חמא לא]עמוד [446 חמא, ומסיימין ווי לדין כד יקום דין, והקב"ה יאבד אדום הרשעה לקיים מה שכתוב ונתתי נקמתי באדום וגו' (יחזקאל כ"ה י"ד).

אי אפשר לקרוא את האמור לעיל בלא דמעות, אבל הדברים צריכים ביאור, מדוע נענש כן רבי ישמעאל כהן גדול, איך מי שראה גנזי רקיעים גזירה זו נגזרה עליו.

ביאור הענין

נפתח בגמרא שהבאנו בתחילת המאמר.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד א

תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני אמרתי לו יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ונענע לי בראשו וקמשמע לן שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך.

ועל ברייתא זו תמהו כבר רבים מהראשונים והאחרונים, מה שייך ברכה מהדיוט לקב"ה ושאלות נוספות, ארצה לבאר מה התפלל ומה פעל רבי ישמעאל.

איתא בתלמוד בבלי מסכת שבת דף פט עמוד א

ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות אמר לו משה אין שלום בעירך אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו אמר לו היה לך לעזרני מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת

וביתר הרחבה ילקוט שמעוני תורה פרשת שלח רמז תשמג

אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר (קשרים)]כתרים[לאותיות, א"ל משה אין שלום בעירך, אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן שלום לרבו א"ל אעפ"כ היה לך לעזרני, מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח ה', כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים, אמר לפניו רבש"ע לצדיקים, א"ל אף לרשעים, א"ל רשעים יאבדו, א"ל השתא חזית מאי דמיבעי לך בשעה שחטאו ישראל במדבר א"ל לא כך אמרת לי לצדיקים, אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים, והיינו דכתיב ועתה יגדל נא כח ה' וגו',

כאן אנו רואים הקבלה בין בקשת הקב"ה ממשה רבינו לבקשתו מרבי ישמעאל, ברכני, הקב"ה ביקש כביכול לעוזרו וצריך להבין מדוע.

ואף בתשובות הגאונים - מוסאפיה (ליק) סימן קטז

אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי מנין שהקב"ה מתפלל וכו' גם זה פירושו כענין שפירשנו למעלה שנראה לו למשה רבע"ה מתוך הכבוד בעת שאמר הודיעני נא את דרכך ואמרו חז"ל (ר"ה יז ב) בקבלה שבידם שבזמן שנאמר לו וקראתי בשם ה' לפניך נראה לו למשה רבנו מתוך הכבוד של הקדוש ברוך הוא כדמות שליח צבור מעוטף שיורד לפני התיבה שנאמר ויעבור ה' על פניו ויקרא אותו הכבוד ה' ה' אל רחום וחנון וכו' נוצר חסד לאלפים וכו' מיד וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו אותה שעה למד סדר תפילה כאשר הראוהו מן השמים וזו תפילת תענית שהראו לו למשה רבינו מן השמים כדי שיתפלל בה השרוי בדוחק. ועוד אותה שעה שמע תפילה אחרת קול מלפני הכבוד אומר יהי רצון מלפני שיכבשו וכו' והבין משה רבינו שכך ראוי לבקש מלפני השכינה וכך היו הדברים בידם הלכה למשה מסיני הלא תראה כיון שראה ר' ישמעאל כ"ג כבוד ה' אלקי ישראל בראית הלב בבית קדש הקדשים כאשר ראה ישעיהו ומיכיהו שמע קול מלפני הכבוד ישמעאל בני ברכני פי' ברכה זו שבח והלל כדכתיב ברכו ה' מלאכיו וכשם שאנו אומרים תמיד ברוך כבוד ה' ממקומו וכיון שנתן ברכת השבח לפני הכבוד התפלל אותה תפילה שהיה בידם הלכה למשה מסיני ששמע אותה כאשר אמרנו ופתח ואמר יר"מ וכו'. ויש אומרים שאכתריאל מלאך הוא ואנו לא קבלנו אלא הכבוד הוא. ואנו מוסיפים ביאור לדברים הללו שפרשנו כי בכל התלמוד אין אומרים מנין אלא שהקדימו אותו דבר ודברו בו ואומר ראיה לדברים הללו מנין לפיכך אמרנו זה שאמרו בכאן מנין שהקב"ה מניח תפילין התם קאי בענין האמור וראית את אחורי מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה כבוד ועליו תפילין ללמד למשה קשר של תפילין ועליו אמר מנין רמז מן הכתוב שכבוד הקדוש ברוך הוא מניח תפילין ופי' מדכתיב נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו שמע מינה כי עז האמור כאן הוא רמז לתפילין ומצאנו בכמה

מקומות זרוע ה'. וכן זה שאמר מנין שהקב"ה מתפלל התם קאי בר"ה במה דכתיב וקראתי בשם ה' לפניך ויעבור ה' על פניו ויקרא אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שכבוד מלפניו של הקדוש ברוך הוא נתעטף כשליח צבור והראהו למשה סדור התפילה ואמר לו כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם ואמר רמז לזה מן הכתוב מנין ופירש ר' יוחנן משום ר' יוסי רבו רמז מדכתיב ושמחתים בבית תפילתי.

בתשובת הגאונים הזאת גילינו כי תפילתו של רבי ישמעאל כהן גדול היא תפילתו של משה רבינו, לכן כדי להבין את תפילתו של רבי ישמעאל ננסה להבין את תפילתו של משה רבינו.

אחר מעשה המרגלים התפלל משה לפני ה' ואמר לו ועתה יגדל נא כח ה' וכך מסביר זאת הרמב"ן.

רמב"ן במדבר פרק יד

ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר - ומהו הדבור, "ה' ארך אפים" לצדיקים ולרשעים. כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה כותב ה' ארך אפים, אמר לו לצדיקים, אמר לו אף לרשעים, אמר לו רשעים יאבדו, אמר לו חייך שתצטרך בדבר זה. כשחטאו בעגל ובמרגלים ונתפלל לפניו בארך אפים, אמר לו הקדוש ברוך הוא והלא אמרת לי לצדיקים, אמר לו והלא אמרת לי אף לרשעים, יגדל נא כח ה' לעשות דבורך, לשון רש"י מדברי אגדה (סנהדרין קיא א):

ודרך האמת תכיר מפני שהשם במקום הזה כתוב באל"ף דל"ת, ויאמר שיהיה הגדולה בכח רחמים, כי מדת הדין היא שמתוחה כנגדם. והזכיר במדות "ארך אפים ורב חסד" ולא הזכיר "אמת", כי במדת אמת יהיו חייבים. ולא הזכיר "נוצר חסד לאלפים", כי לא בזכות אבות נתפלל משה עכשיו ולא הזכיר בתפילה הזאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל. והטעם בעבור שהארץ ניתנה לאבות ומהם ירשוה, והם מורדים באבותם ולא היו חפצים במתנה שלהם אשר האבות היו בוחרים בה מאד, והיאך יאמר "אשר נשבעת להם בך וגו' וכל הארץ הזאת אתן לזרעכם" (שמות לב יג) והם אומרים אי אפשנו במתנה זו:

ולא הזכיר "וחטאה", בעבור שאלו מזידים ופושעים. ולא ידעתי למה לא הזכיר "רחום וחנון", אולי ידע משה כי הדין מתוח עליהם ולא ימחול לעולם, לכן לא ביקש רק אריכות אפים שלא ימיתם כאיש אחד ולא ישחטם כצאן במדבר שימותו במגפה, ובעבור שלא בקש עתה אלא אריכות אפים אמר לו "סלחתי כדבריך" שאהיה להם ארך אפים ורב חסד. והזכיר "פוקד עון אבות", לאמר שאם יראה שלא למחות עונם יפקוד עון אבות על בניהם ולארך אפים יקחם, ומזה היתה הגזרה לקבוע להם בכיה לדורות בלילה הזה כי פקד עונם על זרעם:

ואמר ר"א כי בעבור שמצאנו אם יראו את הארץ אחר סלחתי כדברך, ידענו כי

מלת סלח נא אריכות אף, וכן "ונסלח לו", עד שיעשה תשובה שלימה. והנכון בעיני כי סליחה הנחת העונש כדברי אונקלוס, והקרבנות מעלים עונש השוגג מעליו, וכן טוב וסלח (תהלים פו ה), ואמר "סלחתי כדברך" לעם בכללן שלא יכם בדבר ויורישם ויעשה אותו לגוי גדול ועצום ממנו והם וזרעם יאבדו מן הארץ, אבל יסלח להם שיירשו בניהם את הארץ ושלא ימותו הם במגפה, וגזר שיתמו פגריהם במדבר וימותו שם כל אחד בבא יומו:

והנה במשנה תורה הזכיר משה במעשה העגל תפלתו אשר התפלל עליהם, ואמר (דברים ט יח) ואתנפל לפני השם כראשונה וגו', ופירש שם (פסוק כו) תפלתו ואתפלל אל ה' ואומר וגו', והזכיר גם כן תפלתו על אהרן (פסוק כ), ולא הזכיר להם במרגלים שהתפלל עליהם כלל. וכל זה מן הטעם שהזכרתי, כי הוא לא התפלל למחול להם אלא שישא להם ויאריך אפו ויפקוד עון אבות על בנים, ולא היתה תפלתו שלימה עליהם, ועל כן לא הזכירה להם כי היו יכולין לטעון עליו.

בדברי הרמב"ן הנוראים הללו מצאנו את הביאור בתפילת משה רבינו, כאשר אין מקום לכפרה, אין מקום למידת הרחמים ונגזר כליה על שונאים של ישראל ח"ו, יש דרך אחת, אפשר "לעזור" ולבקש להאריך אף, להעניש אך לא בפעם אחת, לפזר את העונש[5].

כעת נשוב לרבי ישמעאל כהן גדול, מתי היה רבי ישמעאל, כהן גדול, היה זה ערב החורבן, לכאורה היה זה שנתיים לפני החורבן כי בשנה האחרונה שלטו צדוקים במקדש.

"פעם אחת נכנסתי" רבי ישמעאל זכה להיכנס לקודש הקדשים פעם אחת, היה זה זמן לשכת פלהדרין והכהנים קנו את תפקידם בממון, שנה אחת גברה ידם של הפרושים ואז התמנה רבי ישמעאל כהן גדול.

רבי ישמעאל לא היה ככל אדם, הוא עלה למרום ככל שרצה בשל תואר פניו כגבריאל, וכבר מצאנו בגמרא פעמים רבות מה שהביא מן השמים.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נא עמוד א

אמר רבי ישמעאל בן אלישע שלשה דברים סח לי סוריאל שר הפנים אל תטול חלוקך בשחרית מיד השמש ותלבש ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזיר כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני שתכספית ואמרי לה אסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד.

והנה מה שנכתב במדרש בשעה שהסתכל רבי ישמעאל במרכבה.

אוצר מדרשים (אייזנשטיין) מטטרון

אמר רבי ישמעאל באותה שעה היו נערי המרכבה ואופני להבה ושרפי אש אוכלה באין ושואלין מאיזה עם הוא, מאיזה שבט הוא, מה טיבו של זה, משיבם מטטרון

5 גם בחטא העגל למרות שהייתה שם כפרה, עדיין וביום פקדי ופקדתי, רחמים אינם מחילה, רחמים הם דרך אחרת למשפט.

ואומר להם מעם ישראל מובחר מהקב"ה להיות לו לעם, משבט לוי הוא מרום לשמו, מזרע אהרן הוא שבחר לו למשרת שקשר לו הקדוש ברוך הוא בעצמו כתר כהונה בסיני, מיד פתחו ואמרו בודאי ראוי זה להסתכל במרכבה דכתיב אשרי העם שככה לו.

בשעת חורבן הבית נגזר על כלל ישראל כליה, לא הייתה תקומה ח"ו לבתולת ישראל.

אוצר מדרשים (אייזנשטיין) עשרה הרוגי מלכות

א"ר ישמעאל אמר לי שר הפנים ידידי שב בחיקי ואגיד לך מה יהא על ישראל עם קדוש, ישבתי בחיקו והיה מסתכל ובוכה ודמעותיו נוטפות מעיניו ויורדות ונופלות עלי, אמרתי לו הדר זיווי מפני מה אתה בוכה? אמר לי ידידי בא ואכניסך בחדרי חדרים ולגנזי גנזין, ונטל את הפנקסים ופתח והראני אגרות כתובות בהן צרות מצרות משונות זו מזו, אמרתי לו הללו למי? אמר לי לישראל. אמרתי לו יכולין ישראל לעמוד באלה? אמר לי למחר בא וארא צרות משונות מאלה. למחר הכניסני בחדרי חדרים והראני צרות קשות מהראשונות אשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב אשר לשבי לשבי ואשר לביזה לביזה. אמרתי לו הדר זיווי וכי ישראל לבד חטאו? אמר לי בכל יום ויום מתחדשות עליהם גזרות קשות ורעות, וכיון שנכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבא מברך אין מניחין אותן לצאת מחדרי חדרים. ובשעה שירדתי מלפניו שמעתי קול מדבר בלשון ארמי, ובלשון הזה היה מדבר: מקדשא קדישא לחרבא יהא, והיכליה לנור דליק, ודירתיה דמלכא תהיה לצדיותא, ובתולין ועולמין לביזה יהון, ובני מלכא לקטלא יהון, ואתתא דמלכא תנטר ארמלתא, ומדבחא דכיא לאיסתאבא וירושלם לעיים וארעא דישראל לזיע. באותה שעה נזדעזעתי ונפלתי לאחורי עד שבא הדרניאל והעמידני על רגלי ואמר לי ידידי מה עלתה לך, אמרתי לו הדר זיווי שמא אין להם לישראל תקוה? אמר לו בא ואכניסך בגנזי ישועות ובגנזי נחמות, באתי שמה וראיתי כתות כתות של מלאכי השרת שהן אורגין בגדי ישועות כתרי חיים ואבנים טובות ומרגליות קבועים בהם, ומרקחים וכל מיני בשמים וממתיקים יינות לצדיקים לעתיד לבוא, וראיתי כתר אחד שהוא משונה מכל הכתרים וחמה ולבנה ו"ב מזלות קבועין בו. אמרתי לו הדר זיווי כתרים הללו למי, אמר לי לישראל, וכתר זה המשובח למי? אמר לי לדוד מלך ישראל, אמרתי לו הדר זיווי הראני הדר כבודו של דוד אמר לי ידידי המתן לי שלש שעות עד שיבא לכאן ותראה גדולתו. תפשני בידי והשיבני בחיקו, אמר לי מה אתה רואה? אמרתי לו שבעה ברקים שהן רצין כאחד, אמר לי כבוש עיניך שלא תזדעזע כי הללו יוצאין לקראת דוד מלך ישראל, מיד רגשו כל האופנים ושרפים וחיות הקדש וגלגלי המרכבה ואוצרות שלג ואוצרות ברד וענני כבוד וכוכבים ומזלות ומלאכי השרת ולוהטי זבול ואומרים למנצח מזמור לדוד, ושמעתי קול רעש גדול הבא

מעדן ואומר ה׳ ימלוך לעולם ועד, והנה דוד מלך ישראל בא בראש וראיתי כל מלכי בית דוד באין אחריו וכל אחד ואחד כתרו בראשו וכתרו של דוד מובהק ומשונה מכל הכתרים וזיוו הולך עד סוף העולם, וכיון שבא דוד לבית הגדול שברקיע מצא מוכן לו כסא של אש וישב עליו, וכל מלכי בית דוד יושבים לפניו וכל מלכי ישראל עומדים מאחוריו, מיד עמד דוד ואמר שירות ותשבחות שלא שמעה אזן מעולם, וכיון שפתח דוד בשירות ותשבחות פתח מטטרון וכל פמליא של מעלה ואומרים ק׳ ק׳ ק׳, וחיות משבחות ואומרות ברוך כבוד ה׳ ממקומו, ורקיעים אומרים ימלוך ה׳ לעולם ועד, והארץ אומרת ה׳ מלך ה׳ מלך ה׳ ימלוך לעולם ועד, וכל מלכי בית דוד אומרים והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד. - אשרי עין שראתה כך, אשרי האם שסבלה אותו, אשרי דדין שינק וזרועות שחבקוהו, אשרי תורה שלמד, אשרי בינה שהשיג, אשריך ר׳ ישמעאל שזכית לכך!

כאשר נכנס רבי ישמעאל בן אלישע לבית המקדש ביקש ממנו הקב״ה את מה שביקש ממשה, ברכני, ואכן ביקש רבי ישמעאל את בקשת משה, לא כפרה, אלא שיגלו רחמיך על מידותיך, אריכות אפיים, רבי ישמעאל ביקש את החורבן, הוא ביקש את הגלות, העיקר שתהיה תקומה לכלל ישראל. גם אם ימותו רבים אבל בסופו של דבר בני בניהם ישובו לארצם.

והנה אמר משה במשנה תורה גם בי התאנף ה׳ בגללכם, והקשו כל המפרשים מה השייכות בין חטא המרגלים למשה רבינו. והנה באור החיים דברים פרק א פסוק לז כתב.

גם בי התאנף ה׳ בגללכם וגו׳. קשה והלא לא מצינו שהתאנף ה׳ על משה בעון המרגלים, ורמב״ן פי׳ ואמר ועוד הוספתם להרע פעם אחרת עד שגרמתם להתאנף בי ע״כ, ואין דבריו נראים כי רואני שעדיין הוא מדבר בענין המרגלים שכן אמר הכתוב אחר זה וטפכם אשר אמרתם וגו׳ עד סוף הפ׳ והוא מדבר בענין המרגלים ולמה הפסיק בתוך הענין בשלא כענין, ומה שהליץ הרב שרצה להזכיר יחד הנמנעים מעבור הארץ שהם היו גרמא לזה, לא ידעתי מה הנאה יש בזה:

והנכון הוא על פי דבריהם ז״ל (תענית כ״ט א) שאמרו בפסוק (במדבר י״ד א׳) ויבכו העם בלילה וגו׳ קבעו בכיה לדורות כי ליל תשעה באב היתה שבו נחרב הבית, ואמרו עוד (סוטה ט׳ א) שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב שאין אומה ולשון נוגעת בו, ואמרו עוד (מדרש תהלים עט) בפסוק מזמור לאסף אלהים באו גוים וגו׳ וז״ל קינה מבעי ליה אלא על שהשליך חמתו על עצים ואבנים, מעתה אם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש ולהשליך חמתו עליו לא אפשר כנזכר ויחר אף ה׳ בשונאי ישראל ויהיה כליונם במקום חורבן הבית, לזה גזר ה׳ בגזרת המרגלים גם על משה שימות במדבר, והוא אומרו גם בי התאנף ה׳ בגללכם פירוש בגלגול דברים שלכם כי אם לא היה עון המרגלים והיו נכנסים אפשר שהיה נכנס משה עמהם והגם שיבנה בית המקדש אין מיחוש כי לא

נתגבר בחינת הרע והיו עומדים בצדקם בארץ, אלא מאמצעות עון מרגלים גברה יד רשעה וידע ה' כי לא יעמדו בצדק וצא ולמד משירת האזינו, ואם תאמר והלא רואני שמיתת משה היתה על מי מריבה, כבר כתבתי שם שאם משה היה מקדש שמו יתברך היו ישראל חוזרים לטהרתם שהיו בו קודם חטא המרגלים באמצעות קידוש ה' הגדול והיה ה' מתיר שבועת משה והיה נכנס לארץ ובונה בית המקדש מכון לשבתו עולמים:

והוא הוא אשר דיברנו, עונש המרגלים וחורבן הבית אחד הוא, לכן לשניהם הוקבעה אותה בכיה בתשעה באב, לא כפרה אלא הצלה, לשפוך חמתו על עצים ואבנים במקום כליה.

ולא רק על עצים ואבנים, רבי ישמעאל מסר עצמו בשביל כלל ישראל ואף בזה היה זה כמשה רבינו.

איתא במעשי ה' מעשי תורה פרק כג (פרשת שלח) על הפסוק גם בי התאנף ה' למענכם.

ועוד יתכן לומר מסכים אל דברי האגדה שדרשו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק ל) ואמרו משל למה הדבר דומה לשפחה שנפל לה דלי של נחושת לבור והיתה בוכה, באה שפחה של מלך והפילה דלי של זהב, התחילה הראשונה צוחקת ושמחה, אמרו לה למה אתה שמחה אמרה לפי שנפל הדלי של זהב שמי שיוציא הדלי של זהב יוציא את שלי גם כן, ואמרו זה למשל למתי המדבר שמתו חוץ לארץ ושגם משה מת חוץ לארץ, שהוא הדלי של זהב לעניין תחיית המתים, שכנראה שלכך נגזר גם על משה לבלתי הכנסו לארץ (ילקוט שמעוני הושע א, תקטז). ומבואר שלא היה לו חטא למשה כלל בענין המרגלים, ולכך אמר גם בי התאנף ה', רצה לומר גם בי אפילו שלא נתחייבתי כל כך במי מריבה התאנף ה' בגללכם, רצה לומר בעבור שאתם נקברים חוץ לארץ, ולכך לא הוציא מכלל השבועה רק יהושע וכלב, ובמלחמת סיחון ועוג הותרה השבועה למשה לבדו[6].

כאשר ביקש משה רבינו להעניש את כלל ישראל שימותו במדבר ובכך להציל את ילדיהם, קיבל משה עליו את האחריות על עונשם, כיון שהם נקברים בחו"ל, אף משה רבינו נקבר איתם בחו"ל, עמם הוא בצרה.

כאשר ביקש רבי ישמעאל כהן גדול שעם ישראל יצא לגלות קיבל הוא על עצמו את עול הגלות והוא היה כפרת עם ישראל.

וזה מה שכתוב במדרש בשעת מותו של רבי ישמעאל.

אוצר מדרשים (אייזנשטיין) עשרה הרוגי מלכות

ומן אותה צעקה שצעק ר"י נזדעזע כל העולם, אר"י והרי מכמה שהיו לפני וממה שיהיו אחרי לא נקנסה בעולם מיתה זו, יצתה בת קול ואמרה לא קרית גם כל חלי

6 כן כתב גם השל"ה.

וכל מכה אשר לא כתוב וגו' (דברים כ"ח ס"א), פתחו מלאכי השרת ואמרו לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע צדיק זה שהראית לו גנזי רקיעים גזרה זו נגזרה עליו? אמר להם הקדוש ברוך הוא הניחו לו כדי שתעמוד זכותו לדורות, ועוד זעק שניה ונזדעזע כסא הכבוד ובקש הקדוש ברוך הוא להפוך את העולם לתהו ובהו. ירד גבריאל ואמר לו לר"י אם תצעק שלישית יהפך העולם לתהו ובהו, אלא אשריך ישמעאל ואשרי חבריך מה צפון לכם, כיון ששמע ר"י כך הפך פניו עד שיצאה נשמתו.

זאת הייתה הבחירה, זאת היא האפשרות, או שיסבול רבי ישמעאל כהן גדול מיתה משונה כדי שתעמוד זכותו לדורות, או להחזיר את העולם לתהו ובהו שאילולי תורה חוקות שמים וארץ לא שמתי, אבל זאת הייתה בחירה של רבי ישמעאל, גם ברבי עקיבא מיתתו הייתה מחויבת, אבל כאן אם היה זועק רבי ישמעאל, אם לא היה מקבל עליו את הדין, היה חוזר העולם כולו לתהו ובהו, בו היה הדבר תלוי.

וזה שאמר רבי ישמעאל במשנה מסכת נגעים פרק ב משנה א

רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים.

ופירש רב האי גאון

אני כפרתן. פי' גואלם אני אפדה אותם מכל רע, פדיהם בטיית כדאמרינן (סנהדרין י"ח א') לענין כה"ג:

וברא"ש מסכת נגעים פרק ב

ומאהבת בני ישראל. אמר אני כפרתן. לפי שדבר בנגעים כלומר אתפס בעונם לכל הנגזר עליהם:

וביתר הרחבה בר' עובדיה מברטנורא מסכת נגעים פרק ב

בית ישראל אני כפרתן - מתוך חבתן היה אומר אני כפרתן. כלומר כל העונש שראוי לבוא עליהן אני מקבל על עצמי כדי לכפר עליהן. שהן בינוניים וממוצעים ואינם נוטים לאחת משתי הקצוות.

זאת קיבל עליו רבי ישמעאל בן אלישע למען עם ישראל וזאת אשר עלה לו. ונסיים במדרש עשרה הרוגי מלכות.

ובאותה שעה שהזכיר את השם קבלתו רוח סערה והעלתה אותו לשמים, וכיון שעלה פגע בו מטטרון שר הפנים אמר לו מי אתה? א"ל אני ישמעאל בן אלישע כהן גדול, אמר לו אתה ישמעאל שקונך משתבח בך כל היום ואומר יש לי עבד בארץ כמותך זיוו כזיוך ומראהו כמראך? אמר לו אני הוא ישמעאל. אמר לו מה טיבך במקום הזה, א"ל גזרה גזרה עלינו המלכות להרוג עשרה מחכמי ישראל, ועליתי לידע אם

גזרה זו מן השמים נקבלנה עלינו ואם לאו שאינה מן השמים יכולים אנו לבטלה. אמר לו במה אתם יכולים לבטלה, א"ל בשם, א"ל מטטרון שר הפנים אשריך ישראל שגלה לכם הקדוש ברוך הוא סוד השם שלא גלה אותו למלאכי השרת, שאתם יכולים לבטל את הגזרות בשם המפורש. אך אי ישמעאל בני כך שמעתי מאחורי הפרגוד בת קול צווחת ואומרת עשרה מחכמי ישראל מסורין למלכות. א"ל ר' ישמעאל למה, א"ל מפני שהיתה מריבה לפני הקדוש ברוך הוא סמאל עם מיכאל ואמר לפניו רבש"ע כלום כתבת בכל התורה אות אחת לבטלה, והלא כתיב לא נפל דבר אחד וגו', והנה כתיב וגונב איש ומכרו וגו', ובני יעקב שמכרו את יוסף עדיין לא גבית מהם דינם. מיד גזר הקדוש ברוך הוא על עשרה מחכמי ישראל שיהרגו. השיב ר"י ואמר ולא מצא הקדוש ברוך הוא עשרה שיפרע מהם דינו של יוסף אלא ממנו? א"ל מטטרון אי ישמעאל חייך לא מצא הקדוש ברוך הוא עשרה ששקולים כבני יעקב כ"א אתם, אמר לו ומה זה לפניך? א"ל מזבח, א"ל וכי קרבן ומזבח יש למעלה, א"ל כל מה שיש למטה יש למעלה, דהא כתיב בנה בניתי בית זבול לך. אמר לו ומה אתם מקריבים עליו, וכי יש לכם פרים אילים וכבשים? א"ל אין לנו לא פרים ולא אילים וכבשים אלא נשמותיהם של צדיקים אנו מקריבים עליו לפני הקדוש ברוך הוא. כיון ששמע ר"י כך אמר הא למדתי מה שלא שמעתי מעולם, וכיון ששמע את דברי מטטרון ירד לארץ ומצא את חביריו בתענית ובתפלה, אמרו לו מה בידך, אמר להם לכו ורחצו והטהרו ולבשו תכריכין שלכם שגזרה זו מלפני הקדוש ברוך הוא. א"ר ישמעאל כשבאתי והעדתי עדות זו מלפני כסא הכבוד, שמחו כל חבירי וישבו לפני ר' נחוניא בן הקנה ועשו משתה ושמחה, וישב ר' ישמעאל ורשב"ג בן זוגו והיו שמחין ומתאבלין, מתאבלין משמאל שנקנסה עליהם מיתה משונה, ושמחין ומרקדין מימין על שהבטיחם הקדוש ברוך הוא שהם שקולין כבני יעקב, ולא עוד אלא שאמר להם הנשיא בשמחתם: אלהי ישראל יקבל נפשותינו קרבן לעשות מהן נקם ברומי הרשעה, נגילה ונשמחה בשמחת כנור ועוגב, והיו יושבים ועוסקין בהלכות פסח ושונין אלו עוברין בפסח כותח הבבלי זה אומר מחמיץ וזה אומר אינו מחמיץ, ולא הספיקו לגמור את ההלכה עד שבא הגמון של מלך וחרבו שלופה בידו, אמר להם עדיין לבבכם פנוי בתורה והרי אתם יודעים קצכם שנקנסה עליכם דין מיתה.

אלישע בן אבויה

תולדות עמינו רוויים בכופרים, אנשים פשוטים ותלמידי חכמים, כופרים להכעיס ולתיאבון.

כאשר אנו שומעים לראשונה על יוחנן כהן גדול או על ירבעם בן נבט, מנקרת בראשנו השאלה, איך זה יתכן, איך יכול להיות כי מי שהגיעו להשגות גבוהות כל כך הפכו לכופרים בעיקר, פרשו מעץ החיים.

שאלה זו נשאלה כבר במסכת חגיגה טו ב

אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי אמר ליה שיננא מאי קא בכית אמר ליה מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן איה ספר איה שקל איה ספר את המגדלים איה סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה איה סופר את המגדלים שהיו שונין שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר ואמר רבי אמי תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא אנן מה תהוי עלן.

במאמר זה ארצה לשפוך מעט אור על דמותו של אלישע בן אבויה - אחר, אנסה להבין מתוך המקורות את התשובה לשאלה זו, מה קרה, איך זה יתכן, ולמה זה קרה דווקא לו.

רות רבה (לרנר) פרשה ו

אמרו עליו על אלישע בן אבויה, שלא היתה העזרה ננעלת על אדם חכם וגבור בתורה בישראל כמותו. וכיון שהיה מדבר ודורש בלשכת הגזית או בבית המדרש של טברייא, היו כל החברים עומדים על רגליהם ומאזנים לדבריו, ואח"כ באים כלם ונושקין אותו על ראשו. אם בטבריא כך, קל וחמר בשאר מדינות ובשאר עיירות.

אלישע בן אבויה לא היה סתם אדם, הוא אפילו לא היה כאחד מן התנאים, הוא היה מיוחד שבהם, מארבעה שנכנסו לפרדס, ובכל זאת הוא קיצץ בנטיעות. מצינו ג' טעמים בחז"ל מה היה שורש חטאו.

א. **חגיגה טו ב: אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי אמר ליה שיננא מאי קא בכית אמר ליה מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן איה ספר איה שקל איה ספר את המגדלים איה סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה איה סופר את המגדלים שהיו שונין שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר ואמר רבי אמי תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן שלשה מלכים וארבעה הדיוטות**

אין להם חלק לעולם הבא אנן מה תהוי עלן אמר ליה שיננא טינא היתה בלבם אחר מאי זמר יווני לא פסק מפומיה אמרו עליו על אחר בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו.

ב. תלמוד ירושלמי מסכת חגיגה פרק ב: אבויה אבא מגדולי ירושלם היה ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית אחד ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדין א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינון עסיקין בדידהון נעסוק אנן בדידן וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם אמר להן אבויה רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי אמרו לו חס ושלום אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמיחים כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותן כלחיכתן מסיני ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש]דברים ד יא[וההר בוער באש עד לב השמים אמר להן אבויה אבא רבותיי אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה באותו האיש

ג. רות רבה (וילנא) פרשה ו: וי"א על ידי שכשהיתה אמו מעוברת בו עברה על בתי עבודת כוכבים והריחה ונתנו לה מאותו המין ואכלה[7] והיה מפעפע בכריסה כריסה של חכינה.

כמו כן מצינו ג' טעמים מה הוא המעשה שגרם לו לכפור בפועל.

א. חגיגה טו א: אחר קיצץ בנטיעות עליו הכתוב אומר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל אמר גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חס ושלום שתי רשויות הן אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה איתיהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר.

ב. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת חגיגה פרק ב: וכל דא מן הן אתת ליה אלא פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד עלה לראש הדקל ונטל אם על הבנים וירד משם בשלום למחר ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל את הבנים ושילח את האם וירד משם והכישו נחש ומת אמר כתיב]דברים כב ז[שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים איכן היא טובתו של זה איכן היא אריכות ימיו של זה ולא היה יודע שדרשה ר' יעקב לפנים ממנו למען ייטב לך לעולם הבא שכולו טוב והארכת ימים לעתיד שכולו ארוך[8].

ג. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לט עמוד ב לישנא דחוצפית המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חטא[9].

יש גם ג' מעשים מה עשה אחר בשעה שכפר.

א. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א: יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר אמר הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולאו אלישע בן אבויה את עקר פוגלא ממישרא בשבת

7 בירושלמי לא כתוב שאכלה, אך כך זה במדרשים.

8 זה מובא גם בבלי קדושין לט ב אבל בירושלמי הוא יותר באורך.

9 לשון הירושלמי כך: ויש אומר ע"י שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפי הכלב שותת דם אמר זו תורה וזו שכרה זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנן זה הוא הלשון שהיה יגע בתורה כל ימיו זו תורה וזו שכרה דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים.

ויהב לה אמרה אחר הוא.

ב. תלמוד ירושלמי מסכת חגיגה פרק ב: אחר הציץ וקיצץ בנטיעות מני אחר אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה אמרין כל תלמיד דהוה חמי ליה משבח באוריתא הוה קטיל ליה ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא והוה חמי טלייא קומי ספרא והוה אמר מה אילין יתבין עבדין הכא אומנותיה דהן בנאי אומנותיה דהן נגר אומנותיה דהן צייד אומנותיה דהן חייט וכיון דהוון שמעין כן הוון שבקין ליה ואזלין לון עליו הכתוב אומר]קהלת ה ה[אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' שחיבל מעשה ידיו של אותו האיש.

ג. תלמוד ירושלמי מסכת חגיגה פרק ב: אוף בשעת עקתא הוון מטענין לון מטילין והוון מתכוונין מיטעון תרי חד מטול משום שנים שעשו מלאכה אחת אמר אטעוננון יחידאין אזלין ואטעונינון יחידיין והוון מתכוונין מיפרוק בכרמלית שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים אמר אטעונינון צלוחיין אזלין ואטעונינון צלוחיין.

מהו המאחד בין כל המעשים הללו, יש כאן מחלוקת מדוע עזב אלישע את התורה, או שאדרבה יש כאן שילוב של מספר סיבות.

נראה שיש להסביר בכל הנ"ל שיש ג' דרכים שמונעות התנתקות מהקב"ה, שמחברות את האדם לעץ החיים.

א. תורה: תניא היה רבי בנאה אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ואומר רפאות תהי לשרך ואומר כי מצאי מצא חיים וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות שנאמר יערף כמטר לקחי ואין עריפה אלא הריגה שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל.

ב. אמונה פשוטה: ואמר רב אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות דכתיב ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא עד כאן יש לך רשות לדבר מכאן ואילך אין לך רשות לדבר שכן כתוב בספר בן סירא במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהורשית התבונן אין לך עסק בנסתרות.

ג. ענוה: תנא יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, שנאמר וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. מכאן דרשו רבותינו, הרהור מביא לידי תאוה, תאוה לידי אהבה, אהבה לידי רדיפה, רדיפה לידי מעשה, להודיעך כמה קשה חזרתו מזו לזו; וכנגדן בתשובה, פרישות מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות לידי נקיות, ונקיות לידי טהרה, וטהרה לידי חסידות, וחסידות לידי ענוה, וענוה גדולה מכולם, שנאמר רוח י"י אלהים עלי יען משח י"י אותי לבשר ענוים, צדיקים, ישראל, טהורים, חסידים, לא נאמר, אלא לבשר ענוים.

אפשר לומר כי לאלישע בן אבויה היה חסרון בשלשת עמודים אלו ולכן הגיע לכפירה.

א. ספרי מינים נשרו מחיקו. לכאורה אין כל חשש כאשר מתעסקים בספרי מינים מה למעלה ומה למטה אם יודעים את האמת, ומי ידע את האמת יותר מאלישע שנכנס לפרדס וראה עין בעין את כבוד ה', אך יש לזכור כי עצם החקירה גורמת לאפשרות להעלות ספיקות, לכך שמותר לשאול, על כן כאשר ראה את מט"ט יושב חשב כי ב' רשויות איכא. התוצאה של זה היא כפירה להכעיס, יודע את בוראו ומתכוון למרוד בו, על כן הסביר למלכות איך לגרום לתלמידים לעבור על איסור דאו' בשבת, בזה אין כל רווח ואין הנאה, רק להכעיסו נתכוון.

ב. עברה אמו על בתי עכו"ם והריחה ונתנו לה את אותו המין ואכלה. מי שמריח ומסתכן זה העובר ולא אמו, כך מבאר רש"י יומא פב א, וכמו שמבואר שם שלוחשים לה באוזן שאסור, אם עדיין רוצה האם כלומר העובר רוצה, מאכילים אותו[10]. הנקודה כאן היא ההכנעה, היכולת לכופף את עצמך מול התורה, כלומר ענוה. וכאשר אין הכנעה ישב אלישע בן אבויה וראה מי שעושה שילוח הקן ומת מיד, יש כאן שאלה, בתורה כתוב למען יאריכון ימיך ולא ידע את דברי רבי עקיבא לעולם שכולו ארוך, מה עושים כשיש שאלה, הבעיה אצלי שאני לא הבנתי, או שהבעיה בתורה שיש כאן משהו לא מובן. בשביל זה צריך ענוה, וכאן נכשל, התוצאה של דבר זה שאם התורה לא "עובדת" למה לא ליהנות, הרי אין שכר ועונש, לכן נזקק לזונה מהבנתו כי אין שכר ועונש.

ג. הקדישו אביו לתורה שלא לשמה. בלידתו ישבו רבי אליעזר ורבי יהושע ועסקו בתורה ואש ליחכה סביבם, דבר זה גרם לאביו להקדיש את בנו לתורה, א"כ כל זמן סיפר אביו לבנו את מה שהיה בלידתו, ראה כמה רחוק אפשר להגיע בלימוד התורה לאש מלחכת סביבם, זה שלא לשמה, אבל מה החיסרון שיכול לקרות מחינוך כזה. על רבי חוצפית המתורגמן כתוב בקינת ארזי הלבנון כי אש ליחכה סביבו בשעה שלמד תורה, א"כ אלישע בן אבויה ששמע כל ימיו כי הדרגה הגבוהה ביותר היא אש מלחכת סביבו ראה את לשונו של רבי חוצפית מלחכת עפר, כלומר גם מי שמגיע לדרגה כזאת יכול להיות מושפל עד שאול תחתיה, זה גרם לו לעזוב את הכל. וכך אמר לתלמידים, מוטב שתהיו חייטים או סנדלרים העיקר שלא תלמדו תורה, זה נובע מחוסר הערכה מוחלט ללימוד התורה (היום זה נקרא פרזיטים) מעשה זה גרם לו להבין שאין כל תועלת בלימוד התורה.

נסיים בדבריו של אלישע בן אבויה.

אלישע בן אבויה אומר הלמד תורה בנערותו למה הוא דומה לסיד שהוא טוח על גבי אבנים אפילו כל הגשמים יורדין אין מזיקין אותו. והלמד תורה בזקנותו למה הוא דומה לסיד שהוא טוח על גבי לבנים כיון שטיפה של מים הוא יורד עליו פושר והולך לו. מלה"ד למלך שאמר לעבדו שמור את הצפור לבני. אמר המלך לעבדו אם משמר אתה את הצפור נפשך אתה משמר. ואם מאבד אתה את הצפור נפשך אתה מאבד. שמר את הצפור. אותו העבד על מה שישמור הוא אומר נפשו הוא משמר. על מה שיאבד הוא אומר נפשו הוא מאבד. כך הקדוש ברוך הוא אומר לישראל בני אם אתם משמרים את התורה נפשכם אתם משמרים ואם אתם מאבדים את התורה נפשכם אתם מאבדים. כך כל המשמר דבר אחד מן התורה נפשו הוא משמר. וכל המאבד דבר אחד מן התורה נפשו הוא מאבד שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד וגו' (דברים ד' ט'):

10 וע' ביומא שם. ההיא עוברה דארחא אתו לקמיה דרבי אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא לחושו לה ואילחישא קרי עליה בטרם אצרך בבטן ידעתיך וגו' נפק מינה רבי יוחנן ההיא עוברה דארחא אתו לקמיה דרבי חנינא אמר להו לחושו לה ולא אילחישא קרי עליה זרו רשעים מרחם נפק מיניה שבתאי אצר פירי.
כלומר אם הוא מתעקש לאכול הרי שמוכח שהוא רשע כבר מרחם.

יוסף משיתא&יקום איש צרורות

הפרטים ההיסטוריים במאמר זה אינם מוסכמים. אחר שכתבתיו התוודעתי לכך שקישורו של יקום איש צרורות לאלקימוס היא השערה מדעית (מפי חוקרים תורניים אמנם) ואין לה מקור בקדמונינו (אם כי אין גם שלילה).

ניסיתי לעקוב אחרי המקורות ובשל חסר בספרים רלוונטיים לא עלתה בידי. אודה למי שיוכל לברר זאת לעומק.

בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סה

וירח את ריח בגדיו ויברכהו כגון יוסף משיתא ויקום איש צרורות, יוסף משיתא, בשעה שבקשו שונאים להכנס להר הבית אמרו יכנס מהם ובהם תחלה, אמרין ליה עול ומה דאת מפיק דידך, נכנס והוציא מנורה של זהב, אמרו לו אין דרכו של הדיוט להשתמש בזו אלא עול זמן תנינות ומה דאת מפיק דידך ולא קיבל עליו, א"ר פנחס נתנו לו מכס ג' שנים ולא קיבל עליו, אמר לא דיי שהכעסתי לאלהי פעם אחת אלא שאכעיסנו פעם שניה, מה עשו לו נתנו אותו בחמור של חרשים והיו מנסרים בו, היה מצווח ואומר ווי אוי אוי שהכעסתי לבוראי, ויקום איש צרורות היה בן אחותו של ר' יוסי בן יועזר איש צרידה והוה רכיב סוסיא בשבתא אזל קומי שריתא למצטבלא, א"ל חמי סוסי דארכבי מרי וחמי סוסך דארכבך מרך, א"ל אם כך למכעיסיו ק"ו לעושי רצונו, א"ל עשה אדם רצונו יותר ממך, אמר לו ואם כך לעושי רצונו קל וחומר למכעיסיו, נכנס בו הדבר כארס של עכנא הלך וקיים בעצמו ארבע מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק, מה עשה הביא קורה נעצה בארץ וקשר בה נימא וערך העצים והקיפן גדר של אבנים ועשה מדורה לפניה ונעץ את החרב באמצע והצית האור תחת העצים מתחת האבנים ונתלה בקורה ונחנק קדמתו האש נפסקה הנימה נפל לאש קדמתו חרב ונפל עליו גדר ונשרף, נתנמנם יוסי בן יועזר איש צרידה וראה מטתו פרחה באויר אמר בשעה קלה קדמני זה לגן עדן.

מעשים אלו הם בין המוכרים ביותר לכולנו, שמענו אותם כילדים קטנים וחזרנו וסיפרנו אותם לבנינו ובנותינו, יש בסיפורים אלו מסר חד, הרשע השפל ביותר מגיע לידיעת האמת, סוף הטוב לנצח.

גם קולמוסים רבים השתברו לבאר מה קרה בכל סיפור, מה באמת שינה את דעתם, ומה סברו מתחילה.

אשתדל במאמר זה לבחון מעשים אלו בראי התקופה ואת השייכות בין יוסף משיתא ליקום איש

צרורות[11] ואת משמעות מעשיהם, כתוצאה מכך נבין את המסר העולה אלינו ממעשים אלו.

בשביל להבין מעשים אלו יש לדעת מה שרר בעם ישראל בתקופה זו, תקופת הגעת היוונים לארץ טרם מלכות בית חשמונאי.

רבי יוסי בן יועזר היה מהזוגות, תלמידו של אנטיגנוס איש סוכו, עד זמנו העברת התורה היתה איש מפי איש כמשה מסיני אך בזמנו לראשונה נוצרו מחלוקות בכלל ישראל והעברת התורה החלה להשתנות.

משמת יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יהודה איש ירושלים בטלו האשכולות

רש"י מסכת סוטה דף מז עמוד א

האשכולות - מפרש בגמרא שהכל בהן עד ימיהן לא היה מחלוקת בחכמי ישראל כולן היו אומרים דברים כנתינתן למשה מסיני והן הראשונים שנחלקו בסמיכת קרבנות ביום טוב כדאמרינן בחגיגה (דף טז) והוא היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל בדברי תורה.

אך לא זאת היתה הבעיה בעם ישראל, לאנטיגנוס איש סוכו רבו של רבי יוסי בן יועזר היו תלמידים נוספים.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ה

אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם כדי שיהיה שכרכם כפול לעתיד לבא:

אנטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונין בדבריו והיו שונין לתלמידים ותלמידים לתלמידים. עמדו ודקדקו אחריהן ואמרו מה ראו אבותינו לומר דבר זה אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית. אלא אלו היו יודעין אבותינו שיש עולם אחר ויש תחיית המתים לא היו אומרים כך. עמדו ופירשו מן התורה ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקים וביתוסין. צדוקים על שום צדוק ביתוסי על שום ביתוס. והיו משתמשין בכלי כסף וכלי זהב כל ימיהם. שלא היתה דעתן גסה עליהם אלא צדוקים אומרים מסורת הוא ביד פרושים שהן מצערין עצמן בעולם הזה ובעולם הבא אין להם כלום:

באותה תקופה לראשונה פרשו מדרך התורה קבוצה, לא לתיאבון, לא המירו דתם, אלא פתחו זרם נוסף ביהדות, מלחמה מבית שנמשכת מאות ואלפי שנים במאות פנים שונות עד היום הזה.

בואו ונצא מנקודת הנחה שהצדוקים שונים מסיפורי הקומיקס שגדלנו עליהם, הם לא היו בריונים דלי שכל שהיו מעוניינים בסיפוק תאוותיהם ותו לא, אנחנו מדברים על תקופת הזוגות, על תלמידים של תנאים, לא על חבורת בורים ועמי ארצות, עלינו להבין מה היה שורש כפירתם.

11 בהתחשב בהודעה הקבועה כי איני היסטוריון ודבריי הם כפי שיצא לי מלימודי בלא בדיקה נאותה.

כפי שהובא כאן, הטריגר לנטישתם של הצדוקים היו דבריו של אנטיגנוס איש סוכו, אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשים את הרב על מנת שלא לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם ואתם תקבלו עליהם שכר כאלו עשיתם בעולם הזה ובעולם הבא.

צורת קיום העולם היא שמי שעושה מלאכה לאדם אחר מקבל תגמול על עבודתו, לא מדובר בחסד ולא בצדקה אלא תשלום על מה שעשה, הוא לא יקבל יותר ולא פחות אלא ממש את מעשיו.

לעומת זאת בן שעובד אצל אביו לא יקבל שכר על פעולתו, אבל כנגד זה הוא יקבל את כל שאביו יכול לתת לו גם אם הפעולות שלו לא מצדיקות תשלום כה גבוה.

הצדוקים ראו את היחס בין הקב"ה לישראל כחוזה, אנחנו מקיימים מצוות ומקבלים שכר, מה שייך לומר שנעבוד בלי שכר זאת הפרה של החוזה בינינו לבין הקב"ה, לעומת זאת אנטיגנוס איש סוכו העמיד את דעת הפרושים, אין מעשה שנעשה בעולם שיצדיק לקבל את העולם הבא, גן עדן ותחיית המתים גבוהים יותר מכל מה שנפעל, על כן הצורה שלנו לקבל את זה היא לעבוד מאהבה ובאהבה אין יחס של כמה שנתת תקבל.

וזה המשך המשנה שם (בנוסח ב')

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק י

אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס בדין הוא שאמרו מקצת שכר הצדיקים בעולם הזה אלא בשביל מחוסרי אמנה שנאמר הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני (שיר השירים ו' ה') הם גרמו לי שיאמר מקצתן מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא:

אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם משל לאדם עושה רצון רבו ולבו גס ברצון רבו אדם עושה רצון אביו ולבו גס ברצון אביו לא דומה זה שהוא עושה מאהבה לזה שהוא עושה באימה ויראה זה שהוא עושה מאהבה נוחל חיי העולם הבא וזה שהוא עובד באימה ויראה שהוא נוחל חיי העולם הזה ואינו נוחל חיי העולם הבא שכן מצינו באבות הראשונים שעבדו באימה ויראה ונחלו חיי העולם הזה וחיי העולם הבא. באברהם מהו אומר כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה (בראשית כ"ב י"ב) ביוסף מהו אומר את האלהים אני ירא (שם מ"ב י"ח) ביונה מהו אומר ואת האלהים אני ירא (יונה א' ט'):

עבודה באימה נותנת שכר בעולם הזה, יש שכר לפעולה אבל הוא מוגבל למעשה שעשית, לעומת זאת על עבודה מאהבה השכר הוא לא בעולם הזה שהרי אין כאן תמורה, אלא לעולם הבא יפתח הקב"ה את ידו בלי מצרים נחלה.

הקושיא הגדולה ביותר של הצדוקים אם כן, היא צדיק ורע לו רשע וטוב לו, זו סתירה לכל הבנה שיש להם בעולם, הלא איך יתכן ש"חתמנו" חוזה עם הקב"ה והוא לא עומד בחלקו כביכול.

התוצאה של הבנת הצדוקים היא כפולה.

א. כאשר הנושא הוא רווח והפסד הרי שלא תמיד בוחרים ברווח, לעשן סיגריות זה לא כלכלי

ומסוכן, אבל אנשים מעדיפים לקחת את הסיכון בשביל ההנאה הרגעית, כך גם בקיום מצוות, שווה יותר לקיים מצוות לטווח הארוך, אבל אדם פעמים רבות מעדיף את ההנאה הרגעית. אם קיום המצוות לא תלוי ברווח והפסד אלא באהבה הרי שלא שייך להחליט שלא לקיים מצוות שאין זה תלוי בדבר, אבל במדד השכר ועונש השיקול הוא כלכלי.

ב. הרגש הוא לא חלק מהמשוואה, יש חובה להתפלל אז מתפללים, אבל אם אין איסור בתורה לאכול פיצה בארון הקודש הרי שאין כל מניעה לעשות את זה, כמו בכל חוזה, מקיימים את החתום, אבל מה שאינו חתום ולא מקבלים עליו שכר אין כל טעם לקיים.

כעת נשוב ליקום איש צרורות ויוסף משיתא.

אפתח ביקום איש צרורות.

יקום איש צרורות היה בן אחותו של ר' יוסי בן יועזר איש צרידה והוה רכיב סוסיא בשבתא אזל קומי שריתא למצטבלא, א"ל חמי סוסי דארכבי מרי וחמי סוסך דארכבך מרך, א"ל אם כך למכעיסיו ק"ו לעושי רצונו, א"ל עשה אדם רצונו יותר ממך, אמר לו ואם כך לעושי רצונו קל וחומר למכעיסיו, נכנס בו הדבר כארס של עכנא הלך וקיים בעצמו ארבע מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק, מה עשה הביא קורה נעצה בארץ וקשר בה נימא וערך העצים והקיפן גדר של אבנים ועשה מדורה לפניה ונעץ את החרב באמצע והצית האור תחת העצים מתחת האבנים ונתלה בקורה ונחנק קדמתו האש נפסקה הנימה נפל לאש קדמתו חרב ונפל עליו גדר ונשרף, נתנמנם יוסי בן יועזר איש צרידה וראה מטתו פרחה באויר אמר בשעה קלה קדמני זה לגן עדן.

במבט פשוט מעשה זה מוקשה.

א. איננו יודעים מה היה חטאו של יקום איש צרורות, לרכב על סוס בשבת הוא איסור דרבנן ולא מגיע על זה ד' מיתות ב"ד.

ב. מה חידש לו רבי יוסי בן יועזר שגרם לחזרתו.

ג. מדוע נקרא בחדא מחתא עם יוסף משיתא "בוגדיו", יוסף משיתא נכנס בשעת החורבן להיכל והוציא את המנורה, אלו עברות פרטיות שנאמר שחטא בהן יקום איש צרורות, עדיין היו רבים כמוהו במהלך הדורות. (רבי אלעזר בן דורדיא למשל).

מי היה יקום איש צרורות[12]:

ידוע לנו כי הוא היה בן אחותו של רבי יוסי בן יועזר, רבי יוסי בן יועזר נהרג ע"י מלכות יון בשמד יונים.

יקום איש צרורות היה הכהן הגדול באותה תקופה, הוא היה צדוקי[13] והתייוון ומונה ע"י היוונים לתפקיד הכהן הגדול ונקרא שמו אלקימוס, הוא זה שפרץ י"ג פרצות בחיל שנועדו להסיר את ההפרדה

12 קישור זהותו של יקום לאלקימוס אינה מוסכמת, זה מסתדר מבחינת התקופה אך אין מספיק ראיות לכך, ניסיתי לעקוב אחר מקורות הקישור ביניהם אך הספרים הנצרכים לא היו תחת ידי, אין לי כל אחריות על השיוך.

13 מאחר והקבוצה שעזבה את כלל ישראל היתה הצדוקים ומאחר ובספרי קורות הימים מוזכר כי היה קשר בין הצדוקים ליוונים, הרי שאף שלא מצאתי מקור מפורש כי אלקימוס היה צדוקי, הראיות הנסיבתיות מצביעות על כך.

בין ישראל לעמים, הוא זה שע"י הסרת המחיצה בין הגויים לבית המקדש הכניס את היוונים להיכל בדיוק כמו יוסף משיתא שהכניס את הרומאים להיכל, על כן לא היה עוד בוגד כמותו בקב"ה.

כך קיים אלקימוס את מהותם של הצדוקים, ביטול ההפרדה התרבותית בין ישראל לעמים, מה שעם ישראל נגאלו ממצרים כי לא שינו את שמם ולבושם לא היה זה רק סיבה להיגאל היה כאן גם סימן על כלל ישראל, כאשר יהודי שייך כל כולו לקב"ה, כאשר אין לו שאיפה אחרת ואהבה אחרת, הרי שאין לו צורך להדמות לגויים אשר סביבותיו, להיטמע בהמון, הוא חלק אלוק ממעל, אבל כאשר התורה והמצוות הם חוזה, הרי שהתבדלות היא מיותרת, אפשר לקיים מצוות אבל חכמה לקבל בגויים, להתחבר לתרבות שאף שאינה מקרבת את היהודי לקב"ה, מה פסול יש בה[14].

כאשר לקחו את רבי יוסי בן יועזר להריגה הוא היה ברגע הנמוך ביותר בעולם הזה, כנגדו יקום היה ברגע הגבוה ביותר.

יוסי בן יועזר היה נשיא ישראל, האחראי על עם ישראל. אך כלל ישראל שהיה מאוחד עד תקופתו של רבי יוסי בן יועזר היה מפורד, גם בתוך הפרושים התגלעו מחלוקות והתורה פסקה מלעבור כמשה מסיני. בנו של רבי יוסי בן יועזר נטש את דרך אביו[15], היונים שלטו בבית המקדש וגזרו גזירות על לימוד התורה, הכהן הגדול היה אחיינו, צדוקי מתיוון, י"ג פרצות נפרצו בחומת העזרה וחכמת יוונית שלטה בירושלים.

לעומתו כל מה שיקום עבד עליו התגשם, הצדוקים שלטו והוא היה הכהן הגדול, פסגת העולם.

אז הגיע יקום רכוב על סוס בשבת, סוס בשבת מסמל את גזירות חז"ל שהצדוקים לא האמינו בהם, את החיוב לקיים תורה שבכתב בלי סייגים נוספים ובלי חומרות, לעשות את מה שצריך ותו לא מידי[16].

וכך אמר אז לדודו חמי סוסי דארכבי מרי וחמי סוסך דארכבך מרך, הוא הוכיח לו את צדקת דרכו מהמציאות, איך יתכן שאני נמצא במקום זה ואתה כל כך שפל, מוכרח מכאן שדרכי היא הנכונה דאל"כ מדוע אינך מקבל שכרך ואדרבה נענש כך.

א"ל רבי יוסי בן יועזר אם כך למכעיסיו ק"ו לעושי רצונו, א"ל עשה אדם רצונו יותר ממך, אמר לו ואם כך לעושי רצונו קל וחומר למכעיסיו,

כדי להבין את תשובתו של רבי יוסי בן יועזר צריך לחדד את השאלה איך יתכן צדיק ורע לו רשע וטוב לו, כולנו יודעים כי הטעם שרע לו לצדיק בעוה"ז היא לזככו לעולם הבא, והסיבה שטוב לו לרשע בעולם הזה היא לשלם לו שכר מצוותיו.

---

14 לפי זה יובהר המשך המדרש, בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סה
ד"א מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי המד"א (במדבר כח) ריח ניחוחי תשמרו, כריח שדה הרי חרב, כמד"א (מיכה ג) ציון שדה תחרש, אשר ברכו ה', בנוי ומשוכלל לעתיד לבא כענין שנאמר (תהלים קלג) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם.
כיון שהמעשים הללו נעשו שניהם בבית המקדש.

15 תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קלג עמוד ב
יוסף בן יועזר היה לו בן שלא היה נוהג כשורה הוה ליה עיליתא דדינרי קם אקדשה אזיל נסיב בת גאדיל כלילי דינאי מלכא אולידה דביתהו זבין לה ביניתא קרעה אשכח בה מרגליתא אמרה ליה לא תמטייה למלכא דשקלי לה מינך בדמי קלילי זיל אמטייה לגבי גזברי ולא תשיימה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אלא לשיימוה אינהו אמטייה שמוה בתליסרי עליאתא דדינרי אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להו שבע הבו לי שית הרי הן מוקדשות לשמים עמדו וכתבו יוסף בן יועזר הכניס אחת ובנו הכניס שש ואיכא דאמרי יוסף בן יועזר הכניס אחת ובנו הוציא שבע מדקא אמרי הכניס מכלל דשפיר עבד אדרבה מדקא אמרי הוציא מכלל דלאו שפיר עבד אלא מהא ליכא למשמע מינה.
כך או כך, כאשר יצא רבי יוסי בן יועזר להריגה בנו לא הלך בדרכו.

16 כדאיתא בגמרא יבמות דף צ עמוד ב
ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך

הגישה הזאת היא ניגוד מוחלט להבנת הצדוקים, אין כל הגיון בזה שצדיק ישלם "מחיר מופחת" לחטאיו ע"י כפרה בעולם הזה ורשע יפסיד את מצוותיו ע"י קבלת שכרו בעולם השפל, הרי יש כאן הסכם והשכר צריך להיות מקביל למעשים בלי העדפה לצדיקים.

זאת היתה ההעמדה שהעמיד רבי יוסי בן יועזר, אם האמת עמכם איך תסביר את המצב הנוכחי, הרי גם אתה יודע שלא עשה אדם רצונו יותר מרבי יוסי בן יועזר.

וז"ל רבינו יונה משלי פרק יא

הן צדיק בארץ ישולם אף כי רשע וחוטא. אם תראה רשע וטוב לו בעולם הזה, אל תעבור עליך רוח ספק בענין הפקודה והשילום באחריתו, כי באמת ישלמו לו כפעלו, כי הנה הצדיק ישולם בעולם הזה על חטא אחד שיחטא, ואף על פי שהצדיק אהוב לאלוהיו, אינו מוותר לו על חטאו, אף כי רשע וחוטא - כל שכן הרשע והחוטא כי ימדו פעולותיו אל חיקו, ולא יוותרו לו על חטא אחד מחטאיו. ואשר תראה שלות הרשע, אולי יש בידו זכות אחת, והוא אינו ראוי לתגמול הנעימות בעולם הבא, על כן יאכילוהו זכותו בעולם הזה, על דרך: "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו" (דברים ז, י). אף כי - לשון קל וחומר, וכן: "ואף כי נלך קעילה" (שמואל - א כג, ג). ואמר הן צדיק בארץ - כי לא יפקדו חטא הצדיק בעולם הבא, זולתי בעולם הזה ישלמו לו חטאו, למען ינקה ויזכה לעולם הבא. ואמרו ז"ל בב"ר: אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. והענין, אם לעוברי רצונו יש שלוה גדולה בעולם הזה על זכות אחת, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה, שהם מתעתדים לנעימות. ועוד אמרו שם: אם לעושי רצונו כך, לעוברי רצונו על אחת כמה וכמה. וזה כענין המקרא הזה, כי אם הצדיק נלכד בחטאו בעוה"ז, אף כי הרשע בעוה"ב תהיה על עצמותיו עונותיו.

נכנסו ביקום הדברים כארס של עכנאי, (היום מקובל לומר שנכנסו לו הדברים בעצמות), הלך והרג עצמו בד' מיתות ב"ד[17].

נתנמנם יוסי בן יועזר איש צרידה וראה מטתו פרחה באויר אמר בשעה קלה קדמני זה לגן עדן.

בחזרתו זכה יקום למהות המחלוקת בין הצדוקים לפרושים, לכך שבשעה קלה ניתן לזכות לגן עדן, שאפשר לקנות עולמו בשעה אחת, שאם הוא תוהה על הראשונות הרי שנהפכות הן לו, מה ששייך רק ביחס בין בן לאב, רק ביחס של אהבה ולא ביחס של תשלום.

וכך הוא בתלמוד ירושלמי מסכת פאה פרק א

תני רשב"י הרי שהיה אדם צדיק גמור כל ימיו ובאחרונה מרד איבד זה כל מה שעשה כל ימיו מה טעם]יחזקאל לג יח[ובשוב צדיק מצדקתו ועשה עול וגו' ר"ש בן לקיש אמר בתוהא על הראשונות הרי שהיה אדם רשע גמור כל ימיו ובסוף עשה

17 אם אכן הוא היה כהן גדול שחילל את כהונתו, מובן מדוע היה צריך גם שריפה שהיא עונש על חילול הכהונה.

תשובה הקדוש ברוך הוא מקבלו מה טעם]שם יט[ובשוב רשע מרשעתו וגו' אמר רבי יוחנן ולא עוד אלא כל העבירות שעשה הן נחשבין לו כזכיות מה טעם]תהילים מה ט[מור ואהלות קציעות כל בגדותיך כל בגידות שבגדת בי הרי הן כמור ואהלות וקציעות רובי זכיות ומעוטי עבירות נפרעים ממנו מיעוט עבירות קלות שעשה בעולם הזה בשביל ליתן לו שכרו משלם לעתיד לבא אבל רובי עבירות ומעוטי זכיות נותנין לו שכר מצות קלות שעשה בעוה"ז בשביל לפרע ממנו משלם לעולם הבא אבל הפורק ממנו עול והמיפר ברית והמגלה פנים בתורה אף על פי שיש בידו מעש"ט נפרעי' ממנו בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

וכמו שכתוב במסכת עבודה זרה

בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים

נעבור ליוסף משיתא.

יוסף משיתא, בשעה שבקשו שונאים להכנס להר הבית אמרו יכנס מהם ובהם תחלה, אמרין ליה עול ומה דאת מפיק דידך, נכנס והוציא מנורה של זהב, אמרו לו אין דרכו של הדיוט להשתמש בזו אלא עול זמן תנינות ומה דאת מפיק דידך ולא קיבל עליו, א"ר פנחס נתנו לו מכס ג' שנים ולא קיבל עליו, אמר לא דיי שהכעסתי לאלהי פעם אחת אלא שאכעיסנו פעם שניה, מה עשו לו נתנו אותו בחמור של חרשים והיו מנסרים בו, היה מצווח ואומר ווי אוי אוי שהכעסתי לבוראי.

כאן מפורסמת השאלה מה גרם ליוסף משיתא לחזור בו וכל התשובות האמורות בזה, אך יש לשאול יותר מזה מה גרם לו לעשות כך, איזה דבר גורם לאדם מישראל לחפוץ בשלל מבית המקדש, האם הוא היה אפיקורס, או שהיה זה לתיאבון.

אין לנו הרבה מידע על יוסף משיתא, אנחנו יודעים כי המעשה היה לכאורה בשמד יוונים שהרי הרומאים לא התעכבו לפני שנכנסו לבית המקדש, והיוונים חיללו את כלי המקדש והחשמונאים נאלצו להדליק במנורה של ברזל, אך מי היה יוסף משיתא איננו יודעים.

פשטות שמו הוא יוסף מ-שיתא, כלומר יוסף ממקום הנקרא שיתא, אכן אין לנו כל מקור למקום בשם זה, ארשה לעצמי להעלות תאוריה בענין, באחד המקומות בו מובא המעשה בבראשית רבתי כתוב מעשה ביוסף משתיתא, כלומר יוסף האורג[18].

אומנות האריגה הייתה האומנות הבזויה ביותר בזמן חז"ל.

תוספתא מסכת עדויות (צוקרמאנדל) פרק א

מעשה שבאו שני גרדיים משער האשפות שבירושלם והעידו משום שמעיה ואבטליון ששלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה וקיימו חכמ' את דבריהם ולמה הוזכרו שם מקומותיהן ושם אומנותן והלא אין לך אומנות ירידה אלא גרדי

18 יש לציין כי גם משיתא פירושו אורג כמו שנראה בירושלמי שבת פ"ז ה"ב.

ואין לך מקום בזוי בירושלם כשער האשפות אלא מה אבות העולם לא עמדו על דבריהם במקום שמועה על אחת כמה וכמה שלא יעמיד אדם על דברו במקום שמועה.

גרדי אינה רק אומנות בזויה, אלא שהאנשים העוסקים בה הם פחותים מבחינה רוחנית, הם אנשים שכל עסקיהם עם הנשים.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף פב עמוד א

תנו רבנן כל שעסקיו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלין והגרדיים והספרים והכובסים והגרע והבלן והבורסקי אין מעמידים מהם לא מלך ולא כהן גדול מאי טעמא לא משום דפסילי אלא משום דזיל אומנותיהו.

ויש בנו"ט להביא בזה את דברי שו"ת תשב"ץ חלק א סימן טז

ונר' שבימי רז"ל היתה אומנות מנוולת מאד כדאמרינן בפ"ק דע"ז (י"ז ע"ב) אמאי קרו לך רבי רבן של טרסיים אני והוא גרדי כדאמר' התם אייתו תרי קבירי חד דשתיא וחד דערבא ואמרי לי' הי דשתיא והי דערבא ונראה שמפני שהיא אומנות מנוולת היה משמיט את עצמו שלא היה עוסק בתורה שהרי גרדי הוא כלומר והיאך יעלה ע"ד שום אדם שהגרדי עוסק בתורה או שת"ח יהא גרדי ואמרינן בפרק אין מעמידין (כ"ו ע"א) האי גרדנ' דלא תבע שמתיה שתא בצירא משניה הזכירוהו בשם אומנותו לפי שהוא מנוול הרבה ובפרק קמא דיומא (כ' ע"ב) אמרו אבוב לחרי זמר לגרדאי לא קבלוה מיני' הזכירוהו באותו משל לגריעותא. ושמעתי כי יש מקומו' במלכו' צרפת שפוסלין לעדו' הגרדי אלא לבני אומנותו כי האומנות ההיא הוא מגוול /מנוול/ אצל' הרב' לפי שכל עסקיהם הוא עם הנשים ואינו עוסק עמהם אלא קל שבקלים.

אם כן מעמדו של יוסף היה מהשפלים בעם ישראל אך בקרב היוונים לא כך היה מעמד הגרדיים, הדבר מובן בסברא שהרי היוונים היללו את העסק עם הנשים כך שעיסוק עם הנשים אינו סיבה לשפלות. אף גדול הפילוסופים באומות העולם בכלל וביוונים בפרט היה גרדי.

בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סה

א"ר אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי,

אם כן בואם של היוונים לארץ היה מבחינת יוסף הזדמנות לשיפור מעמדו, לפתע הוא מקובל בחברה ואדרבה אדם מוערך.

אין לי כל ראיה שיוסף היה צדוקי אך במבט על התקופה כך היא הסבירות שהרי הם היו המתייוונים והם פעלו עם היוונים.

אם מסתכלים על המעשה של יוסף במבט הלכתי טהור הרי שיוסף משיתא צדק.

ברגע שהיוונים שלטו בהיכל וכל הכהנים עזבו אותו הרי שכבשו אותו בכיבוש מלחמה, באותו הרגע

יצאו כל כלי המקדש לחולין כדכתיב באו בה פריצים וחיללוה[19], מדוע שלא ייקח יוסף את המנורה, מה הטעם שהמנורה תלך ליוונים.

יוסף לא מעל בהקדש אלא נטל חפץ חולין באישור בעליו- היוונים.

לא סתם בחר יוסף את המנורה, היא סימלה מבחינתו את השינוי במעמדו, מאחד שמלאכתו היא סיבה מספיקה לפסלו מהיות כהן גדול, הוא נוטל לשימושו הפרטי את מנורת הזהב שהודלקה ע"י הכהן הגדול, אין שינוי גדול מזה.

ואם תשאלו איך יתכן לקחת את מנורת הזהב לשימושו, התשובה היא למה לא, הרי זה מהותם של הצדוקים, הם מקיימים את החוזה עם הקב"ה, אבל בחוזה כתוב שכאשר כלי המקדש יוצאים לחולין אין בהם קדושה, את הרגש לפיו איך אפשר להשתמש בכלי המקדש לא היה לצדוקים, אם מותר, אז מה הבעיה[20].

בשעה שיצא יוסף עם מנורת הזהב בידו אמרו לו היוונים אין דרכו של הדיוט להשתמש בכלי זה, לפתע ראה יוסף שאפילו היוונים מבינים שאף שהבטיחו לו את הכלי הראשון שיקח לא שייך שהדיוט ישתמש במנורה, והוא שחשב שהוא כבר אינו בזוי, עדיין הדיוט.

בשעה זו הבין את יוסף את המעשה שעשה וסירב לכל הצעה לחזור לבית המקדש, הוא תפס שיש ביחס בין ישראל לקב"ה יותר מהסכם חתום, ולא די לי שהכעסתי את אלהי פעם אחת שאכעיסנו פעם שניה.

היוונים התעקשו שיחזור ויקח כלי אחר, למרות שלכאורה הם לא היו זקוקים לו יותר, הם לא הראשונים שנכנסו, אבל היוונים מקיימים הסכמים, הם הפוכים מעם ישראל. אם הייתה התחייבות שיוסף יקבל את מה שהוא יוציא הרי שעליו להיכנס ולהוציא כלי שנית כדי שיוכלו לעמוד בהסכם.

כאשר יוסף סירב להיכנס שוב הם הציעו לו מכס שלש שנים, זה לא רק כסף, זה שלטון, להיות הנציג האחראי על כולם, זה מה שיוסף רצה, הדבר השני שגרדי הפוך ממנו לגמרי שהרי לא מעלים גרדי למלוכה.

אך יוסף הבין כעת את מהות הקשר בינו לבין הקב"ה, על כן צווח ווי לי שהכעסתי את בוראי ומת על קידוש ה'.

זהו הריח של ישראל, גם אם הם בוגדים, לא סתם עוברי עבירה אלא בוגדים, נלחמים נגד הקב"ה בכל כוחם, עדיין בנים הם לה', מתחת לכל השכבות ישראל הם. ונסיים בלשון המדרש.

אגדת בראשית פרק מג

ריח בגדיו. בוגדיו. אותן הרשעים שבוגדין בהקב"ה כשהן עושין תשובה. כך הן עונותיהם כמור ואהלות קציעות כל בגדותיך.

19 אין דין שישתמשו בהם דווקא כדמוכח מאבני מזבח שיצאו לחולין.

20 ואם תאמר מהיכא תיתי שאכן יש בעיה, אביא לך את המדרש, אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ק"ו מבלשצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו כלי חול שנאמר ובאו בה פריצים וחללוה כיון שפרצום נעשה חול נעקר מן העולם שנאמר בה בליליא קטיל בלשאצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה.

יוחנן כהן גדול&ינאי המלך

אשתדל לעמוד על דמותו של הכהן הגדול ששימש זמן רב ביותר, וכנגד זה להיות השפל באדם. לחבר את הפסיפס המרכיב את אופיו.

הבהרה נחוצה: דבריי אינם לפי כל השיטות, יתכן והיסטוריונים יסבירו כי אין התכנות לשלב בין אנשים אלו. גם בגמרא נתון העניין למחלוקת. אך אני מתבסס על חלק מהשיטות ומדבר רק על פיהם. אין בדבר מחקר אלא סיפור על רקע היסטורי.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט עמוד א

יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה שמנים שנה ולבסוף נעשה צדוקי אמר אביי הוא ינאי הוא יוחנן רבא אמר ינאי לחוד ויוחנן לחוד ינאי רשע מעיקרו ויוחנן צדיק מעיקרו

במאמר זה אתמקד בשיטתו של אביי, יוחנן כהן גדול הוא ינאי המלך.

אם נבדוק את המסופר על יוחנן כהן גדול נגלה כי לא היה אח ורע לגלוי השכינה שזכה לה[21].

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לג עמוד א

ואין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי והתניא יוחנן כהן גדול שמע ב"ק מבית קדש הקדשים שהוא אומר נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא לאנטוכיא

היה זה באמצע תקופת בית חשמונאי, בניו של יוחנן כה"ג הלכו בראש פרחי בית חשמונאי למלחמה ביוונים, ביום הכיפורים בבית קדשי הקדשים שמע יוחנן כי כעת נצחו בית חשמונאי. זכה יוחנן כהן גדול לבת קול, בבית קדשי הקדשים.

אם הוא היה מלך ישראל מובן היטב מדוע זכה לבת קול זו, שהרי גם המלחמה היא תחתיו ולא רק הכהונה[22].

בת קול נוספת מופיעה בערכי תנאים ואמוראים (רבי יהודה בר קלונימוס מבעלי התוספות)

ויוחנן המלך היו לו שלשה בנים אהובים. השנים אהובים לאביהם והן הן ששלח במלחמה לעזה על פלשתים, ולכדוה ביום הכיפורים. וכשנכנס להקטיר שמע קול

21 כל מקום שאביא דבר מה שנכתב על יוחנן כהן גדול יש מן המפרשים שפירשו שאין הכוונה אל אותו יוחנן כה"ג שנעשה צדוקי אלא לאחר. אך יש מן המפרשים המבארים זאת על יוחנן הנ"ל ודי לי בזה.

22 שמעון הצדיק שמע בת קול שמת גסקלגס ובטלו גזירותיו, כיון ששמעון הצדיק היה נשיא ישראל ועליו היה מוטל להנהיג את עם ישראל מול הגזירות, כפי שמצינו ביציאתו לקראת אלכסנדר מוקדון. רבי ישמעאל בן אלישע שמע בת קול על חורבן הבית בעת שהיה הכהן הגדול, כמו שפירטתי במאמר על רבי ישמעאל בן אלישע.

מבית קודש הקדשים "נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא". ואף על פי שבגמרא דידן מסיק באנטוכיא, יוסף בן גוריון אמר שעל עזה הלכו. ושמא הכל היה במלחמה אחת, שעיקר המלחמה על אנטוכיא ונצחום וכבשו גם עזה. והשלישי היה שמו אלכסנדר שהיה שנאוי לאביו. והתפלל יוחנן בבית המקדש שיתבשר מי ימלוך אחריו. ובת קול השיבתו אלכסנדר. ונתעצב על הבשורה.

לא היו אלו הפעמים היחידות ששמע יוחנן כהן גדול בת קול.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נז עמוד א

תנו רבנן ארבע צווחות צווחה עזרה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל ה' ועוד צווחה צא מיכן ישששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיאכי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן נרבאי תלמידו של פנקאי וימלא כריסו מקדשי שמים אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל שלש מאות עגלים ושותה שלש מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה אמרו כל ימיו של יוחנן בן נרבאי לא נמצא נותר במקדש.

מי היה יוחנן בן נרבאי תלמידו של פנקאי? ומיהו פנקאי? איך אכל יוחנן בן נרבאי שלש מאות עגלים, שלש מאות גרבי יין וארבעים סאה גוזלות?

רש"י במקום מסביר, **שלש מאות עגלין - שהיה מגדל בביתו כהנים הרבה.**

כלומר, לא שהיה אוכל שלש מאות עגלים אלא שהאכיל כהנים רבים על שולחנו. גם דבר זה עדיין צריך ביאור, מדוע לא נשאר נותר יותר מזמנים אחרים, הלא אותם כהנים היו אוכלים אף אם לא היו על שולחנו.

עוד יש להקשות דיוחנן בן נרבאי היה כהן גדול, כך כתוב בערכי תנאים ואמוראים ובמהרש"א. גם מסברא כן הוא שהרי ג' הצווחות האחרות היו לכהנים גדולים. א"כ צ"ב דברמב"ם בפ"ה מהלכות כלי המקדש כתוב שאסור לכהן גדול להשתתף בסעודות גדולות שאין זה מכבודו, א"כ איך אכלו על שולחנו כהנים רבים כל כך?

והנה המהרש"א שם מבאר

ויכנס יוחנן בן נרבאי כו'. יש לדקדק בזה דחשיב ליה הכא בכלל כהנים כשרים ובפ"ק דיומא לא הוציא מכלל שנות רשעים שהוציאו שנתן אלא שמעון הצדיק ויוחנן כ"ג וישמעאל ב"פ ור"א ב"ח אפשר דהיינו יוחנן כ"ג והיינו יוחנן בן נרבאי דהכא ומזה יש ליישב דגבי ישמעאל ניחא דאמר שהוא תלמידו של פנחס ע"ש מעלתו כאילו היה פנחס בן אלעזר רבו שהיה מפורסם במעלה אבל ביוחנן בן נרבאי שאמר שהוא תלמידו של פנקאי למעלתו אין שם רבו פנקאי מפורסם מי הוא אבל

אם הוא יוחנן כ"ג שהוא ששימש פ' שנה בכהונה גדולה ואח"כ נעשה צדוקי ניחא דשינה שם רבו פנחס לגנאי לו פנקאי כלומר שאינו עוד תלמיד של פנחס וניחא נמי אם היה יוחנן דהכא הוא יוחנן כ"ג שהיה מתנהג כ"כ בגדולה ובעשירות לפי שהיה מבני חשמונאי כ"ג ומלכים.

זכינו לביאור נפלא, יוחנן בן נרבאי הוא יוחנן כהן גדול והוא ינאי המלך, לכן היו רבים על שולחנו, וממילא מובן שלא רק כהנים היו על שולחנו אלא גם עבדים רבים, והוא ככהן גדול יכול היה לקחת איזה חלק שרצה, כך שקדשים קלים האכיל לעבדיו וקדשי קדשים לכהנים, ולא היה נותר בירושלים[23].

מובן א"כ שיכול היה לעשות סעודות גדולות שהרי מלך היה ולמלך שרי לעשות סעודות, כמו שכתוב בינאי המלך שעשה סעודה לכל חכמי ישראל והעלה מלוחים על שולחן של זהב.

לא רק בת קול שמע יוחנן כה"ג אלא גם תקנות רבות תיקן.

משנה מסכת מעשר שני פרק ה

יוחנן כהן גדול העביר הודיות המעשר אף הוא בטל את המעוררים ואת הנוקפים ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי[24]:

ומבואר בתלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מעשר שני פרק ה

ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי שהעמיד זוגות. מילתיה דרבי יהושע בן לוי אמרה מהן לגנאי ומהן לשבח. דאמר רבי יוסי בשם רבי תנחום בר חייא. רבי חזקיה רבי לעזר בי רבי יוסי רבי תנחום בר חייא בשם רבי יהושע בן לוי בראשונה היה מעשר נעשה לשלשה חלקים שליש למכירי כהונה ולוייה ושליש לאוצר ושליש לעניים ולחבירים שהיו בירושלים. אמר רבי יוסי בי רבי בון מן דהוה סליק למדין בירושלים עד דתלת איגרין הוה יהב מדידיה מכאן ואילך משל אוצר. משבא אלעזר בן פחורה ויהודה בן פתורה היו נוטלין אותן בזרוע והיה ספיקן בידן למחות ולא מיחה. והעביר הודיית מעשר וזו לגנאי: את המעוררין לשבח ואת הנוקפין לשבח. עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים עד תחילת ימיו. רבי חסידא שאל לרבי חזקיה לא מסתברא עד סוף ימיו. אמר ליה אוף אנא סבר כן. דמאי רבי יוסי בשם רבי אבהו. רבי חזקיה בשם רבי יודה בן פזי דמאי דמי תיקן. דמאי לא תיקן:

אין דבר המבטא את כחם של רבנן יותר מהדמאי. עד זמנו של יוחנן כהן גדול נכשלו אנשים באכילת טבל. ברגע שעמי הארצות לא היו מעשרים היו צריכים כולם לעשר מספק, שהרי הוא ספק דאורייתא. התוצאה הייתה שאנשים לא עישרו, לא כל אחד עומד בהפסד של עשרים אחוזים

23 יש להוסיף נופך על כך מהגמרא בכריתות כח א שם איתא יוחנן בן נדבאי, והנה בבבלי ברכות מובא כי ינאי המלך הושיב את שמעון בן שטח בינו לבין המלכה, ושמעון בן שטח אמר לו כי התורה היא זו שרוממה אותו דכתיב, "סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה". אך בירושלמי הגרסא אחרת, הוא אמר לו "סלסלה ותרוממך ובין נדיבים תושיבך" שזה פסוק בבן סירא. וכן מובא בתוס' ב"ק צב ב (נראה שגרס כן בבבלי). הרי שינאי המלך נקרא נדיב. ומצינו כמה פעמים במדרש דמלך נקרא נדיב.

24 ביאור נוקפים הוא שהיו שורטים את הקרבנות במצחם כדי שלא ישתוללו בשחיטה, יוחנן כהן גדול תיקן טבעות במקום שלא ייראה מום בקדשים. מרים בת בלגה נכנסה לבית המקדש בשמד יוונים ובעטה במזבח ולכן סתמו את טבעת משפחת בלגה. לפי זה יוצא שיוחנן כהן גדול היה מאמצע שמד יוונים ועד אחר הניצחון.

מהקנייה, שהרי זה נמכר לו כמתוקן. יוחנן תיקן שלא ייתנו ללוי ולעני את המעשרות, יקראו שם ותו לא מידי, א"כ לא נמנע אדם מלרכוש את הדמאי ולהפריש, שהרי לא הפסיד ממון מפני זה.

זהו כוחם של רבנן היכולת לתקן תקנות לצורך הדור, הפך מהותם של הצדוקים הדורשים שכל אדם ינהג כפרט מול התורה, לא כקולקטיב הנשלט על ידי החכמים. יוחנן כהן גדול היה היפך הצדוקים, מה שמחייב את השאלה מה קרה לפתע אחרי שמונים שנה. מה גרם לו להשתנות מהקצה אל הקצה?

לא רק שבח כתוב בירושלמי הנ"ל, גם דרישה לגנאי יש כאן. יוחנן כהן גדול העביר את הודיית המעשר. כאשר שבו עם ישראל לארצו בבניין בית שני, לא שבו הלוויים. עזרא הסופר קנס אותם ותיקן כי גם הכהנים יקבלו את המעשר[25], יוחנן כהן גדול מיסד את חלוקת המעשרות. שליש למכירי כהונה ולוויה, שליש לבית האוצר ושליש לעניים וחברים בירושלים.

בבבלי סוטה מז ב איתא כי יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר בעצם התקנה שגם כהנים יקבלו מן המעשר. אבל בירושלמי נראה לא כך אלא שמפני שהיו נוטלים אותו בזרוע אלעזר בן פתורא ויהודה בן פתורא ולא מיחה בידם לכן התבטלה הודיית המעשר.

הביאור בזה (לא מוסכם) כי שיטת הירושלמי שגם אם חלק מהמעשר הגיע ללוויים היה אפשרי לומר "וגם נתתיו ללוי" אבל אם כל המעשר לא הגיע ללוויים לא היה שייך להודות ולומר "נתתיו ללוי".

מהנ"ל נראה כי אלעזר בן פתורה ויהודה בן פתורה היו כהנים, לכן נטלו הם את המעשר בזכות. אך הם השתמשו בכוחם ויוחנן כהן גדול לא מיחה בהם.

לולי מיסוד חלוקת המעשרות, לא היה להם דרך לקחת את המעשרות כולם, הם לא יכלו לאסוף אוותם מאנשים פרטיים. השילוב של איסוף המעשרות למקום מרכזי על מנת לחלקם בשווה, יחד עם שחיתות שלטונית, או ליתר דיוק העלמת עין משחיתות, יצרה את העיוות הנ"ל.

יש כיום שמות רבים לאלעזר בן פתורה, יש שיקראו לו פוליטיקאי מקורב לצלחת. יש שיכנו אותו פריווילג. השם הקרוב ביותר הוא משב"ק. מקורב למלכות ולכהונה הגדולה שניצל את השפעתם להשיג רווחים אישיים.

אם השם אלעזר בן פתורה נשמע לכם מוכר אתם צודקים. אלעזר בן פתורה הוא אלעזר בן פועירא המפורסם. כך כתוב בספר ערכי תנאים ואמוראים.

והא דגרסינן יוחנן כהן גדול העביר הודאת המעשר. בסוטה ירושלמי, רבי חזקיה ורבי אלעזר ב"ר יוסי רבי תנחום בר חייא בשם רבי יהושע בן לוי בראשונה היה מעשר נחלק לשלשה חלקים, שליש למכרי כהונה ולויה, ושליש לאוצר, ושליש לעניים ולחבירים שהיו בירושלים. משבא אלעזר בן פתורה ויהודה בן פטרה והיו נוטלין בזרוע, והיתה בידו סיפקה למחות ולא מיחה והעביר הודיות המעשר וזו לגנאי. ואלעזר בן פתורה הוא אלעזר בן פועירא ויהודה חבירו, והן שהוזכרו בקידושין בעצת ינאי המלך להקים בציץ בין עיניו. ובכאן מזכירו שהיה בימי יוחנן כהן גדול, זו סייעתא לאביי.

25 מחלוקת תנאים אם גם הכהנים או רק הכהנים.

הנה סיפורו של אלעזר בן פועירא[26].

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף סו עמוד א

מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך הקים להם בציץ שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה[27].

הסיפור הנ"ל מעורר תמיהות רבות, בהם התחבטו הראשונים והאחרונים במהלך הדורות. ננסה להסביר את הרקע, ובעקבותיו את הסיפור.

שני התפקידים החשובים ביותר בכלל ישראל הם המלך והכהן הגדול. למעשה יש למלך מעלה על הכהן הגדול, אך גם לכהן הגדול על המלך. הטעם הוא בשל השוני המהותי בין התפקידים, למעשה הם הפכים.

הכהן הגדול הוא שליח של עם ישראל, אך הוא ניצב בשמים. הכהן גדול לא עומד כחלק מהעם, אדרבה, הוא מרוחק מן העם. הוא צריך להיות גבוה, חכם, עשיר, בעל תואר, וכוח. לא כאחד העם. על עם ישראל לכבד אותו מדין "וקדשתו" הוא מקודש מהעם.

המלך לעומת זאת, הוא חלק מהעם. הראשון שבהם. אבל הוא נציגו של הקב"ה, יושב על כסא ה'. מלך לא צריך להיות בעל מעלות תרומיות, הוא ככל אחד אחר. את כוחו הוא יונק מהקב"ה. ומקומו הוא בעם. עם ישראל מכבדים אותו עצמו. יש חיוב לכבד מלך.

כפי שהבאנו, לכהן גדול אסור להשתתף בסעודות גדולות, הוא מרומם מעם. לא חלק. מלך לעומתו

---

26 יש לציין כי פעמים רבות השמו הניתנים בגמרא אינם שמו האמיתי של האדם אלא כינויו, יתכן ונקרא אלעזר בן פתורה כלשון מזלזלת "בן השולחן" מה בא לבטא את היותו קרוב למלכות, מאוכלי שולחנו של ינאי, שזה מה שאפשר לו לקחת את המעשר. כאשר אותו אדם פער את פיו וגרם למותם של חכמי ישראל, כונה על משקל שם זה "בן פועירא".

27 יש לציין כי בערכי תנאים ואמוראים קושר בן יהודה בן גדידיה ליהודה בן פתורא. גם ברבי ניסים גאון כותב שהרעה נגרמה גם על ידי יהודה בן גדידיה, ובריטב"א במהדורא בתרא כותב שגילה פנים כנגד המלכות בדבר שלא היה יכול לברר.

עורך סעודות גדולות, הוא חלק אינטגרלי מהעם.

התוצאה היא איזון בין שני התפקידים הנעלים ביותר. כהן גדול עומד בפני מלך. בפני שליח ה'. מלך לעומת זאת יעמוד בפני כהן כאשר נשאל באורים ותומים. בארץ המלך הוא הנכבד, אבל כאשר הכהן גדול מעמיד את דבר ה', את תפקידו בשמים, אין גדול ממנו.

יוחנן כהן גדול החזיק בתפקיד כפול. שליחו של העם בשמים, ושליח ה' בעולם. שימש כחיבור כפול בין עם ישראל לקב"ה. לא יתכן גדול מזה. כתר כהונה וכתר מלכות יחד.

לכוח כזה יש השלכות. הכבוד לו זכאי מלך וכהן גדול הוא מוחלט, אבל יש חריג אחד.

"צא והקם להם בציץ שבין עיניך" לדברי רש"י נכתב כאן שיש לקום בפני הציץ, לא מצאנו לזה מקור אחר. השאלה היא מהו הזעם על כך. הלא הוא שימש ככהן גדול שנים רבות, כל פעם שהלך עם הציץ, היה חוב לקום מפניו. מדוע הקמתם של חכמי ישראל זו בעיה.

למלך וכהן יש קדימות על כל, למלך יש דין כבוד. לכהן גדול יש דין וקדשתו. על כולם לכבד את המלך ואת הכהן, לפשוטי העם ולתלמידי חכמים. רק בדבר אחד קודם התלמיד חכם. בברכת המזון[28].

וכך כתוב במסכת מגילה דף כח עמוד א

ולא ברכתי לפני כהן, למימרא דמעליותא היא והא אמר רבי יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ אותו תלמיד חכם חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי כי קאמר איהו בשוין.

למרות הדין שכהן יפתח ראשון ויקבל מנה יפה ראשון, ברכת המזון שייכת לתלמיד חכם. לא יתכן שעם הארץ יברך לקב"ה, בשעה שיש תלמיד חכם במקום. אין זה כי אם משניאי.

כהן גדול הוא שליחו של העם, אבל לאו דווקא המובחר שבהם. לברך לקב"ה זקוקים למובחר ולא לנבחר. מובחר הוא זכות עצמית, עבודה עצמית, לא תפקיד. בעת ישיבת חכמי ישראל עם ינאי המלך לסעודה ניכר שלמרות שלל תפקידיו, עדין חכמי ישראל מובחרים ממנו. הוא ראשון במעלה, אבל יש נעלים ממנו.

ועדיין, מעלתם של תלמידי החכמים מתגמדת מול דבר אחד, מעלה אחת יש לכהן הגדול, מקומו. הוא במקום נעלה. במקום שכינה.

בברכת כהנים בבית המקדש מרימים הכהנים את ידיהם מעל לראשם, מאחר ושכינה בין קשרי אצבעותיהם. הכהן הגדול לא מרים את ידיו מעל לכתפיו. הוא אינו יכול להרים את ידיו מעל הציץ, כי שכינה שורה בציץ. קודש לה'.

השכינה הזו אינה דבר נפרד ממנו. הציץ בשונה משאר בגדי הכהונה על מצחו תמיד, למרות שבגדי כהונה לא נתנו להנות מהם[29]. יתירה מזו בירושלמי הוריות פ"ג ה"א כתוב.

אמר רבי לעזר כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מעבירין אותו מגדולתו. אמר רבי מנא כתיב]ויקרא כא יב[כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה' כביכול מה

28 שיטת הרמב"ם שגם בברכה על התורה, מה שלא משנה את העניין באופן מהותי, אני מדבר בשי' רש"י.

29 רש"י בקידושין שם מסביר שכל בגדי כהונה נתנו להנות מהם. ר"ת כותב שרק הציץ, שכתוב והיה על מצחו תמיד. הריטב"א חולק ואוסר גם בציץ.

אני בגדולתי אף אהרן בגדולתו אמר רבי אבון]שם ח[קדוש יהיה לך כביכול אני בקדושתי אף אהרן בקדושתו.

מציין נזר הקדש נלמד כי קדושת כהן גדול היא מוחלטת, לא ניתן לבטלה כשם שאי אפשר לבטל את קדושת הקב"ה כביכול. כהן גדול מתקדש בקדושה עליונה בשונה מתלמידי חכמים. מול שכינה יש חובה גם לת"ח לעמוד.

רציתי להציע הסבר שלא מופיע במפרשים, אבל יש בו אבחנה נכונה לדעתי. אלעזר בן פועירא, המשב"ק של יוחנן כהן גדול, לא היה מרושע בהכרח, אבל זכויות היתר שלו היו מאוד חשובות לו. הוא היה כהן נכבד. שלט במעשרות, היה עושה דברו של ינאי, וממש לא התכוון להשאיר כוח שיכול להוציא ממנו את זכויותיו.

היחידים שיכלו לעמוד מולו הם חכמי ישראל, שאר הכוח היה מרוכז בידי ינאי. כאשר שוקלים את האפשרות שאדם פרטי יפסיד את כוחו, מול האפשרות להרוג את חכמי ישראל, ברור לכולנו שנבחר בטוב. אבל המציאות מתעתעת.

אלעזר בן פועירא לא יכול היה לוותר. כל מהותו התבטאה בקרבתו למלכות, בכוח שהוא מחזיק. במצב כזה הראייה מתעוותת, תפיסת העולם משתנה. אם מה שנדרש זו הכחדת התורה שבעל פה, עושים את מה שצריך. אין אופציה אחרת.

קשה לכם להאמין? נראה לכם מוגזם? שאו עיניכם ימינה ושמאלה. ברוב המחלוקות שקרעו את הציבור בעבר, ציבור כללי וציבור חרדי, בשוך סערת הקרב יסכימו כולם, כי מוטב היה לוותר ולא לצאת למלחמה. שהמחיר ששולם גבוה ממחיר הוויתור. אלא מה? בשעה שכוחך בסכנה, בשעה שיתכן והשפעתך תיעלם, המציאות נראית אחרת. אין מחירים שאינם ראויים. אין קווים אדומים. אלעזר בן פועירא יכול להיות איש טוב, כמו שאנחנו אנשים טובים. הוא בחר להיות לץ רע ובליעל, כמו שלפעמים אנחנו בוחרים.

אלעזר בן פועירא הבין זאת היטב, לכן הוא הצליח להשפיע על יוחנן כהן גדול. הוא פנה לאותם כוחות הנפש. סיפר לו על כוח אחד שלא מתכופף אליו, על חכמים שיש להם את הרצון והיכולת להדיח אותו, את הכהן הגדול שלא ניתן להדחה גם אם הוא חוטא, אלא אם כן הוא לא באמת כהן גדול שהרי אימו נשבתה במודיעין. הציע לו להוכיח להם שהוא מעליהם. שכוחו לא כפוף לאיש. שכוחו אלוקי הוא, להקים להם בציץ.

ואז, כאשר בדלו ממנו חכמי ישראל בזעם, הבין המלך כי רק דבר אחד יוכל להשאיר אותו כיחיד הראוי לכבוד. דרך אחת למנוע ממישהו להיות מעליו. לכפור בתורה שבעל פה, לכפור בהעברת התורה. להישאר עם גוף התורה, גוף שכתובים בו תפקידים, ודרגות. גוף שההירכיה בו ברורה. בלי נשמת התורה. בלי מקום בו מעבירי התורה, הם המובחרים שבעם. כך נהפך הוא לצדוקי[30].

ומה הייתה התוצאה? איך זה נגמר?

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מח עמוד א

30 גם לפי פירושים אחרים בסיפור הנקודה הזו נשארת. גם אם נאמר שהרג אותם כדי שלא יפסלו אותו כי הוא בן שבויה, שהרי שבויה מותרת מן התורה ואסורה רק מדרבנן. עדיין בולטת הנקודה שטובתו האישית גרמה לו לעוות לחלוטין את חשיבות חכמי ישראל.

ינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי ומדקטל להו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו. אמר לה לדביתהו מאן יהיב לן גברא דמברך לן אמרה ליה אשתבע לי דאי מייתינא לך גברא דלא מצערת ליה. אשתבע לה אייתיתיה לשמעון בן שטח אחוה אותביה בין דידיה לדידה אמר ליה חזית כמה יקרא עבדינא לך אמר ליה לאו את קא מוקרת לי אלא אורייתא היא דמוקרא לי, דכתיב סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה.

כאשר הרג ינאי המלך את חכמי ישראל, הבין כי יכול הוא להיות כהן גדול ובקדושתו לעולם. יכול הוא להיות מלך, שכולם כפופים לו. אבל לברך לקב"ה, אין די בתפקיד. כדי לזכות להודות לקב"ה צריך גדלות אישית, צריך תלמיד חכם, כשוך הסער הבין הוא את המחירים הכבדים ששילם בשביל כוחו[31].

אך גם בסופו של יוחנן כהן גדול, גם אחר עזיבתו, נותרה הפרדה מוחלטת בין דמותו כיוחנן כהן גדול, הכהן הגדול המקודש ביותר. ובין דמותו של ינאי המלך, איש רע מעללים. וכך אמר רבי יוחנן בן זכאי, כאשר רצה להביא דוגמא לקדושה.

משנה מסכת ידים פרק ד

אומרים צדוקים קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקודש מטמאין את הידים וספרי הומריס אינו מטמא את הידים א"ר יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד הרי הם אומרים עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים אמרו לו לפי חבתן היא טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות אמר להם אף כתבי הקדש לפי חבתן היא טומאתן וספרי הומריס שאינן חביבין אינן מטמאין את הידים:

31 יש שיאמרו שהסיפור היה עם בנו, אבל הטרגדיה לא קטנה בזה. דור אחר כך, הבין בנו את מה שאביו לא הבין. לברך צריך חכם.